Psihologie practică

RUEDIGER DAHLKE

Boala ca şansă

Cum să descifrăm mesajul ascuns al bolii

3
TREI

Psihologie practică

Coordonarea colecției:
Vasile Dem. Zamfirescu

Ruediger Dahlke

Boala ca şansă

Cum să descifrăm mesajul ascuns al bolii

În colaborare cu:
dr. med. Peter Fricke
şi dr. med. Robert Hößl

Traducere din germană de

Daniela Ştefănescu

3
TREI

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU

Coperta colecției:
FABER STUDIO (S. Olteanu, A. Rădulescu, D. Dumitrăvician)

Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Dtp:
VICTORIA GÂRLAN

Corectură:
ROXANA SAMOILESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DAHLKE, RUEDIGER
Boala ca șansă : Cum să descifrăm mesajul ascuns al bolii/ Ruediger Dahlke ; colab.: dr. med. Peter Fricke, dr. med. Robert Höfl; trad.: Daniela Ștefănescu - București : Editura Trei, 2008
Index.
ISBN 978-973-707-212-2

I. Fricke, Peter
II. Höfl, Robert
III. Ștefănescu, Daniela (trad.)

616

Această carte a fost tradusă după
KRANKHEIT ALS SPRACHE DER SEELE, *Be-Deutung und Chance der Krankheitsbilder*
de Ruediger Dahlke
Editura Wilhelm Goldmann, München, ed. a 12-a, 1997

Krankheit als Sprache der Seele de Ruediger Dahlke
© 1992 by C. Bertelsmann Verlag,
a Division of Verlagsgruppe Random House GMBH,
München, Germany

Copyright © Editura Trei, 2008,

pentru ediția în limba română

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +4 021 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-973-707-212-2

Pentru Margit

Cuprins

Introducere 11

PARTEA întâi

I Schema cap-picioare 17

II Cancer 25

1. Tabloul contemporan al cancerului 25
2. Cancer la nivel celular 27
3. Apariţia cancerului 31
4. Planuri de semnificaţie şi interpretare ale evenimentului cancerului 33
5. Fazele de dezvoltare ale tabloului bolii 34
6. Regresiune şi religie 40
7. Cancerul ca o caricatură a realităţii noastre 43
8. Cancer şi apărare 45
9. „Cancerul" pe plan social 49
10. Soluţionarea problemei cancerului (şi eliberarea noastră de ea) 56
11. Începuturi de terapie 63

III Capul 70

1. Părul 70
2. Faţa 85

Lumina ochilor şi vederea 116

Urechea şi auzul 124
Organul de echilibru şi stabilitatea 133
Nasul şi mirosul 140
Gustul 162

IV Sistemul nervos 165
1. De la nervozitate până la căderea nervoasă 167
2. Comoţia cerebrală 172
3. Meningita 175
4. Tablourile neurologice ale bolii 184

V Gâtul 239
1. Laringele 245
2. Glanda tiroidă 252

VI Coloana vertebrală 274
1. Probleme ale discurilor intervertebrale 285
2. Deplasarea primei vertebre cervicale 292
3. Probleme de poziţie 295
4. Cocoaşa 301
5. Scolioza sau deviaţia laterală a coloanei vertebrale 303
5. Paraplegia 305

VII Umerii 312
Probleme cu umerii 316

VIII Braţele 322
1. Probleme cu braţele 324
2. Articulaţia cotului 330

IX Mâinile 332
1. Contractura Dupuytren sau mâna strâmbă 335
2. Unghiile de la mâini 339

X Pieptul 344
1. Toracele proeminent 345
2. Toracele îngustat 347
3. „Tablourile de boală" ale pieptului 349
4. Pieptul feminin 353

XI Abdomenul 370
1. Herpes zoster, zona zoster 374
2. Hernii 378

XII Bazinul 386
1. Herpes genitalis 389
2. Prostata şi problemele ei 396
3. Articulaţia şoldului 400

XIII Picioarele 402
1. Articulaţia genunchiului — leziuni ale meniscului 404
2. Gambele şi spasmele (cârceii) lor 407
3. Ruptura tendonului lui Achile 410

XIV Labele picioarelor 414
1. Articulaţia tibio-tarsiană 418
2. Bătăturile 420
3. Micoza piciorului 422
4. Verucile (negii) şi talpa piciorului 426

XV Probleme de vârstă 429
1. Îmbătrânirea în epoca noastră 429
2. Războiul modern împotriva modelului vieţii 433
3. Menopauza şi osteoporoza 441
4. Midlife-Crisis 444
5. Fractura de col femural 447
6. Barba la femei sau integrarea polului opus 450
7. De la prezbitism până la tenul zbârcit 453
8. Culoarea gri 457
9. Boala Alzheimer 464

Concluzii 476

PARTEA A DOUA

I Introducere în filosofia semnificaţiei şi interpretării bolilor 489

1. Interpretare şi evaluare 489
2. Orbire faţă de propria persoană şi proiecţie 493
3. Revalorizarea simptomelor 494
4. Deplasarea simptomelor în două direcţii 495
5. Formă şi conţinut 499
6. Homeopatia 504
7. Jocul cauzelor 507
8. Analogie şi simbolistică 512
9. Câmpuri morfice 515

II Boală şi ritual 520
1. Ritualuri în societatea noastră 520
2. Ritualuri de trecere 523
3. Ritualuri ale medicinei moderne 525
4. Ritualuri ale medicinei antice 536
5. Boală şi model 538
6. Gândirea verticală şi principiile originare 542
7. Boala ca ritual 549

III Îndrumări practice pentru elaborarea tablourilor bolilor 553
1. Vocabularul nostru 553
2. Mit şi basm 555
3. Drumul cunoaşterii prin intermediul polului opus 556

IV Rezumat 559
1. Puncte de pornire 559
2. Linii directoare şi probleme de principiu 560
3. Boala ca şansă 562

Introducere

La zece ani după prima publicare a cărții *Krankheit als Weg* (*Boala ca drum*) a venit timpul pentru o continuare și extindere a sferei tematice descrise aici. Faptul că acest concept s-a bucurat de la bun început de atâta ecou, mai întâi în rândul profanilor interesați, dar, treptat, tot mai mult și în cercurile medicale de specialitate, ar putea fi un semn pentru nevoia crescândă a unei înțelegeri a bolilor, înțelegere ce unește din nou formă și conținut, trup și suflet.

Din reacțiile pacienților, ale participanților la seminare și ale cititorilor a reieșit necesitatea unor interpretări suplimentare, mai cu seamă a acelor tablouri ale bolilor care nu au fost tratate în primul volum. Aceste interpretări există acum în formă amplificată. Urmând mai multe sugestii, centrul de greutate nu a fost pus pe cantitatea tablourilor bolilor. Ele sunt prezentate mai degrabă în așa fel, încât cei afectați să recunoască direcția în care trebuie să se lucreze în continuare.

Una dintre consecințele primului volum a fost o mai bună evidențiere a pașilor intermediari din care rezultă

interpretările, precum și abordarea mai detaliată a așa-numitei „gândiri verticale", care stă la baza întregului proiect. În timpul consfătuirilor se dovedise, de asemenea, folositor, ca un tablou al bolii să nu fie scos în relief numai cu ajutorul câtorva lumini vii, deosebit de impresionante, ci să fie încadrat din diferite părți. Prin interpretarea multor simptome și constatări ale aceluiași tablou, plăcerea lecturii celor neafectați de respectiva boală ar putea, ce-i drept, să aibă de suferit, dar continuarea muncii celor afectați devine mai rodnică și mai consecventă. Din această perspectivă s-au ivit, în intervalul de timp scurs, și cărțile de buzunar din seria „A vindeca", în care sunt prezentate atât de detaliat marile domenii tematice, precum probleme cardiace și circulatorii, de digestie și de greutate, încât devin posibile atât o confruntare aprofundată cu propriile tablouri patologice, cât și învățarea interpretării. Scopul alcătuirii unui registru extins a fost concentrarea într-un singur loc a tuturor interpretărilor existente până acum pentru acest proiect.

Spre a putea elucida mai bine circumferința fiecărui tablou al bolii în parte, s-a renunțat la împărțirea după domenii medicale de funcționare, în favoarea unei scheme cap–picioare. Numai domeniile tematice cancer și probleme de vârstă reprezintă o excepție și au fost plasate la început, respectiv la sfârșit. Astfel este posibil să se anticipeze prezentarea tablourilor bolilor printr-o introducere amănunțită, nu numai în simbolistica respectivului organ, ci și în cea a regiunii abordate.

Din munca psihoterapeutică cu acest concept a rezultat că în câteva puncte s-au înregistrat amplificări, iar în altele s-au operat corecturi. Astfel, am abandonat pe alocuri în primul volum la propunerile de schimbare prin-

cipiul procedeului homeopatic, de pildă când pacienților/pacientelor cu hipotensiune arterială li se recomanda să se prefacă și să arate putere. Într-adevăr, și în acest caz este vorba de a se supune mai întâi comenzii directe a simptomului, deci de a învăța să accepți slăbiciunea, de a practica dăruire și a exersa umilință. Drumul la polul opus poate rezulta în mod ingenios numai din rezolvarea sarcinii directe. Din dăruire și umilință crește cu timpul puterea, ea nu este însă scopul primar. Pentru ca acest principiu de bază să fie mai bine clarificat, ideii homeopatice i se dedică un paragraf propriu. Pe lângă conceptul de bază „boala te face sincer", în acest volum s-a ținut mereu seamă și de forma rezolvată a unui tablou al bolii, corespunzător principiului „boala indică sarcina". Întrebările de la sfârșitul fiecărui capitol vizează atât domeniul nerezolvat, cât și pe cel rezolvat.

Capitolul „Introducere în filosofia semnificației și interpretării bolilor" este numai un rezumat al premiselor teoretice de bază. Un accent deosebit se pune pe acele puncte care au dus, după experiențele noastre, adesea, la înțelegeri greșite. Partea generală din *Boala ca drum* este, de altfel, presupusă ca fiind cunoscută, pentru a se evita repetițiile. Introducerea în acest nou volum este influențată în parte de reacțiile la primul volum și, în această privință, ține și ea cont de el. Teme esențiale, precum „polaritate și unitate", „bine și rău" și „umbră", nu mai sunt decât atinse, pentru ca, edificând pe ele, să se obțină spațiu pentru concepte care să conducă mai departe, ca acelea ale câmpurilor de dezvoltare și ale ritualurilor.

Cercuri tematice mari, cum ar fi inima, rinichii și ficatul, care sunt tratate în volumul întâi sau în cărțile de

buzunar din seria „A vindeca", nu se mai repetă aici. Dacă anumite tablouri ale bolilor menționate în text sunt tratate mai în detaliu în altă parte, acest lucru este indicat printr-un asterisc *.

A fost necesar totuși ca întreaga temă cancer să fie reluată și lărgită în mod substanțial, din cauza formei de cancer de care suferă femeile cel mai frecvent, cancerul mamar. Îndeplinind inițial funcția de a încheia primul volum, capitolul despre cancer s-a dovedit, în aserțiunea sa finală, ca fiind derutant pentru mulți pacienți/multe paciente, căci punea prea mult accent pe cea de-a doua etapă de învățare, dragostea, neglijând însă lupta ca primă etapă necesară.

În final, îmi rămâne doar să-mi exprim regretul că Thorwald Dethlefsen, care și-a pus amprenta atât de decisiv asupra acestui proiect, s-a retras atât de definitiv din viața publică, încât nu a putut fi convins să continue munca începută împreună.

PARTEA ÎNTÂI

I

Schema cap-picioare

Medicina subîmparte în mod clasic organismul în unităţi funcţionale, pentru fiecare fiind competent un medic specialist. Astfel, gastroenterologul este specializat pe tractul gastrointestinal, nefrologul, pe rinichi şi neurologul pe nervi. Pacientul, în schimb, îşi simte organismul mai degrabă ca o unitate. Sunt anumiţi factori care pledează pentru punctul său de vedere, căci unităţile funcţionale nu se pot, strict vorbind, despărţi, totul depinzând prea mult de tot. Nervi şi vase sangvine există aproape pretutindeni în corp, iar organele individuale, precum ficatul sau rinichii, sunt competente pentru întreg organismul. Punctul de vedere unificator îi este profanului mai la îndemână, întrucât el îşi resimte afecţiunile ca tulburare a stării sale generale. Adesea, de-abia dacă poate să îşi dea vag seama din ce regiune porneşte indispoziţia lui. Atât împărţirile după circuite funcţionale, cât şi cele după regiuni au avantajele lor, însă pentru aprecierea globală a tablourilor bolilor considerentul regional s-a dovedit mai adecvat. Dacă interpretăm tabloul bolii pornind de la regiunea lui, începem cu baza lui,

respectiv scena pe care se întruchipează drama spirituală şi sufletească. La pneumonie, plămânul arată planul pe care se derulează conflictul. La emfizemul pulmonar este atins acelaşi plan al comunicării, dar cu umflarea excesivă a alveolelor pulmonare şi formarea unui aşa-numit torace „în butoi" pe scenă se joacă o altă piesă. Astfel, pornind de la aceeaşi regiune, nişte probleme complet diferite pot avea o bază comună.

Pentru a *clarifica* acest lucru, în carte este tratată, înaintând de sus în jos, anterior problemelor specifice, de fiecare dată mai întâi regiunea afectată. Tablourile bolilor care se ivesc astfel sunt interpretate corespunzător semnificaţiei şi frecvenţei lor, în măsura în care nu am procedat deja aşa mai devreme.

Diferitele culturi au înţeles şi desemnat în felul lor centrele corpului şi legăturile dintre ele. Ceea ce descriau chinezii ca „meridian" numeau indienii „nadi". Şi multe popoare arhaice au dezvoltat o cunoaştere impresionantă a căilor energetice de legătură ale corpului. Locuri de energie concentrată, aşa cum sunt ele cunoscute în cercul cultural indian sub denumirea de chakre, sunt menţionate în diferite tradiţii. În Orient se porneşte de la şapte astfel de chakre principale. Cele două superioare se află în cap, cele două inferioare în bazin, a treia se găseşte la tranzitul dintre zona bazinului şi a abdomenului, a cincea în zona de trecere a gâtului, a patra mediană este chakra inimii. Astfel, din punct de vedere energetic rezultă trei puncte de greutate în organism: capul, ca pol opus al bazinului, şi la mijloc între ele pieptul cu spaţiul în care se află inima. În timp ce cunoştinţele legate de aceste centre principale sunt răspândite practic în întreaga lume, punctele de greutate sunt stabilite foarte diferit. Popoarele ger-

manice din nord au învățat pe parcursul dezvoltării lor să pună accent pe cap, în timp ce popoarele mediteraneene trăiesc mai mult pe baza inimii, iar culturile indiene amenințate de declin se *abandonau* flerului, senzațiilor ce le veneau de la burtă. Comparat cu succesul altor culturi, ele erau astfel destul de *abandonate*. Bizuindu-se pe intuiția lor, nu au putut face față nici înfocatelor popoare mediteraneene din Spania și Portugalia, nici rațiunii agresive a culturilor nordice.

În timp ce la începutul istoriei de care putem avea noi cunoștință oamenii trăiau bazându-se pe flerul dictat de senzațiile din burtă și pe instinctele lor într-o strânsă conexiune cu mama Terra, o dată cu dominația lumii de către spanioli și portughezi inima a ajuns în centru, pentru a fi înlocuită în cele din urmă de forța intelectuală a capului. Ca instanță supremă a corpului, capul a învățat pe parcursul istoriei să domine celelalte două centre. Culturile care puneau accentul pe cap și-au subordonat pământul. Dar ceea ce se întâmpla în lume se petrecea în paralel în trup și în suflet. Capul a supus inima și abdomenul și astfel a debutat o dominație nemiloasă a rațiunii. El dispune prin ochi, urechi, nas și papilele gustative de un monopol informațional[1] aproape absolut, iar suplimentar, prin creier, de un centru care să administreze acest flux informațional în sensul său. De când *homo erectus* a început să-și *poarte capul sus*, nu numai că a avut membrele anterioare libere pentru a-și impune interesele, ci și-a putut dezvolta și creierul formând creierul mare. Acesta a devenit, în consecință, marea putere

[1] Simțul tactil și, mai cu seamă, intuiția, care nu pot fi puse sub controlul capului, au fost împinse în decursul dictaturii lui tot mai mult în plan secund.

decisivă în cadrul casei corpului, care s-a impulsionat să domine şi să domesticească toate celelalte organe. „Unde nu-i cap, vai de picioare" (proverb). Ca locaş al unei astfel de concentrări de forţe, capul a devenit *căp*ătâiul şi *căp*etenia, lucrul *cap*ital în viaţă. El guvernează provinciile corpului aidoma *cap*italei unei ţări centraliste. Un termen precum *căp*etenie o dovedeşte. Şi *căp*itanul (din lat. *caput* = cap) care conduce vasul şi *cap*italul care guvernează lumea arată cine este stăpânul casei, respectiv al lumii. Romanii îşi stăpâneau imperiul din *Cap*itoliu, iar americanii guvernează mari părţi ale lumii din capitala lor, Washington, pe care o numesc „the *cap*ital".

Edificând pe sârguinţă (lat. *industria* = hărnicie, zel, sârguinţă) şi raţiune, oamenii din culturile *industrial*izate i-au îngăduit în plus capului să-şi folosească monopolul asupra organelor senzoriale pentru a curma relaţia lor cu senzualitatea. Simţul mirosului, iniţial dominant, competent printre altele pentru preluarea aromei mâncărurilor, a fost alungat de pe primul loc. El este foarte apropiat de plăcerea senzorială (senzuală), şi astfel şi-a pierdut din importanţă. Astăzi, vechiul centru sau bulb olfactiv din creier, care are între timp de-a face, ca sistem limbic, cu prelucrarea afectelor, mai stă încă mărturie pentru acest trecut. Şi auzul a trebuit să se dea înapoi în faţa ochilor, care au ajuns pe locul suprem între toate organele senzoriale, o dată cu ridicarea pe două picioare, şi care au fost singurii să profite de pe urma perspectivei dobândite. Celelalte simţuri mai degrabă au avut de pierdut astfel, căci s-au îndepărtat de sursele lor de informaţii. Ochii au descoperit însă acum un flux de informaţii extinse, prin prelucrarea cărora aspectul lor senzorial s-a retras tot mai mult.

Starea în care se află astăzi pământul ce a fost supus este la fel de zguduitoare ca starea majorității corpurilor ce au fost subordonate, fiind un indiciu că dominația unilaterală a capului ar putea să ajungă într-un impas. În ciuda inteligenței puternic dezvoltate a căpeteniei problemele, cresc mai repede decât soluțiile, căci *cumpătarea* nu face parte dintre punctele sale forte.

Oamenii care acordă prioritate simțurilor sunt mai deschiși pornirilor inimii, care amenință, la rândul lor, autocrația capului. Când omul este îndrăgostit, capul rece trebuie să asiste neputincios cum inima fierbinte preia puterea. Capul nu poate să înghită cu ușurință hapul și începe pe dată să împartă în stânga și în dreapta vini, susținând că un altul i-ar fi *sucit capul* posesorului său, că acesta și-a *întors capul* după cine nu trebuia și astfel și-a *pierdut capul*. Așa ceva nu s-ar fi putut întâmpla la un cap care ar fi funcționat normal. Înainte ca cei afectați să piardă complet rațiunea, respectiv aceasta poziția sa de frunte, intelectul va emite cele mai ciudate afirmații, spre a pune din nou *capăt* stării divine, atât de amenințătoare pentru el. Practic, întotdeauna argumentele sale raționale sunt cele care perturbă și distrug iubirea și încheie călătoria în imperiul inimii. În timp ce el trebuie să înghită înfrângeri rare pe frontul inimii, capul ține bine în frâu intuiția burții. Numai senzațiile neraționale din popor mai știu că se poate vedea și cu inima și se poate trăi și din fier. În proverbe precum „Dragostea și rațiunea merg rareori mână în mână" sau „Dacă te arde la inimă, capul trebuie să aducă apă" se exprimă rivalitatea dintre cap, inimă și sentiment. „Medicina" populară știe că „focul din inimă aduce fumul în cap", iar un cap care *ia foc* doare, desigur.

În chestiunea dacă mai degrabă capul este în posesia omului respectiv ori acesta în posesia capului său se poate deseori decide cu greu la intelectuali. În orice caz, pentru noi, oamenii moderni, el este partea supremă și cea mai importantă, de care ne ocupăm și ne îngrijim cel mai intens. Majoritatea oamenilor petrec mai mult timp pentru îngrijirea lui decât pentru tot restul corpului. Ne servim în profesie și în timpul liber cu precădere de cap și ne încredem în centrala de comandă din creierul său.

Din poziția sa ridicată, ca să zicem așa ca o încununare a coloanei vertebrale verticale, se poate întrezări că îi revine într-adevăr rolul căpeteniei supreme. Și forma sa rotundă, apropiată de idealul globului, ne indică poziția sa specială. Ar trebui totuși pusă întrebarea dacă omul la care predomină rațiunea, tipic culturii noastre, mai este conștient că și celelalte centre sunt vitale, iar capului îi revine de fapt numai rolul „primului printre egali". Ar trebui să fim pur și simplu atenți la limbă pentru a auzi cum capul poate întotdeauna numai *susține*, dar nu și cu*prinde* cu adevărat. Pentru asta ar avea nevoie de mâini. Chiar și susținerile sale sunt în aer, atât timp cât nu sunt *fundamen*tate. Capului i se cuvine locul întâi, așa cum arată anatomia, dar el nu ar fi nimic fără fundamentul corpului, pe care se sprijină. Oamenii din popor știu că inima va seca în cazul în care capul va stăpâni singur. Așa că nu este de mirare dacă bolile cardiace și circulatorii*, și între ele mai ales infarctele miocardice*, ocupă în statisticile deceselor la mare distanță locul întâi. În caz de infarct se ajunge la o lipsă de alimentare a inimii cu sânge, este ca un fel de flămânzire a ei.

În ciuda numeroaselor inimi care țipă de durere și bat ca nebunele, centrala capului continuă să primească aten-

ţia noastră principală. Cu capul ne afirmăm, ţelul nostru suprem este să-l putem ţine sus în lupta socială pentru putere. Nimic nu are voie să *treacă peste capul* nostru. Ne facem curaj: „Capul *sus*!" dacă vreodată treburile nu merg sau ne spunem: „Numai să nu ne lăsăm mai *prejos*!" Nu vrem să avem nimic de-a face cu regiunile de jos. În cazul unei asemenea accentuări a raţiunii, prin punerea unei astfel de poveri pe seama capului, ar trebui să ne amintim adesea unul altuia: „Să nu-ţi pleci capul!" şi să ne punem astfel în gardă în faţa unei recăderi în vremurile (bune?) de odinioară, când capul încă nu era nr. 1 absolut. În convingerea că suntem încununarea creaţiei, ne place să ne îndreptăm *ochii* spre organul care este cununa noastră. Că lui nu-i priește deloc punerea unei greutăţi prea mari pe el o trădează frecvenţa şi exinderea durerilor de cap.

Având în vedere orgoliul nostru *căpos*, multe ne ajung *până peste cap* şi ne înfierbântă căpăţâna, până ce aceasta riscă adesea să ia foc. Ceea ce *ne punem în cap* în cap rămâne şi este adesea răspunzător pentru cum ne este ticsit capul cât se poate de tare, făcându-ne să ne simţim *capete tari*. Nu prea mai există oameni în societatea noastră care să nu cunoască senzaţia de a *avea capul mare* şi de a avea *ătâtea pe cap;* dar nu există nici membri ai aşa-numitelor culturi primitive care să-şi imagineze ceva prin asta. Cu toate că *nu am căzut în cap*, adesea *nu mai ştim unde ne este capul*. Oamenii care nu-şi *bat capul* tot timpul, care nu fac încercarea de a *trece cu capul şi prin zid*, care nu trebuie să se afirme tot mereu sau pornesc de la faptul că lumea evoluează cu adevărat numai dacă totul merge *după capul lor* nu au habar ce înseamnă să te *doară capul*. Aflaţi la adăpost în conştiinţa că oricum creaţia se dezvoltă după planul Domnului, le lipsesc pe cap *ochelarii de cal* care le dau

dureros de furcă atâtor oameni moderni. Presiunea sub care ne punem ca stăpâni ai acestei creaţii ne împinge nu rareori în acea regiune cu ajutorul căreia ne afirmăm. Nu numai înăuntru în cap, ci şi afară pe chip se exprimă ea, iar majoritatea tablourilor bolilor care rezultă din această situaţie neechilibrată ating corpul care a fost înăbuşit.

Probabil că datorăm accentuării excesive a capului nu numai durerile respective, ci şi grosul tuturor afecţiunilor psihosomatice, o dată ce acestea sunt în cea mai mare parte necunoscute la aşa-numitele culturi arhaice care trăiesc înfrăţite cu natura şi renunţând la intelectualitate. În ciuda acestei cunoaşteri, nu are sens să înjosim capul, mai eficient este să-i interpretăm propriile semnale de alarmă şi de supraîncărcare şi să ajutăm alte regiuni ale corpului să-şi capete semnificaţia şi să aibă parte de interpretarea ce li se cuvine.

Înainte să demarăm această sarcină şi să ne cufundăm în schema cap–picioare până la rădăcinile noastre, urmează a fi dezbătută tema cancer. Aceasta are loc în mod raţional în afara structurării cap–picioare, întrucât cancerul poate să atace practic toate organele şi ţesuturile. Se recomandă şi în acest caz să studiem mai întâi regiunea afectată, înainte de a ne ocupa de următorul capitol general despre cancer.[2]

---

2 După ce cancerul pulmonar a fost indicat ca fiind cancerul cel mai frecvent la bărbaţi, în relaţie cu fumatul*, iar cancerul stomacal şi intestinal, care reprezintă peste jumătate din toate carcinoamele, sunt elaborate în detaliu în *Verdauungsprobleme* (*Probleme de digestie*), în acest volum, cancerul la sân, fiind cancerul cel mai frecvent la femei, este interpretat la locul respectiv. Capitolul următor, care corespunde în mare măsură celui general din *Probleme de digestie*, poate oferi, în legătură cu descrierile regiunilor, baza pentru interpretările unor boli speciale de cancer, care nu sunt elaborate în parte.

II

Cancer

1. Tabloul contemporan al cancerului

Îndărătul diagnosticului cancer se ascunde *un* mare model, care se poate exprima într-o multitudine de tablouri de boală. Fiecare dintre ele se referă la om în existența sa globală, indiferent de organul de la care a pornit inițial. În această privință, evenimentul cancerului este mult prea complex pentru a-l raporta numai la organul atins. Tendințele lui de extindere asupra întregului corp arată că este vorba de întregul om. Ca fantomă de groază a timpului nostru, cancerul nu-i afectează numai pe cei direct vizați, ci întreaga societate, care-l tabuizează ca pe nici un alt tablou de boală. Anual mor în Germania 200 000 de persoane din cauza cancerului, pentru 1991 ne așteptăm la alte 330 000 de îmbolnăviri. Peste jumătate dintre cei afectați mor, și rata absolută a morții de pe urma cancerului tot crește, în ciuda reușitelor medicale.

În afara celei a populației hunza nu ne este cunoscută nici o cultură pe care cancerul s-o menajeze total. Numai despre această mică populație montană din Hima-

laia trebuie presupus că până la anexarea ei la civilizația modernă la mijlocul acestui secol cancerul îi era complet străin. Astăzi se regăsesc urmele acestui tablou al bolii pretutindeni și se pot urmări până în trecut prin procedee moderne de investigare. Chiar și în mumii de încași vechi de 500 de ani s-au putut constata tumori. În ciuda acestei răspândiri generale, cancerul a devenit o caracteristică specială a națiunilor industrializate moderne. Nicăieri altundeva nu câștigă atât de vertiginos teren. Argumentul că el ar fi mai frecvent în țările industrializate numai pentru că oamenii ar ajunge acolo la vârste mai înaintate este corect raportat la anumite culturi, dar în principiu nu stă în picioare și poate fi contrazis în diferite puncte. Pe de o parte există tipuri de cancer care înregistrează apogeul îmbolnăvirii în anii tineri, pe de altă parte chiar medicina tradițională dovedește că anumite tipuri de cancer, cum ar fi cancerul pulmonar, se află foarte clar în legătură cu obiceiuri și otrăvuri ale civilizației noastre. Există însă culturi vechi care au înlesnit un interval de viață lung cu un risc mai mic de cancer. În cultura chinezească de factură taoistă cancerul era extrem de rar, cu toate că oamenii ajungeau în medie mai bătrâni decât în China zilelor noastre. Centenarii erau considerați ceva normal. Despre locuitorii indieni străvechi ai Americii de Nord se știe că erau mai longevivi înaintea supunerii lor decât în vremurile „civilizate" ulterioare. De-abia de cunoșteau cancerul înainte, pe când după aceea au trebuit să plătească și în acest sens tribut timpurilor moderne.

Cât de mult a devenit cancerul marea amenințare a epocii noastre la adresa sănătății o demonstrează și faptul că, dintre toate tablourile de boli, el ne inspiră groa-

za cea mai puternică. Până și denumirea bolii poartă amprenta evaluării noastre: malignă. Infarctul miocardic, care cere jertfa mult mai multor vieți și ne confruntă cu cea mai cumplită durere pe care o cunosc oamenii, nu declanșează o groază comparabilă. Cancerul trebuie să ne confrunte cu o temă ce zace și mai adânc în umbră decât durerea și chiar moartea. Nici un alt tablou patologic nu face legătura dintre trup, suflet, spirit și societate atât de clară precum cancerul. Fie că pornim de la nivelul celular, de la structura personalității sau de la situația socială, peste tot dăm de modele analoage, pe care le cunoaștem doar prea bine, care ne șochează și de care nu ne putem elibera, pentru că sunt ale noastre specifice, strict personale.

2. Cancer la nivel celular

Medicina diagnostichează cancerul cel mai sigur în formațiunile celulare. Celulele canceroase se deosebesc de cele sănătoase prin creșterea lor dezordonat haotică. La celula izolată impresionează nucleul ei comparativ prea mare. În calitate de cap al întreprinderii celulă, el conține toate informațiile pentru funcționarea ei complicată. El dirijează metabolismul, creșterea și diviziunea. Tendința centrului de greutate deplasat spre față, care se exprimă prin nucleul supradimensional, își are cauza în enorma activitate de diviziune celulară, căreia nu-i mai pasă de îndeplinirea sarcinilor ei în formațiunea celorlalte celule, ci o interesează mai cu seamă multiplicarea ei înseși. În timp ce nucleul este, la o activitate normală a metabolismului, mai degrabă mic, el crește în cazul di-

viziunii celulare haotice din evenimentul cancerului în adevăratul sens al cuvântului dincolo de sine însuși și furnizează un proiect de construcție după altul pentru urmașii săi. Chiar și procesele de regenerare din interiorul corpului celulei rămân în drum, făcând loc producerii necontenite a unor noi generații de celule.

Acest procedeu amintește de celula tânără, respectiv de stadiul embrionar, în care este vorba mai cu seamă de înmulțire și creștere. Celulele morulei, acea aglomerare celulară în care se concentrează viața umană în primul ei stadiu, încă nu au niște sarcini specializate de îndeplinit, ci numai să se preocupe de înmulțirea lor, pe care o satisfac prin diviziuni energice și creștere corespunzătoare. Ele procedează, ce-i drept, într-un mod mai bine reglementat decât celulele canceroase lipsite de scrupule. Pe lângă nucleul celular supradimensionat și tendința sa amplificată de diviziune, și nediferențierea celulelor amintește de forme primare nemature. În nebunia reproducerii lor, ele neglijează multe altele și pierd adesea capacitatea unor procese metabolice complicate, precum oxidarea. În timp ce, pe de o parte, ele recad în etapa primitivă preliminară a fermentării, redobândesc pe de alta capacitatea de a forma substanțe, cum pot altminteri numai celulele embrionare și fetale. Această retrezire și reactivare a unor gene din faze timpurii ale evoluției este numită de medicină anaplazie. Ceea ce apare în exterior ca un haos are sens din perspectiva cancerului. El recâștigă niște capacități străvechi și renunță în schimb la specializare. Chiar și în această renunțare mai rezidă un avantaj. Ce-i drept, oxidarea de pildă este cu mult mai eficientă decât fermentarea, dar în schimb aceasta este în mare măsură independentă de furnizori. În timp ce celulele nor-

male sunt dependente de respirație, adică aprovizionarea cu oxigen, respectiv sânge proaspăt, o celulă limitată la fermentare este într-un grad înalt autarhică.

Celula canceroasă este, prin urmare, mai puțin dependentă de comunicarea cu vecinii ei, ceea ce este un avantaj, având în vedere relațiile ei proaste de vecinătate. În timp ce celulele normale au o așa-numită inhibiție de contact, adică își opresc creșterea dacă dau de alte formațiuni celulare, celula canceroasă se comportă exact contrar. Fără a respecta granițele, ea pătrunde fără jenă în teritorii străine. Este de înțeles că își creează astfel o vecinătate ostilă. De curând s-a constatat că celulele canceroase nu se dau înapoi nici de la a subjuga efectiv alte celule. Ele înseși fiind prea primitive pentru niște procese metabolice diferențiate, se servesc de celule normale și le răpesc roadele muncii. Chiar și față de propriii copii, care sunt cu toții formați exact după modelul ei, celula canceroasă este lipsită de scrupule și cu gândul numai la avantajul ei egoist de creștere. Nu rareori rămân în drum și propriii părinți, depășiți de dezvoltarea vertiginoasă și izolați de noua producție. În mijlocul unor noduli tumorali mai mari se află adesea celule moarte, fenomen numit necroză, care indică simbolic că mesajul central al acestei noi creșteri este moartea.

Regresia celulei canceroase la un model de viață timpuriu se manifestă și în atitudinea ei parazitară. Ea preia ce poate primi ca hrană și energie, fără a fi dispusă să dea ceva în schimb sau să participe la sarcinile sociale care îi revin fiecărui organism. Ea exagerează astfel un comportament care era încă adecvat celulei embrionare. Numai că ceea ce-i este permis în mod firesc copilului mic devine o problemă la adult.

În ignorarea tuturor limitelor se dezvăluie un alt regres. Așa cum copiii învață treptat să ia în considerare limitele, învață și celulele în procesul lor de maturizare și diferențiere să respecte structurile date și să rămână în cadrul prevăzut pentru ele. Celulele canceroase ies în schimb din cadru și lasă în urma lor tot ce au învățat pe parcursul dezvoltării. Nici limitele vitale, nici structurile organice masive nu le pot ține în frâu. Ele își pierd complet raportarea la acel model pentru care erau menite inițial. O celulă normală a mucoasei intestinale se va divide iară și iară, corespunzător cerințelor organismului mai mare numit intestin, dar ea nu va străpunge cadrul prevăzut pentru ea și cele similare ei și nu va tinde să ajungă dincolo de intestine. Celula intestinală degenerată canceros iese în schimb realmente din matcă, renunță la tot ce este specific intestinelor și merge pe propriile căi egoiste. Modelul prestabilit numit intestin îi este prea îngust, așa că îi spulberă într-un mod pe cât de revoluționar, pe atât de distructiv cadrul.

În măsura în care câmpurile morfogenetice menționate mai devreme sunt investigate în continuare, s-ar putea ajunge la o înțelegere mai profundă a problematicii cancerului. La fel de ingenios precum este să vedem problema pe plan genetic într-o mutație pare să fie să ne apropiem de ea din unghiul vizual al câmpurilor morfice. Problema constă atunci în pierderea cadrului prestabilit. Astfel, ea ar ajunge dincolo de celula în sine și ar deveni problema țesutului sau organului afectat, care nu mai este în situația de a-și impune modelul în fața tuturor indivizilor celulari. Acest fenomen ar putea completa explicația genetică, o dată ce tema irumperii din normele prestabilite își găsește expresie în ambele cazuri în

același mod. Într-adevăr, cancerul este atât o problemă de mediu, cât și de celulă individuală.[3]

Tendințele de regres menționate se arată până și în nume, o dată ce numele său [popular], racul [și în germană cuvântul *Krebs* stă atât pentru boală, cât și pentru animal, *N. t.*], este și al acelui animal cunoscut mai cu seamă pentru mersul său îndărăt. Nici crabul [în germană *Krabbe*, *N. t.*], acuzat și el că i-ar fi dat numele, nu se mișcă înainte pe drum drept, ci lateral. Cuvintele germane „krabbeln" [a se târî] și „herumkrebsen" [a se mișca anevoie], desemnând acele eforturi istovitoare care nu duc însă cu adevărat mai departe, indică modalități de deplasare care nu sunt foarte diferite de cele ale pacienților înainte de izbucnirea cancerului. Proveniența denumirii „Krebs" nu se poate lămuri clar. Dar chiar și derivarea evidențiată de medicină de la o formă de cancer de sân ale cărei celule intră ca niște clești în țesut distrugându-l țintește într-o direcție asemănătoare. Oricine o fi cel care i-a creat numele, el a reușit să prindă esența tabloului bolii.[4]

3. Apariția cancerului

Referitor la apariția cancerului la nivel celular, cercetătorii sunt astăzi în mare măsură de acord că în prim-planul lui

---

[3] Cel puțin despre un carcinom al retinei se știe între timp că este ereditar. Dacă un nou-născut a moștenit această predispoziție la cancer de la ambii părinți, el se îmbolnăvește cu siguranță. Dacă nou-născutul a moștenit această *genă a cancerului* numai de la unul dintre părinți, este în funcție de influențele de mediu. Riscul este atunci mai mare, dar nu obligatoriu.

[4] Ar trebui însă ținut cont aici că numele bolii este mai vechi decât microscopul, cu ajutorul căruia ar fi putut fi descoperite cel mai devreme aceste celule sub formă de clești ale cancerului mamar.

se află *mutațiile*.[5] Cuvântul vine din latină și înseamnă modificare. Dacă o celulă a fost zgândărită suficient de mult, ea este gata de modificări drastice, care pornesc de la nivelul bagajului ereditar. Stimulii care pot pregăti drumul pot fi multipli, de la unii mecanici și unii chimici până la unii fizici. O presiune permanentă, gudronul țigărilor sau niște raze *insistente* intră, printre altele, în discuție.

Mult timp, respectivele celule ale țesuturilor pot izbuti să se protejeze împotriva revărsării continue de stimuli, dar la un moment dat una dintre ele reacționează supraexcitată și degenerează. Celula canceroasă își iese în adevăratul sens al cuvântului din matcă și o pornește pe drumul ei propriu, care seamănă însă mai curând cu o călătorie a Eului. Ea începe ceva complet nou pentru situația ei, pune preț pe creștere și realizare de sine. Una dintre denumirile medicale ale cancerului este neoplasm. Ea exprimă această „nouă creștere". Ceea ce înseamnă pentru corp pericol de moarte este pentru celula mult timp torturată un act de eliberare. Acum totul depinde de faptul că organismul dispune sau nu de suficientă stabilitate și forță de apărare pentru a înăbuși revolta celulei. Cercetătorii în domeniul cancerului pornesc astăzi de la ideea că relativ multe celule degenerează, dar ele sunt făcute inofensive datorită unei apărări bune. Deci un mecanism slab de apărare este de o importanță hotărâtoare în apariția cancerului. Într-adevăr, privind retrospectiv se găsesc frecvent situații de prăbușire a apărării în acel interval de timp în care se presupune că s-a produs declanșarea. Dar acest punct nu poate fi constatat întotdeauna cu ușurință. Viteza de dezvol-

5 În cazul unor forme de leucemie se crede însă mai degrabă într-o apariție determinată de un virus.

tare depinde pe de o parte de tipul tumorii, dar oscilează pe de altă parte și la tumorile de același tip în funcție de situația generală. În momentul în care este descoperită tumora, ea există adesea deja de ani, are o greutate de circa un gram și dispune de milioane de celule. Astfel privind lucrurile, nimeni nu poate să știe cu siguranță că nu are și el cancer. Probabil că noi toți căpătăm veșnic cancer, numai că sistemul imunitar rămâne stăpân pe situație. Și acesta ar putea fi un motiv pentru groaza fără seamăn pe care o împrăștie tema cancer.

4. Planuri de semnificație și interpretare ale evenimentului cancerului

Comportamentul celulei canceroase arată ca temă de bază o **problematică de creștere**. După prea multă precauție și considerare, celula trece în contrariul a ceea ce a fost până acum — o creștere haotică invadatoare, fără precauție și considerare, nu cruță nici teritoriile străine, nici propria bază de viață. Legile creșterii sănătoase sunt ignorate în mod constant. Celula canceroasă încalcă regulile convieţuirii normale din formaţiunea de celule și spulberă fără reţineri tabuuri vitale. În loc de a-și ocupa poziția ce-i revine creditar și de a-și îndeplini datoria, ea își depășește limitele și degenerează într-un mod periculos. Celula canceroasă difuzează în toate părţile, într-o activitate sălbatică, egocentrică de diviziune. Vecinătatea și chiar și regiunile cele mai îndepărtate ale corpului simt pe spinarea lor agresiunea ei lipsită de orice scrupule. Călătoria Eului se configurează în deplasarea centrului de greutate spre față la celulele cu nucle-

cle lor excesiv de mari și în agitația nebună din aceste centre parcă hidrocefale. Într-adevăr, totul trebuie să se desfășoare după capul celulei canceroase, toți urmașii ei sunt formați exact după modelul ei. Iar ea este complet autarhică și își pro(creează) copiii fără ajutor străin, ca să zicem așa feciorelnic. Cu această producție ea trece în adevăratul sens al cuvântului cu capul prin perete. Nici măcar membranele bazale, pereții cei mai importanți care limitează țesuturile între ele, nu pot să se opună agresiunii ei.

Problema gravă de comunicare arată, de asemenea, cât de fără înconjur procedează celula canceroasă, ea reducându-și toate relațiile de vecinătate la o politică a datului din coate ce înăbușește totul cât se poate de agresiv. Cu forța ei născută din imaturitatea feciorelnică, celula canceroasă își arogă fără scrupule dreptul celui mai puternic și își înlătură vecinii mai slabi, îi distruge sau îi înrobește. Accesul la modelul structurilor adulte îl sacrifică de dragul independenței ei. La comunicarea cu câmpul de dezvoltare, căruia îi era destinată, a renunțat în favoarea egoismului și a pretențiilor de omnipotență și nemurire. Simbolic, problema de comunicare se exprimă în respirația distrusă a celulelor, căci respirația înseamnă schimb și contact reciproc.

5. Fazele de dezvoltare ale tabloului bolii

Tabloul schițat până acum pare să corespundă numai unei mici părți a pacienților cu cancer, în general aceștia frapează mai degrabă prin modele comportamentale contrare, ceea ce se explică pe de o parte prin faptul că aceas-

tă boală compensează modele refulate, pe de alta astfel de profiluri de personalităţi descriu practic întotdeauna perioada dinaintea declanşării tabloului bolii. În această fază şi corpul arată însă o cu totul altă imagine. Este stadiul excitaţiei permanente pe care ţesutul şi celulele lui o tolerează fără să reacţioneze. Ele caută să se apere şi să se facă intangibile pe cât pot, ca să supravieţuiască prin imobilitate, respectiv inactivitate până la trecerea situaţiei supărătoare. Dacă o celulă încearcă o dată să se revolte împotriva stimulului continuu şi să meargă pe propriile ei drumuri, devenind altfel decât celelalte celule, această răbufnire este imediat reprimată de sistemul imunitar.

Acest model care corespunde primei faze a bolii caracterizează personalitatea mai tipică a cancerului. Există oameni care se străduiesc, conformându-se la extrem, să trăiască pe cât posibil neatrăgând atenţia asupra lor, să se supună normelor şi să nu cadă prin propriile cerinţe povară în seama nimănui. Ei ignoră în mare parte provocările legate de evoluţia personală şi de dezvoltarea psihică, nevrând să se expună în nici un fel. Viaţa lor este lipsită de excitaţie în dublu sens: pe de o parte evită, oricând este posibil, experienţe noi, care ar putea aduce mişcare în viaţa lor, necutezând să ajungă nici la limitele lor. Puţinele excitaţii care străpung platoşa lor de apărare încearcă să le ignore. Reprimarea posibilităţilor unor experienţe-limită reflectă activitatea de apărare care se derulează neobservată în corp şi are totul sub control sigur. Experienţele dincolo de limită sau numai depăşirea inofensivă a făgaşului sunt înăbuşite deja în faşă, pentru a menţine cu orice preţ situaţia obişnuită.

Următoarea treaptă de escaladare arată cât de mult se poate ridica acest preţ, dacă fluxul acumulat timp de ani

al impulsurilor de creştere rupe digul reprimării şi se avântă necontrolat până la epuizare. După ruperea digului, nu mai există cale de întoarcere şi nici vreo staviă. Corpul ajunge în cealaltă extremă pe care a ţinut-o până acum pe note joase cu atâta abnegaţie.

Fenomenul de reprimare se manifestă nu numai în istoricul psihic al vieţii, ci adesea până şi în istoricul fizic al bolii. Nu rareori avem de-a face cu aşa-numite anamneze goale, adică timp de ani şi chiar decenii înainte de izbucnirea cancerului cei afectaţi nu au avut nici cel mai mic simptom. Ceea ce arată la prima vedere că o sănătate fără cusur se dezvăluie la o privire mai atentă ca o înăbuşire riguroasă. Au fost reprimate complet nu numai abaterile sufleteşti, ci şi cele fizice de la normă. Psihiatrul oncolog Wolf Büntig vorbeşte în acest context despre „normopatie", la care a te ţine necondiţionat şi inflexibil de normă devine boală. Ceea ce poate să apară în ochii celor din jur drept o atitudine rezervată care e plăcută sau distinsă poate să fie astfel în realitate o reprimare a impulsurilor vieţii şi în final o viaţă netrăită. Aşa cum celula care a rezistat celor mai puternice excitaţii permanente face totul pentru a-şi putea îndeplini şi mai departe datoria ca celulă a intestinului sau a plămânului, şi pacienţii încearcă să reziste făcându-şi datoria în funcţia lor de fiică, fiu, mamă, tată, subordonat etc., spre mulţumirea tuturor şi independent de propriile lor necesităţi. Propria dezvoltare trebuie să treacă în plan secund, la fel ca la celula torturată.

Atmosfera de bază a unei astfel de vieţi „netrăite" este înăbuşită în mod corespunzător. Adesea, cei afectaţi nu sunt conştienţi de dispoziţia lor depresivă latentă, la fel ca şi de reprimarea tentativelor fizice de răbufnire.

Ambianța nu observă nimic, căci ei nu dau dovadă de tendințe de a se *împărtăși* în acest sens și încă mai puțin de disponibilitatea să-și *împartă* realmente viața cu alții. Abia când digul s-a rupt și viața reprimată a răbufnit, disponibilitatea de împărțire se pune în mod vehement și neeliberat în mișcare.

În faza dinaintea declanșării tabloului bolii cei afectați sunt de fapt deja „pacienți", o dată ce îndură uimitor de răbdători. Depinzând în mare măsură de mediul lor înconjurător și fiind interesați să păstreze niște relații de bună vecinătate, ei se arată cu toată lumea amabili și plini de considerație. În afară de aceasta, sunt previzibili și te poți baza pe ei, căci pareză deja în germene orice impulsuri de schimbare. În strădania lor de a nu cădea pe capul nimănui, acestor pacienți nu le vine greu să câștige prieteni. Dar niște prietenii profunde sunt împiedicate de faptul că ei de abia dacă își cunosc individualitatea și astfel nici nu se pot arăta cum sunt cu adevărat. Având în vedere că ei înșiși nu sunt de partea lor, altora le pare la început ușor să fie ei de partea lor. Dar dacă apoi, în decursul bolii, ies la iveală trăsături de caracter mai profunde, pentru că ei încep să ia poziție față de propria lor viață, nu este ușor nici pentru pacient, nici pentru cei din jur să accepte aceste aspecte total nebănuite. Adesea, pacienții normopați au oameni în jurul lor care le sunt îndatorați. Cum s-au străduit mereu să facă pe placul tuturor, lăsând pe planul doi propria dezvoltare, vor avea acum alături de ei oameni cu o rezonanță corespunzătoare.

Comportamentul social al pacienților se poate numi exemplar din perspectiva „majorității tăcute" din care adesea fac și ei parte. Se pot număra pe drept printre

stâlpii societății. În spatele fațadei dintr-o exemplaritate bine rânduită pândesc însă toate acele însușiri contrare care devin evidente în al doilea stadiu de izbucnire a cancerului pe planul substitutiv al corpului. Ce nu s-a pus niciodată în mișcare în conștiință își găsește acum aici scena, o scenă pe care se reprezintă mai cu seamă drame, respectiv „piese din umbră".

Impulsurile de schimbare parate ani de zile se manifestă în corp ca mutații. Ceea ce se face și ceea ce nu se face este dat pradă uitării, ce contează acum este doar propria călătorie a Eului. O adaptare socială perfectă se transformă într-un parazitism egoist, fără respect pentru tradiție și drepturi străine. Dacă mai înainte respectivul nu își permisese nici măcar o părere proprie, acum iese la iveală din umbră pretenția mult timp refulată de a forma întreaga lume (corporală) după propria imagine. Organismul este presărat cu *filiae*, acele fiice aducătoare de moarte. Sămânța care a fost reținută psihic atât de mult timp încolțește acum fizic într-un timp record și arată cât de puternică este dorința până acum netrăită de autorealizare și de impunere fără scrupule a propriilor interese.

O dată cu declanșarea tabloului bolii poate deveni vizibilă în comportamentul pacienților o cantitate diferit de mare a pretenției refulate a Eului. Dacă astfel de părți ale umbrei se înghesuie să ajungă la suprafață, mai ales cei din jur vor fi cei ce se vor minuna. Oamenii până acum cei mai pașnici cer deodată ca totul să se învârtă în jurul lor și al „bolii lor". Cu diagnosticul ca alibi ei se încumetă să plătească cu aceeași monedă și să-i lase acum pe ceilalți să joace după cum le cântă ei. Astfel, reținerea de până acum și tactul proverbial pot să se evapore și să se audă cu totul alte tonalități. Oamenii care

sunt cel mai bine adaptați ies deodată din rând și depășesc limitele. Oricât ar fi de dezagreabilă pentru ambianță o astfel de transformare a felului lor de a fi și a gândi, pentru cei afectați aceasta este o mare șansă. Căci dacă principiile transformării, ale autorealizării și ale impunerii voinței sunt trăite acum pe plan spiritual-sufletesc și devin vizibile pe plan social, planul corpului este despovărat. Mulți pacienți sunt însă atât de înglodați în interpretarea lor normată a unui rol, încât își păstrează atitudinea lor de a îndura până și în fața morții. Fără despovărarea de planurile psihice, principiul Eului rămâne redus exclusiv la scena corpului. Șansele de a o termina cu cancerul sunt incomparabil mai bune, dacă întregul om se angajează în această confruntare și nu-și trimite în luptă numai corpul ca substitut. Pentru a o termina, a o rezolva cu adevărat cu ceva, este necesar să te angajezi mai întâi într-o confruntare cu acel ceva.

După prima fază, durând adesea timp de decenii, a reținerii și rezervei, și după următoarea, a izbucnirii cancerului, ultima fază a **caşexiei** confruntă cu un al treilea model. Corpul capitulează în fața mistuirii forțelor sale de către cancer. El se lasă ros în adevăratul sens al cuvântului, fără a mai lupta. Supunerea, resemnarea și loialitatea față de cursul destinului sunt trăite substitutiv de corp. La urma urmei, orice persoană afectată a trăit această temă: fie conștient, dacă reușește să ridice înapoi tematica pe plan spiritual, fie inconștient, în cazul în care corpul este lăsat singur în supunerea sa și pacientul se apără în continuare împotriva a ceea ce este inevitabil. Aici pare să zacă o contradicție, căci noi am susținut tocmai că cel atins nu se apără suficient, ci face cu el și acceptă să se facă cu el ceea ce vor alții. În acest punct se

întâlnesc două planuri, care ne vor preocupa în capitolul următor. Căci pacientul se apără într-adevăr pe de o parte prea puțin, pe de alta prea mult. Față de mediul său înconjurător, care-l degradează la anumite funcții, el se apără în mod decisiv prea puțin. În schimb se apără cu atât mai mult împotriva sarcinii vieții sale, a drumului său și a destinului său. La această contraapărare ar putea renunța liniștit. În definitiv, tabloul bolii lui îl forțează oricum în acest sens, căci fie că el învinge cancerul, fie că acesta îl învinge pe el, etapa supunerii tot se va instaura.[6]

6. Regresiune și religie

Paralel cu cele discutate până acum, în regresiune se evidențiază un alt motiv de bază al bolii cancerului, care, de asemenea cufundat în umbră, este trăit substitutiv de către organism. Regresiunea este reîntoarcerea la începuturi, la origine. Cei afectați și-au pierdut legătura retrospectivă cu baza lor primordiată, celulele tumorii trebuie să trăiască tema pentru ei și o fac pe plan fizic în modalitatea lor care pune viața în pericol. Omul are nevoie în mod evident de re-raportarea lui vie la rădăcinile sale: re-ligio.

Ea nu se referă însă numai la pasul înapoi, ci și la legătura înapoi. Abia regresul, care devine legătură retrospectivă, face posibil progresul real. Această aparentă contradicție se exprimă și în tabloul cancerului. Pe de o parte celulele mizează pe regresul spre forme juvenil-primi-

6 Vezi în această privință publicațiile lui Elisabeth Kübler-Ross.

tive, pe de alta pe un progres vertiginos cu tendință spre omnipotență și nemurire.

Unei asemenea contradicții i se poate face față numai în temeiul sensului originar al religiei. *Religio* înseamnă legătura înapoi la origine, la unitate. Aceasta, numită în creștinism și paradis, este însă pe de altă parte și țelul drumului creștin de dezvoltare. Conform Bibliei, oamenii vin din paradis și se vor reîntoarce cândva acolo. Este drumul de la unitatea inconștientă la cea conștientă. Alungarea din paradis își găsește completarea în întoarcerea fiului risipitor la tată. Cât de adânc este ancorat în oameni acest model arhetipal al drumului o arată faptul că, de pildă, religia hinduistă descrie drumul într-un mod foarte analog: „De aici spre aici." Vechiul simbol al lui Oroboros, șarpele care își mușcă propria coadă, oferă imaginea cea mai potrivită a acestui model *cuprinzător* în adevăratul sens al cuvântului. Religiile descriu întotdeauna drumul spre iluminare, respectiv nemurire, ca pe o înaintare spre punctul de pornire și deci drumul ca pe o mișcare în cerc, respectiv spirală. Considerarea și precauția sunt ambele la fel de necesare și se îndreaptă spre același țel, unitatea.

Reflectarea retrospectivă asupra originii cu întrebarea: „De unde vin?" ca și prevederea cu întrebarea: „Încotro merg?" au căzut la pacienții de cancer din conștiință în umbră și sunt reprezentate fizic. Cât de miopi în sensul propriu al cuvântului au devenit cei afectați o arată precauția și considerarea lor exagerată, care se limitează la cadrul îngust al vecinătății și viitorului foarte concret. Țin atât de mult seamă de alți oameni, de morala și de regulile lor de viață și întâmpină noua dimineață și orice element nou și îndepărtat cu atâta prudență, încât nu mai

rămâne loc pentru marile întrebări adresate trecutului şi viitorului. Procesul cancerului cu regresul lui în insondabil şi progresul său deznădăjduit este o oglindă pe cât de cumplită, pe atât de sinceră a situaţiei.

Întoarcerea *conştientă* spre început cu posibilităţile sale nelimitate şi căutarea unor valori nemuritoare sunt nişte drumuri cât se poate de raţionale. Refularea în inconştient duce în schimb la „boala ca drum". Dar şi acest drum este totuşi o cale, care ascunde în sine pe lângă grozăvie şi şansa de rodnicie. Este ca un fel de ultim imbold la trezirea pentru propriile necesităţi.

Aici este potrivită experienţa psihoterapeutică arătând că pacienţii cu cancer sunt adesea într-un sens profund „areligioşi". Dacă diferite profiluri de personalităţi par să contrazică asta şi accentuează religiozitatea şi resemnarea în faţa destinului, este vorba de obicei de acea evlavie bisericoasă care nu are puncte de tangenţă cu *religio*, ci lasă ca viaţa să fie condusă şi reglementată de biserica oficială. A te agăţa de prescripţii religioase este mai degrabă opusul lui *religio* şi lasă inima rece şi goală. Ceea ce pare din afară o viaţă religioasă impresionantă poate să fie totuşi gol pe dinăuntru. Lipsa de viaţă în centrul activităţii exterioare invadatoare o ilustrează anatomic multe tumori cu necrozele lor (porţiuni moarte) centrale. În mod similar, supunerea faţă de destin constatată de sociologii medicali nu poate fi confundată cu atitudinea religioasă a lui „Facă-se voia Ta!" Adesea este vorba de resemnarea faţă de un destin resimţit ca excesiv de puternic, dar care tocmai că nu este acceptat. În adâncul sufletului, nu încrederea în creaţia Domnului constituie baza supunerii, ci din contră disperarea şi neputinţa. În loc de a se lăsa pradă vieţii şi posibilităţilor ei, potenţia-

lii pacienți cu cancer sunt mai degrabă la discreția considerațiilor și precauțiilor lor pe termen scurt și unei angoase existențiale ce atinge temeliile.

7. Cancerul ca o caricatură a realității noastre

Relatările despre bolnavi de cancer care „au fost smulși pe neașteptate vieții în floarea vârstei, pe culmile carierei și responsabilității lor de această boală perfidă" par să contrazică diametral acest lucru. Dacă vom contempla istoria vieții lor, ascunsă în spatele acestor vorbe, vom constata că ele oglindesc o orbire surprinzătoare în fața temelor umbrei. La o privire mai atentă se va vedea că evenimentul nu s-a produs nici atât de brusc, și nici fără a trimite semnale de alarmă. Tocmai lipsa tuturor reacțiilor și simptomelor fizice este un semn de „normopatie".

Accentuarea înaltei responsabilități dezvăluie, dacă privim mai îndeaproape, că cei vizați își îndeplineau îndatoririle fără să se plângă. Responsabilitate înseamnă însă capacitatea de a răspunde la necesitățile vieții.[7] Dar această capacitate le lipsește tocmai potențialilor pacienți cu cancer. Întrucât pot cu greu să pună limite și să zică nu, vor fi lesne încărcați cu responsabilități. Pe de altă parte, le și preiau bucuros, pentru a conferi vieții lor un sens exterior, în lipsă celui interior. Succesele și performanțele etalate devin astfel niște camuflări bune — iar

[7] În cuvântul englezesc *responsibility* [și în cele românești *răspundere* și *responsabilitate*, *N. t.*] capacitatea [*ability*, *abilitatea*] de a răspunde (*to respond*), care rezidă în responsabilitate, devine și mai clară.

în spatele lor se amplifică sentimentele de inutilitate și depresiile.

Psihiatria cunoaște conceptul depresiei larvate (sau mascate) pentru acele depresii care se ascund în spatele simptomelor fizice. În cazul evenimentului cancerului, nu rareori zac în spatele reușitei exterioare niște depresii ascunse. *Larva* este aici atât de înalt apreciată social, încât nici nu ne putem gândi la un tablou de boală. Personalitatea tipică de cancer este în multe privințe un model. Ea este potolită și neagresivă, tăcută și răbdătoare, pare echilibrată și atât de simpatică pentru că nu este deloc egoistă, ci altruistă și săritoare, punctuală și ordonată — de abia de-i lipsește vreunul dintre idealurile acestei societăți, și astfel uniunea ei strânsă cu acest tablou al bolii nu este de mirare. Succesul social, în ciuda sau tocmai datorită rigidității interne, părăsește, ce-i drept, sfera idealurilor tipice ale supușilor, însă cadrează perfect cu imaginea ideală a omului modern. Nici cancerului nu i se poate contesta succesul impresionant pe planul din față. Nu există vreun alt eveniment al bolii care să poată să supună un organism atât de rapid și să-l ajusteze propriilor sale reprezentări, nici unul nu este atât de înverșunat și de rezistent în fața măsurilor de apărare și terapie.

Nu-i de mirare că ne este o frică atât de cumplită de cancer, căci nici un alt tablou patologic nu este mai propice să ne arate defectele noastre. Cancerul întruchipează răsturnarea idealurilor de supunere onorabile în polul opus, principiul total al Eului. Caricatura fizică a acestor idealuri este, ca orice caricatură, luată de obicei în nume de rău. Dar oricând are parte o caricatură de un asemenea destin, lucrul acesta nu se întâmplă pentru că

ea ar fi falsă, ci dimpotrivă, pentru că se potrivește, și mai și exagerează.

8. Cancer și apărare

Din constatările și tablourile simptomelor discutate cancerul se prezintă ca un proces de creștere și regres scufundat în corp. La aceste două componente se mai adaugă o a treia, a apărării. Situația de bază a cancerului poatec dăinui ani de zile, fără ca să se ajungă la formarea unei tumori. Medicina și mai cu seamă fitoterapia cunosc această situație și o numesc precancerozã. Premisele psihice descrise pot să existe de mult, premisele fizice sub forma substanțelor carcinogene și stărilor de excitație respective să fie prezente, și totuși cancerul să izbucnească abia după anumiți stimuli de declanșare. Până atunci este ca prins și stăpânit de un sistem imunitar dominant. Abia prăbușirea apărării corpului îi dă șansa să formeze o tumoră primară. Colapsul apărării imune este resimțit de unii pacienți și caracterizat retrospectiv ca o perioadă de timp cu stări de tensiune și anxietate deosebite.

Legătura strânsă dintre cancer și sistemul de apărare se arată și în faptul că el folosește sistemul de apărare, care ar trebui propriu-zis să combată cancerul, pentru a se extinde. El este atacat de limfocitele din ganglionii limfatici și se folosește de căile limfatice, pentru a înainta. Ganglionii limfatici sunt locuri preferate de atac. Cu ocuparea cazărmilor armatei proprii corpului și avansarea pe șoselele ei strategice cancerul demonstrează cât de curajos este atacul lui și că este gata să pună totul în joc în-

tr-o confruntare totală. Pe de altă parte, aici se vede și neputința apărării. Ea are mâinile legate în adevăratul sens al cuvântului. Cancerul atinge această situație prin camuflare perfectă. Într-un chip asemănător felului cum poate el deconecta în celulele lui „gena îmbătrânirii", reușește să scoată din funcțiune acel sistem care face ca celulele să fie recognoscibile în exterior. Sub această bonetă fermecată care le face invizibile, celulele canceroase se pot mișca direct în peștera leului, în centrul de apărare, nerecunoscute și mai cu seamă nepedepsite. În acest punct, pe planul funcțional există șansa unei terapii biologice și alopate. Dacă se izbutește decamuflarea imunologică a celulelor canceroase, ele ajung în cel mai mare pericol.

La întrebarea ce duce în planul mai profund la eșuarea apărării corpului și la respectiva situație umilitoare se poate răspunde la modul general, iar ea nu este limitată la procesul cancerului. Orice răceală indică acest fenomen: de îndată ce *ne iese* ceva *pe nas* și ne închidem sufletește, se deschide corpul substitutiv față de agenții patogeni respectivi, iar nasul concret se închide. Exprimat medical, o slăbiciune a apărării este cea care îi predispune atunci pe cei ce vor fi afectați de boală. Când conștiința se închide față de temele care vor s-o stârnească, planul fizic trebuie să se deschidă, în mod substitutiv, respectivilor agenți. Apărarea imună devine deci mai slabă ori de câte ori apărarea este exagerată pe planul conștiinței.

În principiu, omul este înarmat cu o apărare sănătoasă pentru ambele planuri. Este în mod evident important să ne protejăm limitele corpului cu ajutorul unui sistem imunitar vital, față de o lume străină, plină de primejdii. Tot așa avem nevoie de o anumită apărare sufletească, pentru a nu fi inundați de impresii prea puterni-

ce și târâți în psihoză. Țelul este mijlocul între o deschidere totală și o închidere absolută pe ambele planuri.[8] Dacă mergem prea departe pe unul dintre planuri, îl forțăm pe celălalt în direcția opusă să-și piardă echilibrul. Cine este în conștiința lui prea închis, adică prea ostil conflictelor, constrânge ca deschiderea să intre în umbră, unde reapare în corp ca predispoziție pentru agenți.

Starea ideală este marcată de o largă deschidere sufletească pe tărâmul forței. Putem să lăsăm să intre atâtea și atâtea fără a trebui să ne temem de sănătatea noastră psihică. Asta este posibil pe tărâmul unei apărări potențial puternice, care însă nu prea ajunge să intre în acțiune. Dacă este o dată nevoie, posesorul ei se poate bizui pe puterea ei de pătrundere. Tocmai pentru că el poate să spună atât de hotărât nu și își poate apăra spațiul vital, are rareori nevoie de așa ceva. Lui îi corespunde o apărare fizică ce rezolvă datorită condiției ei bune de pregătire orice provocare din partea unui agent patogen. Tocmai pentru că nu a fost cruțată, ci a fost confruntată într-o viață curajoasă cu multe provocări, este oricând gata de luptă și sigură de victorie. Mai cu seamă ea nu ajunge în pericol să fie supusă de agenți, dat fiind că nu este slăbită pe plan sufletesc. Cine este stârnit în conștiință și știe să se apere și acolo nu trebuie să deplaseze tema în trup.

---

[8] Întrucât deschidere are în uzul nostru lingvistic o valoare pozitivă, în schimb închidere una negativă, rezultă ușor de aici înțelegeri greșite. Un om care se găsește în mijlocul lui propriu are o deschidere largă pentru viață, concomitent cu o închidere foarte mare, prin închegare și coeziune, a personalității sale. Limita sa fizică este închisă și închegată, în timp ce sistemul său imunitar este deschis pentru experiențe, păstrând ce-i drept supremația în fața agenților ostili.

Mult mai adesea decât acest ideal, într-o lume care își răscumpără cultura și civilizația în mare măsură cu ostilitatea conflictelor există o închidere exagerată în conștiință și, legată de ea, o prea mare deschidere în corp. Dacă un „a nu putea să spui nu" ostil conflictelor se adâncește în corp, el devine din nou vizibil aici ca incapacitate de a se delimita. O experiență cotidiană de viață confirmă acest principiu. Un om care are o atitudine deschisă în fața vieții (= un om vital = viu) dispune de o apărare fizică sănătoasă, fiind astfel mai puțin susceptibil de infecții. Un om îngust, timorat va „capta" din cauza stării lui proaste de apărare mai des agenți patogeni și va *cultiva* răcelile corespunzătoare. Și invers, un om entuziast, care se înflăcărează pentru o temă, practic nu poate răci deloc în această situație deschisă. Oricine cunoaște experiența că până și un guturai fulminant se dizolvă în neant dacă ne lăsăm transportați cu entuziasm timp de două ore de un film captivant. Abia la sfârșitul filmului, la amintirea că aveam de fapt guturai, *ne iese* iarăși totul *pe nas*.

Pentru ca apărarea să se prăbușească atât de dramatic încât să se nască o tumoră este nevoie de o blocadă și o închidere foarte puternică. Astfel de constelații apar când un om nu se mai deschide față de un aspect esențial al vieții lui. Dacă acest contact se mai ținea doar într-un fir și se rupe dintr-o dată, este de parcă s-ar fi rupt firul vieții. Dacă unui om depresiv, care nu mai comunică aproape deloc cu mediul său, îi moare singura persoană de referință, se poate ajunge la această situație. Întrucât fără această persoană el nu mai participă la viață și fluxul ei, poate să refuze să lase ca pierderea îngrozitoare să se apropie de forul lui interior. În aceeași măsu-

ră în care își închide conștiința în fața acestei pierderi, deci apărarea lui psihică crește incoerent, apărarea fizică se prăbușește. Astfel, sistemul imunitar devine de-a dreptul semnalizatorul deschiderii și vitalității.

La pacienții care suferă de depresie, orice actualizează această situație labilă poate să ducă la slăbirea decisivă a apărării imune. Destituirea dintr-o funcție care devenise conținutul vieții lui poate să fie suficientă, sau o *dez*amăgire definitivă într-o relație cu un partener, după o amăgire de ani de zile. Pacientul tipic de cancer tinde, prin modelul său intern, să ajungă în astfel de situații. Natura sa conformată și totuși apăsată se va mișca din când în când sub această apăsare și va cuteza să facă o încercare de reînsufletire. Orice astfel de încercare poate să actualizeze sentimentul de inutilitate ținut cu greu pe note joase și o nouă „închidere" bruscă să declanșeze apariția bolii. Și pacientul cu cancer refugiat în succese găsește o grămadă de posibilități pentru a se închide în fața energiei vitale. Orice ar fi ceea ce pune sub semnul întrebării masca depresiei sale — succesul — este potrivit în acest sens.

9. „Cancerul" pe plan social

Celula canceroasă vrea să cucerească întreaga lume (a corpului) și să supună totul. De aceea ea pătrunde peste tot, respectiv își trimite „misionarii" agresivi până în cele mai îndepărtate cotloane ale tărâmului (corpului). Medicina îi numește „filiae" (lat.: fiice) sau metastaze. Acest din urmă cuvânt este de origine grecească și înseamnă transformare, mutare sau migrare. Pretenția de a se pu-

tea „amesteca" pretutindeni, până în zonele cele mai îndepărtate ale corpului, este adecvată celulei embrionare, care poartă, în nediferențierea ei, încă toate posibilitățile în sine. Dezvoltare înseamnă însă, printre altele, îngrădire și specializare. Celula canceroasă le-a pierdut sau le-a depășit pe amândouă — depinde din ce unghi privim.

Imaturitatea unei astfel de atitudini rezultă din comparația comportamenului adult cu cel copilăresc. Copilul mai are încă dreptul de a se imagina în toate meseriile și în toate stilurile de viață și de a crede că tăticul lui, ca amplificare a propriului Eu, poate totul. El poate să viseze că ajunge să călătorească pretutindeni prin lume, fără să-l preocupe problemele concrete de asigurare a existenței. Pretenția sa de a avea orice jucărie de pe locul de joacă și de a participa la toate jocurile îi poate supăra pe părinți, dar încă nu este o problemă în această fază timpurie. Un adult cu acest soi de pretenții devine, în schimb, rapid pentru cei din jurul său o provocare, care lasă doar o alternativă: fie el, fie ei. Mediul înconjurător îl adaptează necesităților sale cu forță de convingere sau cu forța, îl constrânge la un fel de maturizare întârziată, corespunzând în cazul aplicării unei pedepse, unor încercări de resocializare, sau el îl exclude definitiv.

A doua posibilitate, ca acest om să se impună împotriva celor din jurul său și să le impună acestora voința lui, este mai rară. Pe planul spiritual-sufletesc astfel de tentative sunt tranșate ca delir de grandoare, sunt aproape întotdeauna înăbușite și sunt izolate „cu succes" în instituții psihiatrice. Numai relativ rar un „nebun" izbutește să obțină cu adevărat putere. În domeniul politic asemenea încercări sunt combătute ca terorism și biruite de obicei recurgându-se la violență și mai rar la

puterea de convingere. Teroriștii se numesc ei înșiși revoluționari, uneori și *celule* revoluționare, dar de statul respectiv sunt considerați infractori dificili și nu se pot aștepta nici la îndurare, nici la considerație. Dacă învinș, puterea lor este respectată, ce-i drept, căci ei sunt noii stăpâni în țară.

În domeniul economic reprezentanții acestei atitudini sunt aclamați încă de la început, căci cancerul ilustrează acea atitudine care duce la succes antreprenorial. Întreprinzătorul tipic al capitalismului timpuriu trece dincolo de granițele existente și înlătură fără milă concurența din drum, înghesuind-o la perete cu forța coatelor lui și împingând-o să iasă din afacere, luându-i apa de la moară sau cel puțin infiltrându-i piețele. În loc de metastaze, localizări secundare și *filiae* sunt fondate aici filiale, sucursale și agenții. Mai întâi crește firma-mamă ca o umflătură tumorală dincolo de limitele ei, apoi infiltrează împrejurimile, după care devine activă în întreaga țară și, în fine, în caz ideal, în întreaga lume. Vrem să fim prezenți peste tot și să ținem totul singuri sub control. Aceasta este crezul capitalismului și modul de comportare lăsat moștenire marilor concerne. Cât se poate de firesc, se procedează atunci agresiv și fără scrupule.

Localizările secundare ale cancerului și sucursalele concernelor au scopuri analoage. Ele tind să-și plaseze cât se poate de mult din propriul program și să nu le lase nici o șansă forțelor autohtone. „Exemplaritatea" cancerului o ilustrează harta lumii într-un birou de întreprindere. În centru, un cerc roșu gros marchează societatea-mamă, care își infiltrează împrejurimile cu *filia*le mai mic, marcate cu roșu. Înspre periferie, aceste metastaze scad. Unele țări încă nu au, în timp ce în altele există co-

lonii mai mari, care îngrămădesc la rândul lor filiale mai mici în jur. Harta astfel marcată se aseamănă uimitor imaginilor organismelor invadate de cancer, obținute prin metode de diagnosticare precum scintigrafia.

O paralelă mai puțin încărcată emoțional, pentru că este în mare parte depășită de istorie, cu evenimentul cancerului este colonialismul. Formarea de colonii în afara propriei țări era, privită dinspre fiecare imperiu în parte, o strategie canceroasă. El voia ca întreaga lume să fie adusă pe cât posibil sub influența sa proprie și nu se dădea nicidecum înapoi de la încălcări violente ale granițelor și cotropiri brutale ale unor culturi de obicei intacte, doar că mai puțin agresive. Condițiile străine de viață nu erau nici respectate, nici menținute în viață, oamenii găsiți pe plan local erau declarați inferiori și înrobiți. Fiecare astfel de imperiu în parte era atât de convins de către propriul său delir de grandoare, încât voia să facă pretutindeni în lume versiuni mai mici sau mai mari ale Angliei, Spaniei, Portugaliei, Franței sau Germaniei. Numai celelalte imperii care se extindeau și ele cu viteza cancerului puneau stavilă creșterii invazive. Aidoma pandantului lor anatomic, imperiile coloniale aveau adesea probleme de aprovizionare, căci era vorba mai cu seamă de expansiune și se punea prea puțin problema infrastructurii necesare în acest sens. Asemănător tumorilor, se mai găsește și în ziua de azi în rămășițele de exemplu ale imperiului colonial portughez o lipsă izbitoare de infrastructură. Multe se prăbușeau din cauza acestui tip de creștere nediferențiată în coloniile metastaziante ca și în țara-mamă a numeroaselor fiice nereușite. De niște „tumori-mamă" minuscule, precum Portugalia sau Anglia, erau agățate într-un final niște imperii

uriaşe, care creşteau tot mai mult şi mistuiau forţele. Mai cu seamă Anglia se apropia de imaginea cancerului, cu coloniile sale (SUA, Canada, Australia, Rhodesia sau Africa de Sud) care se lepădau total de „tumora-mamă". Istoria epocii colonialiste arată clar că „tumorile" naţionale erau mai interesate de extindere şi desfăşurarea imperială a forţelor, decât de comerţ şi schimb. Nu foarte diferite de hidrocefali, administraţiile colonialiste supradimensionate duceau în ţările care trăiau economic în mizerie, jefuite de structura lor proprie, o viaţă parazitară pe spinarea „primitivilor" făcuţi sclavi, care nu ajungeau însă în caracterul lor mai niciodată la primitivismul colonialiştilor lor. Un primitivism de o superioritate asemănătoare prezintă celulele canceroase cu nuclee supradimensionate, faţă de vecinătatea lor.

Modelul cancerului nu determină lumea noastră numai în trăsăturile mari, ci el îl urmăreşte până în detaliu pe cel care are ochi să vadă. O imagine plastică a eforturilor expansioniste de tipul cancerului o oferă creşterea metropolelor moderne. Pe fotografii luate din satelit se poate vedea cum se întind, mâncând din peisajul înconjurător. Ca şi tumora canceroasă ele speră într-o creştere infiltrantă, înăbuşitoare, împingând în faţă în acelaşi timp diferiţi mesageri sub forma unor oraşe satelit, unor zone industriale şi meşteşugăreşti şi a altor activităţi metastatice.

Dacă privim pământul ca întreg, cum este ros în toate colţurile şi capetele lui într-un mod canceros, este exploatat fără scrupule şi i se răpeşte forţa de rezistenţă, imaginea lui corespunde celei a corpului atacat de cancer. Ecologii, biologii, teologii şi alţi „-logi" nu sunt de acord între ei în aprecierea dacă el se află încă în stadiul luptei de

apărare sau a ajuns deja în acela al bolii îndelungi. Caşexie se numeşte starea corespunzătoare a resemnării corpului în faţa forţei juvenil-vitale a cancerului. El se lasă pradă sleirii şi mistuirii şi demonstrează deja în supunerea sa deschidere pentru trecerea în lumea cealaltă. Întrucât pământul nostru tot mai face încercări de regenerare şi se apără după puteri de rasa umană care creşte şi tot creşte pe el, mai există probabil speranţe pentru el.

Dar ou numai principiile gândirii noastre referitoare la pământ se aseamănă celor ale celulei canceroase, ci noi împărtăşim şi eroarea de gândire decisivă, respectiv trecem cu vederea consecinţele comportamentului nostru: moartea întregului organism atrage inevitabil după sine moartea tuturor celulelor lui şi pe cea a celulelor canceroase. Numai începutul întregii întreprinderi este foarte promiţător pentru celula canceroasă. Ea se leapădă cu succes de ambianţa ei şi se apropie de idealul autarhiei, omnipotenţei şi ubicuităţii. Asemenea organismului unicelular care, concentrat numai asupra sa, uneşte toate funcţiile într-un singur corp, celula canceroasă, trăind în mijlocul unei formaţiuni celulare, devine luptătorul izolat, aproximativ independent. În schimbul capacităţilor sale înalt specializate, ea îşi dă potenţiala nemurire, aşa cum o posedă şi organismul unicelular. Atât timp cât ajunge hrana, organismul unicelular şi celula canceroasă rămân în viaţă. Toate celelalte celule, organizate în formaţiuni celulare normale, sunt legate de o speranţă de viaţă naturală, fixată în bagajul lor ereditar. Celulele canceroase au dezactivat această stavilă şi nu manifestă tendinţe de îmbătrânire, după cum o dovedeşte un experiment macabru. Celulele unei tumori al cărei posesor a murit în anii douăzeci tocmai din cauza aceste tumori

trăiesc și se divid până astăzi într-o soluție nutritivă, fără fenomene de îmbătrânire sau oboseală. Faptul că celulele canceroase mor în caz normal curând după gazda lor se datorează ofertei de hrană și energie care seacă. În timp ce organismul unicelular trăiește cu adevărat independent și nemuritor în lumea sa de apă marcată de abundență, celula canceroasă trece cu vederea faptul că ea este numai potențial nemuritoare și că nu poate nicidecum să devină autonomă. La fel cum omul este dependent de lume, și ea rămâne permanent dependentă de corpul în care trăiește.

Faptul că pământul nostru a atins deja faza izbucnirii bolii este clar ilustrat de caricaturizarea idealurilor noastre prin cancer. Și mai mult ar trebui să ne aducă însă la realitate ideea care se tot impune că noi înșine suntem cancerul pământului. Creșterea economiei noastre este la fel de nebună ca și cea a cancerului. Ratele de creștere sunt enorme, dar întreprinderea nu are un țel final tangibil. Progresul tinde către un nou progres și deci, în principiu, către viitor și dincolo de raza noastră de acțiune. Și cancerul are un țel nerealist. Acesta zace în umbra lui și este pieirea organismului. Dacă am fi mai sinceri, ar trebui să ne mărturisim că țelul ultim al progresului nostru este tot pieirea organismului pământ. Dacă dorințele evlavioase ale politicienilor s-ar împlini și țările în curs de dezvoltare și-ar recupera rămânerea în urmă tehnologică, i s-ar aplica ecologiei deja amenințate a planetei noastre lovitura finală. Firește că putem porni liniștiți de la faptul că astfel de dorințe nu sunt gândite foarte serios. Însă acele dorințe care preconizează pentru partea noastră a lumii continuarea unui progres linear sunt desigur gândite serios și ele au ceva de-

generant în sine, periclitând însăşi specia. Dacă nu reflectăm, privind în urmă, la originea noastră din natură şi dacă nu ne gândim, privind precauţi spre viitor, la un ţel pe tărâm spiritual, riscăm să devenim cancerul ce nu mai poate fi stăpânit. Criteriile corespunzătoare le îndeplinim deja.

Dacă această boală malignă îşi arată faţa cumplită, ne speriem, căci ne recunoaştem pe noi înşine. Chiar atât de fără înconjur nu vrem să ne vedem, aşa că respingem o oglindă atât de clară. Este ceea ce are comun omenirea cu fiecare pacient în parte.

10. Soluţionarea problemei cancerului (şi eliberarea noastră de ea)

A vedea chiar şi în cancer imaginea unei soluţii şi a unei eliberări este dificil, având în vedere pe de o parte faptul că suntem noi înşine afectaţi şi, pe de alta, evaluarea noastră. Nouă, ca o comunitate, ne este foarte frică de propriile forţe şi energii care zac în noi. Sprijiniţi pe o grămadă de alibiuri sociale, le împingem în umbră. Cu toate că societatea stilizează drept suprem precept dezvoltarea liberă a individului şi antreprenoriatul liber, majoritatea diferiţilor ei membri în parte sunt chinuiţi de temeri considerabile în această privinţă. Ratele de creştere spirituale şi sufleteşti rămân mult în urma celor economice. Produsul nostru social brut grandios nu ne poate despăgubi permanent pentru lipsa de creştere lăuntrică. Cu acoperire socială, dar cu forţe proprii, mulţi oameni reuşesc să-şi blocheze autodezvoltarea şi să se încadreze în structurile prestabilite, fără constrângere sau

adesea chiar constrânşi. Recompensele exterioare facilitează renunţarea la dezvoltarea individualităţii şi promovează implicarea ca om al masei. De la acesta la „normopat" nu mai este decât un pas.

Întrucât autorealizarea face parte din drumul de dezvoltare al omului, ea nu poate să fie desfiinţată din lume, ci cel mult înlăturată. Împinsă deoparte, ea aterizează în umbră. În lumea materială, aceasta are două posibilităţi de expresie: lumea fizică materială interioară (microcosmosul) şi lumea (înconjurătoare) exterioară (macrocosmosul). Drumul proceselor de creştere refulate duce, prin urmare, din conştiinţă în lumea de umbre a inconştientului şi de aici pe plan fizic sau în lumea exterioară. Întrucât principiul rămâne valabil la orice pas şi se adaptează în posibilităţile sale de exprimare respectivului plan, trebuie să poată fi găsit peste tot, fie în manifestarea sa rezolvată, fie în cea nerezolvată. Cu cât este refulat mai mult, cu atât mai nerezolvat se va prezenta, dar chiar şi în forma cea mai nerezolvată, în principiu tot mai trebuie să iasă la iveală şi planul rezolvat.

În general, planul material îl considerăm ca fiind cel nerezolvat, iar pe cel spiritual şi sufletesc ca fiind fiind cel rezolvat. La evenimentul cancerului declarăm astfel, de exemplu, ca fiind malign ceea ce ne pare în sens figurat foarte de dorit: principiul expansiunii. Cancerul depăşeşte toate graniţele şi piedicile, se extinde peste tot, pătrunde în tot, se răspândeşte şi împărtăşeşte în toate, se uneşte cu toate structurile, fie ele oricât de străine, nu se dă înapoi de la nimic, nu poate fi oprit aproape de către nimic, este aproape nemuritor şi nu se teme nici măcar de moarte. Cancerul este expansiune cufundată în umbră (a corpului). S-ar pune, ca urmare, problema ex-

tinderii în conştiinţă, descoperirii nelimitării şi nemuririi sufletului. Nu trebuie să ne mire că prin cel mai malign dintre toate tablourile bolii transpare principiul cel mai înalt. Umbra cea mai întunecată aruncă întotdeauna lumina cea mai puternică. Prin autorealizare, la cancer s-a scufundat în umbră acea temă care tinde spre ţelul ultim al întregii dezvoltări, Sinele.

Cu toate că mijlocul rămâne ţelul ultim, este necesar la începutul drumului să îl părăsim şi să mergem la extrem(e). Când Cristos spune: „Astfel, fiindcă eşti căldicel, nici fierbinte, nici rece, am să te vărs din gura mea"[a] el vorbeşte despre o etapă a drumului. Mijlocul ca fals compromis este ceea ce trebuie părăsit. În asta constă lecţia principală de învăţat a pacienţilor cu cancer. În acest sens, calea de mijloc şi mediocritatea calmă, în care s-a instalat confortabil normopatul, nu reprezintă un sediu definitiv. În locul armoniei mijlocului domneşte armonia aparentă. Forţele („maligne") ale Eului nu ies, ce-i drept, la iveală, dar ele trăiesc cu atât mai intens în umbră. E-adevărat că normopatul nu va răni pe nimeni printr-un „nu" egoist şi fără compromis, dar nici nu va ferici pe nimeni printr-un „da" necondiţionat. El se scuză, încontinuu pentru existenţa sa, dar nu poate să scape de vina omenească originară (separarea de unitate). Aparenţa îi este mai importantă ca existenţa. În cele din urmă este însă vorba de existenţă, de fiinţare, şi astfel el nu îşi găseşte în calea sa comodă de mijloc, pe care a ajuns în drumul minimei rezistenţe, o linişte ultimă, respectiv acea linişte ultimă pe care o poate găsi aici nu este cu adevărat ultima.

---

[a] Apoc., 3, 16. (*N. t.*)

Pentru el este vorba în primul și primul rând de a se pune în mișcare, a crește, a se transforma și a se dezvolta. Aici intră și a învăța să spună nu, a-și simți și a-și trăi voința egoistă, a exersa revolta împotriva regulilor rigide, a irumpe din structuri prea înguste, a se apropia mult și prea mult de alții, a spulbera limite, a ignora stavile, a trăi toate acele lucruri care au loc altminteri în umbră ca eveniment canceros. În loc de mutații la nivel celular ar putea fi vorba de mutări pe plan sufletesc, spiritual și social, în loc să iasă din matcă, el ar putea să iasă din limitele (prea severe). Se pune problema cunoașterii propriului Eu, chiar dacă și tocmai dacă acesta nu este un contemporan prea rafinat și astfel nu se poate conta pe prea multă onoare în ochii ambianței. În loc de denaturare, este vorba de găsirea propriei naturi, a naturii specifice, mai bine zis. În loc de izolare, se cer independență și responsabilitate proprie.

Direcția terapeutică a radiologului american Carl Simonton reprezintă această orientare într-un mod foarte fizic. Simonton îi lasă pe pacienții lui bolnavi de cancer să ducă război zilnic în diferite feluri, cu rezultate bune. În meditații dirijate, ei combat cu întreaga lor agresivitate redescoperită cancerul la nivel celular. Sistemul imunitar propriu este sprijinit prin imagini interne și reprezentări fantasmatice în lupta sa existențială, astfel fiind trăită agresiunea atât timp refulată. Sfatul de a combate cancerul cu orice preț pare numai la prima vedere o contradicție față de principiul homeopatic. Căci la cancerul agresiv agresiunea este tocmai mijlocul homeopatic, pentru că ea este un mijloc asemănător.

Chiar dacă această primă etapă a trezirii pentru propriile necesități este foarte importantă și nu este de înlo-

cuit, drumul tot duce dincolo de ea. La creştinescul „nu eşti nici fierbinte, nici rece..." nu se poate renunţa, însă dezvoltarea merge mai departe, şi atunci este în cele din urmă valabil: „Când eşti lovit peste obrazul drept, întoarce şi obrazul stâng." Aceste două principii contrare au stârnit multă confuzie, pentru că ele se referă la diferite etape ale drumului. Este de-a dreptul primejdios de scris mai departe în acest loc, căci după toate experienţele, tocmai acei pacienţi care ar avea de-a face încă mult şi bine cu paşii descrişi până acum ai autoimpunerii agresive înclină să se refugieze rapid în „planurile superioare". În spate zace presupunerea eronată că realizarea unor teme atât de măreţe precum dragostea li s-ar părea mai uşoară decât eliberarea Eului cu energiile lui agresive cu tot din lanţurile respective. Dacă se sare peste sau se părăseşte prea repede un plan anterior, cel următor nu are însă nici o şansă. Dacă un om „căldicel" întoarce după ce a primit o palmă pe obrazul drept imediat şi pe cel stâng din laşitate, nu s-a câştigat nimic. Dragostea se transformă atunci mai degrabă într-un sentiment călduţ, fericirea în făţărnicie. Astfel de greşeli cum le evidenţiază unele vorbe dulci despre dragoste şi lumină din scena New Age nu şi le poate permite un pacient cu cancer.

În ciuda pericolului neînţelegerii, este necesar să avem deja în vedere un ţel, oricât de îndepărtat. Următorii paşi şi următoarele sarcini presupun însă rezolvarea şi depăşirea paşilor anteriori, altfel se transformă uşor în bumerang, după cum au arătat experienţele cu capitolul despre cancer din primul volum.

Pe cât este de importantă dezvoltarea forţelor Eului, pe atât de puţin poate fi ea ţelul ultim. Drumul pe care

trebuie continuat și ținta sa sunt, de asemenea, sugerate în evenimentul cancerului. Este vorba de dezvoltarea spirituală și sufletească în locul celei fizice. Circa 20 de ani omul se dezvoltă fizic, apoi trebuie să continue să evolueze pe plan spiritual și sufletesc sau, dacă nu, dezvoltarea lui se va adânci în umbră. O astfel de creștere se poate derula mult timp în lumea exterioară și apoi să folosească, de exemplu, și posibilitățile corespunzătoare dintr-o economie aflată în expansiune. Dar la un moment dat aspiră la autorealizare într-un sens mai înalt. La urma urmei, se pune problema de a fi în acord cu toți, de a reveni în paradis, respectiv de a lăsa Eul și umbra să încolțească și să se deschidă în Sine. Această stare, care are nume atât de multe și de diferite în atâtea culturi și vrea să spună de fapt mereu același lucru, nu se poate reprezenta în mod adecvat dinspre lumea polarității. Cuvinte precum eternitate, nirvana, împărăția cerurilor, împărăția lui Dumnezeu, paradis, ființare sau mijloc doar se apropie de ea. Problema nu numai a pacienților de cancer, ci a tuturor oamenilor sunt etapele spre acest țel și succesiunea lor.

Regresiunea ilustrată în procesul cancerului, care întruchipează problema originii, indică drumul. În locul regresului în corp este vorba despre *religio* pe plan spiritual și sufletesc. Creșterea haotică, degenerată, ce se extinde în toate direcțiile, arată pericolul ca progresul să sfârșească fără țel în moarte. Și moartea, care pândește la evenimentul cancerului mereu amenințător în planul din fund, este o formă de întoarcere din lumea polară în unitate. Toate indiciile vizează acel unic țel, unitatea. Dar aceasta nu poate fi realizată cu forțele Eului. Oricât este de important pentru pacient mai întâi să-și descopere Eul, trebuie, mai târziu, să se dezvolte dincolo de el. După ce

tocmai a învăţat să se impună şi să răzbată, iată că se şi iveşte polul opus în programa de învăţământ: să înveţe să se adapteze conştient unităţii mai mari. Mai întâi se poate să fi fost important să protesteze împotriva regulilor stricte ale vieţii la locul de muncă sau în societate, să recunoască faptul că propriul şef nu este un dumnezeu. Dar dacă Eul este dezvoltat şi în deplină posesiune a forţei dobândite prin luptă, se pune problema de a recunoaşte că drumul Eului duce la catastrofă, la fel ca şi cel al reprimării lui. După ce mica ordine a regulilor meschine a fost spulberată, se impune găsirea şi acceptarea celei mari. „Facă-se voia Ta" se spune în *Tatăl nostru*, şi asta nu se referă, ca mai devreme, la şef sau partener sau Eu, ci la Dumnezeu sau oricum s-o putea numi unitatea.

Aici zace eroarea principală a cancerului şi ea este din nou o oglindă perfectă a erorii principale a omenirii moderne. Celula canceroasă încearcă să-şi obţină nemurirea de una singură şi pe seama restului corpului. Dar ea nu recunoaşte aici că acest drum trebuie să o omoare în final şi pe ea împreună cu corpul, după cum nici omenirea nu recunoaşte până acum că acea călătorie a Eului făcută de ea pe seama lumii nu poate sfârşi decât cu pieirea comună. Nu există nici o independenţă faţă de unitatea mai mare de care aparţinem. Ambiţiile îndreptăţite de autorealizare şi de nemurire pot culmina numai în cunoaşterea spirituală că singurul ţel este Sinele, unitatea cu tot şi toate. Aceasta însă nu exclude nimic şi pe nimeni şi nu se poate dobândi pentru sine personal într-un mod egoist. Ea cuprinde individualitatea şi ordinea superioară, deopotrivă. Ea rezidă în propriul mijloc şi în cel al fiecărei celule şi al fiecărui om şi este totuşi numai Unul. Nu există nici Sinele meu, nici Sinele tău, ci numai Sinele ca atare.

Este vorba de a găsi unitatea, nemurirea sufletului în sine însuşi şi de a recunoaşte că întregul este deja în individ, aşa cum şi individul este în întreg. Acesta este însă punctul final sau, de fapt, punctul central pe care numai dragostea ni-l deschide, ni-l face accesibil. Şi acest lucru este deja simbolizat în evenimentul cancerului. Ca şi dragostea, cancerul depăşeşte toate limitele, trece peste toate distanţele, străpunge toate barierele, învinge toate piedicile; ca şi dragostea, el nu se opreşte în faţa a nimic, se întinde peste tot şi toate, pătrunde în toate sferele vieţii, stăpâneşte întreaga viaţă; ca şi dragostea, cancerul aspiră la nemurire, şi ca şi ea nu se teme atunci nici măcar de moarte. Astfel, cancerul este realmente şi o dragoste scufundată în umbră.

11. Începuturi de terapie

Cea mai bună terapie este cea care începe devreme, la realizarea că tabloul normopatiei este deja un tablou de boală, chiar dacă el se apropie de reprezentarea ideală a vremurilor noastre. De aici rezultă, invers, că această epocă îşi visează un vis care stimulează cancerul. Comparate cu această cunoaştere, noile substanţele cancerigene descoperite zilnic sunt inofensive. Dacă se încep într-un astfel de stadiu timpuriu nişte paşi în direcţia individuaţiei, am putea utiliza efectiv cuvântul prevenire (profilaxie), fără a-l folosi abuziv pentru recunoaşterea incipientă obişnuită.[9] În acest stadiu ar mai fi încă

[9] Pentru a nu permite apariţia unor confuzii, trebuie spus explicit că recunoaşterea incipientă este desigur substanţial mai bună decât recunoaşterea târzie, numai că nu are nimic de-a face cu prevenirea, cu măsurile profilactice.

posibilă efectuarea pașilor necesari fără o presiune mare. Dacă diagnosticul a fost deja pus, stresul este imens. El poate însă nu numai să apese, ci și să dea curaj și să impulsioneze dezvoltarea. Mulți pacienți resimt rostirea diagnosticului „cancer" precum pronunțarea unei sentințe de condamnare la moarte. Drumul lor înapoi constă atunci în *resemnare*, ei nu mai subscriu, ca să zicem așa, mai departe la această viață. Unii relatează chiar despre o anumită ușurare, pentru că astfel scapă de orice responsabilitate. Alți pacienți acceptă provocarea după motoul: „Abia acum". Pentru ei, diagnosticul are efectul unei inițieri într-un nou episod al vieții, care trebuie să se desfășoare după alte legi. Ceea ce pentru prima grupă este mai cu seamă sfârșitul pentru aceștia devine începutul. Și nu rareori rezidă aici începutul unei vieți noi. Prognoza medicală are și după experiențele medicilor alopați mult mai puțină influență asupra speranței de viață decât atitudinea lăuntrică. Depinde dacă cei afectați mai așteaptă ceva de la viață, și atunci îi mai așteaptă și pe ei ceva. La executarea uneia dintre cele 12 munci ale sale, corespunzând sarcinilor arhetipale ale zodiacului, Hercule este mușcat în lupta cu Hydra de un rac înfrozitor. În loc să dea înapoi de groază, el se avântă în luptă și distruge racul, înainte de a o învinge pe Hydra.

După fixarea diagnosticului se pune problema de a-i lua domeniului umbrei cât mai multe dintre etape. Orice ar fi ceea ce este luat înapoi în conștiință și trăit, el nu trebuie reprezentat pe scena corpului. Premisa este aici contemplarea fără înconjur a propriei situații până la realizarea că nimic nu se petrece la întâmplare, ci totul are sens, chiar și un tablou patologic atât de înspăimântător. Uneori abia pe această bază devine trăibilă întreaga dez-

nădejde pe care o declanșează diagnosticul cancer. Oricât de dur ar suna această afirmație, este totuși esențială pentru pașii următori. Un medicament care îi tăinuiește pacientului diagnosticul și îl minte „spre binele lui" poate să pară mai uman. Dar pe de altă parte, el blochează toate șansele de dezvoltare care cu siguranță mai există.

Printre posibilitățile de a-i lua corpului ceea ce ar fi de fapt sarcina sufletului se numără întreaga gamă a tablourilor pe care i le impune cancerul organismului: de la depășirea limitelor până la a deveni peste măsură de curajos, de la evoluția vitală până la agresiunea sălbatică. Trebuie schimbată poziția călduță cu înălțimile și adâncimile propriei vieți. Trebuie să i se creeze conștient întregii creativități neînfrânate, care se exprimă în evenimentul cancerului, spațiu vital, din domeniul fizic, până în cel spiritual și sufletesc. Mutațiile își așteaptă rândul și cer curaj. Ele sunt oriunde mai rezonabile decât în corp. În timp ce evoluția biologică a progresat prin mutații fizice, evoluția individuală trebuie să fie inițiată prin modificări spirituale și sufletești. Așa cum celula canceroasă face ceva din sine, și pacienții trebuie să facă ceva din viața lor. Și va trebui să fie ceva propriu — eforturile autarhice ale cancerului scot asta în evidență. Fecunditatea celulelor canceroase trebuie trăită de către pacientul însuși. Aici este indicată reflectarea retrospectivă asupra rădăcinilor proprii — poate că este textual necesar să se retragă din funcția înalt specializată, pe care o deține în societate, firmă sau familie, și să devină din nou un om cu necesități ciudate și idei nebunești.

Acei pacienți care au mai avut o dată parte de o cotitură relatează cât de radical li s-a schimbat viața prin boală. În locul determinării străine a trecut autodotermi-

narea, în locul obedienței subalterne revolta deschisă. În cazul pacienților cu reușită pe plan social poate fi necesară integrarea călătoriei Eului trăite dar nevăzute de însuși cel afectat, în conștiință. Atunci va ieși la iveală că altceva este esențial.

Criteriile menționate sunt valabile într-un mod cât se poate de analog și pentru terapiile referitoare la corp, de la exercițiile bioenergetice care mobilizează cu energie vitală, până la injecții. Oricând preiau terapiile principiile pe care le degajă cancerul, ele au șanse deosebite. Astfel, de exemplu, medicina antroposofică aduce prin vâsc[10] în joc o plantă care corespunde parțial evoluției și creșterii cancerului după semnele ei caracteristice. În afară de aceasta, injecțiile duc la excitații în organism care îl stimulează la luptă. Și forma de psihoterapie menționată de Simonton[11] se încadrează aici, căci ea împușcă doi iepuri dintr-un foc, incitând pacientul să-și consume agresiunile și luând în același timp și tumorii apa de la moară. La combaterea celulelor canceroase trebuie avut însă grijă ca lupta împotriva celulelor canceroase să nu se transforme într-o luptă împotriva propriului destin. Înaintea oricărei însănătoșiri este necesară o fază a acceptării, iar a te certa cu destinul duce în direcția contrară.[12]

---

10 Dintre plantele autohtone, vâscul se aseamănă cel mai mult cu cancerul. El atacă pomii cei mai diferiți, crește împotriva tuturor regulilor nu în sus, ci în toate direcțiile, își parazitează gazda, presiunea sa de creștere și energie este superioară celei a gazdei. Delimitările constau în benignitatea lui relativă, căci el nu omoară copacii. Din perspectiva semnelor caracteristice, *ficus benjamina asiatic*, de pildă, ar putea oferi mai multe asemănări.

11 Carl Simonton, *Wieder gesund werden*, Hamburg, 1982.

12 Și caseta mea proprie, rezultată de pe urma muncii mele cu pacienții cu cancer, ar putea fi menționată aici. Ea conține pe partea I, și

În definitiv, important este să fie ajutate vitalitatea și creativitatea pacientului, și nu să fie subminate prin „oțel, rază și chimie". Dacă totuși acestea își au rostul și nu pot fi ocolite, respectivele măsuri ar trebui văzute numai ca o posibilitate pentru un câștig de timp plătit scump și măsurile care impulsionează vitalitatea trebuie luate în paralel și mai ales după aceea. Metode precum cea a lui Simonton sunt, de exemplu, și un sprijin optim al unei chimioterapii sau radioterapii. Acest lucru nu este însă valabil și invers.

Un punct esențial este suflul. Respirația este comunicare și aceasta se prăbușește la cancer la un nivel primitiv și radical. În această privință, terapia radicală prin respirație este o posibilitate bună, căci atunci corpul este inundat de fiecare dată cu oxigen. Este deja o metodă a medicinei alternative în tratarea cancerului. Aici se adaugă faptul că la mulți pacienți cu cancer respirația ca expresie a fluxului vieții este limitată și îngreunată. În eliberarea crescândă a respirației zace marea șansă de a deveni din nou deschiși pentru fluxul vieții.

Mutația la nivel celular își găsește corespondența în metamorfoza spiritual-sufletescului. Orice poate să întărească raportarea la *religio* și să le creeze celor afectați accesul la nivelurile ei mai profunde se află pe acest drum. Dacă după toată revolta necesară împotriva jocului lor oportunist de societate își găsesc adevăratul loc și îl acceptă pe acesta din toată inima, au câștigat în orice caz. Înseamnă atunci sfârșitul tuturor încercărilor de a vrea să

---

pentru început mai importantă, niște instrucțiuni pentru agresiunea împotriva dezvoltării cancerului, în timp ce fața cealaltă abordează problemele întoarcerii. R. Dahlke, *Krebs*, Edition Neptun, München, 1990.

fie ceva important, sfârşitul oricărui egoism. Ei recunosc că sunt la locul potrivit şi că sunt una cu toate. Asta ar fi şi soluţia şi eliberarea pentru celula canceroasă: să nu-şi susţină locul din resemnare şi lipsă de alternativă, ci să-l accepte conştient şi să admită unitatea ei cu întregul corp.

Pe acest drum pot fi de o valoare hotărâtoare psihoterapiile revelatoare, cu condiţia ca ele să includă corpul şi planul emoţional şi să nu se mişte numai în sfera „gândirii cu capul". A descifra modelul vieţii în care cancerul a devenit necesar este marea şansă. Restul este o problemă de smerenie şi de îndurare. Căci dragostea atotcuprinzătoare ca o cheie spre nemurire nu poate fi produsă şi cu atât mai puţin obţinută terapeutic cu forţa. Putem, pur şi simplu, să fim pregătiţi, pentru a fi treji dacă i se întâmplă unuia dintre noi. Unii pacienţi cu cancer au folosit în toate momentele şansa de a fi bolnavi de moarte, ca să se deschidă în vederea acestui mare pas. Cu toate că au început şi ei ca normopaţi, s-au transformat sub presiunea tabloului bolii lor în oameni care îi impresionează pe ceilalţi numai prin felul lor de a fi.

Întrebări

1. Îmi trăiesc viaţa sau mă las determinat din exterior?
2. Risc să încerc să răzbesc cu capul sau fac compromisuri false de dragul de a avea dorita pace?
3. Las spaţiu energiilor mele sau le subordonez în orice caz regulilor şi determinărilor prestabilite?
4. Îmi permit să-mi exprim şi exteriorizez agresiunile sau reglez totul în mine şi cu mine însumi?
5. Ce rol joacă schimbările în viaţa mea? Am curajul să mă extind asupra unor noi domenii? Sunt fecund şi creativ?

6. Au comunicarea şi schimbul viu un loc important în viaţa mea sau mă descurc cel mai bine cu mine însumi?

7. Îmi îngădui din când în când să depăşesc limitele sau adaptarea este totul pentru mine?

8. Stau în armonie în mine apărarea psihică şi cea fizică sau cea fizică este slăbită în favoarea celei psihice?

9. Ce rol joacă cele două întrebări principale în viaţa mea: De unde vin? Şi unde mă duc?

10. Dragostea cea mare, atotcuprinzătoare, a avut vreodată o şansă în viaţa mea?

11. Ce rol joacă în viaţa mea drumul sub motoul:
„CUNOAŞTE-TE PE TINE ÎNSUŢI —
PENTRU CA SĂ-L CUNOŞTI PE DUMNEZEU"?

III

Capul

1. Părul

Părul este, privind anatomic, cel mai sus plasat și acoperă aspectele de umbră sau de noapte ale globului nostru terestru personal. În tăria și strălucirea lui el reflectă tăria și strălucirea noastră. Dacă suntem în formă și sănătoși, este și părul la fel. Limbajul lui simbolic dezvăluie câte o temă *păr*tașă la snoave. Ca **simbol al libertății**, el a făcut istorie. Perioada hippy cu legendele ei, care se roteau în jurul erei Vărsătorului și al musicalului „Hair" despre ivirea ei, a demonstrat plastic relația dintre podoaba capilară și cerința de libertate. Polul opus al tinerilor hippy din era Vărsătorului îl formează soldații tuturor timpurilor și țărilor. Oricât de opuse între ele ar fi ideologiile pentru care luptă, ei trebuie întotdeauna să-și lepede părul — în sens figurat[b] a și la propriu. Toate armatele regulate concordă în a tunde părul recruților lor. Căci o dată cu părul li se taie simbolic și libertatea.

[b] *Haare lassen* înseamnă în germană, la figurat, „a fi păgubit de ceva". (*N. t.*)

La călugării zen se întâlnește același fenomen, ei renunțând, ce-i drept, de bunăvoie și conștient la păr și la libertatea exterioară simbolizată de el. Ei tind la acea eliberare lăuntrică mai profundă în sens spiritual, pentru a cărei realizare libertățile exterioare nu ar fi decât un factor perturbator. Dacă privim cu distanță însă, călugării zen trebuie să renunțe la fel de strict la voința lor proprie ca și soldații. Obediența se află pe primul loc, și atunci buclele personale și ademenirile lumii exterioare ar sta simbolic în cale. Luptătorilor pentru libertate, care se bat ca indivizi cu responsabilitate proprie pentru țara și independența lor, părul nu le stă însă nicidecum în cale. Pe ei îi interesează în mod expres libertatea exterioară, respectiv politică. Iobagilor, în schimb, le-a fost refuzat simbolul de libertate al propriei podoabe capilare. Ei erau „prostănacii" [„die Gescherten"][c], despre care mai stă încă mărturie corespunzătoarea expresie bavareză dialectică. Ea ilustrează în plus desconsiderarea pe care trebuiau să o îndure pe atunci oamenii „fără" păr și de care mai suferă și astăzi unii „chelioși".

Părul este un câmp de bătaie îndrăgit al unor lupte simbolice pentru libertate. În China se tăia cu cozile proverbiale o ordine socială depășită. În starea sa ordonată strictă, coada trăiește din faptul că fiecare șuviță își are și își păstrează exact locul. Chiar și împletirea cozilor este un act de disciplinare. Dacă fiecare zi începe cu această autodisciplinare simbolică, viața capătă un cadru ordonat, dar și scrupulos controlat. Nici un fir de păr nu are voie să meargă pe propria lui cale, fiecare șuviță este sub

[c] *Geschert*, una dintre formele de participiu trecut ale verbului scheren, „a tunde" sau „a trudi", înseamnă dialectal și „prostănac", „necioplit". (*N. t.*)

control strict. În acest sens, tăierea cozilor mai este însă şi astăzi un act de eliberare şi emancipare pentru multe fete. În vremurile de demult părul lung era pentru femei mai puţin un simbol al libertăţii, cât ceva de la sine înţeles. În această privinţă, încălcarea acestei reguli era un act de emancipare, şi într-adevăr femeia voia să se elibereze astfel de rolul tipic feminin care o scutea de grija subzistenţei, dar şi de orice responsabilitate socială.

Creşterea sălbatică a părului celor din generaţia erei Vărsătorului trebuie să fi fost doar o slabă fulgerare fără tunet, comparativ cu vijelia care a izbucnit când primele femei şi-au sacrificat şuviţele lor lungi şi ordonate de păr, pentru a-şi lua, cu coafurile *page* şi frizurile *garçon*, libertăţile lumii bărbaţilor. În ambele cazuri important a fost să se *pună* chiar ei, respectiv ele, *cu capul* şi să nu mai lase pe alţii să decidă *de capul lor*. În spatele motoului: „Părul meu îmi aparţine mie" stătea mai hotărâtul: „Am capul meu propriu şi pot să decid independent de alţii ce creşte pe el şi ce se petrece în el!"

Frizurile oglindesc atitudinile spiritului. Astfel, artiştii tind adesea să aibă freze extravagante, în timp ce oamenii obligaţi să respecte normele societăţii înclină spre frizuri clasice, conforme normelor şi lipsite de fantezie. Şi mai extreme decât cozile au fost cocurile, care se mai întâlnesc în ziua de azi numai rareori pe la ţară. Totul este prestabilit de către forma rigidă, nici un fir de păr nu are voie să iasă din rând, libertatea şi creativitatea nu-şi au loc, nici pe cap, nici în viaţă. La polul opus, frizurile punkiştilor sunt un semn stabilit conştient că îşi iau toate libertăţile şi nu mai vor să aibă nimic de-a face cu disciplina şi ordinea, simbolizate prin pieptănăturile obişnuite.

Astfel, pielea capului este o scenă bună pentru a constata ce se joacă în această viață. Ce-i drept, în ziua de azi trebuie să ne gândim și la posibilitatea compensației. Pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, un lucrător manufacturier nu avea posibilitatea să-și îmbunătățească în exterior poziția lui socială prin purtarea unei peruci cu bucle pudrate. Astăzi în schimb are oricine oportunitatea să-și înscenezе pe capul lui visurile dorințelor lui, fără să fie necesar ca acestea să corespundă deja vieții lui concrete. Cine-și târâște zilele cenușii într-un birou cenușiu poate să arate prin expunerea unei podoabe capilare roșii și sălbatice că mai există și cu totul alte teme care așteaptă să fie descoperite. Chiar dacă acesta o fi doar un vis îndepărtat, semnalele corespunzătoare au fost deja fixate. Aspectul rebel al buclelor poate să fie astfel compensarea unei vieți anoste, dar și să vestească deja viitorului pretenția corespunzătoare. Deosebit de frapant și de simptomatic devine visul netrăit, dacă atât culoarea, cât și forma sunt obținute artificial. Atunci chiar că se vrea să se cucerească terenuri nedefrișate. Dacă podoaba este însă reală, pledează multe pentru ideea că este vorba de domenii care-i revin respectivului *natural* și în acest sens or să-i și *parvină* rapid.

Un alt nivel de semnificații al părului se rotește în jurul temei **puterii**. Aici ar trebui să ne gândim la povestea biblică despre Samson, care și-a pierdut o dată cu părul său *puternic* și forța și puterea corespunzătoare, sau la regii franci din Evul Mediu. Puterea lor neîngrădită și intangibilitatea lor se bazau într-o măsură considerabilă pe părul lung neatins de nici un cuțit. Oameni din cele mai diverse culturi tind să-și adauge părți suplimentare de păr pentru a le *crește* „prestigiul". La culturile care gândesc simbolic, acestea nici măcar nu trebuie să fie păr

adevărat ca la meşele şi perucile noastre, ci oamenii se împodobesc adesea cu materiale şi *pene străine*[d]. Ornamentele pe care le pun pe cap indienii sunt gândite după penajul păsărilor. Capul căpeteniei înconjurat de o *puternică* podoabă de pene exprimă forţă, putere şi demnitate, ca şi apropierea de cer.

Războinicii celţi puneau mare preţ în bătălie pe frizurile lor de luptă, la care părul era modelat în aranjamente care stăteau impunător în sus. Lutul servea drept formă timpurie de fixativ. Cu un astfel de păr care stătea drept în sus ca o măciucă voiau să le arate duşmanilor că *aveau păr* nu numai pe cap, ci şi *pe limbă*. Că demonstraţiile de forţă au de-a face mereu şi cu frica devine limpede din faptul că la această privelişte şi duşmanilor li se *făcea părul măciucă*. Păsările se umflă în pene şi animalelor de pradă li se *zbârleşte părul* când fac demonstraţie de putere, dar au de fapt toate motivele să le fie frică. În situaţii asemănător de dificile oamenii îşi *smulg părul* de furie, ceea ce exprimă pe de o parte disperarea, pe de alta conferă o înfăţişare mai puternică. Dacă nu-i atingi cuiva „nici un fir de păr" îi laşi puterea şi demnitatea neatinse. Dacă *se iau* în schimb doi *de păr*, fiecare vrea să-l umilească şi să-l învingă pe celălalt. Adversarul să-şi lepede părul[e], noi în schimb nu ne vom *da după păr*. Asta poate să ducă până la „despicarea firului în patru".

Polul opus al puterii se manifestă în pierderea părului. Deţinuţilor şi aşa-ziselor iubiţele ale duşmanului, femeile care se încurcau cu soldaţi inamici, li se tundea părul, pentru a li se lua libertatea, respectiv forţa feminină,

---

[d] Traducerea literală a expresiei germane care înseamnă şi *a da meritele altcuiva drept ale sale proprii*. (*N. t.*)

[e] Vezi nota b. (*N. t.*)

a-i înfiera și a-i pedepsi. Într-un mod similar se întâmpla pe vremuri cu „vrăjitoarele", părul lor cu predilecție roșu fiind considerat un semn al forței feminine, cu care suceau capetele „bărbaților nevinovați".

Varianta mai blândă a acestei violentări este acel „a trage de păr" practicat până în ziua de azi. Pe lângă aspectul punitiv, este dureroasă aici și accentuarea slăbiciunii absolute. Dacă dascălul scotea elevul afară din bancă trăgându-l de ceea ce era simbolul puterii, demnității și libertății lui, își demonstra astfel putința proprie și neputința victimei sale. Dacă ceva „este tras de păr" sună chinuit, adevărul este violentat și deformat în așa fel, încât să slujească nevoii de moment.

Coafurile ridicate ale stăpânelor în stilul lui Nefertiti legau tema puterii cu cea a demnității. Cu o coafură înaltă, domnească, rangul înalt era accentuat încă și mai mult. La unele baluri coafurile tind până în ziua de azi, la unison cu purtătoarele lor, spre mai sus. Cine își ridică părul în creații impunătoare, cu sacrificiu de timp și bani, tinde cât mai sus și speră că miza sa merită. Astfel, poziția înaltă și cea ridicată sunt apropiate una de cealaltă, și părul ridicat nu este rareori simbolul unor țeluri la fel de înalte. În legătură cu puterea și demnitatea joacă un rol și câștigul în conștiință de sine, pe care îl simte orice adolescent(ă) care se spală pe păr cu grijă înainte de o petrecere sau și-l tapează nițel pentru a face ceva mai mult din părul său și din persoana sa.

Ca formațiune anexă a pielii, părul pune în joc și calități venusiene, de exemplu când etalează într-o coamă de leu[f] o sălbăticie ademenitor de molatecă. Un cap

[f] *Löwenmähne*, coama leului, înseamnă în germană și o frizură voluminoasă, neîngrijită. (*N. t.*)

buclat întruchipează în adevăratul sens al cuvântului libertatea, căci diferitele bucle merg pe propriul lor drum creator, rebele, în *răspărul* oricărei ordini. Coama leului nu poate şi nu trebuie să fie pieptănată, este suficient să fie scuturată. Dacă cineva riscă să încerce să îmblânzească o asemenea felină răpitoare şi pisică sălbatică, părul lung şi buclat mai poate să stea mărturie şi pentru flexibilitatea mlădioasă. Strălucirea sa mătăsoasă dă expresie vitalităţii sale.

Părul frumos şi bogat poate să indice însă şi în direcţia cealaltă, dacă, de exemplu, împărţit de o cărare la mijloc, conferind un aer cast de madonă, cade pe umeri drept. Şi aici sunt ilustrate forţa şi demnitatea, dar ele sunt dirijate pe piste ordonate şi se pot vedea prin împărţirea echilibrată a fluxului, sub aspectul armoniei. Pentru a impresiona cu această podoabă capilară, este necesară însă o mare bogăţie, căci buclele fac în mod natural mai multă impresie. La polul opus, renunţarea de bunăvoie la podoaba capilară, devine clar cât de puţin îi pasă omului respectiv de efectul pe care-l produce asupra celuilalt sex. Călugărilor trebuie să le fi devenit indiferent, iar la soldaţi, cel puţin oficial, sunt alte interese în joc. În *serviciul* militar ei îşi *servesc* patria, şi atunci Eul trebuie să fie şlefuit, iar libertatea şi efectul personal lăsate în urmă.

Problematica încărunţirii părului este tratată în finalul cărţii la simptomele îmbătrânirii. Numai cei în cauză pot să decidă dacă cenuşiul exterior oglindeşte cenuşiul interior, dacă albul părului trădează sau numai simulează înţelepciunea. Decisiv este aici dacă ei suferă din cauza decolorării. Suferinţa indică întotdeauna că ceva a fost înghesuit din conştiinţă şi împins în trup şi

acolo atinge acum neplăcut. La părul vopsit artificial planul compensației este mai apropiat. Este foarte evident că punkiștii aduc în frizurile lor acea culoare care le lipsește în viață. Cine își vopsește câteva șuvițe din părul său monoton vrea să producă în mod vizibil o schimbare în monotonia de pe (din?) capul său. Asta se poate întâmpla ca o compensație, dar și programatic, și este atunci însoțit de încercări corespunzătoare de a conferi acestei schimbări și pe alte planuri expresie.

La jocurile de culoare se cere cel mai puțin măsură. Părul închis este colorat cu predilecție în negru ca pana corbului, iar cel deschis în blond pai. Îngerul blond (poleit, care împodobește pomul de Crăciun) și noaptea enigmatic de întunecată au fost factorii de influență. Înclinația spre extrema maximă contrastează nu de puține ori cu atitudinea călduță din interior. Vorbele lui Cristos: „Astfel, fiindcă ești căldicel, nici fierbinte, nici rece, am să te vărs din gura mea" se referă, ce-i drept, în mod clar la suflet, dar este mai simplu și mai comod să le aplicăm în exterior.

În fine, firele de păr sunt ca formațiune anexă a pielii și **antene** în serviciul perceperii lumii exterioare și al spiritului vigilent. Aici trebuie să ne gândim la mustățile pisicilor și la părul fin de pe corpul oamenilor. Un om fără păr nu are, prin urmare, antene spre exterior. La soldați se dorește izolarea simbolică de lumea de-afară, care se exprimă și prin încazarmare. La călugării zen, retragerii antenelor exterioare o dată cu retragerea în izolarea mânăstirească îi revine o și mai profundă semnificație.

Părul de pe piept și picioare face să se întrezărească simbolistica animalic-masculină și să răzbată trecutul fi-

logentic plin de forță naturală și de sălbăticie animalică. În zona bărbiei și pometilor, părul din barbă este considerat în mod clasic o podoabă bărbătească. Un barbișon poate să accentueze aspectul voinței și al forței de a răzbi, o barbă plină, care acoperă tot obrazul, poate însă și ascunde în mod natural acest aspect, respectiv îl poate lăsa în întuneric. În timp ce bărbații se fălesc *cu toții în păr* cu amintiri nemaipomenite legate de epoca noastră primitivă, niște accesorii asemănătoare sunt pentru femei ceva insuportabil. Barba la femei și părul pe piept ruinează neapărat strălucirea pe care o radiază feminitatea și sunt ex*terminate* fir după fir. Numai că natura cinstită este încăpățânată și lasă să crească tot mereu din nou semnele masculinității. Astfel de aserțiuni pline de semnificație fac ca organismul să merite ceva capacitate de rezistență.

Hirsutism

Dacă la femei părul crește pe corp viguros și într-un chip tipic masculin, se dezvoltă și o suferință apăsătoare. Prea clar arată acest simptom că aici anumite caracteristici bărbătești au fost împinse în umbră și încearcă de acolo să dobândească supremația în corp. Situația hormonală cu o preponderență a caracteristicilor bărbătești oglindește fenomenul mai mult decât ar putea să-l explice. Femeile afectate își trăiesc și își descoperă cerința și partea lor de suflet masculină inconștientă afară, pe pielea cea onestă. Într-adevăr, sarcina fiecărei femei este să-și descopere polul ei masculin, numit de Jung *animus*, și să și-l dezvolte; ceea ce ar trebui să aibă însă loc în conștiință, și nu în corp. Mai cu seamă la menopauză vine

rândul acestei tematici, și astfel această perioadă a vieții este predestinată pentru izbucnirea masculinității fizice, atunci când cea spiritual-psihică nu are nici o șansă.

Ieșirea la iveală a energiei bărbătești în creșterea firelor de barbă ilustrează cerința inconștientă de forță de voință și de capacitate de a se impune. Părul des pe corp trădează o componentă animalică. Este probabil că femeile care suferă de acest simptom își trăiesc prea puțin partea lor animalic-masculină, aceasta fiind deci nevoită să se exprime în corp. Dacă, așa cum se întâmplă adesea la bărbați, nu este în joc nici un fel de suferință, atunci exteriorul oglindește interiorul. Extrema care nu se limitează la polul feminin ar fi așa-numitul **om păros**, cu hipertricoză, la care partea animalică devine sarcina prioritară de integrare. Dacă unui om îi *atârnă* viața *într-un fir de păr*, se confruntă cu un mare pericol. Referitor la ierarhia evoluției, asta este valabil și pentru omul păros, care se confruntă cu trecutul său animalic. Dacă la hirsutism răzbate un model bărbătesc de păr pubian, vena falic agresivă nemărturisită este accentuată în domeniul sexual. Diferite semne de „bărbățire" (virilizare, de la latinescul *vir* = bărbat), care se adaugă adesea și merg dincolo de creșterea părului, indică în aceeași direcție. Lumii înconjurătoare îi este de obicei imediat clar că această femeie este „tipul țepos", adică o persoană cu care nu-ți merge cu una, cu două și cu care nu te împaci ușor. Simptomul vrea ca și ea însăși să realizeze asta.

Lecția de învățat nu constă deci în lupta împotriva masculinului, ci din contră în realizarea lui în propria viață. În loc de a accentua bărbia prin răzbirea firelor de barbă s-ar pune deci problema de a face ca propria voință să răzbească. În loc de a se înfășura într-o blană groa-

să, ar fi mai rezonabil să-şi creeze stratul de apărare în sens figurat prin respect. În locul unei radieri exterioare masculine va trebui să crească adânc din interior o radiere de forţă şi putere. În loc de a se ascunde de lume fiindcă este o persoană *ţepoasă*, şi-ar pune tocmai problema de a comunica întregii lumi că femeia nu se sperie nici de problemele mai *spinoase*, că la nevoie are şi *păr pe limbă* şi se poate arăta cât se poate de înţepătoare (lat. *hirsutus* = înţepător). O anumită încăpăţânare există aici în domeniul lecţiilor de învăţat. Îndărătnicia şi capacitatea de a se zbârli împotrivindu-se accentuează mai durabil decât un barbişon voinţa proprie şi posibilitatea unei atitudini de opoziţie. Masculinul este unul dintre cei doi poli ai realităţii, nu există nici o şansă să fie exterminat din lume cu ajutorul unei pensete. Singura posibilitate este să te împaci cu el.

Pierderea întregului păr de pe corp

La pacienţii care suferă de acest tablou patologic, organismul evidenţiază într-un mod radical prin sarcina antenelor exterioare o puternică tendinţă inconştientă de retragere. Părul moare fără un motiv vizibil dinspre rădăcini şi îi lasă pe cei afectaţi literalmente chei şi goi. Pentru că se jenează să iasă spăni în lume, simptomul îi forţează adesea la o izolare totală. Astfel, el a impus însă retragerea pentru care pacienţilor le lipseşte conştient curajul. Corpul le arată simbolic în simptom intenţia inconştientă de a-şi retrage antenele şi de a întrerupe contactele cu lumea din jur şi face ca această dorinţă să răzbească. Într-adevăr, ei se simt desigur deja de mai mult timp goi, fără apărare, descoperiţi şi expuşi, fără să şi-o

mărturisească. Tabloul bolii arată în dublul sens al cuvântului ruşinea lor. Este indicată şi pierderea resimţită inconştient a feţei, căci pe lângă părul pubisului şi părul axilar, îşi pierd şi sprâncenele şi genele. Dacă ei învaţă să mascheze lipsa cu ajutorul perucii şi a unei cosmetici decente, simptomul îşi pierde din însemnătate şi presiunea suferinţei, dacă lăuntric nu s-a petrecut nimic, creşte din nou o dată cu reîntoarcerea în viaţa socială.

Lecţia de învăţat devine vizibilă: se pune problema retragerii în sine însuşi, precum şi a retragerii antenelor. Se cer o onestitate gol-goluţă, precum şi o deschidere lipsită de apărare, ca la un bebeluş. Tentativele de acoperire cosmetică nu duc, ca încercare de a scăpa de mesajul tabloului bolii, la vindecare. O dată cu părul le este luată libertatea, de exemplu aceea de a se mişca liber şi firesc printre semenii lor. Astfel se pierde şi o parte din radierea lor şi deci din puterea asupra altor oameni, mai cu seamă asupra celuilalt sex. Posibilitatea să farmece cu ajutorul părului cade şi ea, nu se mai poate da seducător din nişte gene care nu mai există.

Tabloul bolii reflectă ruşinea firească şi arată propria situaţie lipsită de apărare. El curmă diferite jocuri de societate şi mai cu seamă jocul cu siguranţa de sine. Este oarecum polul opus faţă de hirsutism. Dacă acesta impulsionase la lupta conştientă pentru forţă şi putere, spre a degaja corpul de această sarcină, pierderea completă a părului cufundă mai adânc într-o neputinţă infantilă.

Căderea părului

Dacă antenele, obiectele de podoabă, simbolurile de putere, libertate şi vitalitate, încărcate toate de semnifi-

cație, părăsesc pe cineva sub simptomatica jignitoare a **căderii părului**, trebuie să ne gândim la toate temele de mai sus. Aici se mai adaugă situațiile simbolice, în care trebuie să ne lepădăm de păr [g]. Dacă s-a trecut cu vederea necesitatea unei simbolice năpârliri spiritual-sufletești, organismul este silit să întruchipeze el tema în mod substitutiv. Cum la păr este vorba de anexe ale pielii, în acest context ar trebui să ne gândim și la simbolistica lepădării pielii, mai ales în cazul în care căderea părului este legată și de **formarea mătreții**[h]. Șarpele își leapădă vechea piele, când este matur, pentru una nouă. Deci se impune întrebarea: am neglijat să mă lepăd de vechea mea piele și să las să-mi crească una nouă?

Expresii precum „a-și lepăda părul" sau „pielea", „a fi smuls de pene", „a-și vinde (și) pielea", „a-i lua cuiva pielea" sau a se simți ca „jumulit" sugerează că a trebuit să plătim, respectiv să aducem o jertfă și să dăm ceva ce nu am dat cu drag sau ce nu voiam să dăm de bunăvoie. Nu am scăpat cu pielea teafără, ci am fost destul de *jumuliți* și expuși gol-goluți, am fost *tunși* de la destule. Aici trebuie pusă întrebarea: unde și când am omis să plătesc, respectiv să aduc jertfa necesară?

Lecția de învățat care zace îndătărul acestui aspect al căderii părului este deci de a da conștient drumul la ceea ce e vechi și depășit, pentru a face loc noului. Este esențial ca acest pas să fie executat conștient, pentru a despovăra corpul de sarcina de a da drumul ca o formă de substitut. În plus, aici se impune indiciul că noul care crește în loc este prea puțin. O cădere totală cere despăr-

---

g Vezi nota uu, p. 527. (*N. t.*)

h În germană, *Schuppen* înseamnă atât *mătreață*, cât și *solzi*. (*N. t.*)

țirea radicală, și anume mergând până la rădăcini(le părului), de teme vechi și depășite.

Cealaltă posibilitate este mărturisirea pierderii de libertate survenite și acceptarea ei. Nici atunci corpul nu va *prezenta* tema în fiecare dimineață din nou pe pernă. Cine își vede libertatea în a face voluntar și conștient ceea ce trebuie făcut nu are de ce să se teamă pentru simbolurile lui de libertate. Asta este important mai ales pentru pierderile inevitabile de libertate, cum ar fi, de pildă, a deveni adult. Pacienții care și-au lepădat deja din adolescență părul trădează o împăcare insuficientă cu ideea de a se maturiza. Astfel, chelia timpurie denotă două fețe. Pe de o parte, cei afectați au aspectul înaintării premature în vârstă, o dată ce chelia este un semn al anilor „mai maturi". Pe de altă parte, privirea școlită pentru simboluri recunoaște și lipsa de păr a nou-născutului, mai cu seamă dacă în loc să crească alt păr, se formează un puf delicat. Expresia „o chelie ca un popou de bebeluș" indică tocmai acest aspect dublu. Soluția mai constă în maturizarea spirituală și sufletească, chiar și atunci când chelia lucește deja ca oglinda. Nu este niciodată prea târziu pentru a te lepăda de mofturile copilăriei, respectiv a redescoperi propria infantilitate pe un plan mai înalt.

Alte perioade tipice de timp pentru căderea părului sunt puțin înainte de căsătorie, înainte de ocuparea unui post stabil, înainte de numirea ca funcționar etc. Aici trebuie să avem în principiu același lucru în vedere: nu renunțarea conștientă la libertate și independență pune în pericol podoaba capilară bărbătească, ci lipsa de conștiență legată uneori de ea și încercarea de a nu plăti pentru avantaje pretinse. Cine devine funcționar din intenție și pasiune și renunță în schimb bucuros la anumite li-

bertăți, acela își are părul în siguranță. Amenințat este mai degrabă cel care se simte artist și are visuri înaripate, dar în realitate intră în tagma funcționărească din cauza fricii sale existențiale nemărturisite. Pentru un astfel de pas *greșit* va trebui să plătească, de exemplu, fiind „tuns" simbolic de la diferite avantaje.

Modificările creșterii părului în timpul sarcinii și după naștere aruncă o lumină asupra aceleiași teme dintr-un alt unghi. Multe femei au în timpul sarcinii un păr mai des și mai viguros, unele pierd însă această calitate imediat după naștere din nou. Aspectul sacrificiului este clar în naștere. Pentru *a dărui viață unui copil*, femeia trebuie să se despartă de el, și ea dăruiește atunci, adică dă ceva de la sine. Mai cu seamă la femeile care au probleme cu rolul de mamă și aspectul lui de sacrificiu se semnalează după naștere o cădere masivă a părului. Pe de o parte, ele dau peste cap substitutiv jertfa care nu este dată de bunăvoie, pe de alta ele trăiesc în trup și aspectul prefacerii, care ar trebui să le cuprindă viața după nașterea copilului.

La căderea circulară a părului, așa-numita **alopecia areata** (peladă), este vorba de aceeași tematică raportată la o zonă strict delimitată. Lecția de învățat este de a detecta acest domeniu delimitat, de a se desprinde aici de structuri perimate și de a lăsa ca în locul lor să treacă impulsuri noi.

De diferențiat de acest tip de cădere a părului este căderea părului la bărbați în acel loc tipic ce amintește de tonsura unui călugăr. Să fie oare vorba de a se apropia de arhetipul călugărului, care vrea să semnalizeze cu ajutorul tunsorii sale, în locul chakrei superioare, deschidere înspre sus? Rezidă aici cerința de a imita călugării și de a năzui să se desprindă de lumea exterioară, pentru a se deschide mai mult lumilor superioare?

Într-un mod asemănător s-ar putea interpreta cheliile care pornesc de deasupra tâmplelor și care formează fruntea înaltă, de gânditor, și astfel accentuează aspectul filosofic al omului. Și aici se poate doar presupune dacă își găsesc expresie pe plan fizic lucruri omise pe plan spiritual și psihic sau dacă fruntea înaltă îl evidențiază pe gânditor.

Întrebări

1. Mă pedepsesc pentru ceva sau mă las pedepsit?
2. Îmi sacrific podoaba capilară, semnul puterii și demnității mele, ca ispășire? Dacă da, pentru ce?
3. Am uitat să plătesc pentru libertatea, puterea și demnitatea pe care le-am gustat?
4. Unde am rămas agățat de idei imature, copilărești de libertate?
5. Am omis să jertfesc structuri de putere vechi, depășite?
6. Am vrut să salvez prea mult de-a lungul timpului structuri perimate de demnitate și prestigiu?
7. Am irosit, pe nesimțite, ținându-mă strâns de structurile vechi, libertatea adevărată, puterea autentică și demnitatea adecvată?
8. Unde am neglijat să las să răsară în viața mea noi impulsuri și forțe?

2. Fața

Fața sau chipul nu este numai o parte a corpului nostru cu care el vede lumea, ci este și o parte din noi pe care lumea o vede prima — și pe care o vede cu precădere.

Imaginea și prestigiul nostru sunt aici în joc. Orice luare de contact începe prin simțul văzului — ochii noștri. Astăzi ei sunt organele noastre senzoriale cele mai de seamă. La începuturile omenirii, nasul fin era mai important, prin urmare simțul mirosului este mai vechi și mai puternic. Și un auz ascuțit își avea însemnătatea lui pentru supraviețuire, atât timp cât pe oameni îi amenințau pericole naturale. Chiar și gustul, între timp aproape un simț de lux, putea decide asupra vieții și morții, dacă trebuia separată cu ajutorul lui mâncarea stricată de cea comestibilă. Dacă numim [în germană, *N. t.*] astăzi întreaga față după simțul văzului[1], aprecierea de care se bucură el este clară. Luminii ochilor îi acordăm atenția noastră cea mai în*vede*rată, prețuind-o ca *pe ochii din cap*. Noi judecăm lumea *după ochi*. Ce-i drept, pierderea auzului se răsfrânge și mai grav asupra stării noastre sufletești decât cea a văzului, ceea ce ne arată că în adâncul sufletului nostru domnește încă o altă valorizare, mai veche.

Însă nu doar simțurile principale sălășluiesc în și pe chipul nostru, ci și senzualitatea noastră se oglindește în el, iar dispozițiile noastre se exprimă pe el. Este, așadar, de înțeles că feței noastre îi acordăm cea mai mare atenție. Încercăm aproape *cu orice chip* să ne *salvăm fața*, să *facem față* și să nu ne pierdem *vaza*. Cu toate că este singura parte a corpului pe care, în cercul civilizației noastre, o arătăm lumii neînvăluită, acel chip pe care-l arătăm este numai rareori adevăratul nostru chip. În decursul vieții dobândim o multitudine de măști, pentru a nu trebui să dezvăluim starea noastră reală de spirit. Una dintre măștile cele mai răspândite se bucură, în ciuda termenului

[1] *Gesicht* = față, chip, *Gesicht(ssinn)* = (simțul) văzul(ului). (*N. t.*)

american, şi la noi de o mare simpatie: acel keep-smiling. Orice s-ar întâmpla, se zâmbeşte. „Gute Miene zum bösen Spiel machen"[1] — a te preface că ţi-e bine când nu-ţi este, a-ţi ascunde durerea — numeşte poporul acest comportament nesincer, în care politeţea şi laşitatea formează un cuplu vesel pentru cei din afară, dar pentru viaţa interioară cât se poate de neîmbucurător. Astfel, ne chinuim să zâmbim pe parcursul zilei, chiar dacă nu avem nici un motiv de râs. Această discrepanţă între chipul nostru adevărat şi cel afişat este responsabilă pentru o grămadă de tensionări musculare. Asiaticii ne-au luat-o chiar înainte în această privinţă. Chipul lor veşnic zâmbitor îi mai spune doar unui cunoscător ce zace cu adevărat în spatele faţadei strălucitoare. Reversul faţadei surâzătoare este masca chibzuită a responsabilităţii grave, pe care o arborează cu atâta drag politicienii.

Unii oameni se servesc de diferitele lor măşti cât se poate de firesc şi îşi schimbă mina, în funcţie de necesitate, de la zâmbetul şarmant la cel plin de simpatie pentru cineva, de la privirea încărcată de semnificaţii la seriozitatea elocventă. Alţii îşi schimbă toată masca şi afişează în funcţie de circumstanţe o figură voioasă sau, la nevoie, una tristă. Chiar după calendar ne putem orienta şi arăta după faţa duminicală de sărbătoare din nou mutra de luni dimineaţa. Cu întrebarea: „Ce-i cu mutra asta pe tine azi?" ni se aminteşte uneori că atâta francheţe merge totuşi prea departe. Am auzit de la un preot că dispune de un chip pentru botez, unul pentru cununie şi un altul pentru înmormântare. Astfel de măşti profe-

[1] Această expresie germană, tradusă literal prin *a face mină bună la joc rău*, îşi are echivalentul perfect şi în franceză în acel *faire bonne mine à mauvais jeu*, folosit adesea şi la noi. (*N. t.*)

sionale sunt cel puțin la fel de răspândite ca și îmbrăcămintea profesională. La stewardese și chelneri zâmbetul face parte din uniformă, dar judecătorii și groparii ar putea realiza puține cu această mască. Actorii joacă jocul în sine nesincer din nou sincer, când își compun înainte de scenă „masca" și se lasă machiați corespunzător pentru intrarea în scenă. Pe față se vede cât de mult jucăm teatru și tindem să ne mascăm adevărata expresie. Există atâtea motive pentru a nu ne *arăta adevărata față*.

Într-o societate care disprețuiește bătrânețea, pentru mulți oameni este dezagreabil când pe chip se reflectă urmele vieții. Am prefera să scăpăm prin operație de cicatricele pe care ni le-a brăzdat timpul, și unii chirurgi plasticieni trăiesc bine din această afacere pe care o fac cu teama oamenilor de bătrânețe. Posibilitatea de a cosmetiza realitatea chirurgical o fi ea nouă, dar ideea este străveche. Cu metode în parte marțiale se încerca încă în negura timpurilor să se corecteze formele frunții, nasului și chiar ale capului.

Și nicăieri nu se camuflează atâtea ca pe chip, căci nicăieri nu sunt atâtea de ascuns. Dacă îndrăznim să scoatem masca, să zgâriem lacul și să privim pe sub vopsea, sinceritatea care iese la iveală este revelatoare. O întreagă industrie trăiește din simularea a ceea ce nu este și camuflarea a ceea ce este, prin cosmetică, studiouri de bronzat etc.

Cu toate astea, retușul nu poate fi anulat din principiu (ca necinstit). Depinde de intenție. Nici atunci când un om se așază în poziția de lotus, realitatea exterioară și cea interioară nu corespund în general. Forma exterioară perfectă simulează ceva ce (încă) nu există în interior. Totuși are sens să se execute aceste exerciții străvechi, în speran-

ța ca interiorul să egaleze cu timpul exteriorul. Privind astfel, își capătă rostul și încercările cosmetice conștiente.

Învățătura despre fizionomie oferă tablouri de caracter adecvate din interpretarea formei feței. Unele dintre aceste învățături le găsim în înțelepciunea populară și în dialect și ele fac parte din bagajul de experiențe insondabil, de abia conștient al cunoașterii umane, dar folosit de aproape toți oamenii. Faptul că buzele groase oglindesc o senzualitate deosebită și că o bărbie proeminentă trădează o voință asemănătoare îl știu mulți oamenii și îl simt toți. Fruntea îngustă arată mai puțină intelectualitate decât cea lată, bombată, ochii mici, adânciți în cap indică firea retrasă, în timp ce cei care ies din orbite ai bolii lui Basedow au ceva curios, îndrăzneț și care inspiră teamă deopotrivă. Interpretarea inconștientă a aspectului feței merge departe în viața cotidiană. Ea decide dacă un om ne este simpatic sau antipatic. Și dispoziția ni se împărtășește spontan prin expresia feței, și iarăși nu știm cum se întâmplă acest lucru.

La atâta onestitate dintr-un foc și atâtea încercări de a o înfrumuseța nu poate mira dacă simptomele zădărnicesc clar și în parte dureros mascarea faptelor. Și pe față organismul este cel care câștigă la tema onestitate. Dacă acoperim cu trucuri ceea ce ne stă scris pe chip, destinul folosește un condei mai dur, spre a-și grava semnele în matricea realității, în acest caz pielea feței noastre, tenul.

Înroșire

Înainte de a se ajunge la indicii dureroase și deformante, destinului îi stau la dispoziție semnale mai

blânde. O înroşire frecventă este un fenomen care vrea să-i conştientizeze celui afectat o temă faţă de care el se închide. Situaţia are ceva teatral. De obicei este vorba de o temă echivocă, aluzivă care, înfăşurată de exemplu într-o glumă, pluteşte în aer. Cei în cauză încearcă să ignore tema şi să facă de pildă aşa, ca şi cum nici nu ar înţelege gluma sau aluzia şi nu ar avea în orice caz nimic de-a face cu ea. În timp ce ar vrea cel mai bine să se bage în pământ şi să se facă invizibili, pielea lor sinceră (a feţei) vesteşte prin înroşirea ei tocmai că au de-a face cu ea. Capul care parcă ia foc atrage magic atenţia asupra sa. Cu cât posesorul lui se împotriveşte mai mult acestei recunoaşteri şi încearcă să se calmeze, cu atât mai roşie şi mai fierbinte i se face faţa. Ca un far anunţă ea penibilul adevăr. Tema însăşi se semnalează în „felinarul roşu", care vesteşte lumii exterioare acelaşi mesaj în faţa unor stabilimente competente. Pielea feţei lor face de netrecut cu vederea ceea ce vor cei vizaţi să tăgăduiască, trecând cu vederea.

Lecţia de învăţat este clară. Abia atunci când ne vom declara gata să recunoaştem tema dispreţuită şi să ne admitem raportul cu ea, semnalizatorul roşu se va stinge. Ceea ce suntem capabili să percepem ca normal şi natural nu ne poate aduce roşeaţa ruşinii pe chip. Dacă este concret posibil să povestim noi înşine o glumă corespunzătoare, fără să ne topim de ruşine, tema este integrată şi lumina de avertizare rămâne stinsă. Domeniul care înainte era încărcat de frică şi penibilitate poate să fie trăit şi integrat în viaţă numai cu deschidere şi bucurie. În această privinţă, chiar şi un simptom aparent atât de mic şi de inofensiv este în măsură să dezvăluie lecţii mari de învăţat.

Întrebări

1. Ce domenii ale vieții îmi sunt penibile? Pentru ce mă rușinez?
2. Pentru ce gânduri și sentimente nu pot să garantez?
3. Ce fel de situații vreau să evit cu orice chip?
4. Ce aș putea și ar trebui să învăț tocmai în aceste situații?
5. Ce înseamnă pentru mine a ieși în public și a sta în centrul atenției?
6. Cum aș putea deplasa tema erotism din capul meu în domeniul inimii și al organelor genitale?

Nevralgia de trigemen sau durerile nervoase faciale

Trigemenul (*nervus trigemenus*) este al cincilea dintre cei 12 nervi cerebrali, fiind responsabil printre altele pentru senzațiile sensibile ale feței. El cuprinde trei ramificații. Cea superioară răspunde de frunte, cea mijlocie deservește zona maxilarului superior, cea inferioară partea maxilarului inferior. Termenul nevralgie se folosește pentru senzațiile dureroase în zona de răspândire a unui nerv, ale căror cauze le sunt necunoscute medicinei în cazul nevralgiei de trigemen. Fenomenul are un efect realmente impresionant asupra vieții celui afectat — în sensul cel mai neplăcut posibil. Durerile apar la început de obicei sub formă acută, de criză, și adesea unilateral. Ele pot afecta una sau mai multe ramuri ale nervului și se pot transforma într-o durere cronică permanentă. Pacienților le este conștientizată existența feței fulgerător sau permament, din cauza durerilor violente. Pielea feței dezvoltă rapid o hipersensibilitate (hiperestezie), cu o sensibilitate deose-

bită la durere în punctele de ieşire a nervilor. Pacienţii nu numai că nu se simt bine în pielea lor, lor le vine să urle în spatele măştii lor. Le este îngrozitor de greu să-şi salveze faţa, să-şi păstreze un chip compus. Uneori se ajunge atât de departe, încât trăsăturile altminteri bine controlate deraiază şi la iveală iese o grimasă descompusă de durere. În astfel de situaţii, când musculatura reacţionează şi ea şi îi deformează celui în cauză trăsăturile feţei, medicina vorbeşte despre „tic douloureux", tic dureros. Lui i se adaugă o înroşire intensă a feţei, izbucniri de sudoare şi lacrimi care nu pot fi controlate. Pacienţii lasă impresia că le-ar veni concomitent să plângă, să ţipe şi să urle, de parcă ar fi gata de o criză de furie sau oricum de o izbucnire care inspiră teamă.

Cine riscă să-şi piardă cumpătul de durere nu mai poate privi semenii, şi în cele din urmă lumea, relaxat în faţă. El se încolăceşte de durere şi ia mai degrabă aspectul unui biet vierme decât pe cel al unui om drept. Poziţia încovoiată de durere şi chipul schimonosit indică *ceva ascuns*: un gând, o intenţie. În adâncime ceva nu-i în regulă, lucrurile tocmai că nu-s întotdeauna drepte, ci strâmbe.

Acolo unde durerile joacă un rol atât de central, tema agresiune nu este departe. Cel atins de nevralgia de trigemen se simte (a)bătut, şi într-adevăr el se află în situaţia celui lovit de destin. Pierderea stăpânirii de sine, a controlului, din cauza durerii cu care tot ameninţă cei vizaţi trimite tot la problematica agresivă. Din punct de vedere medical nu este clar în ce măsură simptomatica durerii s-ar putea ameliora prin transpunerea în acţiune a pornirilor agresive. Însă simbolic este evidentă relaţia dintre durere şi agresiune, ambele doar îl au în spatele lor pe acelaşi zeu al războiului, Marte. Mulţi pacienţi au

senzația că dacă, ar lovi cu mâinile și picioarele în stânga și-n dreapta, asta le-ar produce o ușurare.

Din perspectivă terapeutică este interesant într-o astfel de situație în ce direcție ar ținti de fapt. Cui le-ar putea fi mai degrabă menite palmele decât chiar lor înșiși? Loviturile pe care ni le reținem ne lovesc într-adevăr la un moment dat înapoi chiar pe noi. Cine se tot reține, se tot stăpânește, ca să-și salveze fața, trebuie să aibă în vedere faptul că situația se întoarce împotriva lui și că el provoacă întorsături nefavorabile și lovituri asupra lui. Tot ce am reținut în noi ne rămâne desigur chiar nouă înșine. În acest sens, este deosebit de dezagreabil să primim înapoi ceva atât de neplăcut precum sunt loviturile. Cât de rău îi cade această stare pacientului se vede pe el, când se târăște prin jur ca un câine bătut și asigură credibil că nu „o" mai poate suporta mult. Asta înseamnă însă că el nu se mai descurcă cu aceste dureri, respectiv cu agresiunile. Soluția zace acolo unde el nu mai reușește să se rețină. Fața sa dureroasă arde de-a dreptul să fie descărcată și detensionată. Adesea, afară se vede pe față doar foarte puțin, mușchii faciali sunt încă în formă și continuă să încerce să *facă față*, să facă „bonne mine à mauvais jeu". Dar pacientul nu mai poate să suporte sentimentul în profunzime, îndărătul acestei măști. În intrarea în criză, care este mereu și o ieșire din criză, fațada se prăbușește vizibil pentru toți, și el nu mai poate decât să-și dezlănțuie durerea.

Tabloul bolii îl împiedică să mai reziste mult timp și să păstreze aparențele în exterior, el îl constrânge să devină agresiv și să dea glas, prin țipete, celor ce-l dor în profunzime. Chinurile infernale îndurate trebuie să le comunice lumii sale înconjurătoare. Trebuie să devină pu-

blic şi răsunător ce chin este viaţa din spatele măştii şi că el nu poate să o continue aşa, pentru că nu mai poate să reziste fără să lovească în jurul său. Trebuie con*fruntaţi* cei cărora le sunt de fapt menite loviturile lui, asta-i după ceea ce tânjeşte *fruntea* lui înfierbântată.

Transpunerea pornirilor în acţiune are însă numai atunci un efect de uşurare, când se petrece cu o oarecare conştientizare. Irascibilitatea cicălitoare, care se descarcă cu orice ocazie şi se dezvoltă deseori ca urmare a tabloului bolii, nu este o soluţie. Ea arată cât se poate de onest cine locuieşte în realitate în spatele acestei faţade. Sensibilitatea excesivă a pielii feţei şi declanşarea *atacurilor* de durere prin nişte stimuli minori trădează persoana de tip „mimoză", a cărei mimică este chinuită mai sincer decât ea însăşi de către agresiuni inconştiente. Îmbujorarea feţei, transpiraţia abundentă şi lacrimile care curg pe obraji, ca şi faptul că este nevoie de atât de puţin pentru a provoca atâta durere întăresc impresia că aici este vorba de un om provocat şi iritat la maximum, care nu-şi mărturiseşte starea. În schimb, faţa lui trebuie să întruchipeze situaţia explozivă. Pacientul însuşi spune foarte limpede ce s-a întâmplat cu el: îi trebuie toate forţele pentru a ţine totul în el şi a nu izbucni în ţipete, şi uneori ele paralizează la această misiune istovitoare.

Faptul că de forma cea mai frecventă, aşa-numită esenţială, sunt atinse mai cu seamă femeile peste 50 de ani se potriveşte bine în acest tablou. Femeilor le este mai greu, într-o societate a performanţelor *domina*tă de bărbaţi, să-şi arate adevărata faţă şi să declanşeze în jur acele agresiuni pe care nu le pot ţine de fapt în ele. De teamă că astfel pot fi lăsate baltă, înclină spre acel keep-smiling, chiar când lăuntric le vine să plângă şi să urle. Dacă

o dată cu înaintarea în vârstă acumularea devine insuportabilă, nu recurg la crize exterioare de furie, ci la crize interioare de durere, care pătrund numai rareori până la nivelul vizibilului.

Denumirea medicală „esențial" care este adesea alăturată diagnosticelor de o cauză nelămurită, ca și respectivei hipertonii (hipertensiune arterială), aduce fără să vrea în joc o anumită francheță. Simptomatica este într-adevăr esențială pentru cei atinși, căci ea este unica lor șansă de a exprima ceea ce altminteri i-ar copleși, i-ar înăbuși.

Locul durerii întărește și mai mult aserțiunea. Fruntea este locul natural al con*fruntării* (lat. *frons* = frunte) și autoafirmării. Cine vrea să-și impună propriul cap, să răzbească singur, este solicitat aici chiar dacă are a trece cu capul prin zid. Maxilarele poartă dinții și sunt competente când este vorba de a-și arăta dinții și a-și face loc cu dinții. Când te doare, la nevralgia de trigemen, zona maxilară de-ți vine să urli, este nevoie de mușcătură și ea trebuie să fie cât mai mușcătoare. Nu o încrâncenare strângând din dinți, ci o agresiune rânjind și arătându-și colții, căci maxilarele țipă de-a dreptul că au nevoie de mișcare. În loc să te lași mâncat, s-o iei tu în continuare peste bot, acum a venit timpul să muști tu. Asta trebuie să se întâmple însă în locurile potrivite, altminteri aduce în cel mai bun caz elaborarea, dar nu soluționarea simptomaticii și a conflictului subiacent.

În mod semnificativ, propunerile de terapie ale medicinei academice sunt mai puțin agresive. Ele încearcă numai să direcționeze agresiunile spre interior și astfel, în continuare, împotriva pacientului însuși, o formă mai degrabă macabră a *protecției mediului*. Înăbușirea durerii cu ajutorul unor analgezice puternice merge în această

direcție. Cu folosirea medicamentelor psihotrope, psihicul și așa deja imobilizat este îngustat și mai mult, pentru ca pacienții să nu supere pe nimeni și nimeni să nu fie scandalizat. Este încercarea disperată de a împiedica izbucnirea unei situații insuportabile și care țipă după onestitate. Și mai onestă va fi chirurgia, ca ultim mijloc. La tăierea nervului devin perceptibile ascuțimea și chiar și violența necesară. Electrocoagularea ganglionului gasseri merge și mai departe. Printr-un pas terapeutic marțial, acest centru nervos supraordonat, din care iese trigemenul, este „fript" electric. Nici măcar limbajul științific cel mai elevat nu poate să mușamalizeze tema care se impune: este vorba de agresiune, care se înghesuie în dureri strigătoare la cer să izbucnească și să se dezlănțuie și care cere niște *intervenții radicale* sau o *atacare* curajoasă a vieții.

Întrebări

1. Ce durere îmi stă scrisă pe față? Unde este perturbată sensibilitatea mea?

2. Ce mă împiedică să mă simt bine în pielea mea?

3. Ce încovoieri, ce deformări, ce critici negative trebuie să învinge?

4. Cum se numește jocul rău la care fac mină bună, prefăcându-mă? Ce mă irită și mă provoacă profund?

5. Cui îi sunt menite loviturile reținute, care îmi ard în față? Ce mă împiedică să lovesc?

6. Ce trebuie să confrunt? Unde îmi lipsește autoafirmarea, unde mușcătura necesară?

7. Ce vrea să atace în continuare energia mea acumulată?

Pareza facială și paralizia nervilor faciali

Nervul facial (*nervus facialis*) este al șaptelea nerv cerebral, fiind responsabil pentru deservirea motorie a musculaturii feței. Sarcina lui este să ne facă posibile expresiile feței, de la încrețirea frunții la închiderea ochilor, la strâmbatul din nas și până la schimonosirea gurii. Ceea ce este trigemenul pentru senzații este nervul facial pentru mimică și mină. La paralizarea lui este afectată aceeași regiune ca și la nevralgia de trigemen, numai că în locul senzațiilor interioare se află acum în centru înfățișarea, aspectul exterior. E drept că există treceri în ambele sensuri. Așa cum în apogeul unui atac dureros se poate ajunge, în nevralgia de trigemen, la un spasm al mușchilor feței, la paralizia facială apar uneori tulburări senzoriale, mai cu seamă în zona obrajilor și a urechilor. Se poate ajunge la așa-numita hiperacuzie (hiperestezia auzului), o sensibilitate extremă la zgomote.

Cea mai impresionantă în exterior este lipsa de simetrie a celor două jumătăți ale feței. La orice om există o deosebire între cele două jumătăți ale feței lui, dar ea nu se observă la prima privire. Numai dacă se reconstituie fotografic chipul din două jumătăți stângi sau drepte, ne surprinde cu cât mai blândă și mai duioasă este jumătatea stângă feminină față de jumătatea dreaptă masculină. Așa privind, fiecare om e cu două fețe. La pareza facială acest lucru devine vizibil într-un mod de speriat, pentru că partea afectată iese atât de frapant din cadru. Paralizia revelează o sfâșiere adâncă a sufletului. Pe (de) o parte cel afectat are totul ca de obicei sub control și ține *fața*da sus, pe (de) alta se lasă pur și simplu să *cadă*. Prăbușirea fațadei exterioare o vestește pe cea interioară. Această scindare nemărturisită este întruchipată de ta-

bloul bolii. Mai cu seamă aspectul căzut, care se potrivește atât de puțin cu partea lui intactă și ființa întoarsă spre exterior, cere să fie public și i se realizează cerința în tabloul bolii. Două suflete trăiesc în pieptul său și privesc deodată și afară din chipul său. Partea mai ordonată, mai aspectuoasă și întinsă, care reprezenta până acum întregul, și-a căpătat un partener total prost crescut, care nu mai ține în nici un fel cont de impresia generală bună.

Este o parte destul de *decăzută*, care se vede aici în prim-plan și își demonstrează re*lax*area față de partea opusă mai rigidă. Rareori iese umbra atât de clar la suprafață. Cine nu-și mărturisește necesitatea fundamentală de relaxare și detensionare trebuie să țină seamă de faptul că această necesitate se cufundă în umbră și se reprezintă pe scena corpului. Atunci ea îl privește, într-o formă neeliberată, dinspre orice oglindă. Detensionarea este caricaturizată în paralizie, relaxarea laxă devine (de)lăsarea pleoapelor și îi conferă feței un aer oprimat, dezordonat. Partea bolnavă demonstrează tuturor în mod vizibil indiferența și acel „n-aveți decât să mă...!" În tradiția bavareză există un gest care exprimă exact asta: se trage în jos pleoapa inferioară a unei părți a feței cu degetul. Pacienții cu pareză facială trăiesc permanent această expresie pe una dintre părți. Ridul întins dintre nas și colțul gurii, cută care indică la bolnavul de stomac supărarea și roaderea în interior a emoțiilor, demonstrează la paraliza facială cât de de*parte* este această parte a pacientului de posibilitatea de a-și aduna în continuare puterile. Aici se încadrează și incapacitatea de a-și mai ridica fruntea, formând riduri. Această parte a personalității este sătulă de atâta reflectare. Colțul atârnând al gurii vrea în fine să spună că omului i-a ajuns, dispozi-

ția lui este de la morocănoasă până la ofensată, și este cazul ca oricine să vadă asta. S-a atins polul opus al acelui keep-smiling. Acest colț al gurii nu se va mai ridica pentru a schița o mină voioasă când dispoziția este de fapt contrară. Ochiul nu se mai deschide complet, ca și cum nu ar mai exista nimic esențial de văzut și atare deschidere nu ar merita efortul. Numai că el nici nu se mai închide complet, de parcă pacientul oricum nu și-ar găsi liniștea. El zace fără vlagă și energie într-o poziție călduță de mijloc. Există pericolul deteriorării corneei din cauza uscării ei, drept care medicina închide ochiul afectat cu un pansament opac și îl face pe pacient, pentru a-l proteja, realmente chior. În cazul uscării corneei riscul este nu numai al pierderii definitive a vederii la un ochi, ci și al pierderii vederii în spațiu și deci a dimensionalității. Vederii i s-ar duce adâncimea, s-ar aplatiza.

Expresia tristă mai este subliniată adesea și printr-o lacrimă mare, care atârnă indecisă de marginea pleoapei. Această parte a pacientului vestește că-i vine să plângă. Că nu mai gustă deloc viața o arată prin dispariția senzațiilor de gust. Cui nu mai gustă nimic i se pare totul la fel de fad. Suprasensibilitatea auzului arată că zgomotele lumii înconjurătoare sunt resimțite ca prea pătrunzătoare și deci ca deranjante. Per total rezultă un tablou al resemnării. Una dintre jumătăți nu mai poate. A renunțat la toate eforturile de a-și mai aduna puterile și își lasă trăsăturile să devieze și înfățișarea să se descompună. Îndărăt bântuie amenințător fantoma sperietoare — spectrul — unei personalități care se sfâșie în două.

În discrepanța dintre părți această fantomă iese la iveală ca un terț, unul mai franc. Masca de până atunci se strâmbă într-o grimasă. Ochiul semiînchis dă o oare-

care senzație de monoocularitate, iar schimonosirea care rezultă din încercarea de a mai obține ceva cu trăsăturile scăpate de sub control — un aer prefăcut. Saliva care picură amintește de lăcomie și de bale care curg și de plăcere nemărturisită. Surâsul cel mai fermecător devine un rânjet de-a dreptul satanic. Satana, stăpânul *dis*cordiei, își găsește foarte vizibil expresia în aceste trăsături *dis*persate și *dis*perate și face mutre-mutre bunei existențe a celor afectați.

Lecția de învățat îi stă scrisă pacientului pe față. Nu i-ar trebui decât să o citească instalându-se în fața oglinzii și să-și admită că are două laturi diferite. Cea ignorată până acum este cazul să fie recunoscută și integrată în viață. Discrepanța ivită între imaginea apariției exterioare și realitatea interioară vrea să fie acceptată în sfâșierea inconștientă. Asta nu este atât de ușor într-o epocă de critică atât de violentă din interior, dar nici nu poate fi ocolit. Cine are chipul sfâșiat se simte cu totul sfâșiat și stigmatizat. O stigmatizare este însă numai atunci dezagreabilă și dureroasă dacă are ceva adevărat în ea. Dizarmonia feței este o compensare a armoniei aparente demonstrate spre exterior. Pentru cei vizați este deosebit de greu să-și admită că adevărata armonie răsare din război și pace. Abia disponibilitatea pentru conflict face posibilă capacitatea pentru pace. Trebuie de observat apoi și care parte este afectată de paralizie, cea stângă feminină sau cea dreaptă masculină.

Simptomele ilustrează diferitele aspecte ale lecțiilor de învățat care se impun. În atârnarea țesutului se somatizează necesitatea unei destinderi și unei toleranțe. În loc de a dirija și a controla mereu totul, ar fi important ca lucrurile să fie lăsate odată să-și urmeze cursul

lor liber. Paralizia cea fără vlagă doar nu este altceva decât o pierdere a controlului. Expresia tristă a feței vorbește despre dorința părților mai întunecate ale personalității de a fi luate și ele în serios. Jocul minei a deviat numai din perspectiva părții ce-și luase angajamentul de keep-smiling. A trecut timpul jocului de-a v-ați ascunselea în spatele unei fațade intacte. Acum se pune problema de a-și arăta adevărata față și în sens figurat și de a lăsa ca *trăsăturile* cinstite ale celeilalte părți a sufletului să-și găsească și ele *trasеul*. Așa cum mușchii mimici și-au abandonat serviciul de învăluire, trebuie și omul să iasă acum și pe plan sufletesc cu aspectul său franc la iveală, chiar dacă asta implică cu totul alte aspecte. Abia când ele sunt (re)cunoscute și acceptate, musculatura feței este despovărată. Chiar și un demon își pierde prin identificarea sa din putere.

Terapia medicinei tradiționale nu poate *opune* multe la această dramă cinstită. În faza incipientă acută există mult cortizon pentru a înăbuși acest proces, de cele mai multe ori fiind însă neclar despre ce proces este vorba. Forma cea mai frecventă nu se numește aici esențială, ci idiopatică. Asta este însă echivalent cu „a suferi afară din sine însuși". În rest, se recomandă liniște, menajare și evitarea stresului, cu alte cuvinte, a se relaxa și detensiona în fine. Astfel, neajutorarea medicală se transformă într-un început terapeutic folositor.

Tabloul bolii face de la sine câte ceva, pentru ca programul terapeutic să se deruleze, o dată ce-i taie celui afectat cheful ieșirilor în public. Fiecare îl va întreba ce i s-a întâmplat și nimeni nu-l va crede când afirmă că „nimic special". Sub această apăsare prognoza este de obicei atunci destul de bună, fenomenele paraliziei se retrag

în măsura în care pacientul își descarcă trupul de drama reprezentată și își încarcă sufletul cu ea.

E drept că în faza de regenerare pot să apară probleme, dacă energiile eliberate sunt orientate în direcție greșită. Deosebit de impresionant este fenomenul lacrimilor de crocodil. Dacă la eforturile lor de regenerare după paralizie fibrele nervului facial cresc în loc nu în glanda salivară parotidă, ci în glanda lacrimală, pacientului îi curg ochii la fiecare îmbucătură. Când ar trebui să-i lase gura apă de poftă, se formează în locul acestei salive lacrimi mari de crocodil. Când mănâncă, un act de asimilare a lumii, pacientului îi vine să plângă, adică mâhnirea sa netrăită și, în genere, necesitatea sa de a-și lăsa sufletul să se reverse se amestecă cu ingerarea zilnică a hranei. Se vede atunci că tot *îi mai ajunge lumea până-n gât*, nici nu o lasă bine să intre în el, că-i și vine să urle.

Sensibilitatea exagerată la zgomote ar fi un bun indicator de drum pentru a evita astfel de rătăciri. Ea face ca mediul înconjurător să li se pară celor afectați insuportabil, sprijinindu-le astfel tendințele de retragere. În același timp ea le *ascute* însă auzul și le sugerează astfel că ar trebui să *asculte* cu mai multă atenție și ar trebui să se trezească. O perioadă de timp a retragerii este o ocazie ideală pentru a lăsa ca propria voce să prindă glas și a găsi o nouă armonie în sine însuși.

Întrebări

1. Ce parte a vieții mele o neglijez?
2. Unde m-am resemnat în viață și mă las să (de)cad? Unde renunț la ceva?

3. Unde m-am jucat de-a v-aţi ascunselea îndărătul unei faţade aparent intacte? În ce măsură deformez realitatea?

4. De la ce mă împiedică, la ce mă constrânge prăbuşirea ei?

5. Unde sufăr de tulburări şi rătăciri ale gustului? Ce nu vreau să privesc cu adevărat?

6. Unde controlez prea mult de dragul armoniei?

7. Unde am aterizat în unilateralitate, unde riscă viaţa mea să deraieze din cauza sfâşierii interioare?

8. Ce mă jigneşte în viaţă? Cu ce jignesc eu viaţa?

9. În ce măsură îmi lipsesc relaxarea, destinderea şi dăruirea?

10. Ce altă latură mi se răsfrânge pe chip?

Cuperoză (Acnee rozacee)

Prin acest tablou de boală se înţelege un herpes zoster care apare pe faţă, acel tablou al bolii cunoscut sub numele de zona zoster*. Durerile sunt foarte puternice, ca la nevralgia de trigemen, cu semne exterioare clar vizibile, chiar dacă de un tip cu totul diferit decât la pareza facială. Este vorba de infecţia secundară cu virusul varicella zoster, care duce în prima infecţie la vărsat de vânt (varicelă). Practic, toată lumea poartă virusul în sine, molipsirea populaţiei este aproape de sută la sută. Vărsatul de vânt este o boală inofensivă a copilăriei, dar extrem de contagioasă. Transmiterea nu se face doar prin stropii de salivă, ci şi prin aer. Într-un perimetru de până la doi metri al bolnavilor, agenţii patogeni plutesc în aer şi pot să fie purtaţi de vânt. De aici şi numele vărsat de *vânt*.

În exterior, tabloul bolii este depășit practic întotdeauna cu bine, agenții patogeni nu mai părăsesc însă corpul, ci se fixează în rădăcinile posterioare ale nervilor măduvei spinării. Există numai în regiunea capului 24 de astfel de posibilități de amplasare, corespunzând celor 12 perechi de nervi cerebrali, motiv pentru care infecția ar putea să apară teoretic peste tot. În practică însă, virusul are preferințe foarte clare, și astfel este atacată pe față mai cu seamă pielea, mai rar urechea și încă și mai rar suferă ochiul. Centrul de greutate temporal este între 50 și 70 de ani, dar orice altă vârstă poate și ea să fie afectată.

Desfășurarea bolii este cea a unei inflamații tipice. Izbucnirea erupției este precedată de obicei usturimi puternic. Apoi se formează niște vezicule, limitate strict la zona de extindere a nervului afectat și aproape întotdeauna unilateral. Numai rareori se ajunge la o cuprindere bilaterală sau o răspândire pe două sau mai multe segmente nervoase. Băsicuțele umplute cu lichid se usucă în cele din urmă și formează o crustă, fără a lăsa de cele mai multe ori cicatrice. Dar astfel chestiunea nu este lichidată, virusul dovedindu-și și ulterior perfidia. Uneori se mai face simțit încă unul sau doi ani după dispariția fenomenelor de pe piele prin dureri acute și o sensibilitate extremă.

Întrucât fiecare zonă a pielii este înzestrată cu nervi, tabloul bolii este liber să-l atingă pe fiecare în locul său cel mai sensibil. Situațiile tipice de îmbolnăvire sunt acelea când forța de apărare este la pământ, ca urmare a unor infecții severe, precum pneumoniile, tuberculoza sau diabetul, apoi a unor boli mistuitoare precum cancerul, dar și a unor otrăviri grave sau a unei prăbușiri a sistemului

imunitar la SIDA, leucemii sau la forme moderne de terapie, care mizează pe reprimarea imună, ca la transplanturile de organe. Circa jumătate din pacienții care au nevoie de transplant de măduvă pentru tratarea leucemiei capătă o infecție cu herpes zoster. În această privință, medicina modernă i-a favorizat foarte mult răspândirea.

Și medicina tradițională a recunoscut că pe lângă slăbirea fizică a forței de apărare, situația psihică are un rol esențial în acest tablou patologic. Prea mult stres este învinuit a fi cauza. Ce-i drept, numai stresul suprasolicitant este periculos. Stresul în sens de cerință produce mai degrabă o stimulare a forței de apărare. În caz de suprasolicitare însă, pacientul încearcă să se apere, închizându-se față de mediul insistent, apăsător. Astfel, el forțează corpul să se deschidă substitutiv și îi subminează forța de rezistență.

Pacientul cu cuperoză este unul marcat de simptomul său. Roza care-i îmbobocește în mijlocul feței îi vestește lui și mediului lui că aici a irupt și a izbucnit ceva. Virusul care stă răbdător la pândă în ascunzătoare se folosește de situația de slăbiciune generală, pentru a-și expune dorința. Tema se numește conflict, căci temelia herpesului zoster, care simbolizează el însuși un conflict, este la rândul ei tot un conflict, așa cum indică bolile de bază din antecedente. O confruntare amânată mult timp își procură atenție cu ajutorul unor trupe străine, de care se agață. Ca și la nevralgia de trigemen, aici este abordată problematica agresiunii, ca și la pareza facială — tema deformării, respectiv formării unei cu totul alte realități din adâncurile sufletului. Se subliniază, pe lângă caracterul de bombă cu explozie întârziată al pericolului care pândește, problematica apărării și a rezistenței.

Deja boala de bază evidențiază o rezistență sufletească mare. Dacă la prima vedere nu se recunoaște nici una, medicina tradițională va sonda după una ascunsă, precum un focar cronic de infecție sau un carcinom nedescoperit. Dacă nici în acest sens nu se găsește nimic, se poate presupune că rezistența psihică față de un domeniu central al vieții este foarte puternică și este suficientă pentru a slăbi în așa măsură apărarea fizică, încât virusul de herpes zoster care stă la pândă poate să lovească.

Tabloul bolii demonstrează că pe cel afectat îl *calcă pe nervi* și că *i-a intrat sub piele* demult ceva ce tinde acum să ajungă din nou la suprafață. Cea mai dureroasă și dificilă aici este izbucnirea. Rezistența și frica față de acest proces se somatizează în durerea arzătoare și înțepătoare și sentimentul de tensiune care gâtuie. Dacă bariera a fost străpunsă, veziculele se usucă de obicei în decursul a două–trei săptămâni și se vindecă. Erupția îl lovește pe om tocmai în locul său momentan de slăbiciune, în cazul cuperozei, direct în față. Ca și atunci când primim o palmă, numai obrazul lovit ustură. Dar putem primi una și pe nas, pe ureche sau pe ochi. Mai cu seamă ultimele lovituri sunt uneori atât de rele, încât amețim de ne iau pe această parte văzul și auzul. În timp ce pe frunte și obraji ne simțim „doar" deformați, marcați și loviți, herpesul extrem de periculos al corneei poate să le dea celor afectați lovitura orbirii, iar herpesul urechii pe cea a surzirii. Poate cel mai rău lucru este că aceste lovituri vin și nimeresc atunci când suntem deja loviți din greu în altă privință (boala de bază). O anumită perfidie este întotdeauna prezentă aici, dacă ne gândim că virusurile pândesc ani de zile acest moment de slăbiciune al victimelor, pentru a lovi apoi pe la spate, din rădăcinile nervoase.

Acest tablou patologic se numea înainte *ignis sacer*, foc sacru sau foc sălbatic. Era tratat cu mijloace magice, căci se întrevedea în el un semn al unui nivel mai înalt. Într-adevăr, este un semn al unui alt nivel, chiar dacă al unuia intern propriu. O mânie sălbatică, neexteriorizată până acum niciodată, ne încinge fața. O astfel de furie arzătoare poate să ne orbească și să ne asurzească desigur, și în orice caz să ne facă mizerabili la vedere.

Că în astfel de semne rezidă și șansa transformării poate să devină clar din faptul că există și mânia sfântă, că semnul lui Cain[k] nu conținea numai însemnare, ci și desemnare și că l-a dus pe patronul numelui său pe drumul dezvoltării. Și în termenul cuperoză sau acnee rozacee stau ambele posibilități aproape una de cealaltă: înflorirea rozei ca imagine a frumuseții, care își găsește expresie în *rozetele* (*rozasele*) și în rozele în flăcări ale stilului gotic târziu, și în simbolistica trandafirului roșu însuși, care își poate implânta ghimpii ca semn al zeului războiului, Marte, în carnea noastră, dar care este legat întotdeauna și de Venus, zeița iubirii. În spatele accceselor de mânie pot să mocnească un entuziasm înflăcărat și o iubire fierbinte, dar și o furie temperată.

Lecția de învățat a celor vizați constă în a renunța cu adevărat, ba chiar în a căuta să facă să înflorească celălalt sâmbure al ființei lor, la fel de autentic, și să exprime fără înfloriturile ce îi agită în forul lor interior. Ce au ținut până acum pentru „ultima mână" a jocului și au lăsat să dor-

---

[k] *Semnul lui Cain* este un semn care îi este pus de Dumnezeu lui Cain, ca ucigaș al fratelui său Abel. Astăzi are sensul unui semn al vinei; o caracteristică ce trădează pe cineva. Cf. și Facerea, 4, 15: *Și a pus Dumnezeu lui Cain un semn, ca nimeni care-l va găsi să nu-l omoare. Și a purces Cain din fața lui Dumnezeu [...].* (*N. t.*)

miteze în adâncuri vrea acum să fie eliberat. Faptul că mânia este una sfântă sau profană, că răzbunarea este una proaspătă sau străveche rămâne în urmă în fața necesității de a le exprima. Tocmai această irumpere și izbucnire poate să pună în mișcare energia necesară, pentru a ataca acea problematică de apărare care iese la iveală în simptomatica de bază. Trebuie redusă rezistența psihică față de tema delicată, și nu dispoziția fizică de apărare.

Întrebări

1. Ce conflict îmi stă scris pe față?
2. Ce m-a călcat pe nervi și mi-a intrat sub piele?
3. Ce frică mă îngustează psihic atât de mult, încât trebuie să mă deschid fizic atât de tare?
4. Ce domeniu al vieții, ce temă mă suprasolicită?
5. Ce-mi înflorește pe chip ce nu pot exprima fără înfloriturî? Ce vrea și trebuie să izbucnească în mine și să irumpă din mine?
6. Ce m-a însemnat? Ce m-a desemnat?
7. Ce bombe cu explozie întârziată zac în spatele frontului meu psihic?
8. Ce rol joacă perfidia în viața mea?
9. Mânia flamboaiantă și focul entuziasmului își capătă dreptul lor în viața mea?

Herpes facial sau herpes labialis

Virusul zoster tocmai descris este numai unul dintre nenumărații reprezentanți ai acestei familii care cuprinde peste 90 de virusuri. Ele sunt făcute răspunzătoare pentru multe grozăvii, chiar și favorizarea cancerului. Pri-

vind din punctul de vedere al virusurilor, este vorba de una dintre familiile cele mai de succes. Metodele lor nu sunt departe de cele ale mafiei. Ele s-au specializat pe branșe diferite, parțial învecinate, și își împart foarte cinstit între ele câmpul de acțiune, corpul omenesc, stilul lor de muncă fiind însă cât se poate de „necinstit".

Pe față este important pe lângă virusul de herpes zoster mai cu seamă cel de herpes simplex. Acesta cuprinde două tipuri, primul specializându-se pe regiunea de deasupra liniei taliei, fiind aici responsabil pentru herpesul facial sau herpesul labial. Tipul II, numai puțin diferit de celălalt, este competent pentru jumătatea corpului de sub talie și baza bolii sexuale astăzi celei mai răspândite, herpes genitalis. Tipul I, agentul herpesului labial, este mai benign, în schimb însă mult mai răspândit. 99 la sută dintre oameni îl găzduiesc ca oaspete permanent. Deja la vârsta școlarizării, practic toți copiii au venit în contact cu el. Cu toate că virusul se poate întâlni pretutindeni, el este responsabil numai la fiecare al sutelea purtător al său de indispozițiile tipice care tot revin.

Cu niște dureri care furnică, pișcă, tensionează sau mănâncă se dezvoltă vezicule la buze, mult mai rar și în alte locuri, cum ar fi la nas. Ele sunt la început umplute cu un lichid limpede, care apoi se tulbură, iar țesutul din jur este umflat și înroșit. În zilele următoare bășicuțele plesnesc și se usucă, și cel târziu după o săptămână și jumătate toată tărășenia trece. Rareori se întâmplă totuși ca procesul să fie mai dificil, implicând și mucoasa bucală și încă și mai rar meningele.

Drept cauze, medicina tradițională menționează, ca și în cazul herpesului genital, diferite situații care scad forța de apărare. Apropierea situațiilor declanșatoare este

plauzibilă la apropierea simbolică a buzei superioare de cea inferioară. Razele soarelui, febra sau tracul sunt triggerii. Chiar și schimbările hormonale din cadrul ciclului menstrual pot fi suficiente. Ceea ce *produce* herpesul sunt însă mai cu seamă zguduirile emoționale și șocurile psihice și cel mai mult cele legate de senzații de greață sau de o dorință ezitantă nemărturisită.

În febră sunt eliberate pe lângă căldură și pofta de luptă a corpului, fantasme și vise, ca și dorința febrilă de rezolvare. În trac, devine deosebit de clară o contradicție internă, căci căutăm cu plăcere o situație care atrage și înfricoșează deopotrivă. Am dori recunoaștere și simpatie tocmai din partea acelor oameni de care ne temem. Și dacă avem „Reisefieber" (febra călătoriei) ne poate ieși un herpes facial, căci și atunci este ilustrată o situație cu două tăișuri. Pe de o parte *ardem* să mergem în călătorie, pe de alta nutrim o teamă nemărturisită în fața ei, care se exprimă în tensiuni și poate să ardă pe buze. De obicei este vorba de acel nerostit „N-am putea mai bine să renunțăm la călătorie?", care în loc să ne iasă pe gură în cuvinte, ne iese în bășicuțe, de obicei.

Când bem din paharul altuia se amestecă sila cu teama de a nu pierde apropierea și simpatia acestui om. Nu cutezăm să refuzăm intimitatea paharului comun și de aceea nu ținem seama de senzația noastră de greață. Și atunci herpesul aduce substitutiv pe buze ceea ce noi înșine nu îndrăzneam. În bășicile lui respingătoare el întruchipează sila neexprimată a posesorului său. Contaminarea fizică prin intermediul paharului nu joacă nici un rol, căci virusul este oricum prezent în toți participanții.

La unii oameni este deja suficient să vadă pe cineva care are herpes. De silă ei se întorc spre interior, se în-

chid sufletește față de acest om și trebuie să-și deschidă în schimb mucoasele buzelor. Herpesul labial denotă într-adevăr (asemănător ulcerului stomacal, ce-i drept mai inofensiv) un dezacord între mucoasa protectoare și forța agresivă de perturare și distrugere. Ceea ce nu le-ar ieși celor afectați niciodată pe gură se exprimă totuși în herpes. Mucoasele sunt zona predestinată pentru senzațiile de greață, o dată ce mucozitățile sunt considerate în cultura noastră ca producând silă. Pentru indieni, în schimb, ele erau valoroase și simbolizau patria vieții, căci ei erau conștienți că sunt importante la zămislirea unei vieți noi. De aceea, indienii pot, de pildă, să mestece în prealabil mâncarea pentru copiii lor sau pentru bolnavi, fără a produce nici cea mai mică senzație de greață. Herpesul labial nu joacă la ei nici un rol.

Soarele este simbolul principiului masculin și al vitalității, drept care apropierea lui și este căutată cu plăcere, cu toate că nu rareori le joacă feste adoratorilor lui. Deosebit de brizant devine acest aspect pe munții înalți, unde ne apropiem mult de soare în aerul curat și unde herpesul simplex are predilecție să iasă. După cum ne învață exemplul lui Icar, când soarele arde poate să pună chiar viața în pericol. Cine-și arde buzele din cauza principiului fizic al vitalității va avea în conștiință o respingere corespunzătoare, nemărturisită, față de acest principiu. Acei eroi moderni care se apropie pe urmele lui Icar de soare, pe înălțimile ghețarilor și munților, și își exteriorizează herpesul sub forma arsurii solare la munte poartă trăsături ambivalente. Ei ar trebui să-și pună sub semnul întrebării vitalitatea însorit-eroică și cel puțin să caute să-i prindă reversul. În claritatea răcoroasă

a aerului curat de munte câte ceva înăbuşitor ar putea atunci să devină clar.

Şocurile psihice la începutul menstruaţiei pot să trădeze un conflict nemărturisit referitor la o dorinţă de copil. În plus, ciclul lunar este considerat de multe femei ca ceva impur, care umple de silă şi repulsie.

Din punct de vedere medical, herpes labialis nu este un simptom periculos, el aproape neavând nevoie de tratament. Încărcătura din spatele temei provine de la evaluarea lui. Cei afectaţi se simt deformaţi — şi demascaţi şi ridiculizaţi în faţa lumii întregi în sila şi repulsia lor. Mulţi evită să iasă în public cu astfel de buze necurate, pentru a nu trebui să arate că sunt „murdăriţi". Abcesele benigne de pe marginile mucoasei lor trădează ceva psihic prea exploziv. Porţile lor superioare de intrare sunt inflamate şi astfel (a)prinse în conflict. Buzele au aspectul îngroşat, indicând deci o senzualitate ce trece dincolo de cadrul prevăzut. Şi aici este ambivalenţa în joc: pe de o parte, buzele umflate se măresc şi atrag atenţia asupra lor, pe de altă parte ele semnalizează totodată: „Nu mă atinge, sunt respingător şi dezgustător." În deformare devine vizibilă o transformare, în prefacere o prefăcătorie. Corpul onest scoate ceva la suprafaţă căruia posesorul său nu-i ţine partea. Iese la iveală ceva impur, şi acesta iese din propriul interior.

Acum celorlalţi le este silă de cel afectat, şi el simte repulsie din partea cealaltă. Orice i-ar fi ars pe buze, dar nu îi ieşise pe buze din bună-cuviinţă şi din aparentă distanţă, devine viu, nu prin cuvinte, ci prin vezicule de herpes. Impresia exterioară este ruinată, prin băşici usturătoare, zemuri care amintesc de un copil

căruia-i curg balele, deschidere exagerată ulceroasă sau necurăţenie închistată, scorţoasă şi încrustată. Nimic nu mai trebuie să rămână nerostit. Cârtelile, spumegările, cuvintele usturătoare, remarcile „necurate" şi francheţea ofensatoare care au fost reţinute în spatele buzelor strânse îşi capătă acum şansa. Herpesul labial devine repulsia somatizată în faţa insondabilului propriu. El este forma fizică pentru toate „necurăţeniile" *neexteriorizate*. Cât de respingătoare este tematica pentru cineva se poate testa cu ajutorul gândului de a săruta nişte buze cu herpes.

În acest loc se iveşte şansa de a înţelege mai profund principiul **molipsirii**. La herpes labialis se semnalează fără echivoc fenomenul molipsirii şi, la fel de fără echivoc, el nu are aici de-a face cu agenţii patogeni. Asta nu trebuie să fie aşa, iar la herpes genitalis vom vedea că transmiterea agenţilor fizici joacă un rol mai mare. Însă principiul molipsirii rămâne acelaşi. Noi credem că luăm în noi ceva exterior şi respingător şi ne îmbolnăvim de pe urma lui. În realitate putem să considerăm ceva exterior numai atunci respingător când îl avem deja sufleteşte în noi. Niciodată nu ne poate speria ceva existent în afară dacă nu există deja în noi ca model. Agenţii sunt, în funcţie de situaţie, transmiţători mai mult sau mai puţin importanţi ai modelului. La herpes labialis acest model nu este prezent numai în conştiinţă, ci şi fizic deja. În această privinţă molipsirea fizică nu joacă nici un rol aici, cea psihică va fi singura decisivă. Ambivalenţa, repulsia şi teama de molipsire pot face ca virusul ţinut în corp sub control să iasă de sub control, prin faptul că ele dereglează echilibrul sufletesc. Fără activarea modelului intern nici virusurile cele mai perfide nu pot să devină

periculoase. Viaţa şi activitatea unor medici renumiţi care au tratat bolnavi în perioade de molime, precum Nostradamus, stau dovadă. Nu le era teamă, din contră, ei păreau împăcaţi lăuntric cu tabloul bolii, şi astfel nici agenţii patogeni cei mai ameninţători nu le puteau face nici un rău.

La herpes se evidenţiază pericolul unui cerc vicios când valorizările înlocuiesc interpretările. Cine înţelege herpesul nu ca expresie a propriei sile, ci ca pedeapsă pentru gânduri „necurate", va tabuiza şi mai mult acest domeniu şi îl va împinge astfel mai adânc în umbră. Reacţia onestă a corpului va fi mai mult herpes labialis.

Lecţia de învăţat este mai degrabă să recunoaştem senzualitatea categorisită ca „impură" şi celelalte teme conflictuale ca pe ale noastre, să le acceptăm şi să le exprimăm. A ne mărturisi gânduri corespunzătoare şi a le *exterioriza* verbal, în loc de sub forma băşicuţelor de herpes, ne cruţă buzele. Atunci trebuie, ce-i drept, să „avem gura mare" şi riscăm să *ne ardă buza* şi să *ne lingem pe bot* la figurat. În schimb, ne surâde şansa de a deveni un om pe picioarele lui şi franc.

Buze cu herpes deschise în sens concret sângerează şi fac coji asemănător buzelor pe care ni le muşcăm.

Este cazul ca, depăşind sila, să ne apropiem de senzualitate, să recunoaştem şi să savurăm pe lângă aspectul respingător al mucoasei şi pe cel dătător de viaţă. Din mlaştina mohorâtă originară s-a născut viaţa şi din pântecele întunecat s-a târât fiecare om, iar menstruaţia cu zemurile sale închise creează abia premisa pentru o viaţă nouă şi vrea să fie acceptată ca parte esenţială a vieţii.

Gândurile caustice ar putea să condimenteze propria viaţă şi s-o facă mai picantă, impulsurile de a cârti şi spu-

mega ar putea fi exprimate în forma criticii constructive, poate chiar mușcătoare. Într-o nișă socială, cabaretul, ar exista chiar posibilitatea de a le scoate relativ direct pe gură și a le adresa bărbatului, respectiv femeii. Aici se practică tocmai servirea unor cocteiluri de cuvinte puternic condimentate, care depășesc anumite limite într-un mod elegant și pot să fie nu tocmai inofensive, ba uneori pot fi chiar jignitoare. Cuvântul de spirit ar fi o altă formă de a scăpa de această tematică într-un chip învăluit și încă tolerat.

Întrebări

1. Ce temă îmi dereglează echilibrul sufletesc și îi deschide herpesului drumul?

2. De ce mi-e silă? Ce îmi repugnă? Cum îi scârbesc pe alții? Ce îmi inspiră repulsie? Ce consider o *scursură*? În ce măsură sila mea este cuplată și cu plăcere?

3. Cum este relația mea cu mucoasele și mucozitățile?

4. Ce gânduri „necurate" țin pentru mine, lăsând buzele mele să le exprime? Ce expresii nu aș lăsa niciodată să-mi *iasă pe gură*?

5. Mă deformez pentru a nu trebui să dau formă nici temelor ce intră în discuție, nici relației cu partenerii? Împiedic săruturi și alt contact prin buze respingătoare?

6. Mi-e groază de gândul de a-mi face problemele publice și obțin exact asta prin simptomul meu? Ce este *nespus* de *indicibil* în viața mea?

7. Ce conflict îmi dă de furcă? Ce probleme arzătoare nu îndrăznesc să abordez, cu toate că pretind c-o fac?

Lumina ochilor şi vederea

Problemele de ochi cele mai frecvente lau fost elaborate pe larg în primul volum, cele de urechi au fost tratate mai puţin în detaliu, iar deficienţele de miros şi de gust nu au fost abordate deloc. Asta corespunde destul de exact extinderii afecţiunilor noastre şi exprimă o estimare tipic culturală, pe care merită să o aprofundăm. Ochii corespund, după semnele lor caracteristice exterioare, soarelui şi bărbătescului.[13] Goethe a formulat: „Wär' nicht das Auge sonnenhaft,/ die Sonne könnt' es nicht erblicken."[L] Organul auditiv impune în schimb în exterior prin pavilionul urechii, care este apropiat simbolic de lună şi de feminin.

Ochii sunt singura parte a corpului nostru unde creierul devine vizibil, căci din punct de vedere filogenetic ei fac parte, cu nervul optic şi cu retina, din sistemul nervos central. Văzul stă, conform caracteristicii sale, aproape de conştiinţă. Ridicarea ochilor la rangul de organe senzoriale de primă clasă a evoluat o dată cu poziţia de întâietate a creierului mare. Gândirea ne marchează vederea, dar şi vederea ne marchează gândirea. Ambele

---

[13] Putem vedea în ochi şi simboluri ale întregului. Forma circulară pledează în acest sens, ca şi relaţia cu lumina, care este un simbol al desăvârşirii. Dar aşa cum în lumea polară luminii îi este opusă umbra, ochiul tinde mai mult spre bărbătesc. În principiu, ochiul îşi păstrează ca şi lumina caracterul său de entitate, chiar dacă el este folosit de cultura noastră mai cu seamă sub aspectul masculin. El este şi oglinda sufletului şi poate nu numai să lucească, ci şi să strălucească, nu numai să vadă bine, ci şi să privească bine. Pentru noi a devenit însă, mai ales datorită opticii sale calculabile, simţul dominant.

L *De n-ar fi ochiul însorit/ Soarele nu l-ar fi zărit.* Din J.W. Goethe, *Farbenlehre* (*Teoria culorilor*). (*N. t.*)

corespund între ele în posibilitățile lor și în sursele lor de greșeli și s-au stimulat reciproc. Gândirea a ajutat vederea să treacă elegant peste diferite lipsuri. Căci în timp ce noi putem să auzim și să mirosim în toate cele patru direcții, vedem întotdeauna doar jumătate din lume. Numai câțiva zei cu mai mulți ochi și păstorul Argus cu numeroșii săi ochi pot să cuprindă cu privirea întregul.

Vederea este orientată după lumina soarelui, ale cărui raze par să ia întotdeauna drumul drept și deci cel mai scurt. În mod corespunzător, noi încercăm să gândim și să plănuim drept și fără ocolișuri. Mediul nostru artificial l-am orientat după linia dreaptă și după unghiul drept, în timp ce natura trăiește în curbe și rotunjimi și nu cunoaște nici linie dreaptă, nici unghi drept. Gândirea noastră nu este fixată numai pe drumul cel mai scurt, toate reprezentările și așteptările noastre referitoare la dezvoltările ulterioare sunt proiecții în linie dreaptă în viitor. Dar cum în realitate nimic nu decurge rectiliniu, în astfel de planificări ceva merge întotdeauna *strâmb*. Multe pledează pentru ideea că violentarea mediului nostru natural înconjurător are de-a face cu impunerea tot așa de violentă a liniarității. Asta se bazează însă pe o eroare de gândire care se află în corelație cu vederea.

Cât de strâns este legată conștiința prin vedere cu lumina o arată noțiuni precum sclipirea spiritului, iluminare, minte clară, cap limpede, Ev Mediu întunecat etc. Vorbim cât se poate de firesc de lumina cunoașterii și nu, să zicem, de tonul, gustul sau mirosul ei. Cel puțin sunetul ar putea pretinde un drept mai înalt la această onoare, căci, după miturile popoarelor celor mai diferite, în primul rând a fost un ton, și întreaga creație a început cu un sunet. „La început a fost cuvântul", propovăduiește

Biblia, din Vedele indice aflăm cum totul s-a format din silaba primordială *om*, iar în imaginația aborigenilor australieni Dumnezeu cânta lumea. Chiar și în lumea noastră scoasă de sub puterea vrăjii, fizica ne învață că universul a rezultat din Big *Bang* — adică *explozia* inițială.

Ignorând această situație, am dat la o parte văz și auz și ne-am pus rațiunea noastră *clară ca sticla* pe primul loc. *Vedem* mai întâi *lumina zilei*, cu toate că știm că, cu mult înainte de lumina zilei se aude sunetul inimii materne și că în faze decisive ale vieții este mai bine să-ți asculți inima decât să te uiți cu coada ochiului la rațiune.

Structura ochiului ne dezvăluie o altă particularitate, nu neproblematică, a vederii noastre și deci și a conștiinței noastre. Noi nu vedem peste tot pe retină la fel de bine și de clar. În margine, acuitatea vizuală este mai slabă și percepția culorilor deficientă, în timp ce înspre centru devin tot mai bune. Vederea a devenit la noi un act concentrativ, noi ne fixăm privirea pe un punct și lăsăm să dispară astfel automat altceva. În mod corespunzător, ne concentrăm conștiința pe principal, ceea ce este neimportant fiind adesea dat deoparte. Selectarea are un caracter dublu, căci ea este alcătuită dintr-o alegere și o eliminare. Probabil că vederea nu a fost dintotdeauna centrată astfel. Chiar și astăzi, „alte mamifere", cum ar fi caii, văd uniform pe întregul lor câmp vizual. Pe lângă punctul cu acuitatea vizuală cea mai mare, ochiul nostru mai are și o pată oarbă, acel loc unde intră nervul optic în retină. Conștiința antrenată pentru selecție și puncte de vedere clare produce, îndatorată în chip rațional drumului celui mai scurt, și ea câte o pată oarbă. Orice concentrare și selecția ce rezultă de aici se bazează pe *examinare* și presupun procese de gândire.

Cât de mare este rolul aprecierii atât în procesul vederii, cât și în cel al gândirii ne învață experiența perspectivei. În deformarea realității, noi percepem mare ceea ce este aproape și mic ceea ce este departe. În această privință, descoperim egocentrismul care ne-a marcat gândirea în cursul istoriei deja în modalitatea noastră de a vedea. Numai ceea ce ne este apropiat personal capătă în gândirea noastră și optica ei un spațiu adecvat. Ghimpele din propriul ochi ne este mai aproape și deci mai important decât epidemia de holeră din America Latină.

Pe de altă parte, există efectul aparent contrar al proiecției, care este și el legat *esențial* de ochi. Vedem foarte clar paiul din ochiul altuia și nu vedem în schimb bârna din ochiul nostru. Ne-am calat pe a vedea totul afară, deși ochiul ne poate dovedi oricând contrariul. Toate imaginile se formează întotdeauna numai pe retină, care este clar în interior. Imprimările retiniene fac ca acest lucru să fie foarte limpede: cine se uită în soare și apoi închide ochii vede cu ochii închiși o pată întunecată, un negativ al soarelui, care cu siguranță că nu există afară.

Visele ne arată în fiecare noapte că nici măcar retina nu este necesară pentru a vedea. Toate imaginile, cele pe care ni le luăm aparent din exterior spre interior, și cu atât mai mult imaginile onirice, sunt în realitate întotdeauna imagini interioare. Nu există altele și nici nu pot exista, în principiu. Totuși ne privim ochiul ca pe un aparat fotografic și pornim de la faptul că ceea ce fotografiază el în exterior chiar există acolo afară. În primul volum am arătat pe o altă cale cât de problematică este această presupunere care ni se pare atât de firească. În realitate, vedem toate înăuntru și le declarăm ca lume exterioară. Acesta este însă mecanismul proiecției, cu

ajutorul căruia deplasăm asupra exteriorului tot ce nu putem să suportăm în noi.

Astfel, ochiul oferă, ca şi pentru raţionalizare, şi pentru proiectare baza, el ne înlesneşte evaluările şi stimulează selecţia şi deci îngrădirea lumii. Întrucât face toate astea în slujba gândirii şi a imaginii sale liniare, raţionale şi valorizante asupra lumii, conştiinţa se revanşează cu un artificiu dibaci şi temerar: ea sugerează că toate percepţiile ochilor noştri sunt obiective, deci că tot ce ne *imaginăm* acolo afară corespunde adevărului.

Pe acest truc se bazează imaginea noastră a lumii şi dominaţia intelectului. El o datorează în definitiv ochilor şi efortului lor de a îndrepta în mod artificial curbura lumii rotunde. De câtă abnegaţie trebuie să dea dovadă atunci ochiul o revelează propria sa formă rotundă. Astăzi ştim că în realitate nimic în această lume nu (de)curge liniar. Ceea ce arată în mic ca o linie dreaptă este de fapt totuşi o curbă, aşa cum ne-o demonstrează oricând curbura pământului. Nici măcar lumina nu vine în raze drepte de la soare, ci în spirale mari. Între timp ştim şi că ochiul nostru poate să perceapă numai o parte infimă a spectrului undelor electromagnetice şi deci a „realităţii" noastre. În această situaţie problematică, ameninţând dominaţia lor neîngrădită, intelectul şi ochiul s-au unit şi mai strâns, iar intelectul s-a străduit să lucreze în favoarea ochiului cum n-a făcut-o cu nici un alt simţ. Prin intermediul unor auxiliare tehnice el a sprijinit extinderea capacităţilor limitate ale ochiului, cu microscoape pentru lumea de dimensiuni mici, cu lunetă şi telescoape pentru spaţiile vaste ale cosmosului. Toate trucurile posibile şi mijloacele tehnice auxiliare sugerează că situaţia vederii noastre nu este atât de rea precum

o indică ochii individuali, onești și ei. Ochelarii fac foarte clar faptul că majoritatea intelectualilor lumii nu pot să vadă decât prin ochelarii proprii. Lentilele de contact trebuie să împiedice ca înșelăciunea să devină evidentă. Ar putea da de gândit faptul că peste jumătate din populația așa-numitelor țări dezvoltate de-abia de mai vede fără mijloace ajutătoare. Chiar și lentilele de contact permanente care se află acum în stadiu de testare vor putea schimba prea puțin aici.

La toate aceste experiențe dureros de oneste se mai adaugă și fizica modernă, demonstrând cu relația de nedeterminare stabilită de Heisenberg că nu suntem, în principiu niciodată în situația de a percepe obiectiv, întrucât observatorul subiectiv este implicat întotdeauna și el în procesul percepției. Trebuie să realizăm cât de relativ este văzul nostru și cât de ușor i se poate *arunca praf în ochi*. Percepția este modelul oricărei măsurători științifice, dar, ca și aceasta, edificată pe comparații și deci relativă. Următoarea figură poate ilustra dilema.

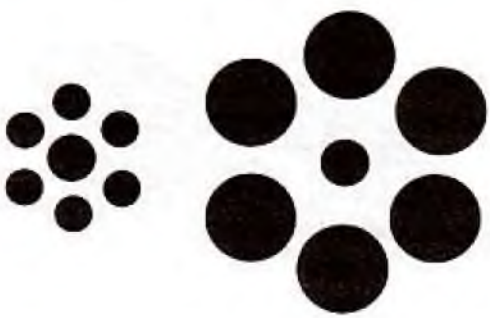

Cele două cercuri din mijloc sunt la fel de mari, dar, datorită împrejurimii mai mici, cel din stânga pare mai mare, în timp ce fratele său geamăn din dreapta pare mai

degrabă mic, din cauza că este înconjurat de cercuri mari. Ceea ce ne frapează ca o iluzie optică corespunde experienței cotidiene că, pentru a face o impresie cât mai impunătoare, ne căutăm cel mai bine o ambianță pe cât de măruntă posibil.

Dar vederea noastră nu este numai relativă, ci și înșelătoare. În orice film trăim experiența cum imagini care în realitate stau pe loc ne dau iluzia de mișcare, în filmele vechi roțile trăsurilor se învârtesc deodată spre spate etc.

Aspectul poate cel mai problematic al vederii noastre este selecția, respectiv estimarea, care poate fi ilustrată pe baza următoarei imagini:

după W.E. Hill

Femeia cea bătrână și cea tânără sunt desigur acolo în același timp și tot timpul. Prin selecția noastră însă, o putem percepe mai întâi numai pe aceea pentru care

avem afinitatea mai mare. Chiar și când le-am descoperit în cele din urmă pe amândouă, ne este imposibl să le vedem deodată, cu toate că știm că ele sunt acolo simultan. Ceea ce poate părea amuzant la un desen-șaradă capătă o cu totul altă conotație când ne lămurim cum percepem toată viața noastră prin astfel de rastere, care lasă să treacă doar anumite lucruri, agreate de noi, și elimină restul. Noi nu ne aruncăm privirea asupra lumii oricum, ci introducem unele elemente în ceea ce vedem din ca, în timp ce trecem cu vederea altele. Această experiență devine eficace în expresia lui Schopenhauer „Lumea ca voință și reprezentare", tot așa ca și în viziunea lui Herman Weidelener că orice vedere [*Sehen*] este și o însămânțare [*Säen*]. Astfel i se deschid porțile și speculației (din lat. *speculare* = a spiona, a pândi, a observa) legată și ea de văz, iar vederea devine și mai *suspectă*. Un învățământ intuitiv ne oferă politica în care reprezentanții unei grupări sociale pot să *dez*bată cu adepții uneia conservatoare sau liberale timp de ani, numai ca să se *com*bată fără nici un rezultat. Atât optic, cât și cogitativ ne putem concentra într-un anume moment numai asupra unui punct (*vizual*). Dacă tindem să facem din acesta singurul punct de *vedere* ce poate fi susținut, problemele cunoscute sunt preprogramate.

Ochii ne arată cât suntem de încătușați de polaritate. Din simultaneitate ei fac o succesiune și sunt astfel garanții propriu-ziși ai liniarității. Din unitate ei fac o dualitate și au astfel de-a face și central cu situația noastră *dis*perată în lume. Viziunea asupra unității este principial imposibilă cu cei doi ochi fizici.

Având în vedere această situație, nu este surprinzător, ci tipic dacă vom avea atât de des probleme cu ochii.

Faptul că tindem foarte general să ne suprasolicităm ochii rezultă din solicitările lumii noastre optice primare. Dar problemele se ivesc numai atunci când nu vrem să recunoaştem în conştiinţă lucrurile percepute. A nu voi să privim ceva, a nu voi să-l vedem ca adevărat se somatizează în cele mai diverse forme şi tablouri patologice. Că aceste fenomene cu frecvenţa lor au de-a face specific cu noi o arată aşa-zisele culturi „primitive", care, orientate vizual mai puţin unilateral, îşi depăşesc tinereţea fără miopie, fără a vedea bine numai de aproape şi bătrâneţea fără prezbitism, fără a vedea bine numai la distanţă.

Urechea şi auzul

Pavilionul, partea externă a urechii, are o configuraţie receptiv feminină. Acolo unde ochiul este accesibil unui control activ, urechea ascultă de o lege mai pasivă. Ea rămâne deschisă mereu, chiar şi noaptea, în jumătatea feminină a zilei, nu se lasă orientată şi controlată şi se poate concentra proporţional mai puţin. De aceea, desigur, nu există un punct al auzului celui mai ascuţit. În timp ce ochiul elimină după voie şi este limitat în principiu la o jumătate a realităţii, respectivul orizont şi (semi)cerc vizual, urechea nu se poate deconecta şi este astfel informată mereu şi mai amplu. Chiar dacă ne *culcăm pe o ureche*, cealaltă tot rămâne de veghe. Domeniul de frecvenţă perceput pe scala electromagnetică îl depăşeşte cu mult pe cel al ochiului. Mobilitatea absentă a pavilioanelor urechilor, spre deosebire de cea a pleoapelor, accentuează, de asemenea, felul mai pa-

siv de a fi al acestui simț, care nu se află, în mod tipic, în centru ca ochii, ci la periferia feței. *Plecăm urechea* la cineva sau îi *dăm ascultare*, în schimb privirea ne-o aruncăm numai în jurul nostru. Faptul că animalele sunt în stare să-și miște urechile și că există și unii oameni care mai pot executa niște mișcări rudimentare active ale pavilioanelor urechilor ne face să bănuim că această capacitate a regresat prin neglijare. Numai în sens figurat mai putem să *tragem cu urechea*, să *ascultăm cu zece urechi* sau la nevoie să *mișcăm din urechi*. Cât de departe am ajuns ne poate demonstra faptul că în ziua de azi ni se par comice niște pavilioane ale urechilor care se mișcă, în schimb tragici niște ochi nemișcați. Ponderea diferită a celor două simțuri se vede și din constatarea că noi ne bazăm mereu pe optica noastră, însă doar rareori mai suntem *numai urechi*, ba chiar aproape că am uitat ce e ascultarea.

Semnul caracteristic cel mai important al urechii, chiar înaintea pavilionului, este organul propriu-zis de auz din urechea internă, melcul. Imaginea spiralei este un simbol străvechi, care se apropie mult mai mult de realitate decât linia dreaptă. În locul unde se formează noua materie, în domeniul cel mai mic, fizicienii atomiști i-au găsit semnul caracteristic, și tot așa îi întâmpină ea pe astrofizicienii în dimensiunea imensă a universului ca nebuloasă spirală, în substanța terestră a ADN-lui i-au dat de urmă biologii moleculari, iar psihoterapeuții o cunosc ca pe acel vârtej cu care începe circuitul vieții la concepere și se încheie la sfârșitul vieții, când sufletul părăsește din nou trupul. Percepția urechii poate, prin urmare, să se apropie de realitate, mai cu seamă dacă ne gândim că totul în această creație se edifică pe sunet.

„Nada-Brahma, lumea este sunet."[14] C.G. Carus spunea: „Urechea internă poate fi numită organul cel mai important și elocvent al dezvoltării psihice." Schopenhauer și Kant au arătat raportul urechii cu timpul, pe care-l măsurăm din vechime după mersul aștrilor. „Orbitele lor circulare" sunt în realitate spirale. Viața este ritm, a recunoscut Rudolf Steiner, și cum și timpul decurge ritmic[15], este strâns legat de viața noastră. Noi vedem cu ochii suprafața lumii, fenomenele. Cu urechile noastre ascultăm însă în profunzime, la rădăcinile vieții noastre. În acest sens, ochilor „fenomenali" li se opun urechile „radicale" (lat. *radix* = rădăcină). Asta nu face ca urechile să fie din principiu mai bune decât ochii, ci arată numai că noi le folosim într-un alt mod, mai profund.

Raportul dintre cele două organe de simț predominante se revelează în relația interumană. Ne vedem și ne auzim unii pe alții. Prin primul intrăm în contact, prin cel din urmă învățăm la nevoie să ne înțelegem. Cu cât ne atinge mai profund, auzitul arată reacțiile în caz de orbire și surzire. Din cauza aprecierii care prevalează considerăm orbirea a fi mult mai rea, în practică se constată însă că ea este mai ușor de suportat. O dată cu pierderea auzului, pierdem capacitatea de a mai vibra împreună cu lumea, pierzându-ne deci și afinitatea cu ea, din care rezultă niște tulburări psihice mergând până la depresii. Surzenia este legată de o lipsă de sentiment. Cine „rămâne surd" nu mai simte nimic față de ceilalți, cine „se pornește ca surda-n joc" face din nepricepere lu-

14 Cf. scrierea cu același nume [*Nada-Brahma, die Welt ist Klang*] a lui Joachim-Ernst Behrendt.

15 După fiecare zi urmează o noapte, după fiecare vară o iarnă etc., într-un ritm continuu.

cruri nepotrivite. Proverbul [german] știe că auzul și simțitul se pot reprezenta reciproc: „Cine nu vrea să audă trebuie să simtă."

Dacă ne este luat auzul, trăim într-o lume fără sunet. Este sentimentul de a fi respins, înlăturat, de a fi marginalizat în sensul cel mai rău, care aproape că nu se poate suporta psihic. Așa cum la începutul creației este un ton, și fiecare făptură aude de la bun început sunetul bătăilor inimii materne. Cât de important este acest cordon ombilical acustic simte fiecare mamă care își strânge spontan și intuitiv la piept copilul spre a-l liniști. La alăptat [*Stillen*] nu este în ultimul rând acest sunet familiar care face copilul să fie liniștit [*still*]. Și fiecare familie de rațe arată acest fenomen. Mama măcăie încontinuu, și atât timp cât puii ei o aud, totul este în regulă. De îndată ce măcăitul se aude mai slab, este timpul să se întoarcă.

În surzire, respectiv surzenie* zace indiciul de a înceta să tragem cu urechea spre exterior și să așteptăm de acolo răspunsurile. Nu mai trebuie să *ascultăm* ce ni se spune din afară, ci să ascultăm de vocea noastră interioară, singura la care suntem trimiși și reduși din cauza tabloului bolii. Trebuie găsit ritmul interior. Conform naturii, asta este o sarcină a vârstei mai mature, motiv pentru care tabloul bolii o și vizează cu predilecție pe ea. Cine se orientează și la o vârstă înaintată numai după cele din exterior trebuie să ia în calcul faptul că destinul îl corectează, ceea ce se poate întâmpla prin închiderea urechilor exterioare. Propria voce interioară, ca și vocea Domnului se pot auzi independent de urechile fizice și rămân în caz extrem singura legătură. Asta se poate percepe ca dramă sau ca șansă. Aici ar trebui să ne gândim

și la compozitorii Beethoven și Smetana, care, în ciuda surzirii exterioare, au compus muzică dumnezeiască și o și auzeau în interior.

Tinnitus sau țiuitul în urechi

Ceea ce poate să pară la prima vedere un mic simptom inofensiv chinuie între timp numai în Germania peste șase milioane de oameni, atingând astfel rangul unei epidemii. Tinnitus vine din latinescul „tinnire", care înseamnă a suna. Adesea este descris și ca vâjâit, vuiet, susur, foșnet, mormăit, sunet de clopote, bâzâit, ciocănit, fluierat, zornăit sau chiar ca urlet. Nu toți, dar cei mai mulți dintre cei afectați suferă din cauza unui zgomot interior, se simt perturbați și uneori resimt afecțiunea chiar ca pe un handicap.

Medicina tradițională pleacă la peste jumătate din cei afectați de la zgomot drept cauză. Practic, la toți pacienții se găsește o legătură cu stresul neținut sub control. În definitiv, zgomotele în urechi sunt o gălăgie preluată în interior, bolnavii se deranjează ei singuri pe ei. Multe pledează pentru ideea că, deranjați de „vacarmul" de afară, ei nu s-au pus în gardă, ci au lăsat agresiunea să pătrundă în ei, rozându-i, respectiv și-au vârât-o zgomotos în ei. În loc de a mânui constructiv stresul și de a preîntâmpina provocările afară, ei tind să rezolve totul în interior ei cu ei și atât. Nu-i de mirare dacă înăuntru se petrece atunci câte ceva. Sunetele dinlăuntru trebuie înțelese (ca toate simptomele) ca semnale, care vor să transmită un mesaj. Felul mesajului rezultă din felul zgomotelor, care au în ele ceva de avertizare sau cel puțin de reclamare a atenției. Ceasul deșteptător care sună vrea

să trezească energic, sirena vrea să te facă să tresari speriat, urletul unei balize avertizează la fel ca și clopotele de alarmă care sună anunțând furtuna, cine bate la ușă cere să fie lăsat să intre și să i se acorde atenție, fluieratul previne sau dă semnale. Astfel de sunete ar putea să nu fie agreabile, dar ele își au întotdeauna rostul. Vuietul unei furtuni, bâzâitul unui roi de albine sau mormăitul unui urs nu promit desigur nimic bun, dar ele sunt de folos, dacă ascultăm de ele, dacă le luăm avertismentele în serios și ne comportăm în mod corespunzător.

Pacienții cu tinnitus au interiorizat șuvoiul stresului și acum el le răsună dinspre interior și îi avertizează din cea mai mare apropiere, după ce semnalele mai distanțate nu au fost auzite sau ascultate. Momentul din viață în care au început avertismentele din interior arată când s-a umplut paharul. Pacienții fac acum ca tăcerea să fie imposibilă în ei și ajung să își cunoască astfel necesitatea lor mai profundă de a avea liniște. Liniștea interioară se poate realiza însă abia dacă în exterior s-a făcut ceea ce era necesar. În acest sens, ei se aseamănă cu societatea noastră modernă, care și ea face liniștea tot mai imposibilă și confruntă oamenii cu tot mai mult stres zgomotos. Dar tocmai astfel trezește ea o dorință tot mai mare de liniște. Gălăgia crescândă corespunde zgomotelor amplificate din urechi, zgomotul trebuind să fie conceput aici într-un mod mult mai amplu și nefiind de măsurat numai în decibeli. Dacă bolnavii de tinnitus sunt produsul unei societăți care de-abia de mai cunoaște liniștea, ei sunt solicitați de simptomul lor să ia atitudine față de zgomot și astfel să învețe cum să-l mânuiască și să-l ocolească. Înainte să se încerce combaterea zgomotului prin metode alopate, sarcina ar fi de a asculta

ce are de spus. De obicei este cerința de a se exprima cu glas tare nu numai în interior, ci și în exterior.

Pacienții sunt pe de o parte prea bine adaptați la necesitățile societății, pe de alta prea puțin la cele ale vieții cu exigențele ei mereu schimbătoare. Ei au preluat în interior stresul care ar putea să provoace și să anime forțele de viață și s-au baricadat în interior, față de o viață exterioară ce funcționa bine. Această situație se cristalizează adesea în niște procese concomitente de sclerozare a vaselor. Aspectul rigidizării și al adaptării deficiente la vicisitudinile vieții se concretizează acustic în anumite zgomote în urechi: la caracteristica zgomotelor de a trezi se mai adaugă apoi cea de zăngănit și zornăit a structurilor întărite, încremenite.

În timp ce sunetele reprezintă o vibrare armonioasă de energie, zgomotele se caracterizează prin vibrații nearmonioase. Dar în fiecare sunet se eliberează energie. În acest punct se pot distinge două grupuri de persoane afectate, grupul mare al celor *perturbați* și cel mic care își percepe zgomotul ca sunet și se poate descurca cu el. Un ajutor substanțial ar fi deja de a trece din primul grup în cel de-al doilea, ceea ce și țintesc cele mai multe terapii.

Experiența arată că o acceptare detensionată a zgomotelor face deja din sunetul sălbatic al furtunii niște tonuri suportabile, care pot să-i indice respectivei persoane drumul. Este vorba de a recunoaște din nou afară stresul interiorizat și de a-l confrunta. Așa se poate întâmpla ca, uneori, clopotele să bată în adevăratul sens al cuvântului indicând furtună, să fim fluierați pentru a fi puși la punct sau să fim chemați la ordine cu urlete și țipete. O sarcină *esențială* a celor în cauză este nu numai să găsească propriul punct de vedere în toiul haosului

exterior, ci și să-l apere și să țină piept năvalei încolțirilor ce vin de-afară. Se mai adaugă și faptul că mulți pacienți cu tinnitus au și probleme de echilibru. Organul echilibrului se află în zona temporalului, la fel ca și urechea internă, și este deservit de același nerv, stato-acusticus. De aici sunt dirijați în final toți mușchii care ne permit să facem față vertical forței gravitaționale. Problemele de auz care se adaugă frecvent aici se explică prin permanentul fundal intern de zgomote perturbator. Ele arată cât de dificilă este tema auzitului, ascultatului și ascultării, dacă preluăm tot ce-i exterior înăuntru în noi și nu mai avem loc pentru ce era în interior.

Lecția primară de învățat nu este, așa cum consideră încercările de terapie comportamentală, de a se îndepărta cât se poate de mult de postul intern de bruiaj, ci, din contră, tocmai de a-l asculta. Dacă zgomotele îl fac pe pacient furios, ele vor să indice propriile agresiuni, dacă ele tulbură capacitatea de concentrare, semnalează ca problemele să rămână la esențial; mai cu seamă spun însă întotdeauna că rădăcina zace în propriul interior. Gălăgia de afară nu este de vină, răspunzător este propriul mod de a se descurca cu ea. Ea este interiorizată și, în schimb, este neglijată propria lume interioară, respectiv i se permite zgomotului să transforme ordinea interioară într-un haos. Sarcina este să-și obțină cu voce tare liniștea de la exteriorul care calcă pe nervi, pentru a învăța să asculte cu atenție ce se petrece în interior. Intuiția ca drum spre ordinea și adevărul propriu vrea să fie reînsuflețită. În măsura în care are loc această izolare urmată de întoarcerea spre interior, caricatura vocii interioare, tinnitus, încetează conform experienței să mai țipe. Dacă pacientul învață să asculte de bunăvoie, nu

mai trebuie să se țipe la el. Zgomotul deranjant se poate transforma în renumitul „omuleț din ureche" care este de mare folos, sfătuind sau avertizând. Pacienții care au depășit această inversare de polaritate relatează cum sunetele lor le servesc ca un instrument fin pe care se pot baza, aidoma unui deșteptător încastrat care îi împiedică să se cufunde înapoi în starea lipsei de conștiență. Deșteptătorul trezește și semnalizează că în acel moment suntem solicitați. Dacă cei afectați riscă să își piardă echilibrul, sunetele devin mai puternice, dacă le pătrund iarăși agresiunile în ei înșiși, rozându-i, sunetele devin mai agresive etc.

Ca voce interioară disprețuită și scufundată în umbră, tinnitus este în ordine și este transformabil la loc asemenea regelui broască din poveste. Varianta cea mai rezolvată a sunetelor interioare este acea muzică interioară descrisă de mistici, sunetele provenind din muzica sferelor universului lăuntric. Diferite tradiții spirituale pun mare preț pe auzul unor asemenea tonuri și le interpretează ca semn al progresului pe drum.

Întrebări

1. Cum mă descurc cu stresul, respectiv cu cerințele și provocările mediului meu înconjurător, și cum cu suprasolicitările?

2. Ce se petrecuse atunci când m-au abordat pentru prima dată sunetele? Cum am reacționat la ele?

3. Ce nu mai vreau să aud, pe cine nu vreau să aud și să ascult?

4. Cum stau cu echilibrul, stabilitatea, independența și capacitatea de a răzbate?

5. Ce au să-mi spună sunetele din interior? Ce are să-mi spună vocea mea interioară? Ce rol joacă intuiția și introspecția în viața mea?

Organul de echilibru și stabilitatea

Dacă melcul din urechea internă corespundea spiralei timpului, labirintul cu canalele lui semicirculare ne servește orientării în spațiu. Trei canale sunt amplasate în unghi drept unul față de celălalt și corespund celor trei dimensiuni ale sistemului nostru spațial de coordonate. Corpusculii calcaroși numiți otolite îi arată, urmându-și propria gravitație, organismului respectiva sa poziție în spațiu în raport cu forța gravitațională. Atât canalele, cât și melcul urechii se află în urechea internă, ambele sunt umplute cu același lichid și sunt în legătură între ele. Deservite de același nerv cerebral, al optulea sau stato-acusticus, organele senzoriale pentru spațiu și timp sunt atât de strâns legate, precum spațiul și timpul însele. Nu degeaba vorbim de spațiu-timp, de spațiul timpului, fizica modernă a descoperit și timpul spațiului. Anatomia oferă din negura vremurilor modelul. Cu ajutorul organelor urechii interne putem să stăm în echilibru și să ne păstrăm echilibrul.

Amețeală

La amețeală (vertij) nu este mult de interpretat: *nomen est omen*. Amețeala trimite la o amețire în sens mai profund. Ea se poate întrezări din prototipul tabloului bolii — răul de mare sau cel de mișcare. Semnalarea sa frec-

ventă în timpul călătoriilor pe mare a dus la denumirea sa, acest rău apărând însă și în drumurile cu mașina, în diferitele vehicule ale parcurilor de distracție și chiar în lifturi. Condițiile sale de apariție sunt în principiu mereu identice. O situație tipică se derulează cam așa: ne aflăm într-o călătorie pe mare și stăm sub punte la masă. Ochii văd în fața lor o masă întinsă, care stă cu stabilitate pe podea și nu se mișcă. Prin urmare, ei comunică centralei: „Totul în liniște și în regulă." În același timp însă, organul de echilibru din urechea internă îi comunică aceleiași centrale „mișcări unduitoare". Astfel ia naștere o situație double-bind[16], în care pentru centrală nu există soluție. Fie domnește liniștea, fie mișcarea, dar e clar că nu sunt posibile ambele deodată. În această situație, organismul întruchipează amețirea[m] evidentă și o indică astfel conștiinței. Aici devine deosebit de clar cât de onest te face boala. Simptomul le ilustrează în propriul corp celor afectați ceea ce ei nu pot să recunoască afară, și anume că pământul li se clatină sub picioare.

La răul de mișcare această afirmație este inofensivă, căci într-adevăr ceea ce se mișcă este pământul concret. La tablouri patologice precum scleroza multiplă (SM) simptomul indică, de asemenea, că pământul pe care stăm se clatină. Numai că aici acest lucru este înțeles la figurat, fiind astfel mult mai amenințător. În răul de mișcare corpul indică simultan cu greață că se simte „de-i

---

16 O așa-numită double-bind există, de exemplu, în situații fără ieșire, precum următoarea: cineva primește cadou o jachetă galbenă și una roșie. Dacă se îmbracă cu cea galbenă înseamnă: *Aha, sigur, cea roșie nu-ți place. Dacă se îmbracă cu cea roșie, se petrece invers.*

m Schwindel înseamnă în germană amețeală atât la propriu, cât și la figurat, în sens de *păcălire, înșelătorie.* (*N. t.*)

vine să verse" și că ar vrea să dea afară din el această situație pe calea cea mai rapidă. Bolnavii nu se simt în elementul lor, în adevăratul sens al cuvântului. Dimpotrivă, ei au ajuns între elemente, trăiesc în iluzia de a mai sta pe pământul familiar și liniștit, în timp ce se leagănă deja de mult pe apele învolburate. Această situație ar trebui doar să și-o mărturisească pe deplin, deci cu toate simțurile, și să se lase în întregime în seama elementului apă care-i duce cu adevărat, și atunci ar ajunge repede din nou în ordine. Ar trebui să verse mai puțin, și să se reverse întru totul situației.

Tabloul bolii conține soluția deja în sine și-i silește pe cei afectați să ajungă pe punte din cauza vărsăturilor. Acolo ochii lor văd mișcările apei și ale vaporului și informațiile corespund din nou cu cele din urechea internă. Amețeala și greața se pot ameliora. Dacă într-o barcă cu pânze i se dă „amețitului" bara cârmei în mână, atitudinea francă se va instala imediat din nou: el trebuie să se concentreze asupra apei și ochii își realizează eroarea. Este și motivul pentru care atunci când înotăm nu avem niciodată rău de mare. Și tot niciodată nu este afectat conducătorul unui vehicul, ci numai cei care se află cu el în mașină. Mai cu seamă copiii tind să „amețească". Spre deosebire de șofer, ei nu privesc de obicei pe stradă, ci rămân cu ochii pironiți pentru joacă în spațiul interior al mașinii. Asta este însă situația în care ambivalența își face solemn intrarea. Respectivele organe senzoriale anunță lucruri incompatibile între ele. Cu senzația de greață pe care o simt, copiii arată desigur și că în mașină nu sunt tocmai în elementul lor. O soluție simplă este să fie convinși să privească în fața lor afară din mașină, arătându-li-se câte ceva captivant acolo. O altă

metodă care s-a confirmat în toate cazurile respective constă în întreruperea trecătoare a comunicărilor deficitare, închizând pur și simplu ochii. Atunci mișcările care înainte influențau neplăcut devin agreabile și te leagănă până adormi. Te simți iarăși în elementul tău, căci exact așa a început viața în lichidul amniotic, motiv pentru care mulți adulți *își dau și viața* pentru plăcerea de a fi legănați. Important este să închizi ochii, să renunți la control și să te încredințezi acestei situații primordiale.

Același principiu este valabil pentru toate felurile de amețeală, și pentru senzația de **amețeală din cauze circulatorii**, mult mai frecventă, de care au parte oamenii cu tensiune arterială scăzută, dacă se scoală prea repede. Amețirea lor zace în acel „prea repede". Ei se fac că ar vrea să înceapă cu avânt și elan o nouă zi sau să demareze o nouă situație. Dacă acest lucru nu este susținut și de o atitudine interioară, corpul trebuie să descopere această amețire-înșelătorie, respectiv s-o întruchipeze. Cei afectați se lasă din nou să cadă și capătă o nouă șansă la viteza mică ce le corespunde, dar care este cea onestă.

Boala lui Ménière

Aici este vorba mai puțin despre un tablou patologic schițat cât despre un complex de simptome, în centrul căruia se află crize de vertij cu vărsături, transpirație abundentă și paloare. Lor li se adaugă pierderea auzului și/sau vâjâitul urechilor și în privința ochilor un fenomen numit nystagmus. Cuvântul provine din greacă și înseamnă tremurul sau convulsiile ochilor. El apare în diferite afecțiuni nervoase, precum scleroza multiplă (SM), și adesea și în cazul îmbolnăvirilor urechii inter-

ne. Aici trebuie menționat și morbul Ménière, fiind foarte probabil vorba despre o problemă de presiune în sistemul de labirint al canalelor semicirculare. Tabloul bolii se ivește deodată, aparent din senin, și chinuie bolnavul cu crize, intervalele de timp fără indispoziții putând fi de lungimi diferite.

Ca și la SM, amețelile trebuie luate aici foarte în serios. Corpul îi lămurește pe cei afectați pe de o parte că au ajuns pe un teren care se clatină. Uneori el dă și senzația că deodată le fuge pământul de sub picioare. Pe de altă parte, le simulează mișcări neexistente în spațiu. *Te*melia pe care se în*temei*ază a devenit nesigură și ei nu mai pot fi siguri nici de ceea ce-i în jurul lor. Autonomia și independența sunt mereu amenințate, stabilitatea este pusă la îndoială.

În căutarea terapeutică a climatului spiritual și sufletesc se constată adesea că pacienții s-au *avântat* în sens etic, moral, religios sau ambițios la înălțimi *amețitoare*. Caracterul temerar și plin de avânt al pretențiilor lor față de ei înșiși îi împiedică să găsească o temelie solidă a vieții în ideile lor înaripate și cu năzuințe ce zboară în înalturi. Ei trebuie să se străduiască permanent și frapează printr-o capacitate de îndurare de fier, căci depind mereu de recunoașterea din afară. Dacă ea dispare o dată brusc, se ajunge la situațiile tipice de declanșare care au adesea de-a face cu o pierdere a con*ți*nutului vieții. Dacă această sus*ți*nere se pierde, devine clară întreaga incertitudine și neajutorare — dacă nu în conștiință, atunci în pământul care se clatină. Pacienții nu mai sunt siguri pe viața lor. În astfel de situații, și dezorientați suplimentar prin simptomatică, ei ajung nu rareori într-un cerc vicios. Întrucât mișcările exterioare le pot declanșa mișcările os-

cilante interioare, ei devin aproape imobili, se retrag din toate și se baricadează în ei înșiși. Surzenia care se adaugă le întărește și mai mult izolarea. Această imagine a imobilității totale într-o lume mică amenințată de furtuni motorii exterioare este o ilustrare deprimant mai sinceră a situației. Baza vieții este atât de îngustă, atât de mică, încât ei nu pot sta deloc cu ambele picioare pe pământ. Pe unul dintre picioarele idealurilor lor ei stau însă nesigur, căci se plasează atât de sus peste lucrurile profane ale acestei lumi, cum ar fi sexualitatea ca expresie a polarității, încât nu au cum să scape de amețeală. Faptul că trupul trebuie să pună drama în scenă arată că pacienții nu sunt conștienți de situația lor.

Cauza medicală a surzeniei care apare brusc sau treptat trebuie căutată tot în urechea internă, deci în straturile profunde ale auzului. Organismul ilustrează că cei vizați nu mai pot auzi sau asculta. Se iscă bănuiala că acela care nu vrea să audă trebuie să simtă. Căci dacă urechile îl fac să se închidă, apar realmente niște senzații extrem de neplăcute, ca greața, care-i arată bolnavului că el nu vrea să înghită ceva nedigerabil, ci să scape din nou de el, scoțându-l afară. Tremurul ochilor și privirea neliniștită care-i însoțește sunt semne evidente de pericol (de cădere?). Soluția rezidă în simptomul principal: cel vizat se amețește singur cu ceva referitor la baza vieții sale. Aceasta se clatină și el nu se poate bizui pe ea, terenul îl amenință în orice moment să-i fugă brusc de sub picioare.

Lecția de învățat care se exprimă în simptome sună astfel: să se lase în seama oscilărilor atât până ce devine clar că viața este alcătuită din suișuri și coborâșuri și că ea poate fi înfruntată mai bine pe două picioare decât pe unul

singur. Simptomul îi constrânge de-a dreptul pe cei vizaţi să-şi caute un sprijin material, altminteri s-ar prăbuşi. Vrea să le clarifice că ar fi rezonabil să se preocupe de întreţinerea lor proprie şi mai cu seamă de conţinutul vieţii lor proprii. Oscilarea arată cât de necesar va fi în schimb să renunţe la controlul exagerat. În privinţa surzeniei problema este: să nu mai asculte ceea ce se află afară, să nu mai asculte de poruncile exterioare, ci să audă vocea interioară şi să o şi asculte în privinţa unui drum propriu. Greaţa şi vărsăturile arată că trebuie să scape din nou de ceea ce este inutil în elementele străine şi nu poate fi prelucrat, în aşa fel încât să devină ceva propriu — la nevoie chiar pe o cale agresivă. Este vorba mai degrabă de a-şi căuta o temelie şi un temei propriu al vieţii şi a se lăsa în seama acestora. Mişcările convulsive ale ochilor semnalează că se cere grabă şi nu mai este timp de pierdut.

În profunzimea simptomelor este indicată soluţionarea lor. Dacă baza vieţii este sigură, *vertijul* şi *învârtejirea* simţurilor te pot înaripa şi te pot face să uiţi de spaţiu şi timp. În *vârtejul* iubirii devin perceptibile suişurile şi coborâşurile sentimentului şi, în timp ce omul se avântă în aventuri ce duc la *rătăcirea simţurilor*, echilibrul corpului rămâne stabil şi de bază iar dansul vieţii devine o desfătare.

Întrebări

1. Unde nu mă pot încrede în baza vieţii mele? Cum e cu sensul vieţii şi cu subzistenţa?

2. De ce nu vreau să aud ce vrea să-mi zică vocea interioară?

3. Ce lucru nu-mi mai este necesar pentru drumul vieţii mele, trebuind să mă debarasez iute de el?

4. Cum e cu orientarea mea în spațiu și timp, în sistemul de coordonate al vieții? De ce m-aș putea ține?

5. Unde este elementul solid din viața mea, cel pe care mă pot bizui? Există ceva în lumea mea oscilantă care mă ține sigur?

6. Cum pot să mă las în seama dansului vieții, respectiv să mă pregătesc pentru el?

Nasul și mirosul

Nasul este organul nostru de simț cel mai proeminent și este considerat și cel mai onest. Pe vârful nasului putem citi în caz de dubiu, adevărul. Prin poziția lui expusă a devenit un domeniu plin de semnificații și elocvent. Când drumul duce de-a *lungul nasului*, un nas strâmb ne poate duce desigur pe o cale strâmbă. Un nas coroiat arată un caracter „turnător", unul avântat elegant, o eleganță corespunzătoare, nasul de vultur, cutezanță, nasul grosolan, borcănat arată mojicie. Nasul mucos indică neglijare și tristețea care o însoțește, nasul deformat de negi amintește de o vrăjitoare și de natura ei periculoasă, în timp ce nasul cârn arată o infantilitate impertinentă care, curioasă și isteață, își ia nasul la purtare, plăcându-i să fie cu un cap înaintea celor din jur. Aceste idei ne sunt adânc înrădăcinate încă din copilărie și ne determină atitudinea mai mult decât este pe placul intelectului rațional. Gura poporului presupune că un nas lung și ascuțit se bagă indiscret pe unde nu-i fierbe oala, iar pătlăgeaua lucioasă și roșie a clovnului este un simbol al tupeului și neobrăzării lui. În timp ce o lume întreagă încearcă să-și fardeze nasul încât să nu sară în ochi, să-i ia

luciul cu pudră și machiaj, să-i reducă decent pregnanța contururilor, clovnii și bufonii îl scot în mod special în evidență, așa cum în general ei „miros" lucrurile cu cel mai prost renume, le scot la lumină și se amuză pe seama lor, ridiculizându-le. Aici joacă un rol mai cu seamă raportarea sexuală a nasului, care se oglindește în expresia [germană] cunoscută: „Cum este nasul bărbatului, așa este și *Johannes* al lui". Înțelepciunea populară trădează iarăși mult fler, căci într-adevăr pe mucoasele cartilajelor laterale ale nărilor se găsesc zone reflexe pentru organele sexuale. Astfel, scobitul nasului devine un fel de manevrare a zonelor reflexe ale acestei regiuni delicate. Aici zace și motivul pentru care tocmai scobitul în nas este considerat necuviincios și-i atât de greu de oprit. Este evident că le face mare plăcere celor care îl practică. Abia când plăcerea se deplasează în decursul dezvoltării în jos, la zonele genitale, „presiunea scobitului" cedează sus.

Mirosul, ca și gustul, a trecut mai tare în fundal, în aprecierea noastră, decât auzul. Comparat cu creierul mare destul de tânăr, bulbul olfactiv din creier este străvechi. El face inițial parte cu nasul dintr-un organ senzorial relativ caracteristic. Nasul care adulmecă și scotocește era încă ceva cu totul animalic. Azi strâmbăm din nas când auzim așa ceva. Ne-am înălțat mândri de la pământ, stăm cu nasul sus și l-am pierdut în mare parte pe cel ce era capabil să miroasă lucrurile, să adulmece, dar nările noastre indică tot în jos în zonele joase și inferioare ale împărăției mamelor și ale lumii *materiale*. Numai dacă *dăm* cuiva *peste nas* sau ni-l *luăm la purtare* mai putem percepe sigur pe această cale. În timp ce ochiul este construit ca un aparat de fotografiat și urechea ca un in-

strument muzical, mirosul constă în atingerea fizică simplă, diferențiată prin principiul cheie–broască. Mucoasa olfactivă din cartilajul lateral superior al nării este alcătuită din cinci milioane de celule ale mirosului, presărate cu peri senzoriali, care sunt excitate prin atingere. Ele funcționează ca o broască, iar substanțele de miros ca o cheie. Pentru a percepe parfumul unui trandafir, câteva molecule-cheie ale „parfumului de trandafiri" trebuie să-și găsească broasca în nas. Acolo ele ne *deschid* cu adevărat ușa spre miros. Și o mare parte din percepția gustativă urmează această cale, căci aroma mâncărurilor o percepem tot prin intermediul acestei mucoase olfactive. Confirmarea practică ne-o oferă guturaiul, când totul are același gust, adică nici un gust.

În timp ce văzul are loc prin unde electromagnetice, auzul are deja nevoie de unde sonore materiale, iar mirosul cere chiar un contact fizic direct între emițător și receptor. Dacă încercăm să comparăm auzul și văzul cu limbaje diferențiate de litere, mirosul și gustul corespund limbajelor ideografice mai vechi, care folosesc pentru fiecare noțiune un simbol propriu. Mirosul este, prin urmare, un tip mai direct și mai originar de percepție, care nu pătrunde numai fizic, ci și psihic mai adânc. Capacitatea de a mirosi corespunde gradului de intensitate al trăirii noastre sufletești. Prin ochi are loc primul nostru contact, prin sunetul vocilor luăm cunoștință reciproc, prin miros se ating pentru prima dată corpurile. Într-un cerc străin membrii „se adulmecă" mai întâi examinându-se cu precauție, până se familiarizează unii cu alții, așa cum o făceau strămoșii noștri deja cu milioane de ani în urmă. Dacă nu mai vrem să vedem pe cineva înseamnă o distanțare relativ superficială, dar dacă el

ci și bărbații. Avem parfumul nostru și îl considerăm a fi nota noastră personală. Este evident că aici e vorba despre articole de masă, care încearcă prin nume răsunătoare și prețuri ridicate numai să mimeze individualitatea și exclusivitatea. Ca să nu observăm cât de puțin originali suntem noi înșine, ele ne sunt prezentate atrăgător de persoane deosebite prin reclame eficiente, un parfum valoros făcând desigur ca un om să fie și mai valoros, dacă el nu servește la acoperirea propriei miasme, ci la accentuarea propriei miresme.

Propriile noastre glande olfactive le avem în zona sexuală secundară acoperită cu păr, sub axile și la pubis. Faptul că noi nu mai apreciem *marca* lor de parfum, propria noastră notă de parfum reală, are felurite motive. Pe de o parte, de vină este desigur faptul că noi chiar am încetat să mai mirosim plăcut. În India se spune că un corp este curat și nevinovat dacă are parfumul ultimului fruct savurat. Mirosul plăcut al bebelușilor ne mai amintește de această stare apropiată de paradis. În această privință ne-am pierdut neprihănirea paradisiacă, dacă facem abstracție de experiențele cu usturoiul. Indienii i-au descris pe primii albi ca fețele palide cărora le pute gura. Stilul nostru de viață și, mai ales, hrana noastră ne-au influențat în rău exalațiile. Atunci am reacționat în felul nostru funcțional propriu. Acoperim ceea ce ne pute cu cele mai diferite și mai parfumate sprayuri și loțiuni pentru orice ocazie. Curățirea din interior și din adâncime cere mai mult efort. Cine o riscă, de pildă sub forma unei cure de slăbire[17], va afla ce sortiment de deșeuri iese cu respectivele mirosuri din adâncurile corpului său.

---

17 Vezi în acest sens R. Dahlke, *Bewußt Fasten*, München, 1980.

Pe de altă parte, suntem confruntaţi în climatul nostru industrial cu o asemenea avalanşă de mirosuri puternice şi nenaturale, încât sensibilitatea şi capacitatea noastră de a distinge au scăzut. La urma urmei, individualitatea noastră nu ne mai place în mod special, căci am devenit realmente oameni ai maselor. În loc de a purta propria notă individuală de parfum, ne agăţăm de nişte modele proeminente şi le preluăm aşa-zisele lor mărci (de parfum). În totalitate însă nu vom reuşi să ne uniformizăm din punctul de vedere al mirosului; componenta noastră personală este atât de puternică, încât chiar şi parfumurile industriale miros puţin diferit în funcţie de piele.

Fluturii îşi găsesc partenerii exclusiv prin substanţe de miros, iar când ne căutăm noi partenerul, mirosul joacă un rol important. Cercetările arată că mirosurile au un efect mai erotizant decât impresiile optice. Irezistibilitatea îndrăgostiţilor, elementul molipsitor al iubirii îşi pot găsi aici o explicaţie suplimentară. Radierea este esenţialmente şi exalare. Am putea câştiga mult mai mult de pe urma mirosului, dacă l-am lua în serios şi nu am vrea doar să-l combatem şi să-l suprimăm. Dacă mirosim rău, ne merge rău şi le *puţim* altora. Dacă nu ne place cum miroase cineva, nu-l putem suporta. Dacă transpiraţia noastră miroase urât, corpul trebuie să scape de ceva neprielnic, el se detoxifică prin intermediul pielii. Medicii din vechime puneau mare preţ în diagnosticare pe organul lor de miros. Nu numai diferite secreţii, ci şi întregul om îl miroseau, îl „adulmecau" cu multă atenţie. Astfel, nasul le putea indica urma corectă şi adesea drumul corect.

Astăzi ne încredem mai cu seamă în simţul văzului, legat de suprafaţă, ceea ce arată cât am devenit de superficiali. Şi mirosul se petrece numai în noi înşine, dar

el îndeplinește mai bine cerințele unei percepții reale. Metoda cheie–broască este primordială și mai puțin pasibilă de greșeli decât sistemul electromagnetic complicat al vederii. Astfel, „a putea mirosi pe cineva"[n] spune în definitiv mai mult decât a-l considera drăguț. Este o atractivitate testată la un nivel mai profund. Aici două elemente se potrivesc între ele precum cheia și broasca.

Privind din exterior, scăderea capacității noastre de miros poate să nu fie o problemă, în ziua de azi am putea renunța complet la ea. Cu câteva mii de ani în urmă, ea era în schimb vitală, fiind necesară pentru supraviețuirea strămoșilor noștri. Pe de altă parte, puterea inconștientă pe care tot o mai are nasul asupra noastră și a deciziilor noastre arată cât de adânc suntem înrădăcinați în trecutul nostru. Simptomul **hiperosmiei**, o sensibilitate excesivă a simțului mirosului, așa cum poate ea să apară ca aură în epilepsie, la isterici și în sarcină, denotă o retragere în vremurile arhaice, când nasul fin mai avea încă ceva de spus.

Dacă noi, oamenii moderni, am trăi din nou mai mult după nas și am pune mai mult preț pe miros, unele lucruri ar fi mai simple și mai ușoare. Ne-am crea o altă lume decât „lumea noastră optică" din prezent. Îndepărtarea noastră de nas se reflectă într-o lume care pute în vaste domenii și care ne și pute din această cauză. *A avea nas pentru ceva*, a „mirosi" ceva, înseamnă a avea fler, a avea o senzație sigură față de respectiva problemă: ar fi de dorit pentru noi și lumea noastră să învățăm din nou să ne încredem mai mult în nas.

---

[n] În germană *jemanden nicht mehr riechen können*, literal, „a nu mai putea mirosi pe cineva", înseamnă a nu-l mai putea suporta, iar aici autorul a lăsat negația deoparte. (*N. t.*)

Atunci am constata însă că aerul pe care îl inspirăm nu este numai o jignire a organului de miros, ci și a organului respirator, căci nasul nu este în ultimul rând și începutul căilor noastre respiratorii. Misiunea lui în această privință este prima purificare a aerului, el captând particule mari de murdărie în rețeaua lui de perișori fini. Apoi el trebuie să preîncălzească aerul în vederea trecerii lui în căile respiratorii mai din adâncime, pentru care îi stă la dispoziție un sistem vast de cavități.

Inflamația mucoasei sinusurilor nazale sau sinuzita

Capul nostru nu stă întâmplător și nici de la început sus de tot. La mersul inițial în patru labe el era la același nivel cu pieptul și cu bazinul. În timp ce ridicarea lui le-a dăruit ochilor un orizont amplu, ea a îndepărtat nasul de la mama Terra și l-a adus într-o situație dificilă. A apărut posibilitatea unei blocări cronice în adâncul lui și astfel riscul unei inflamații a mucoasei sinusurilor lui, sinuzita.

Canalele de evacuare ale cavităților nazale colaterale sunt de la natură dispuse în așa fel, încât secreția să se poată scurge mereu în jos, cu condiția ca omul să se deplaseze în patru labe. Dar dacă el stă ridicat, atunci căile de evacuare se află în locul cel mai de sus și secrețiile nu se mai pot goli urmând panta naturală. Așa că a trebuit să învățăm să ne suflăm nasul mai mult la nevoie, pentru a elimina secrețiile cu ajutorul unei presiuni considerabile. Dacă nu o facem la timp și în cantitate suficientă, rezultatul este sinuzita.

Situația psihică de bază nemărturisită, care face necesară această dramă fizică, rezultă din limbajul nostru psihosomatic. Trebuie să ne fi ajuns de mult ceva până peste

cap şi să vrea *să ne iasă pe nas*, iar noi să nu găsim nici o cale de a exprima această situaţie mizerabilă, pentru ca nasul fizic să sară în ajutor. Dacă se mai adaugă şi teama în faţa posibilului conflict şi nu are loc elaborarea temei apăsătoare, ea se scufundă în corp. Cavitatea nazală şi cavităţile ei colaterale se umplu şi întruchipează blocajul de care suferă cei afectaţi. În inflamaţie devine clară conflictualitatea situaţiei refulate. Mulţi pacienţi se obişnuiesc mai ales cu forma care vine tiptil şi se instalează lent. Tabloul bolii arată că li se *dă* mereu *peste nas*, au cavităţile nazale colaterale cronic pline şi au întotdeauna puţin guturai[o], venindu-le să tot *pufnească pe nas*. În timp ce ei ignoră adesea acest inconvenient, se aude că atunci când rostesc ceva nu capătă suficient aer şi vorbesc pe nas.

Cavităţile mari din zona craniană sunt necesare pentru a-i da capului forma, fără a risipi prea mult material osos greu. Ele economisesc deci greutate şi servesc suplimentar drept cutii de rezonanţă şi sunet. Corespund pe planul superior celor intestinale şi reprezintă spaţiile de conştiinţă ale tărâmului de jos, respectiv întunericul, inconştientul. După cum este greu să înţelegem funcţia acelora (inferioare) ale intestinului gros, se poate înţelege greu şi funcţia cavităţilor superioare secundare. Inconştientul se sustrage înţelegerii conştiente. Ele corespund infernului pe planul superior, aşa cum cel de-al Treilea Ochi la înălţimea sinusului frontal stă aproape de cer. În starea blocată specifică sinuzitei s-a terminat cu senzaţia de uşurinţă din zona capului şi limbajul capătă un caracter nazalizat ce ne aminteşte de franceză. Tulburarea psihică devine limpede în măsura în care limbii îi lipseşte rezonanţa.

---

[o] În germană, *verschnupft sein* înseamnă atât „a avea guturai", cât şi „a fi supărat". (*N. t.*)

Cine are nasul plin și s-a săturat până peste cap nu mai vibrează împreună cu ceilalți și își pierde o componentă esențială a schimbului interuman, a comunicării.

Respectivele cavități nazale colaterale continuă să diferențieze tabloul. O inflamație cronică a sinusurilor frontale ne duce cu gândul la *ochelarii de cal* și accentuează inhibiția gândirii. Blocajul dureros al cavităților maxilare arată cât îi doare pe cei afectați să se repeadă agresiv să înhațe, să apuce cu dinții. În orice caz, capacitatea mirosului este limitată. Este posibil *să le fi pufit* celor afectați într-așa un hal, încât ei renunță la orice percepție olfactivă. Trebuie să ia în calcul și faptul că acel organ care „le miroase" pe toate se pierde și în altă privință. Celui care este blocat atât de central i se blochează și intuiția, și capacitatea de înțelegere. Multe culturi localizează în regiunea sinusurilor frontale cel de-al Treilea Ochi sau a șasea chakra, *ajna*, care este legată într-un sens mai profund cu înțelegerea.

Lecția de învățat constă în a deveni conștient de blocaje. Maxilarele dureroase trimit în dublu sens la agresiunea care bântuie în corp: maxilarul simbolizează capacitatea de a-și face loc cu dinții, iar durerea vorbește limba ascuțită, jignitoare a lui Marte. Simptomul recomandă deja măsuri adecvate, o dată ce el silește bolnavul *să-și sufle* des nasul, pentru a avea iarăși câteva clipe aer și a-și *aerisi* mintea. De fapt, este vorba de a pufni pe nas, de a-i fumega nasul de furie și de a-și crea după niște încercări corespunzătoare de eliberare din nou libertate în conștiință. Dacă are ochelari de cal, ar fi mai bine ca el să se oprească și să se reorienteze. Sarcina este de a mai coborî o dată în infern și a descoperi acolo ceea ce mai leagă în inconștient, pentru a se ridica apoi la lu-

mina cunoașterii. O *luptă* pentru *conștiința* de sine îi stă pe suflet, respectiv îi apasă sufletul. Curajul pentru *confrunt*are este la fel de cerut ca și perseverența într-o atare stare cronică.

Terapiile eficiente aduc pe tapet cel puțin simbolic componentele corespunzătoare. În lupta pentru lumina cunoașterii, lumina și soarele joacă un rol esențial. Mușețelul, ai cărui aburi au efect liniștitor, mai poartă încă în semnele lui caracteristice soarele. În fine, postitul pe o perioadă mai lungă de timp este terapia cea mai bună pentru cavitățile cronic astupate ale organismului. Prin efectul său de curățire, el aduce lumină în întunericul inconștientului și lasă masele blocante să se scurgă în sens concret, precum și la figurat.

Ceea ce poate să pară la prima vedere o mică problemă marginală a istoriei evoluției noastre se dezvăluie totuși la o privire mai atentă a fi de-a dreptul tipicul tablou patologic. Dacă mai luăm în considerare și răceala* acută, care duce și ea la un nas plin, ne aflăm în fața tabloului patologic celui mai răspândit în lume și deci și a aceluia care este cel mai semnificativ pentru lumea noastră. Nu întâmplător, el are de-a face cu nasul. Acest organ stimat în vechime a fost lăsat deoparte și neglijat în dezvoltarea modernă razantă și manifestă, în schimb, starea lui și a noastră cea mai frecventă de boală: a avea guturai, respectiv a fi supărat și jignit.

Întrebări

1. Există în viața mea un conflict care mocnește cronic?
2. Există un compromis fals, pe care-l susțin în exterior, dar nu și în interior?

3. În ce domenii înclin spre reacții ofensate?

4. Ce-mi „pute" în viață și nu mai pot să suport?

5. Capăt suficient aer, am suficient spațiu liber?

6. Am destul schimb, destulă comunicare cu mediul meu înconjurător? Găsesc suficientă rezonanță la semenii mei?

7. Unde mă blochez pe mine, unde intuiția mea, unde al șaselea simț al meu?

8. Unde ar trebui să-mi fac loc cu dinții, unde să fac în așa fel, încât să am mai mult aer?

Polipi

Polipii — denumire folosită [în germana argotică, *N. t.*] și pentru polițiști: „copoi" — fac parte din sistemul limfatic de apărare. Pot fi desemnați și drept amigdalele spațiului rinofaringian. Dacă omul este implicat în lupte de apărare, care nu sunt conștientizate psihic, organele limfatice intervin și vor lupta substitutiv în războiul care mocnește. În țesut vuiește bătălia între agenții patogeni atacanți și celulele de apărare, printre care se numără și limfocitele. Ele sunt, la rândul lor, o subgrupă a globulelor albe, leucocitele, echipajul de poliție cel mai important în corp.

Polipii fac parte cu amigdalele palatine din pozițiile din sfera de apărare în jurul cărora se dau cele mai multe bătălii și ei se umflă în mod corespunzător în timpul confruntării fulminante. Dacă acest conflict acut se transformă într-un „arzător cu ardere continuă", inflamația se va croniciza și va înghiți multă energie, ca orice compromis fals. În această situație se vede clar la copii cât sunt de blocați și de lipsiți de vlagă. Nasul înfundat duce

la o respirație cronică pe gură. Gura mereu deschisă și pleoapele care uneori atârnă ușor din cauza epuizării oglindesc o situație de lipsă de energie și le conferă adesea copiilor o expresie prostănacă sau amețită a feței, ca semn al blocajului pe diferite planuri.

Tema care ni se impune are de-a face cu capacitatea defensivă și cu o comunicare condusă pe piste greșite, aerul de respirat luând-o pe calea neprevăzută și mai puțin rațională prin gură. Se pune problema de a lua această tematică în conștiință și de a despovăra corpul. Cum la polipi este în mare parte vorba de o problemă a copiilor, părinții sunt solicitați să creeze o bază rezistentă și pentru conflicte. În timp ce confruntarea se rotește la amigdale în jurul înghițitului, ea se învârtește la polipi în jurul temelor „a-i ajunge" și „a fi suprasolicitat". Copilul pare ca împietrit. Referitor la comunicarea ajunsă pe căi greșite trebuie să ne gândim la „prescurtări" care aduc ocolișuri și dezavantaje, ca și la subterfugii.

Adesea este delegată în această situație agresiunea ajunsă la scadență asupra chirurgului, care duce lupta cu cuțitul și până la sânge și efectiv taie cu totul câmpul de bătălie. Rezultatele sunt diferite. Unii copii reușesc să readucă în conștiință, ca urmare a operației, confruntarea, care acum nu își mai are în corp locul obișnuit. Lor le merge corespunzător mai bine, și părinții explică nu rareori cum copilul a făcut datorită operației un salt în dezvoltare. Alți copii nu reușesc să facă acest pas și lupta de apărare rămâne la nivel fizic. Ea alunecă atunci frecvent în alte sfere ale apărării interne, pentru a mocni aici în continuare, în timp ce copilul continuă să bolească și semnalizează mediului său înconjurător că nu se poate dezvolta normal. Agresiunea este o temă atât de agravantă,

încât nu poate fi evitată nici măcar pe termen scurt. Ea se „inflamează" în mod tipic mai ales în copilărie la organele apărării limfatice, diferitele amigdale și apendicele vermicular. Lupta de apărare pe care copilul nu o poate duce conștient capătă formă în corp. Cu nasul său blocat și gura veșnic deschisă, el este o imagine a împietririi, cu polipii umflați el blochează căile de comunicare și încearcă să facă pe prostul. Acesta este felul său neajutorat de a se apăra împotriva abuzurilor și suprasolicitărilor.

Atitudinea noastră față de tema agresiune o recunoaștem în faptul că la noi sunt puțini tineri care ajung în adolescență cu toate organele lor limfatice de apărare intacte. Adesea, cele mai importante trei trebuie să fie scoase, cum spunem distins cu o notă mai inofensivă decât este cazul. În afara Statelor Unite nu există pe această lume nici o altă țară în care să se facă măcar aproximativ la fel de multe operații de apendicită ca la noi. Ne-ar veni să credem că efectiv vânăm apendicele. Astfel devine însă din nou evident cât suntem de agresivi în realitate.

Întrebări pentru părinți și copii

1. Există un conflict permanent care mocnește subliminal?

2. În ce confruntare m-am împotmolit, nu mai reușesc să ies din ea și nu mai fac decât să consum energie?

3. Există în familie un plan de încredere care poate fi și în caz de conflicte un sprijin rezistent, un plan pe care se poate lupta?

4. În ce domenii se ajunge la suprasolicitare și la resemnarea ce-i urmează?

5. Ce structuri împiedică dezvoltarea în familie?

Deviație de sept

Acest simptom se bazează pe o conformație asimetrică a nasului. Similar coloanei vertebrale, și septul poate să fie înclinat într-o parte, aceasta fiind atunci mai mult sau mai puțin îngustată. Semnificația acestui simptom reiese cel mai clar dacă aruncăm o privire spre Orient. În sistemul yoga indiană, *prana*, forța de viață emanată împreună cu respirația joacă un rol central. La *pranayama*, un exercițiu de respirație special, se pune un mare preț pe fluxul egal al respirației pe ambele nări. Un om care primește aer numai unilateral se simte într-adevăr împiedicat și este unilateral în comunicarea lui cu lumea. Aici ar trebui examinat dacă îi este îngustat polul feminin cu nara stângă sau polul masculin cu cea dreaptă.

Abordarea acestui simptom mijlocește o experiență valabilă și în multe alte domenii. Dacă încercăm să presăm cu forța prin strâmtoare aceeași cantitate de aer ca prin deschizătura largă, problema nu face decât să se intensifice. Este mai bine să ne adaptăm situației și să lăsăm să înainteze cu blândețe prin locul îngust numai aerul care trece ușor prin el. Tot astfel este indicat și pe plan sufletesc să descărcăm polul redus și nu să-l punem sub presiune. Atunci sunt cele mai multe șanse ca el să ni se deschidă. Dacă a revenit detensionarea în raport cu ambii poli prin aceea că fiecare latură e acceptată așa cum este, în situația ei complet diferită, se poate ajunge imediat după aceea cel mai degrabă la echilibrarea și compensarea în mijloc.

Simptomul arată o unilateralitate în viață de cele mai multe ori înnăscută, căci respirația este simbolul vieții noastre în polaritate. În orice caz va fi unilateral și fluxul comunicării. Trebuie să acceptăm această unilatera-

litate înainte de a ne putea face speranțe de revenire la mijloc. Operația poate să fie un ajutor în acest sens, dacă este însoțită de necesarii pași în conștiință. Dacă este vorba numai de o corectare funcțională, care nu-i umplută cu viață, organismul mai are și alte posibilități să prezinte un dezechilibru existent ca lecție de învățat.

Întrebări

1. Pe ce latură sunt îngustat, pe cea stângă feminină sau pe cea dreaptă masculină?
2. Cum stau cu fluxul energiei mele vitale? Cum i-aș putea stimula fluxul liber?
3. Cum procedez cu polaritatea?
4. Ce ar putea să-mi reglementeze din nou viața iar pe mine să mă aducă în centru?

Rinofimă sau nas borcănat, ca o pătlăgea și nas de beție

Acest simptom desfigurant este descris deja de numele său cu toată claritatea și în toată amploarea lui. *Rhino* înseamnă nas, *phyma* înseamnă umflătură, tumoră, respectiv excrescență în greceşte. În Africa *Rhinoceros unicornis* este un „*Nas*horn" [germ. pentru *rinocer*]. Expresiile germane *Knollennase* [nas ca o excrescență, cât un bulb, ca o pătlăgea etc.] sau *Pfundnase* [nas cât o livră etc.] sunt și ele cât se poate de clare. Adesea, simptomul mai este și înrăutățit printr-un al doilea, așa-numita **rozacee**. *Rosacea*, însemnând în latină roz, trandafiriu, este o colorare cu pete roșii a feței, care trece mai târziu prin faza formării de coji în vezicule și papile. Ea apare, ca și rinofima, adesea pe terenul unei așa-numite constituții

seboreice, adică al unei tendințe spre probleme cu glandele sebacee. Uneori rinofima este desemnată și ca o subformă a rozaceei, așa-numita *rosacea hypertrophicans*, căci ambele provin din proliferări ale glandelor sebacee și ale țesutului conjunctiv.

Este vorba de excrescențe [*Auswüchse*] în mijlocul feței, respectiv pe nas, care pornesc de la glandele epidermale. Ele sunt responsabile pentru secreția acelui strat de grăsime care ne acoperă pielea. La rozacee și rinofimă glandele își exagerează fără măsură misiunea, cei afectați înotând, ca să zicem așa, în grăsime. În cadrul supraproducției, glandele sebacee tind să se astupe, și de aici apar inflamațiile.

Simptomul vrea să atragă atenția în mod evident spre față și mai cu seamă spre nas. Faptul că niște lichid unsuros este secretat de către corp într-o cantitate exagerată face plauzibilă suspectarea că aici este compensată o capacitate de alunecare absentă psihic. Temele care nu merg „ca unse" sunt mai mult decât doar sugerate. Nasul este văzut de popor simbolic ca falus superior. Această legătură se poate dovedi într-un mod mai serios și prin zonele reflexe ale organelor sexuale în cartilajele laterale ale nărilor. Atingerea nasului este interzisă în public, scobitul în nas este absolut tabu. Ce alte motive decât cele simbolice or zace îndărătul acestor concepții? În cazul rinofimei se mai adaugă și trandafiriul aprins, care poate sta atât pentru rușine cât și pentru mânie, pentru excitația sexuală ca și pentru cea agresivă. Veziculele și numeroșii „vulcani" mici și inflamați amintesc de acneea din pubertate, care se dezvoltă și ea pe terenul unei constituții seboreice. Mulți factori pledează pentru faptul că aici este vorba de o ultimă încercare disperată de

pubertate și deci de maturizare. În locul sexualității puberale acum este, ce-i drept, sexualitatea genitală cea care pătrunde aici simbolic în conștiință. Apogeul îmbolnăvirii se află în al cincilea deceniu de viață și cei vizați sunt aproape exclusiv bărbați. Nasul lor poate să revele prin excrescențele sale raportul exagerat cu sexualitatea falică și să emită pretenții de evoluție neîmplinite, înainte de a fi definitiv prea târziu. Exact în măsura în care la forța falică a celui afectat nu este vorba despre o problemă de greutate, nasul care substituie simbolic devine un nas greu cât o livră și arată ce greutate îi revine tematicii sugerate.

Aceasta poate să găsească expresie diferită în viața celui afectat, dar va trimite întotdeauna la o lipsă de conștiență. Pe de o parte, rinofima poate ilustra situația concretă de viață în privință sexuală, pe de altă parte ea poate trimite la fantasme netrăite, dar conștiente sau mai poate să indice și spre ceea ce se petrece în mod neobservat în inconștient. Chiar dacă sunt trăite, *excesele*[p] și *depravarea* pe tărâm sexual nu sunt conștiente. Micii vulcani ilustrează presiunea sub care se află bolnavul. Componenta agresivă și venusiană merg mână în mână. Nasul ca o pătlăgea amintește de un om *desfrânat*. Se poate ca respectivul să nu fie decât superficial de partea unui atare model și să-și poarte provocator *pătlăgeaua roșie* ca un clovn, se poate să-i fie rușine cu nasul lui roșu sau să refuleze întreaga referire de conținut, nevrând să știe nimic despre propriile fantasme și vise care *proliferează*. Imbolduriile de evoluție soldate cu un eșec în domeniul figurat se somatizează la fața locului. Lichidul fertil risi-

p *Auswüchse* are în germană sensul de *excrescențe, protuberanțe* dar și de *excese, vicii*. (*N. t.*)

pit concret sau în fantasme este secretat acum substitutiv într-o cantitate neîmbucurătoare de către glandele sebacee. În creşterea intensă a ţesutului conjunctiv nazal se vesteşte tot aspectul rodniciei. *Dăm* ca să zicem aşa *cu nasul* de problema noastră şi toată lumea ne-o citeşte pe vârful nasului.

Simptomul este adesea asociat cu o problemă de alcool, care aduce **nasul roşu de beţiv** în joc. **Alcoolul** este drogul clasic de refugiu al societăţii noastre. Exact acolo unde reclamei îi place să sugereze contrariul devine clar că mai cu seamă oamenii care nu pot să se afirme în nici o privinţă, pentru că sunt prea moi, recurg la pahar. În timp ce bebeluşii care sug din biberon se agaţă şi depind pe bună dreptate de sticlă, la cei mari se manifestă în agăţarea lor de sticlă dependenţa lor şi tendinţa spre regres, spre retragere. Şi celelalte simptome ale alcoolului accentuează această direcţie: ei se clatină din nou pe picioare ca un copil înainte să înveţe să meargă bine şi bolborosesc ca şi cum încă nu ar fi stăpâni pe limbă. Faptul că alcoolul este un narcotic puternic arată în plus că ei nu vor să ia atitudine faţă de ceva, ci vor să acopere acel ceva şi să-şi anestezieze durerea provocată de insucces. Această imagine pare să o contrazică total pe aceea mai uzuală a alcoolicului brutal, care este prea dur şi prea mascul. Asemenea demonstraţii superficiale de bărbăţie violentă şi fasoane fudule de potenţă nu sunt însă nimic altceva decât nişte încercări ofensive de compensare a propriei nesiguranţe şi slăbiciuni.

Cercul vicios tipic se poate dezvolta rapid: alcoolul este drogul impotenţei pe toate planurile, indivizii îşi îneacă necazul din cauza propriei incapacităţi. Pe de altă parte, puţine sunt cele care fac atât de repede impotent

3. Ce-mi lipseşte ca să fiu adult?

4. Cum aş putea şi pot să mă bazez pe bărbăţia mea? De ce am exagerat-o? Sau am anulat-o?

5. Ce mai vrea şi mai trebuie să evolueze în viaţa mea? Cât a fost ea de fecundă până acum?

6. Ce rol joacă refugiul pentru mine? Unde şi când am omis să-mi ghidez viaţa după fierul meu, după cum „miros" eu lucrurile?

Fractura osului nazal (a vomerului)

A-ţi rupe osul nasului nu înseamnă a-ţi rupe un picior, spune poporul [german], vrând astfel să arate că nu este la fel de grav. Se poate trăi cu o fractură a osului nazal, de cele mai multe ori nu este nevoie nici măcar de un bandaj de ghips, iar omul respectiv nu este decât uşor deformat. Ea arată că el s-a încumetat puţin prea departe şi a avut nevoie de o atenţionare violentă. Un astfel de avertisment serios trebuie să-l oprească să mai meargă în continuare orbeşte pe drumul pe care o luase. Nasul ca parte cea mai proeminentă a corpului stă — cum e sus, aşa şi jos — într-o legătură simbolică directă cu acel membru de jos, proeminent şi el în anumite situaţii. El reprezintă acea forţă şi energie tipic bărbătească ce se năpusteşte înainte. Aceasta suferă prin ruptură o atenuare clară. Dacă îi spargem cuiva nasul, îl degradăm în acest punct sensibil. În această privinţă, fractura osului nazal mai capătă câteva semnificaţii pe terenul anatomiei simbolice. Cel căruia *i se dă una peste nas* este frânat în înaintarea sa năvalnică, dacă nu cumva este chiar profund mâhnit sau ofensat. Cine cade singur în nas capătă şi mai direct acelaşi indiciu din partea destinului. În această di-

precum consumul regulat de alcool. Aşadar, nu este vorba despre bărbaţi tari, ci, din contră, despre nişte papă-lapte *fleşcăiţi*. Nici încercările de a bea pentru a-şi face curaj nu ar trebui să creeze iluzia că laşitatea dă naştere gândului, chiar dacă totul se încheie în nişte fasoane deşarte de a impune. La baza sa este însă dorinţa de a se ameţi pentru a nu trebui să vadă cum stau de fapt — sau cum nu stau de fapt. Roşul lucios al nasului le arată tuturor cum stau lucrurile în realitate, ele li se citesc în adevăratul sens al cuvântul pe vârful nasului. Pe de o parte, poate fi un avertisment de a *nu-şi vârî nasul peste tot* şi, mai cu seamă, de a *nu şi-l băga unde nu le fierbe oala* şi nici de a se *lăsa izbiţi cu sfecla-n nas*, pe de alta însă, şi un îndemn de *a-şi vedea lungul nasului* şi a se confrunta cu temele arzătoare, pe care destinul li le-a scris în culoare strălucitoare şi efectiv cu sânge pe chip.

Lecţia de învăţat se roteşte la rinofimă şi la nasul de beţiv în jurul recunoaşterii sexualităţii pulsionale şi a rezolvării ei în cele din urmă. Se pune problema de a „cunoaşte" femeia, ceea ce este posibil numai printr-o abordare a iubirii sexuale pe toate planurile. Forţa falică se înghesuie în centru şi vrea să fie stăpânită. Este vorba de tărie, nu varianta demonstrată cu răcnete, care nu este decât o veşnică mascaradă pentru slăbiciune, ci de tărie şi putere la un nivel mai profund.

Întrebări

1. Unde nu alunecă lucrurile „ca unse" în viaţa mea, aşa cum mi-aş dori?

2. (Cum) Am terminat-o cu pubertatea mea? Cât este de matură sexualitatea mea?

3. Ce-mi lipseşte ca să fiu adult?

4. Cum aş putea şi pot să mă bazez pe bărbăţia mea? De ce am exagerat-o? Sau am anulat-o?

5. Ce mai vrea şi mai trebuie să evolueze în viaţa mea? Cât a fost ea de fecundă până acum?

6. Ce rol joacă refugiul pentru mine? Unde şi când am omis să-mi ghidez viaţa după flerul meu, după cum „mi-ros" eu lucrurile?

Fractura osului nazal (a vomerului)

A-ţi rupe osul nasului nu înseamnă a-ţi rupe un picior, spune poporul [german], vrând astfel să arate că nu este la fel de grav. Se poate trăi cu o fractură a osului nazal, de cele mai multe ori nu este nevoie nici măcar de un bandaj de ghips, iar omul respectiv nu este decât uşor deformat. Ea arată că el s-a încumetat puţin prea departe şi a avut nevoie de o atenţionare violentă. Un astfel de avertisment serios trebuie să-l oprească să mai meargă în continuare orbeşte pe drumul pe care o luase. Nasul ca parte cea mai proeminentă a corpului stă — cum e sus, aşa şi jos — într-o legătură simbolică directă cu acel membru de jos, proeminent şi el în anumite situaţii. El reprezintă acea forţă şi energie tipic bărbătească ce se năpusteşte înainte. Aceasta suferă prin ruptură o atenuare clară. Dacă îi spargem cuiva nasul, îl degradăm în acest punct sensibil. În această privinţă, fractura osului nazal mai capătă câteva semnificaţii pe terenul anatomiei simbolice. Cel căruia *i se dă una peste nas* este frânat în înaintarea sa năvalnică, dacă nu cumva este chiar profund mâhnit sau ofensat. Cine cade singur în nas capătă şi mai direct acelaşi indiciu din partea destinului. În această di-

recție țintește și înțelepciunea populară care atenționează să nu ne băgăm nasul peste tot. Căci curioșii băgăcioși o și încasează cu ușurință.

Mai cu seamă tinerii văd în această simbolistică șansa de a demonstra public cât de mult s-au aventurat în zone periculoase și câte au riscat. Cine devine boxer nu are încotro, trebuind să ia nasul rupt ca pe ceva firesc, ba poate că este chiar mândru, așa cum membrii unor asociații studențești sunt adesea mândri de cicatricele lor.

Simptomul ilustrează că persoanei în cauză i-ar sta mai bine o oarecare reținere în anumite domenii și că ea ar fi mai puțin dureroasă pentru el. Lecția de învățat nu vrea să-i ia cuiva experiențe-limită în privința propriului curaj și a forței masculin falice, ci să-i arate că el exersează pe un teren neadecvat și se apleacă în locuri mai degrabă dubioase prea mult pe fereastră. Este în regulă să riște ceva și să o mai și încaseze din când în când, dar ar trebui văzut dacă respectivele eforturi nu s-ar face mai bine la figurat.

Faptul că este întreruptă continuitatea propriului os nazal indică, de asemenea, că drumul pe care a luat-o respectivul în viață — întotdeauna de-a lungul nasului — necesită o corijare a cursului său.

Întrebări

1. Unde m-am încumetat prea departe?
2. Unde și în ce privință am avut nevoie de un dispozitiv de atenuare și cum mi l-am procurat?
3. În ce măsură m-am amestecat în lucruri care nu mă priveau?

4. Unde necesită direcția vieții mele o corectură?
5. Cum aș putea să abordez mai rațional domenii noi?

Gustul

Percepția gustului este, alături de sensibilitatea de suprafață a pielii noastre, simțul cel mai direct. Plasați în mugurii gustativi, pe limbă, în cerul gurii, epiglotă și mucoasa faringiană, chimioreceptorii corespunzători au nevoie pentru a percepe de contactul material direct cu mâncărurile. Există numai patru calități de percepție: dulce, acru, sărat și amar. Gama largă de gusturi rezultă din aromă, care este absorbită prin mucoasa olfactivă a nasului. Deficiențele mirosului nu sunt periculoase ca simptome, de aceea li se atribuie o valoare patologică redusă.

Că situația nervilor noștri gustativi nu poate fi deosebit de bună reiese chiar și din marele număr de fumători*. În timp ce reclamele slăvesc mereu gustul lor fin pentru respectiva plantă de tutun, adevărul este exact pe dos. Nimic nu ne afectează într-atât gustul ca fumatul. Din o sută de fumători, numai unul mai este în stare să recunoască marca lui după așa-zisul ei gust unic. Ceilalți suferă deja de o lipsă prea mare a gustului. Este și motivul pentru care în general fumătorilor nu le plac fructele. Ei nu mai sunt capabili să le perceapă nuanțele fine de gust și preferă alimentele lipsite de finețe, puternic condimentate. Dacă urmărim creșterea consumului de condimente și substanțe dătătoare de gust în ultimii 200 de ani, rezultă un tablou al supraexcitației, căruia îi corespunde pe de altă parte scăderea capacității noastre de sensibilitate gustativă. Orice cură de slăbire aduce cu

sine o dată cu perioada de reconstruire ce-i urmează un nou început și arată cât de puține substanțe de gust sunt necesare atunci când capacitatea de percepție este intactă. Supracondimentarea noastră obișnuită corespunde stării noastre normale de supraexcitație și încercării încrâncenate de a ne mai condimenta puțin viața pe această cale. Pe de altă parte, aromele artificiale corespund și unei necesități autentice, căci nici măcar pentru cerul gurii cel mai insensibil nu rămâne ascuns cât de lipsite de gust au devenit multe. Pe terenul culturii noastre de îngrășăminte artificiale și a celei de seră, o tot zorim pe mama natura, și atunci ea ne furnizează orice dorim oricând dorim. Dar ea ne mai dă numai trupul plantelor ei, sufletul[18] îl reține. Ca aspect, căpșunile și roșiile sunt mai mari și mai frumoase decât au fost vreodată, numai gustul lor a regresat surprinzător. Noi ne-am obișnuit cu el și compensăm pierderea calității cu mai multă cantitate sau mai mult gust artificial. Nervii noștri gustativi i-am adaptat acestuia. Ei au între timp nevoie de „senzații tari" și de concentrații mari, pentru a mai reacționa, ca să le mai poată plăcea ceva. Simțul gustului arată că beneficiem de la tot mai multe de tot mai puțin.

Acest lucru îl găsim confirmat și în mediul nostru înconjurător. Ceea ce am făcut din noi și din lumea noastră este aproape incompatibil cu bunul gust și corespunde mai degrabă unei rătăciri a gustului. Herman Weidelener

[18] Alchimia subîmparte ca pe orice altceva și plantele în domeniile trup, suflet și spirit. Trupului îi corespunde partea materială solidă a plantei, sufletului respectivul său ulei eteric, care stă pentru individualitate și deci și pentru gustul deosebit. Spiritului îi corespunde alcoolul, care este eliberat în fermentație, ca de exemplu *spirtul*.

deduce catastrofa Occidentului din faptul că am separat limba(jul) de gust, cu toate că ambele sunt anatomic unite în chip inseparabil în limbă. La omul occidental gura ar trebui să fie pe frunte, căci întotdeauna cel care vorbeşte este creierul lui şi aproape niciodată gustul lui. În orice caz, am prescris limbajului nostru şi i-am instituit aceeaşi cură de grosolănie ca şi papilelor noastre gustative. O rafinare a simţirii limbajului şi gustului ar fi, privită astfel, o terapie pentru cultura limbajului şi gustului nostru.

IV

Sistemul nervos

Centrul sistemului nostru nervos central este creierul. Chiar dacă tablourile sale patologice vizează întregul organism, ele trebuie tratate în legătură cu centrala la cap. Sistemul nervos este sistemul fundamental de comunicări și legături din corp. El reglează raporturile dintre nivelurile cele mai diferite ale emiterii de ordine în centrală și receptării ordinelor la periferie. Împreună cu sistemul hormonal, este responsabil pentru toate transmisiile.[19] Granița dintre rețelele comunicaționale ale corpului nu este însă rigidă. Ele se întrepătrund, alcătuind un sistem multidimensional. Astfel, sistemul nervos folosește, de pildă, în punctele sale de legătură substanțe asemănătoare hormonilor, precum adrenalina, acetilcolina, dopamina etc., pentru a transporta informația peste aceste punți numite sinapse. Ne putem imagina aceste sinapse

[19] Pe lângă aceste căi informaționale recunoscute de toată medicina mai există desigur și cele acceptate până acum doar de medicina naturistă ale meridianelor și fenomenele de biorezonanță. În afară de aceasta, și câmpurile morfogenetice menționate mai sus sunt un tip de sistem informațional răspândit.

ca pe niște prize, prin care sunt legate diferite circuite electrice. De altfel, sistemul nervos lucrează mai ales cu electricitate, în timp ce sistemul hormonal poate fi comparat cu un sistem de mesageri, care transportă sub formă materială ce au de comunicat. În această privință nervii sunt varianta mai nouă și mai promițătoare.

Distingem un sistem nervos voluntar sau somatic de unul vegetativ sau autonom. Partea controlabilă de către voință cuprinde, de pildă, modelele de mișcare intenționate ale musculaturii scheletului. Partea vegetativă este responsabilă pentru nervii viscerali, care sunt independenți de voință. Acest așa-numit sistem nervos visceral vegetativ cuprinde, la rândul său, două părți antagonice: simpaticul, pe care l-am putea numi și polul arhetipal bărbătesc, deoarece este competent pentru modurile de comportament active, orientate spre exterior, cum ar fi lupta, fuga, munca și concentrarea, și opusul său, parasimpaticul sau nervul vag, care răspunde de procesele regenerative, de la digestie până la sexualitate, și de aceea ar fi de atribuit polului arhetipal feminin. Ambii poli ai sistemului nervos vegetativ dispun de substanțe transmițătoare chimice diferite, responsabile pentru transmiterea informațiilor între diferite fibre nervoase. De sistemul nervos visceral bărbătesc sau simpatic aparțin așa-numitele substanțe transmițătoare adrenergice, precum adrenalina și noradrenalina sau în regiunea cerebrală dopamina. În sistemul feminin sau parasimpatic sunt substanțele colinergice, mai cu seamă acetilcolina.

Dacă facem o împărțire generală polară, sistemul nervos voluntar ar aparține polului bărbătesc sau yang, în timp ce sistemul vegetativ sau nervos visceral i-ar reveni polului feminin sau yin. Simpaticul este atunci partea

masculină a acestei regiuni feminine în sine, parasimpaticul cea feminină a celei feminine.

Pe lângă împărțirea în funcție de conținut este uzuală una așa-numit topografică după dispunerea spațială. Aceasta deosebește sistemul nervos central, format din creier și măduva spinării, de cel periferic, alcătuit din căile nervoase sensibile, voluntare și vegetative, care străbat întregul corp. Sistemul periferic îi furnizează celui central toate informațiile din corp și mediu și efectuează toate reacțiile ce decurg de aici. Centrala este, așadar, răspunzătoare pentru tot, dar depinde în orice privință de colaborarea nervilor periferici. Fără această conlucrare a periferiei ea ar fi, pe de o parte, izolată de fluxul informațional, pe de alta incapabilă să dea expresie ordinelor ei.

1. De la nervozitate până la căderea nervoasă

Întrucât comunicarea este sarcina centrală a sistemului nervos, îndărătul unor probleme cu nervii se ascund întotdeauna unele de comunicare. Cine se simte *terminat nervos* a eșuat în comunicarea sa. Poporul vorbește despre „a fi *un pachet de nervi*". Cei vizați se refugiază mai degrabă în proiecție și pornesc de la ideea că au un sistem nervos foarte sensibil și că ceilalți le macină nervii. Expresia „mă calci pe nervi" arată asta. Ca și în cazul tuturor celorlalte funcții somatice, devenim conștienți și de nervii noștri abia când ne creează probleme. Cine își arată nervii dă astfel de înțeles că nu-i merge bine. Dă senzația că este enervat și nervos, își simte mediul din jur și solicitările acestuia ca prea insistente. Cine dispune în schimb de nervi de oțel își poate permite să trăiască

având *nerv*, într-un contact strâns cu temele prezentului. Provocările îi vor biciui nervii benefic și în loc să fie împovărătoare, îi vor conferi un sentiment de vioiciune. Un astfel de „om fără nerv" este unul care nu are nevoie să-și arate nervii, pentru că este sigur de funcția lor lipsită de probleme până și în situații de risc. El are în realitate *nervi de oțel*. De el trebuie delimitați acei oameni care nu-și arată nervii, pentru că, obtuzi și insensibili, nici nu percep ce se petrece realmente în jurul lor. Omul tipic cu nervii tari este la adăpost în siguranța lui de sine, fără a intenționa să-și menajeze nervii sau să-i calmeze permanent. Ei sunt destinși și calmi, până ce sunt solicitați. Apoi însă, în caz de încordare, nădejdea este în comunicarea în interior și spre exterior. Cu totul altfel este cu tipul *enervat*. Având nervii vizibil încordați deja în situații normale, el ajunge în cazul unor cerințe deosebite repede cu nervii la limită.

Biologii cunosc și nervozitatea din regnul animal, și anume nu doar la caii de cursă înnobilați prin strictă selecție, trăind departe de condițiile lor naturale de viață. Dacă se ajunge la suprapopulație și deci la strâmtoare, diferitele animale dezvoltă semne clare de nervozitate, comunicarea se prăbușește conform tendinței și apar răbufniri absurde de agresiune. Strâmtoarea provoacă angoasă (lat. *angustus* = îngust, strâmt), care face ca siguranțele să se ardă. În mod analog, nu este de mirare dacă tot mai mulți oameni, mai cu seamă în spațiile supraaglomerate ale metropolelor, suferă de afecțiuni nervoase și anxietate.

În principiu, în spatele problemelor nervoase zace o temă de comunicare, în cazul afecțiunilor nervoase este doar mai puțin scufundată în corporalitate decât la cele

neurologice. Unui om nervos îi lipsește încrederea spre a-și putea convinge semenii de sine și de valoarea sa. El este dezorientat și nesigur și caută mereu reasigurări, ceea ce se manifestă deosebit de clar înaintea unui examen care macină nervii, când nervii întinși la maxim riscă să cedeze încă înainte ca totul să fi început. Astfel de situații sunt resimțite de oamenii cu nervii corespunzător de sensibili ca omorându-le de-a dreptul nervii. Cu puțin înaintea evenimentului care decide tot, tremurul nervos își atinge apogeul, respectivii par a fi cu nervii la pământ. Înaintea probei care le solicită nervii, totul le calcă pe nervi — de la zgomotul cel mai slab până la amânarea cea mai mică. Conducțiile lor, de a căror funcționare fără frecușuri ar depinde acum totul, nu par să facă față încărcării și dau senzația că ar zăcea în formă brută și deschisă. Asta poate să ilustreze lipsa de protecție resimțită și senzația de a fi la discreția cuiva și să arate cât de la îndemână ne este să folosim astfel de nervi ca scuză.

În comportamentul tipic nervos, care este marcat de superficialitate și inconstanță, se manifestă dorința de a fi deodată în comunicare cu toate. Adesea ierarhia din structurile comunicaționale se prăbușește și lucruri relativ neînsemnate se îmbulzesc în prim-plan, în timp ce altele esențiale cad pradă hăituielii. Nervosul gonește în urma evenimentelor, simte nu rareori că ele trec rostogol peste el, că îl suprasolicită. În mijlocul acestui cerc vicios el stă cu Eul său și cu necesitatea ca totul să se rotească în jurul lui. În această situație de dezorientare, cu nervii extrem de încordați, respectivii simt uneori cum li se învârte capul și sunt victimele unei căderi nervoase.

Atunci într-adevăr totul se învârte în jurul lor. Și-au atins scopul, chiar dacă numai pe plan medical, prin

șantaj fizic. Terapia simplă și eficientă încearcă să-i țină departe de toate lucrurile luate mult prea în serios și să se ocupe de liniștea lor exterioară și mai cu seamă interioară.

Diagnosticul de cădere nervoasă, de criză de nervi corespunde unei crize a circulației rutiere în perioada de vârf. Istoria preliminară, desfășurarea și rezultatul se aseamănă. Când toate mașinile vor să ajungă foarte repede și în același timp peste tot și de aceea nu respectă regulile de circulație, curând nimeni nu mai ajunge nicăieri. Se poate ca fiecare conducător în parte să aibă motivele cele mai serioase. Dacă intersecția s-a blocat însă, nimic nu mai merge. Se instaurează calmul, chiar dacă la nivelul maxim de stres. Într-un mod similar decurge încercarea de autoajutorare a corpului care, ajuns pe culmile furtunii nervoase, își procură și el liniște. Această acalmie silită calmează structurile supraîncărcate și contribuie astfel în mod esențial la următoarea descâlcire a încâlcelii ivite. Nici căile rutiere, nici căile nervoase nu au fost prejudiciate în mod serios în timpul acestei crize. Colapsul circulației se aseamănă pe ambele planuri arderii siguranțelor într-un circuit electric. Asta împiedică însă și pe tărâm nervos niște pagube mai adânci.

În această privință căderea nervoasă este însăși terapia. Ea încheie o stare peste măsură de agitată, comunicarea cu mediul înconjurător prăbușindu-se și pacientul la fel. Dacă el a pornit pentru lumea exterioară într-o acțiune de scufundare, semnalizează foarte categoric că viața lui nu mai poate continua așa. Nu mai poate face față dimensiunii contactelor sale exterioare și îndatoririlor sale. *Enunțul* lecției devine aici foarte clar: se pune problema *renunțării* la luptă în exterior, găsirii căii spre

sine însuşi şi restabilirii contactului cu propriul centru. Abia atunci este rezonabil să se reînfiripe încet legăturile spre exterior.

Starea precedentă de dezechilibru nervos cu teama de a nu scăpa ceva şi de a înceta să mai facă parte pe undeva din peisaj le arată celor care vor să danseze la toate nunţile limitele, dar şi şansele lor. Lecţia de învăţat este aici de a nu realiza legături numai cu exteriorul, ci mai cu seamă cu interiorul. Cel afectat este mereu în goană după ceea ce pare de fiecare dată cel mai important în exterior, sarcina lui ar fi să se unească cu ceea ce este cel mai important în interior, deci de pildă cu inima sa. Simptomele ivite în acest context de la o inimă care o ia la goană până la una care se tot poticneşte indică în această direcţie. Ar putea fi necesar şi mai mult contact cu centrala conştiinţei, aşa cum o dovedesc rezultatele bune ale călătoriilor în imagini făcute în acest tărâm. În felul acesta, pacienţii găsesc acces la acea linişte şi acalmie care domneşte în centrul fiecărui om. Ei constată că mania lor de unire oglindită în nervozitate este o caricatură a căutării solidarităţii lăuntrice cu centrul lor. În locul goanei inimii după recunoaştere survine obligativitatea lăuntrică, şi de aici se amplifică un sentiment pentru centrare şi comunicare autentică. Dar aceasta nu are numai verbal o apropiere de comuniune — uniunea de la centru la centru, respectiv de la inimă la inimă.

Întrebări

1. Are modelul meu de comunicare rezerve sau mă aduce din cauza supraîncărcării continue la limita prăbuşirii?

2. Păstrez contact cu temele fierbinți ale vieții mele? Sau folosesc tocmai „nervii slabi", pentru a mă eschiva de ele?

3. Cu ce ocazii îmi simt nervii? Ce mă calcă pe nervi? Cui îi permit să mi-i toace?

4. Am spațiu suficient ca să mă desfășor sau mă simt mânat către strâmtoare?

5. Cum stau cu încrederea de sine și siguranța de sine? Dispun de ele sau tot mai trebuie să mi le dovedesc permanent?

6. Pot să găsesc/suport liniștea în mine? Mi-o acord suficient?

7. Țelurile pe care le am în vedere sunt ale mele proprii și sunt ele realizabile? Sau viața mea o ia în direcția unei căderi ca urmare a supraîncărcării?

2. Comoția cerebrală

Acest tablou de boală are din perspectiva apariției lui ca și a interpretării lui o anumită asemănare cu ruptura osului nazal. Cei atinși de el au mers prea departe și au primit un avertisment clar. După cum o arată și denumirea, creierul este zdruncinat, mai cu seamă cel al unor oameni pe care altminteri nu-i poate *zdruncina nimic*. Capul înregistrează orice zguduire pe care cei atinși nu o admit în domeniul spiritual și sufletesc. O traumă, de obicei o cădere, este ceea ce îi precedă. Simbolistica sa mai adâncă ne va mai preocupa la fracturile picioarelor și brațelor*. Expresii precum „a-i cădea cuiva nasul" sau „a pica din nori" arată că adesea este vorba despre corectarea unei căi greșite, la care respectivii primesc „una

după ceafă". Au vrut să ajungă prea sus și au fost aduși fără prea multă blândețe la locul lor.

Diferitele simptome ale **comoției cerebrale** (zdruncinării cerebrale) vorbesc un limbaj clar. Durerea de cap este mărturia unor încercări agresive de a trece cu capul prin pereți. Amețeala care urmează spune fără ocoliș că ne-am amăgit, am pornit de la premise false sau am căzut victimă unei autoaprecieri prea înalte. Greața și vărsăturile arată că organismul vrea să scape cât se poate de repede din nou de problematica pentru care a tras ponoasele. Ultima întâmplare savurată nu i-a priit, se spune în limbaj gastro-intestinal. De comoția cerebrală ține cel puțin o scurtă stare de inconștiență și trădează că cineva predă pe scurt timp răspunderea pentru viața sa. Așa-numita amnezie retrogradă indică ce puțin își pot aminti de desfășurarea accidentului cei afectați. Aici se evidențiază un refuz și mai puternic al responsabilității pentru propriile acțiuni. Omul se eschivează de la răspundere și astfel dă de înțeles că este mai bine ca alții să preia conducerea. „Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase" numește poporul această tactică ușor de ghicit, care se desfășoară aici inconștient.

La următoarea treaptă de extindere, **contuzia cerebrală (traumatismul cerebral)**, simptomele se amplifică și li se mai adaugă altele, importante și ele. Creierul înconjurat de lichidul cefalorahidian, un lichid apos, și astfel foarte bine amortizat, este zdruncinat atât de puternic, încât efectul de amortizare eșuează, iar din cauza loviturii sau șocului puternic apar hemoragii și distrugeri de țesut la locul zdruncinăturii și pe partea opusă. Lipsa conștienței este adâncă și poate ajunge până la comă. Edeme cu creșterea presiunii intracraniene*, crize de epi-

lepsie*, tulburări ale reglării respirației și temperaturii sunt câteva dintre complicațiile posibile. Lor li se adaugă diferite deficiențe precum agnozia*, incapacitatea de a recunoaște, apraxia*, lipsa coordonării mișcărilor, și afazia*, pierderea facultății de a vorbi, tulburări de memorie și orientare, ca și defecte psihice, de la tulburări de acțiune până la sărăcirea de afect, de la înclinarea spre confabulare până la halucinație. Aceste simptome îl smulg, pe de o parte, pe cel atins de ele din cursul cotidian al vieții, pe de altă parte, conținuturi până acum refulate tind spre lumina conștienței. Mesajele lor se indică de la sine. Tendințe netrăite refulate se folosesc de momentul favorabil, prăbușirea apărării prin zdruncinarea puternică, pentru a atrage atenția asupra lor.

Cei vizați au dat în mod evident de o graniță definitivă, dincolo de care nu pot ajunge în mod firesc. Dimpotrivă, în încercarea aceasta s-au dovedit a fi ei cei loviți; trebuie acum să o ia de la început și să învețe abia treptat, ca niște copii mici, să se descurce singuri cu treburile zilnice și să preia răspunderea pentru ei înșiși. Tabloul bolii i-a azvârlit înapoi la nivelul copilăriei și demonstrează astfel tendința lor de regresiune. El oferă însă și șansa unui nou început. Cutezanța care a dus adesea la accidente le-ar prinde foarte bine acum pe plan spiritual și sufletesc.

Lecția de învățat este ca tot ceea ce s-a produs în corp să fie trăit în sens figurat. Astfel, alte traume psihice asemănătoare devin superflue. În cazul unei căderi înseamnă a coborî dintre nori, pe pământ, a lăsa nasul mai jos, a se lăsa zdruncinat la figurat, a trăi curajul arătat pe plan fizic acum și în direcție spirituală și sufletească, a se aventura mult în acest domeniu. Propria inconștiență și slăbiciune trebuie să ți le admiți și să predai o dată răspunde-

rea, pentru a o relua conștient în pași mici. În reorientarea ce urmează a fi înfăptuită constă șansa noului început.

Întrebări

1. Unde blochez zdruncinările spirituale și sufletești?
2. De pe ce pistă m-a aruncat accidentul?
3. Unde dau dovadă în exterior de curajul și disponibilitatea pentru risc care îmi lipsesc în interior?
4. Unde m-am înșelat, respectiv am fost amăgit și lovit? Unde are nevoie fluxul meu vital de o reorientare, de un nou început?
5. În ce privință ar trebui să păstrez măsura și să fac niște pași mai mici care pot fi înțeleși, permițând o orientare?
6. Unde ar trebui să renunț la răspunderea exterioară și să o preiau în interior?

3. Meningita

La meningită se inflamează membranele (meninge) care învelesc creierul protejându-l. Ea oglindește deci un război la nivelul cel mai înalt împotriva forțelor feminine păstrătoare. Nu rareori evenimentul se întinde asupra creierului și devine **meningo-encefalită**. Sunt atinse atât membrana moale (piamater), cât și cea dură (duramater). Diferite bacterii și virusuri pot participa la înscenarea conflictului în jurul centralei de conducere și decizie. Agenții patogeni pătrunși dau contra sistemului de apărare al corpului o luptă violentă, care este purtată, ca la orice inflamație*, fără a se ține cont de pierderi și cu

arme perfide. În acest caz avem însă de-a face cu un război la care este realmente vorba de viață și de moarte. Simptomele subiective în general nespecifice arată că tabloul este aici doar puțin individual. Se pune problema vieții și a supraviețuirii.

De îmbolnăvirea primară suferă mai ales nou-născuții și copiii mici, care lasă impresia că ar lupta încă pentru intrarea lor definitivă în această viață. Capul supradimensionat în această perioadă timpurie a devenit după naștere pentru a doua oară câmpul unei bătălii vitale. Similar modului în care o poziție orizontală a copilului la naștere arată că acest copil se pune de-a curmezișul și nu participă atât de simplu la jocul prevăzut al vieții, și aici se exprimă o anumită rezistență. Copilului i se *umflă* și mai mult *capul* și așa supradimensional, întrucât presiunea intracraniană crește din cauza cantității de apă determinate de inflamație. Fontanela moale se bombează. Pe termen mai lung, există riscul de hidrocefalie, simbolul tragic al supraaccentuării polului bărbătesc superior. Pare o interpretare prea ocolită a presupune deja într-un astfel de stadiu timpuriu o problemă cu capul sau chiar cu Eul, precum o întruchipează un asemenea „cap *mare*". Pe terenul experiențelor cu terapia de reîncarnare, care include conform rutinei și nașterea și fazele preliminare nașterii, niște rezistențe atât de timpurii și niște confruntări atât de agresive pentru intrarea în viața iminentă sunt însă de-a dreptul zilnice. Simbolic, copilul nu opune mai multă rezistență față de noua viață decât față de mama primordială întunecată, din al cărei pântece tocmai s-a eliberat. El lasă în seama arenei corpului lupta contra forțelor reținute ale mamei primordiale. Această zeiță sângeroasă, numită în mitologia greacă Hekate, în cea india-

nă Kali, lucrează cu mijloacele tipice ei. Valuri de apă inflamatorie apasă creierul moale de perete(le dur al craniului). Dacă osul mai poate să cedeze, există amenințarea de hidrocefalie, dacă este deja prea târziu pentru asta, țesutul cerebral se distruge, având drept consecință vătămări ale creierului până la debilitate mintală.

Spre deosebire de alte inflamații în spații somatice cu posibilitate de extindere, apa care joacă un rol în fiecare inflamație are aici unul atât de proeminent, întrucât cutia craniană dură pune limite inflexibile extinderii, o dată cu înaintarea în vârstă. Proba de rezistență între apa care crește și pune creierul sub presiune, storcându-l parcă, și oasele craniului care se împotrivesc este resimțită de pacient ca durere de cap.

La adulți tabloul bolii apare în principal ca boală secundară. Dacă, de pildă, un TBC se extinde asupra meningelui, lupta sistematică este escaladată până la nivelul cel mai înalt, devenind o luptă pentru supraviețuire. În anii din urmă, meningo-encefalita s-a dovedit a fi o complicație periculoasă în cazul pișcăturii de căpușă și le-a stricat multor oameni plăcerea de a savura natura. Insectele vampir minuscule, până acum câteva decenii inofensive, ar putea fi considerate replica perfidă a naturii la abuzurile noastre. Mama natură ne face să-i simțim forța, trimițând miliarde de astfel de mici trupe de ajutor pe uscat, pe apă și în aer, putând aparent să le scoată după bunul-plac din starea lor inofensivă, făcându-le adversarii omului.

Simptomele meningitei se rotesc în jurul capului și al durerilor sale, fiind vizate și membranele măduvei spinării, adesea adăugându-i-se afecțiuni de tipul gripei. Printre simptomele generale se numără pe de o parte irascibilitatea, pe de alta nemotivarea în acțiune, până la

apatie și somnolența morbidă. Prima indică situația fundamentală agresivă alunecată în corp, care este ilustrată adesea prin așa-numitul opistotonus, cabrarea, încordarea pacientului atunci când se află întins. Spasme întăresc această dramă. Pacientul este zdruncinat, de parcă o forță mai mare ar vrea să-l trezească la viață zgâlțâindu-l. Blocajul maxilarelor arată incapacitatea de a-și apăra pielea și de a înșfăca cu dinții. Instrumentele de agresiune ale maxilarelor sunt paralizate la nivelul de încordare maxim. Hipersensibilitatea numită hiperestezie trădează cât este de sensibilizată pielea ca graniță exterioară. În vreme ce la nivelul cel mai înalt al capului vuiește o luptă pentru scutul protector al creierului, stratul protector al corpului cel puțin este într-o disponibilitate supremă de alarmă.

Pe de altă parte, simptome precum apatia arată cât de puțin sunt dispuși pacienții să contribuie conștient la lupta în jurul vieții lor și pentru ea. Din contră, somnolența, o stare de dormitare extremă, demonstrează cum își petrec viața dormind, în sensul cel mai profund. Somnul ca frate mezin al morții pare să obțină superioritate asupra strădaniilor desprinderii de mama primordială. Capul în calitate de capitală a corpului trebuie să se plece, creierul în calitate de centrală a lui de dirijare riscă să se scufunde înapoi în valurile mării primordiale. Lipsa totală de apetit arată că cei afectați și-au pierdut apetitul de viață sau că nu l-au avut niciodată, precum și cât de puțin gustă situația lor actuală de viață. Pentru deliruri sunt de prisos interpretările, căci aici se exprimă foarte direct tematica inconștienței, nedreptățită până acum. Caracteristicile durerilor de cap chinuitoare merg de la zvâcniri și înțepături până la sen-

zația de cap care crapă. Ele sunt de obicei de o asemenea intensitate, încât pacienții cred că nu le pot rezista și se tem că vor pieri din cauza lor. Capul lor pare a vrea să explodeze.

Acestea sunt riscurile dacă posesorul a neglijat prea mult sau nu a fost dispus să-și cucerească spațiul vital. Arată cât de mult este mânat în strâmtoare, ceea ce este valabil și în privința nou-născutului, care trebuie să se decidă pentru viața în această lume sau întoarcerea la marea mumă. Spectacolul infernal în centrala de dirijare supraordonată oglindește situația de conștiință nemărturisită. Expresia „aș putea să plesnesc de ..." ilustrează cum stau lucrurile. Unii pacienți au realmente senzația că în orice moment calota lor craniană ar fi gata să crape, că dintr-o clipă în alta capul ar trebui să se desfacă sus, pentru a scăpa de presiunea insuportabilă. Într-adevăr, încă de aici se reflectă alternativa pacienților: ei pot să scape fugind în sus și să lase corpul baltă sau trebuie să lupte ca să doboare fluxul întunecat și apăsător și să se desprindă din înlănțuirea sa. Desfășurarea în continuare a simptomaticii indică *înfrângerea* ce se ivește la orizont în bătălia pentru autoafirmare. Pacienții nu sunt în stare să-și țină capul sus și trebuie să se plece sau oricum să-și *plece corpul*. Ei întruchipează în așa-numitul opistotonus, supraîncordarea șirei spinării, poate o ultimă cabrare. Orice plecare a capului sau a genunchilor le este dureroasă. Astfel, ei zac cu cifoză lombară*, cu capul împins în ceafă, bărbia întinsă în sus, chinuiți, dar încăpățânați. Poziția trădează doar o mică umilință, iar inflamația, cât de puțin sunt dispuși, pe de altă parte, să lupte conștienți. Privirea lor se îndreaptă în sus spre câmpul de bătălie sau dincolo de el către cer, în acel tă-

râm în care amenință să fugă. O șansă pentru viața lor există din momentul în care se decid să lupte pentru ea. Abia atunci poate să cedeze lupta fizică.

Tabloul bolii este legat de temperaturi mari care arată că la acest conflict este vorba de întreg și că a avut loc o mobilizare generală. Cu fiecare grad de febră crește capacitatea de apărare a organismului cu peste dublul ei, în timp ce sufletește apatia crește. Gândurile încep să se rotească, se ajunge la delir provocat de febră, și nu rareori, pacienții își trăiesc lupta lor infernală ca la cinema, ilustrată cu imagini interne de o forță simbolică impresionantă. Sub protecția acestei învăluiri a conștiinței, ei pot contempla cu distanțare lăuntrică ceea ce la o conștiință normală le-ar fi insuportabil.

Simptome precum presiunea craniană crescută arată în ce tensiuni a ajuns centrala lor și cât de înăbușit se prezintă comunicarea lor. Nici adultul, nici pacientul mic nu se pot impune și nu pot face ca voința lor să fie respectată. După modelul oricărei inflamații, se ajunge la edeme din cauza apei din țesuturi care iese, numai că aici nu există o cale de ieșire pentru fluxul apos. La adulți se dezvoltă așa-zisa stază papilară, o umflare a locului de ieșire a lui *nervus opticus* în retina ochiului, ceea ce duce în caz extrem la orbire din cauza strangulării nervului optic. La bebeluși se bombează fontanela, acea zonă osoasă încă deschisă din partea anterioară a craniului. Edem cerebral în primul caz, hidrocefalie în al doilea sunt complicațiile care amenință. La războiul care vuiește rămâne atâta element psihic (apă) pe drum, încât riscă să strangulеze structurile comunicaționale centrale. Într-un mod asemănător celui în care membranele creierului prevăzute pentru a oferi protecție devin o amenințare, și apa ce-

rebrală se transformă în pericol. Devine tot mai condiționată inflamatoriu și amenință prin presiune creierul.

Extinderea războiului de la pielea protectoare asupra substanței cerebrale propriu-zise sub forma inflamației cerebrale, a **encefalitei**, reprezintă practic întotdeauna o luptă pe viață și pe moarte. În acest război este vorba în mod clar de cununa creației, creierul. Deficiențele sale mai mari sau mai mici indică direcția amenințătoare. Tulburarea conștiinței care apare aici ducând până la pierderea conștiinței îl confruntă deja pe cel afectat cu sentimentul ființei sau al neființei. Legătura cu corpul devine în acest stadiu mai laxă, conștiința se poate desprinde în faze de corp. Acest război poate să distrugă baza comunicării și să lase în urma sa deficiențe durabile.

La membranele cerebrale este vorba despre protecția bazei vieții, cu fluxul crescând de lichid cefalo-rahidian și creierul care se retrage, în jurul luptei polarităților: pe de o parte substanța de bază a intelectului nostru, pe de alta apa (inflamatorie) feminină. În orice fază a vieții se pune problema de a găsi aici centrul, fiind singurul care este compatibil cu viața. Tabloul bolii arată, în primul rând, cât de încert este digul de protecție care împresoară centrul vital și câte lupte se dau în jurul lui și, în al doilea rând, că s-a ajuns la o lipsă de echilibru între forțele feminin-apoase și cele masculin-focoase. Războiul fierbinte pentru supremația în corp se duce, pe de o parte, între agenți patogeni și apărare, iar pe de altă parte, între forțele regresive ale mamei întunecate și forțele spirituale luminoase care tind să înainteze și aspiră să se înalțe.

Urcarea fluxului apos este la adulți adesea o compensație a situației spirituale și sufletești inverse a unui intelect sec dominant. Lecția de rezolvat ar consta în acest

sens, într-o gândire „simțitoare", care unește forța feminin-apoasă a simțirii cu spiritualitatea seacă a intelectului gânditor. La nou-născut este mai plauzibilă interpretarea care vede în fluxurile ascendente configurarea acelui război primordial dintre imperiul sumbru al mamelor și forțele spirituale ce tind spre progres. Conform naturii noastre axate pe supraviețuire, sprijinim latura masculină fierbinte, care năzuiește febril spre o soluționare, și îi dorim nou-născutului să poarte o luptă fierbinte cu forțele întunecate și să o câștige.

Ca lecție de învățat a adultului, se conturează în simptome lucruri contradictorii. Durerile de cap ucigătoare, de parcă ți-ai *bate capul*, exprimă aparenta incompatibilitate dintre soluții. Pe de o parte, o dată cu fluxul ascendent al apei cerebrale, vor să se manifeste în viață forțele feminine. Pe de alta, elementul agresiv-masculin se impune cu și mai multă putere. Trebuie riscat războiul pentru nivelul cel mai înalt, trebuie chiar explodat dacă este necesar, trebuie stat ferm pe poziție proprie, luate în propriile mâini și *atacate* problemele apăsătoare. Și desigur că apa feminină este ceea ce apasă foarte concret. În supraîncordarea spatelui zace cerința de a se îndrepta, de a dezvolta conștiința de sine și mândria și de a privi în sus. Puține s-au potrivit în acest sens mai bine decât propriile impulsuri de gândire și fluxul lor creativ liber, așa cum bântuie nerezolvat în fantasmele hăituitoare ale viselor provocate de febră. Amestecul de imagini ideatice, emoții și afecte este cel ce-și urmărește dreptul și pentru viața conștientă.

„Războiul este tatăl tuturor lucrurilor", a formulat-o Heraclit. În mod evident el s-a gândit atunci la zeul războinic Marte și la principiul său originar. Pacientul cu meningită este solicitat să acorde importanță în viața sa aces-

tei cunoaşteri atemporale. Marte stă pentru orice formă de energie şi este satisfăcut, de pildă, prin curaj şi o atitudine dinamică. Aici şi-ar avea loc curajul de a-şi susţine consecvent propriii primi paşi în viaţă şi de a trece şi prin foc pentru idealurile care rezultă de aici. În locul unui război infernal în centrală, temele centrale ale vieţii s-ar putea aborda cu foc şi înflăcărare. Mai bine să-i faci anturajului tău un infern clocotitor decât să faci din cap locul de desfăşurare al unui război fierbinte ce clocoteşte infernal. Şi mai bine să te deschizi unor teme fierbinţi, să te agiţi lăuntric şi chiar să te laşi răscolit, decât să te deschizi unor agenţi patogeni periculoşi şi să-ţi laşi organul central să fie răscolit de ei şi să devină un câmp de bătălie. Lupta se dă în orice caz pentru structuri centrale şi vizează întregul.

Dar toate lucrurile au nevoie şi de o mamă, pe care o întrezărim cu uşurinţă în marea zeiţă care dăruieşte tot ce-i viaţă şi cândva o va reclama din nou. Important este să se ţină de bunăvoie cont în viaţă şi de forţa ei feminină, altminteri îşi va lăsa fluxul să se amplifice sau va găsi alte căi pentru a-şi atrage respect şi a-şi dobândi recunoaştere. Mama şi tatăl aparţin unul de celălalt şi, astfel, în cazul meningo-encefalitei se pune în mod special problema de a reuni în propria viaţă aceste polarităţi de bază: poate fi intenţionată o luptă fierbinte şi de-a dreptul intelectuală pentru propria lume feminină a afectelor sau dezvoltarea acelei gândiri simţitoare, care stă la mijloc între mamă şi tată şi le lasă ambilor dreptul lor. La urma urmei, nu este vorba numai la nou-născuţi, ci şi la adulţi despre o nouă naştere, şi aceasta este întotdeauna o confruntare între forţele feminine care conservă şi cele masculine care tind spre progres. Aici se întrevede apoi şi soluţia, care trebuie să ducă la victoria forţelor luminoase asupra întunericului. Pânte-

cele matern trebuie părăsit definitiv, dar cerințele sale nu trebuie negate, ci împlinite pe un plan superior.

Întrebări[20]

1. Ce pas în viață mi-ar sta în față? Unde trebuie să las în urma mea originarul feminin, pentru a-l descoperi la un nivel nou?

2. Ce conflict pe viață și pe moarte am refuzat?

3. Ce temă afectivă mă apasă și riscă să facă să-mi explodeze centrul gândirii?

4. În ce măsură sunt dispus să risc conștient *totul* și să mă lupt pentru asta? Pot vedea aici și elementul feminin-simțitor?

5. Pe ce mă bizui? Sufăr de un cap mare sau de un cap cam amețit?

6. În ce măsură pot da dovadă de coloană vertebrală, îmi pot impune propriul cap și pot merge pe drumul meu?

7. Mai sunt suficient de capabil să mă entuziasmez, pentru a *ataca*, luând în propriile mâini, cu toată forța, problema realizării visului meu de-o viață?

4. Tablourile neurologice ale bolii

Aici zac la bază, spre deosebire de cazul afecțiunilor nevrotice, niște modificări concrete ale nervilor. În contrast cu contuzia cerebrală și meningita, ele sunt de na-

[20] Firește că întrebările menționate aici se adresează adulților. La sugari și la copiii mici afectați frecvent este vorba, ce-i drept, conform sensului de temele indicate, dar desigur conform naturii pe alte planuri.

tură cronică. Trebuie pornit de la ideea că tulburările merg mai adânc și durează mai mult. Pe lângă marile tablouri patologice scleroză multiplă și epilepsie se pot distinge două subgrupe: tulburările așa-zisei căi piramidale, responsabilă pentru coordonarea locomotorie subordonată voinței, și cele ale căilor extrapiramidale. Calea piramidală răspunde, ca structură extinsă, și de o inhibare a reflexelor proprii mușchilor și o reducere a stării lor de tensionare. Ea ține astfel de sus sub control viața proprie a mușchilor. Dacă există o întrerupere a căii piramidale, această inhibare dispare și se semnalează paralizii spastice. Partea cea mai mare a fibrelor nervoase ale căii piramidale se încrucișează spre latura opusă la înălțimea bazei craniene. De aceea niște tulburări ale irigației sangvine sau focare de hemoragie duc în zona lor, ca și în cazul apoplexiei, la deficiențe pe partea opusă.

Așa-numitul sistem extrapiramidal este responsabil pentru reglarea tensiunii musculare, pentru mișcările involuntare și de coordonare, pentru reglarea echilibrului și poziția corpului. În caz de perturbare, se pot delimita două subgrupe:

a) sindroamele hipokinetic-rigide care duc la sărăcia funcțiilor motorii și la rigiditate, precum Parkinson;

b) sindroamele hiperkinetice cu patternuri speciale de mișcări necontrolabile. Aici am putea menționa coreea și tablourile patologice rare, atetoză cu torsionări ca de vierme și ballismus cu mișcări de azvârlire.

Parkinson

În maladia Parkinson avem de-a face cu tabloul neurologic de boală cel mai frecvent al vârstei înaintate.

Afectate sunt căile extrapiramidale, care lucrează involuntar. Din punct de vedere medical este un deficit de substanţă transmiţătoare între legăturile nervoase adrenergice, aşa-numitul neurotransmiţător dopamină, în mezencefal; deci o lipsă pe polul masculin al sistemului nervos central. Consecinţa este o predominare a polului opus, aşa-numitul sistem colinergic, care trebuie atribuit polului feminin.

Simptomele care rezultă schiţează un tablou clar al bolii, la care frapează mai întâi masca facială inexpresivă şi rigiditatea generală. Toate mişcările sunt încetinite, mişcările fiziologice însoţitoare, ca de exemplu bălăbănitul braţelor în timpul mersului, lipsesc. Modul de a vorbi este lent, sacadat şi monoton. În contrast cu sărăcia locomotorie se semnalează tremurul tipic, nişte tremurături puternice, care se manifestă în special în momente de calm. De îndată ce pacienţii execută mişcări îndreptate spre un ţel, tremuratul se diminuează sau încetează cu totul. Mersul se caracterizează prin paşi specifici mărunţi şi târşâiţi, partea superioară a corpului pare că vrea s-o ia înainte părţii inferioare, aşa că există tendinţa de prăbuşire în faţă şi lateral. Tendinţa picioarelor de a claca brusc întăreşte acest pericol şi, aidoma celorlalte simptome, nu poate fi influenţată cu ajutorul voinţei. Poziţia pacientului este îndoită, este cea a cuiva încovoiat — dacă nu chiar lovit — de soartă. Până şi aspectul scrisului se adaptează acestei imagini, rândurile cad spre dreapta în jos, literele devin tot mai mici în cadrul rândurilor, aşa încât medicina vorbeşte despre o micrografie. Acestor simptome li se adaugă unele vegetative, precum abundenţa salivei, crizele de transpiraţie şi tipica „faţă seboreică" legată de acestea. În plus, se înre-

Dacă se adaugă înțepenirea care devine clară în acea crispare tipică (*rigor*) a restului corpului, impresia ce se iscă este a unui mort în viață, a unui zombi. Dezvoltarea în direcția lui *rigor mortis* devine limpede cel puțin în reducerea tuturor mișcărilor care însoțesc viața naturală.

Crispare de moarte în timpul vieții — în cazul omului chinez de stat Mao Tse-tung această viziune de oroare s-a transformat într-o realitate macabră, căci fostul revoluționar devenise la sfârșitul vieții un monument viu, ridicat în mod corespunzător politic de către cei ce-l înconjurau. Condamnat de boala lui Parkinson la o imobilitate totală, nu a mai putut în cele din urmă nici măcar să vorbească. Dar ca statuie vie continua să determine viața Chinei, era peste tot prezent ca model și se afla pe buzele tuturor, chiar dacă buzele lui nu mai exprimau de mult decât lipsa de grai și perplexitatea, în acea poziție ușor întredeschisă, tipică bolnavilor de Parkinson.

Pe lângă glasul care piere treptat mai sunt și alte funcții ale corpului care arată că totul o ia pe o pantă descendentă și că forțele dispar. Tendința de a se prăbuși în față ar trebui și ea menționată aici, ca și scrisul. Pe lângă încremenirea care țintește moartea, în tabloul bolii se exprimă și o angoasă profundă care pune stăpânire pe pacienți, de îndată ce aceștia stau liniștiți. Ei nu tremură fin și sensibil ca frunzele de plop-tremurător, ci cu mișcări puternic zgâlțâitoare. Acest tremur grosolan cedează, după cum am mai spus, abia când întreprind ceva. Complet rigizi și lipsiți de expresie la cap și la corp, mișcările zgâlțâitoare arată cât de încărcată de frică și cât de problematică este liniștea neintenționată. Aici zace rădăcina denumirii de *paralysis agitans*. Propriu-zis paralizată și imobilă este angoasa care se mai îngrijește de mișcare.

gistrează perturbări ale alimentării pielii și o scădere a activității sexuale. Pe tărâm psihic frapează oscilații ale dispoziției cu faze melancolice.

Tabloul bolii apare, practic, numai la vârste înaintate și mai ales la oamenii care și-au trăit viața foarte activ și cu exigențe înalte, în mod special la intelectuali. Medicina distinge diferite forme, istoricul apariției variantei celei mai frecvente, așa-numitul parkinsonism primar, denumit și *paralysis agitans*, fiind considerat neelucidat. Numele de paralizie „agitată" clarifică dilema celor vizați: angajamentului lor nervos i se răpește sensul prin paralizie. Alături de acesta există grupa mai mică de sindroame parkinsoniene secundare, de pildă pe tărâmul unei scleroze cerebrale, al unei intoxicații, după o encefalită sau determinat medicamentos prin neuroleptice.[21] O variantă mai rară este boala boxului, cauzată în mod evident de numărul mare de „zdruncinări ale creierului", așa cum a contractat-o fostul campion mondial la categoria grea Muhammed Ali.

După motoul „boala arată umbra" putem constata că cei afectați nu văd mult timp propria rigiditate din expresie și mobilitate, până ce corpul o face de netrecut cu vederea. Ei trăiesc într-o stare de parcă ar fi încremeniți de frică, fără să și-o mărturisească. În adevăratul sens al cuvântului, ei nu fac nici o grimasă. Medicina vorbește de „amimie", lipsa totală a mimicii naturale. Pacientul a învățat în mod evident să nu lase să se observe pe el nici o pornire sentimentală. Chipul său a înțepenit într-o mască ce amintește în anumite privințe de o mască mortuară.

[21] Neurolepticele sunt mijloace întrebuințate în psihiatrie pentru a înăbuși evenimente psihotice.

Dacă se adaugă înțepenirea care devine clară în acea crispare tipică (*rigor*) a restului corpului, impresia ce se iscă este a unui mort în viață, a unui zombi. Dezvoltarea în direcția lui *rigor mortis* devine limpede cel puțin în reducerea tuturor mișcărilor care însoțesc viața naturală.

Crispare de moarte în timpul vieții — în cazul omului chinez de stat Mao Tse-tung această viziune de oroare s-a transformat într-o realitate macabră, căci fostul revoluționar devenise la sfârșitul vieții un monument viu, ridicat în mod corespunzător politic de către cei ce-l înconjurau. Condamnat de boala lui Parkinson la o imobilitate totală, nu a mai putut în cele din urmă nici măcar să vorbească. Dar ca statuie vie continua să determine viața Chinei, era peste tot prezent ca model și se afla pe buzele tuturor, chiar dacă buzele lui nu mai exprimau de mult decât lipsa de grai și perplexitatea, în acea poziție ușor întredeschisă, tipică bolnavilor de Parkinson.

Pe lângă glasul care piere treptat mai sunt și alte funcții ale corpului care arată că totul o ia pe o pantă descendentă și că forțele dispar. Tendința de a se prăbuși în față ar trebui și ea menționată aici, ca și scrisul. Pe lângă încremenirea care întețește moartea, în tabloul bolii se exprimă și o angoasă profundă care pune stăpânire pe pacienți, de îndată ce aceștia stau liniștiți. Ei nu tremură fin și sensibil ca frunzele de plop-tremurător, ci cu mișcări puternic zgâlțâitoare. Acest tremur grosolan cedează, după cum am mai spus, abia când întreprind ceva. Complet rigizi și lipsiți de expresie la cap și la corp, mișcările zgâlțâitoare arată cât de încărcată de frică și cât de problematică este liniștea neintenționată. Aici zace rădăcina denumirii de *paralysis agitans*. Propriu-zis paralizată și imobilă este angoasa care se mai îngrijește de mișcare.

Este un lucru izbitor că aici avem de-a face mai cu seamă cu oameni care au pretenția de a pune în lume ceva în mișcare. Tabloul bolii le arată cât de puține pun ei în mișcare în realitatea interioară, comparativ cu pretenția lor și, mai ales, cât de puțin mobilă este viața lor sufletească, a cărei rigiditate și paralizie se întruchipează acum. În tremur se manifestă, pe lângă frică, și zguduirea printr-o anumită emoție, pacienții putând fi zguduiți desigur și de frică. Interesant este în acest context că psihosomaticianul Georg Groddeck a remarcat în anii Primului Război Mondial o creștere clară a incidenței tremurului parkinsonian.

Se pune întrebarea: de ce este zguduit un om sau de ce tremură, de ce se zguduie el? Tremurăm, de pildă, involuntar când ieșim dintr-o apă rece, pentru a scăpa de senzația că ne e frig și că suntem uzi. Tremurăm de frică și încercăm așa, de exemplu, să ne scuturăm, să ne lepădăm de moartea apropiată și de alți factori care ne urmăresc. Uneori tremurăm de groază, după ce am trăit ceva corespunzător. În mod evident, cei vizați vor să se scuture inconștient de un lucru care le provoacă frică și spaimă și să scape astfel de el. Frica îi face să tremure, spaima, să încremenească. Din istoricul vieții pacienților cu Parkinson poate rezulta impresia că de ceea ce ar vrea ei cel mai mult să se scuture este experiența realității lor. Propriul lor corp inert și mediul înconjurător la fel de inert li se par de-a dreptul supărătoare. Din nou ni se impune imaginea „președintelui Mao", care vedea mereu cum marile și temerarele sale idei eșuau în contactul cu masele inerte ale Chinei.

Paralizia oferă deci aparent un contrast față de starea de a fi zguduit. Ea îi face pe cei afectați să-și dea seama

cât de imobili și de inflexibili sunt în adâncul sufletului lor, în ciuda tuturor lucrurilor impresionante pe care s-au tot străduit să le pună în mișcare. Corpul silește la recunoașterea că nu sunt în stare să se adapteze schimbărilor celor mai vitale. Dacă se extinde asupra respirației, paralizia devine cauza morții. Respirația paralizată întruchipează într-o dublă privință comunicarea paralizată, o dată ce plămânii sunt, după piele, al doilea nostru organ de comunicare. Ei sunt responsabili pentru preluarea energiei. Fie că avem astfel în vedere numai oxigenul vital pentru procesele de oxidare fie că, potrivit concepției răsăritene, prana, forța vieții: în ambele cazuri, o dată cu paralizia respirației este paralizată și alimentarea cu energie. Simptomul clarifică faptul că în corp nu mai intră nici o forță de viață. Strâns legată de organul de comunicare este limba, o dată ce aceasta se bazează pe modulația fluxului expirat. Problemele de limbă care se amplifică pe parcurs oglindesc, de asemenea, tulburarea comunicațională. Vocea nu devine doar mai slabă, ci și sacadată. În cazul în care cuvintele nu mai sunt angajate într-o legătură, conținutul lor devine neangajant și *comun*icarea nu mai constituie o *comun*itate.

Celălalt organ al comunicării, pielea, are și ea de suferit, dacă ne gândim la așa-numita seboree și la consecința ei: fața seboreică, unsuroasă, ce (stră)lucește ca de transpirație. Transpirația de frică pe care o afișează pacienții pe chip poate să exprime permanenta angoasă de moarte. Pe de altă parte, ar putea reprezenta și străduința cu care au încercat *cu sudoarea frunții* să realizeze ceva pe lume. În fine, acest chip are și ceva unsuros și ar putea trimite la o raportare la sfințire. „Cristos" se numește „cel uns", și regii erau unși, înainte, din respect. Astfel,

se manifestă și aici exigența scufundată în umbră. Cei vizați fac o impresie *(strălucitoare*, dar numai pe plan fizic. Strălucirea s-a scufundat în umbră și își procură atenție în corp.

În antecedentele celor afectați se găsește adesea cerința înaltă a unor realizări strălucitoare, obținute cu sudoarea propriei frunți, dar pe lângă ea și angoasa de a eșua și de a nu realiza totuși esențialul. Din faptele pline de strălucirea faimei rămâne adesea numai efortul făcut cu prețul sudorii. Țelul propriu-zis, mai profund (psihic) și mai înalt (social), nu poate fi atins de cele mai multe ori și, chiar atunci când strălucirea și gloria pier, respectivii rămân neîmpliniți în forul lor cel mai lăuntric. Rezultatul marilor lor eforturi în exterior le stă scris pe chip, iar aici stă și cheia situației lor. Ei nu-și arată adevărata față, ci numai o mască „bine unsă".

Într-adevăr, tocmai oamenii care ajung în poziții râvnite, așa cum sunt cele la care aspiră pacienții cu Parkinson și adesea le și obțin, sunt rareori în situația de a-și arăta adevăratul chip. Medicul, de pildă, trebuie să fie mereu „fit" și sănătos, ține de-a dreptul de idealul său să fie mereu pregătit să intervină cu viteza fulgerului pentru omenirea suferindă. Se poate întâmpla ca propriile necesități să fie neglijate, respectiv să fie folosite imagini profesionale sociale, pentru a nu-și arăta adevăratul chip și sarcinile interioare. La avocați, politicieni etc. și la diferite alte persoane publice această tematică poate fi la fel de pronunțată.

Pe lângă tendința de transpirație joacă un rol așa-numitele tulburări trofice, adică de nutriție, ale pielii. Defectele care apar dezvăluie cât de perturbată este suprafața concretă de contact cu lumea înconjurătoare. Pentru

a prelua pe de o parte relații afectuoase cu mediul și a se delimita pe de altă parte de el, pielea ca organ este alimentată deficitar și astfel neglijată în sens figurat.

Particularitățile mersului întăresc interpretările de până acum: cei afectați înaintează, după cum am spus, comparativ cu exigența lor, numai în pași mărunți și târșâiți. În plus, au tendința de a cădea cu capul înainte, căci cu partea de sus tind să avanseze mai repede, decât ține pasul în partea de jos cu realitatea. Corpul demonstrează la fiecare pas discrepanța dintre a voi și a putea.

Chiar dacă este vorba despre oameni activi, destoinici, plini de succes după criterii exterioare, care au întreprins totul pentru a-și demonstra lor și mediului lor cât de ascendent le este drumul, rămâne suspiciunea că nu-și pot respecta propria lor pretenție înaltă de progres pe plan spiritual-sufletesc. Mersul, poziția încovoiată, părând îngrijorată, împovărată, arată și ele același lucru, ca și scrisul care dovedește cu fiecare rând cum se merge cuvânt cu cuvânt, respectiv pas cu pas, în jos. Glasul epuizat vorbește despre faptul că forțele de exprimare slăbesc. În monotonia lui, el subliniază stereotipia exprimării, în caracterul lui sacadat, lipsa de legătură și angajament. Ca barometru al dispoziției, el trădează ceva din resemnarea ce crește în adâncime.

Imaginea epuizării și consumului de forțe se potrivește cu descoperirile medicale sigure de până acum. Pare că dopamina, acea substanță transmițătoare adrenergică, s-ar fi epuizat din cauza activității exagerate. În zona substanței negre (*substantia nigra*), o arie neagră în creier, se poate constata o degenerare clară cu decolorare. Urmarea este o preponderență relativă a polului feminin al activității cerebrale. Cel masculin apare, după ce a fost

exagerat mult timp, epuizat. Cei afectați sunt constrânși să ajungă în polul opus, nu le rămâne altceva decât să împrăștie calm pe baza paraliziei și încremenirii, chiar dacă asta declanșează frică și tremurici. Bine nu se simte pacientul, sincer vorbind, decât în activitate, în care tremurul lui cedează imediat. Multe tendințe ale tabloului bolii se referă la regenerare până la salivarea abundentă, care indică foame și activitate digestivă. Chiar dacă respectivilor tot le mai lasă gura apă cu orice ocazie, se pune problema de a digera mai întâi viața care zace în urma lor plină de activitate exagerată. Interesantă este în această privință o experiență a neuropsihologului american Oliver Sacks: „Pacientul cu Parkinson incapabil să se miște poate să cânte și să danseze, și atunci când face asta, este complet eliberat de handicapurile bolii lui..."[22] Abilitățile polului feminin sunt deci în mare parte cruțate și i-ar sta deschise pacientului.

Potența sexuală care scade stă mărturie pentru lipsa posibilității de a intra în relații cu celălalt sex și deci cu polaritatea. Urmarea firească este lipsa fertilității în domeniul concret, ca expresie a lipsei corespunzătoare la figurat. Iar pacientul voia să demonstreze tocmai în această privință fecunditate în niște strădanii adesea exagerate. Corpul său îi arată că această fază s-a încheiat.

Tipic pentru o boală de nervi, la Parkinson se evidențiază o problemă de coordonare și comunicare. Legătura dintre interior și exterior este la fel de afectată ca și cea dintre sus și jos. Masca încremenită a feței arată dificultățile de a oglindi spre exterior procesele interne și de a corespunde lăuntric evenimentelor externe. Mersul

[22] Oliver Sacks, *Der Mann, der seine Frau mit einem Hut verwechselte*, Hamburg, 1987, p. 136.

problematic trădează greutăţile de coordonare dintre nivelul superior şi inferior, dintre realitatea spiritual-psihică şi cea fizică. Legătura dintre lumea ideatică şi realitate este mult mai problematică decât şi-o admit cei afectaţi. Limba şi scrisul ca posibilităţi clasice de comunicare arată şi ele tendinţe tipice de prăbuşire.

Discrepanţa dintre exigenţa interioară şi reuşitele exterioare devine cu greu mai clară la alt bolnav de Parkinson decât în cazul lui Mao Tse-tung. După victoria lui militară asupra naţionaliştilor şi-a început prima mare campanie care urma să restructureze China din rădăcini, „Marele Salt Înainte". A devenit un fiasco de nedescris, care a ruinat milioane de oameni, în loc, conform promisiunilor, să facă din ei omul nou fericit. Ideile şi reprezentările revoluţionare nu au găsit puntea de legătură cu realitatea ţărănească a vieţii rurale chineze şi i-au sustras acesteia baza existenţei. Mersul istoriei chineze, determinat din acel moment încolo în mod decisiv de Mao, corespunde mersului pacientului cu Parkinson, Mao, chiar dacă acesta încă nu era pe atunci bolnav în mod manifest. Graba bustului de a o lua înainte este o caricatură a vieţii sale. Capul plin de visuri ce zboară în înalturi se năpusteşte în faţă şi pierde contactul cu realitatea materială, simbolizată în trup. Ideile lui Mao şi-au pus amprenta asupra lumii spirituale a Chinei, dar corpul popular inert nu le-a ţinut pasul, şi astfel campania „Marele Salt Înainte" s-a transformat într-un *caz* care a *căzut* fără precedent. Planificată cu intenţia cea mai bună, acţiunea gigantică nu a mai putut fi influenţată de voinţă. Ea a mers direct spre catastrofă, asemănător modului în care cazul pacientului cu Parkinson îşi urmează involuntar mersul. De consecinţele ultimei mari campanii a lui Mao, revoluţia culturală, suferă chinezii până şi în ziua de azi. Din nou, teo-

ria revoluționară a putut fi răsfrântă numai cu violența cea mai mare peste realitatea concretă. În inimile și capetele oamenilor pe care i-a vizat nu a prins, pentru că era și mai îndepărtată de viața reală decât primul „Mare Salt". Astfel, și revoluția culturală a devenit o teribilă înșelăciune și a fost o mare cădere.

Mao a avut o influență atât de marcantă asupra Chinei, respectiv i-a corespuns acestui imperiu gigantic atât de mult ca oglindă, încât el poartă mult dincolo de moartea sa parkinsoniană semnalmentele acestui tablou patologic. Aparatul rigid și înțepenit al puterii, pe care Mao nu l-a vrut niciodată și pe care l-a simbolizat totuși într-un mod atât de pronunțat și chiar fizic, doboară până în ziua de azi încercările de înnoire spirituală. El blochează astfel dorința propriu-zisă a lui Mao, revoluția permanentă, care ține societatea într-o continuă mișcare. Patologul austriac Hans Bankl scrie despre Republica Populară Chineză de azi: „În total, 9 milioane de femei bătrâne își supraveghează în misiune oficială concetățenii. Astfel, totul este terorizat și împiedicat: omul, familia și societatea sunt rigide, atitudinea lor este încovoiată coercitiv, ei tremură. Limba a devenit ininteligibilă, comunicarea cu mediul e la pământ. Este o ironie tragică a istoriei că în urma lui Mao simptomele bolii sale parkinsoniene au fost transferate asupra întregului popor."[23]

Ca și alte tablouri de boli, și sindromul Parkinson lasă să se întrevadă într-un mod teribil adevăratul chip, respectiv model, îndărătul simptomelor și devine de-a dreptul o caricatură. Masca rigidă și unsuroasă în locul vioiciunii spirituale demonstrate în exterior ar putea fi simbolul său.

[23] Hans Bankl, *Viele Wege führten in die Ewigkeit*, Viena, 1990.

Lecția constă în realizarea eliberatoare a modelelor exprimate în simptome. În această privință este important de a face pași mai mici, respectiv de a avea pretenții mai modeste, de a nu ridica glasul atât de tare și de a fi atent la detaliile cerute. Trebuie acordată atenție calității înaintea cantității, finețurile sunt de o însemnătate centrală, la urma urmei este vorba mai ales de o perturbare a motricității fine, precise. Poziția îndoită și tendința de a cădea în nas direcționează atenția în față, pe jos. Trebuie ținut cont cu precauție de realitatea fizică și revenit tot mereu la ea, respectiv la temeiul faptelor. Scrisul care devine mai mic atenționează asupra faptului că orice elan inițial scade în decursul acțiunii. Micrografia ridică de-a dreptul pretenția de a exprima lucrurile mai mărunt și mai realist. Ceea ce a început atât de mare la debutul drumului se încheie cât se poate de modest. Această cunoaștere exprimată în orice rând scris trebuie acceptată în interior.

Rigiditatea enormă din corp s-ar percepe sufletește într-o căutare corespunzător de strictă a esențialului. Rezistențele care apar pe teren fizic trebuie incluse în zborurile la înălțime ale gândurilor. Pacienții trebuie, conform diagnosticului lor de *paralysis agitans*, să deprindă mișcarea și calmul. În locul rigidității și al paraliziei ar trebui să se instaleze calmul în strădaniile lor ce tot dau năvală înainte, iar în locul mișcărilor tremurătoare din corp ar fi indicat să fie mișcați sufletește. În tremur vibrează, pe lângă angoasă, și emoția și afectivitatea care lipsesc în plan sufletesc. Frica și strâmtorarea exprimate pe chipul unsuros și în tremurat s-ar putea realiza printr-o mai mare consistență a ideilor. Elementul vast care zboară în înalt ar trebui adus pe pământ și adaptat limi-

telor înguste ale propriei realități psihice. Pretenția de faimă și onoare, așa cum se oglindește ea în chipul uns, ar putea fi satisfăcută prin niște pași lăuntrici de dezvoltare strălucitori. „Cristos", cel uns, este de fapt un titlu de onoare pe care Iisus cel istoric și l-a câștigat prin merit pe drumul său. El stă pentru o dezvoltare ce cuprinde, pe lângă trup, și sufletul și spiritul, o dezvoltare ce leagă susul de jos și interiorul de exterior. El era rezervat acelor ființe a căror viață devenise o parabolă pentru unitatea dintre om și lume. Asta însă este pretenția și misiunea tainică a pacientului cu Parkinson.

Întrebări

1. Ce sentimente ascund îndărătul feței mele de poker?
2. Ce spaimă a pătruns în membrele mele? Ce-mi ia glasul?
3. Angoasa de moarte mă face să devin încremenit de moarte?
4. Ce frică, ce orgoliu mă mână, nedându-mi pace în interior, și îmi împiedică liniștea lăuntrică?
5. Ce țel înalt mă face atât de neliniștit și de nemulțumit?
6. Cum îmi modelez comunicarea ca să fie atât de neangajantă, încât mai curând împiedică decât creează comunitatea?
7. Cu ce îmi uzez forțele și ce-mi rămâne ca țel?
8. Unde exagerez polul masculin activ? Ce i-am rămas dator polului feminin pasiv? Cum îi merge copilului din mine?
9. Ce a rămas nedigerat în viața mea?

10. Unde am mizat mai mult pe cantitatea din afară decât pe calitatea dinăuntru?

11. Cum este relaţia mea spre sus, cum este cea spre jos, cea cu propriul tărâm de jos, cum este raportul dintre lumea interioară şi cea exterioară?

Coreea lui Huntington sau coreea

Acest tablou al bolii mult mai rar comparativ cu Parkinsonul ţine de sindroamele extrapiramidale care au o mobilitate excesivă. Ca o sabie a lui Damocles stă de la naştere deasupra capului celui vizat, dar izbucneşte abia între 30 şi 50 de ani. Moştenită autozomal[24], orice copil care are un părinte afectat de această boală va avea aceeaşi soartă cu o probabilitate de 50 de procente. Pe fondul unei vlăguiri generale a musculaturii, se produc brusc mişcări smucite, de obicei asimetrice, mai cu seamă ale membrelor şi ale muşchilor feţei. De aici şi numele (grec. *choreia* = dans). Lor li se adaugă o slăbire progresivă a performanţelor conştiinţei, mergând până la demenţă. Adesea survin o labilitate emoţională şi un dezechilibru psihic. Din punct de vedere biochimic, la bază se află, ca şi la Parkinson, o tulburare în metabolismul neurotransmiţătorilor, acele substanţe mesager de la capetele nervoase.

Tabloul bolii îşi capătă particularitatea prin neîndoplecarea apariţiei lui în a doua jumătate a vieţii şi prin timpul lung (de gândire) pe care îl acordă în prealabil victimelor lui. Este ca şi cum ar vrea să le înveţe să accepte

[24] Gena coreei se află pe una dintre cele 22 de perechi normale de cromozomi (= autozomali) şi se impune faţă de predispoziţiile ereditare sănătoase ale cromozomului corespunzător cu o probabilitate de 50 la sută.

inevitabilitatea destinului şi să profite de timpul ce le este dăruit. Caracterul ameninţător al viitorului măreşte presiunea de a savura clipa şi de a trăi în prezent. Tocmai în inexorabilitatea sa, acest tablou patologic duce nu rareori pe căi rodnice. Cei vizaţi nu au până la urmă posibilitatea să treacă pe lângă rândul din *Tatăl nostru* „Facă-se voia Ta". Ei se nasc cu această misiune şi o ştiu cel târziu atunci când părintele respectiv contractează boala, ceea ce duce adesea la întrebări timpurii asupra sensului vieţii şi la preocuparea cu tematica religiei. Posibilitatea de a găsi fericirea lumească în lumea materială este pusă de la început sub semnul întrebării. Legătura retrospectivă a omului cu originea sa şi relaţia cu unitatea dincolo de lumea contrariilor pot surveni devreme la orizont. Cele două întrebări centrale: „De unde vin?" şi „Unde mă duc?" se impun mai degrabă ca de obicei şi, o dată cu ele, lecţia de învăţat, căci mai cu seamă tema „destin" este cea care îi este dată de la naştere celui vizat.

Acolo unde nu este acceptată ameninţarea fatidică, rămâne numai fuga deznădăjduită în faţa propriei meniri. Ea poate să ducă la o sete incredibilă de viaţă şi la încercarea de a trăi cât se poate de repede cât se poate de multe. Chiar şi în această privinţă se mai învaţă în sensul lecţiei, după cum se va vedea. Propria tinereţe înseamnă în acest caz totul, şi cei vizaţi devin efectiv caricatura acestei societăţi care simte în mod asemănător. Se înregistrează şi sfada cu soarta dură, precum şi proiectarea vinei asupra părinţilor. Reproşul că nu ar fi trebuit să aducă pe lume copii se numără încă printre cele mai blânde şi corespunde în acelaşi timp recomandării medicinei.

Proiectarea vinei este varianta necliberată a preocupării cu problematica moştenirii familiale. În acest caz,

sarcina „transmisă" şi preluată involuntar devine de necuprins cu vederea. Genetica, precum şi experienţele din psihoterapie arată cât de mult suntem copiii părinţilor noştri. La moştenirea legală mai putem renunţa, cea genetică şi cea psihică ne rămân însă orice ar fi.[25] Moştenirea de grea povară a taţilor se întrevede aici, blestemul ereditar al Antichităţii se semnalează şi el, şi chiar şi karma familială a hinduşilor joacă aici un rol. Nouă, modernilor, ne-ar plăcea să fim total independenţi şi nou-nouţi pe această lume. Atunci, un tablou de boală precum cel al coreei trebuie să declanşeze o spaimă nemărginită, dovedindu-ne clar şi răspicat că, de fapt, este tocmai pe dos. Şi înainte umplea de groază, întrucât cei atinşi de el erau consideraţi blestemaţi sau posedaţi. Se pare că medicul newyorkez George S. Hunington ar fi decis să cerceteze tabloul bolii când i-a fost dat să asiste cum o mamă şi cu fiica ei, surprinse în public de o criză, au fost ocărâte de trecători ca făpturi ale diavolului.

Dorinţa de înţeles de a proiecta la această soartă toată energia asupra anilor tinereţii şi de a suspenda timpul de după mijlocul vieţii corespunde nu numai evaluării clare în cultura noastră a fazelor vieţii, ci este şi expresia nerezolvată a unui model de viaţă atemporal, comun religiilor şi multor culturi: drumul afară în lume, iar după mijlocul vieţii, întoarcerea şi revenirea la matcă, la propriul mijloc.

---

25 O orientare provenind din SUA a travaliului conştiinţei, înfiinţată de Robert Hoffman şi cunoscută la noi sub numele de proces *Hoffman Quadrinity*, prelucrează timp de o săptămână foarte intens relaţiile parentale. După această săptămână nu mai rămâne nici unul dintre modelele proprii care să nu provină de la unul sau celălalt dintre părinţi şi să nu fi fost preluat fie direct, fie inversat în opusul său.

În acest sens se poate interpreta și demența care debutează cu izbucnirea simptomelor și se amplifică tot mereu. Creierul ca centrală de comandă abdică încet, dar sigur și se retrage de la putere. Pacienții renunță la orice răspundere și se cufundă tot mai adânc în apatie, până ce contactul cu anturajul se întrerupe complet. Prin simptomatica fizică nerezolvată, care corespunde unei fugi complete de răspundere, transpare latura ei rezolvată, și anume sarcina de a se reorienta după mijlocul vieții și de a se întoarce spre interior. În retragerea interesului de la lumea înconjurătoare se poate recunoaște principiul budist al indiferenței, *uppekha*, pe care Orientul îl consideră atât de esențial pentru calea dezvoltării. Din cauza inevitabilității destinului care îi paște pe pacienți, ar fi desigur o binefacere de a întrevedea aceste posibilități rezolvate încă înainte de izbucnirea simptomaticii.

Simptomul cel mai spectaculos, mișcările involuntare ca de dans, se aseamănă unor descărcări spontane de energie acumulată. Cei atinși suferă de o lipsă drastică de tensiune, până ce o criză de mișcare recuperează în mod exagerat cele omise. Ei *execută* în sensul propriu al cuvântului *un dans*. Întrebarea: „Ce te-a apucat?" ne stă pe buze. În limbajul poporului ne interesăm astfel, în cazul tuturor pacienților care cad pradă crizei, în legătură cu un fel de posedare. În orice caz, o porție mai mare de energie s-a cufundat în umbră, își croiește în timpul crizei drum în mod spectaculos și aduce astfel pacienții automat în centru. Se descarcă parcă exploziv energie de dans. La urma urmei, orice dans este o transpunere și descărcare de energie în formă potențială rituală. Mai ales mișcările specifice ale mâinilor și picioarelor amintesc de poziții simbolice, cum sunt cele „mu-

dra" din sistemul yoga. Referitor la predeterminarea evenimentului, de netrecut cu vederea nici de către oamenii occidentali, se iscă suspiciunea că aici au fost aduse la viață sarcini care trebuie trăite. Cei afectați au în mod evident numai alegerea cu câtă conștiență preîntâmpină tema dată. Este posibil ca nu doar în caz individual să fie vorba de relicve ale unor succesiuni rituale de dans, care trebuie executate fără conștiința Eului și fără expectative, căci exact asta e ceea ce fac pacienții. Sunt vizibil solicitați să-și pună forța la dispoziție pentru aceste ritualuri de dans. Dar, întrucât le lipsesc conștiența și înțelegerea profunzimii acestui eveniment, modelele nu-și mai ating randamentul inițial și se repetă la intervale de timp, fără a oferi o ușurare cu adevărat durabilă. Cât sunt totuși de importante o arată imposibilitatea de a le împiedica.

În loc de a stăvili astfel de furtuni de mișcare și de a ține măsura, scopul terapeutic trebuie să fie mai degrabă de a-i anima pe bolnavi să treacă de la sine, de bunăvoie, în extremele încordării și relaxării, să se dedea cu trup și suflet unor dansuri extatice și unor posibilități profunde de regenerare, să se sucească și să se contorsioneze, pentru a elimina prin dans toate sucelile și contorsionările din sufletul lor, să facă tot felul de strâmbături vieții și să-și dea drumul, pe scurt să cedeze furtunii și avântului propriei lumi lăuntrice. La indienii nordamericani există un model ritual, obiceiul de a-și dansa în stare de trezie visul.

Cât de aproape zac una de alta revolta împotriva unui atare destin și supunerea în fața lui o poate arăta povestea vieții cântărețului protestatar american Woodie Guthrie și a fiului său Arlo. Woodie le-a cântat muncitorilor

agricoli californieni, care trăiau îndurând lipsuri, renumitul său cântec „This land is your land"[26], pentru a-i îndemna la răscoală. Viața lui a fost un unic protest împotriva Americii din timpul său. Încă înainte să moară de coreea Huntington, fiul său, Arlo, a preluat tradiția de la tatăl lui și a devenit una dintre figurile de cult în lupta tineretului american împotriva războiului din Vietnam, pentru autodeterminare și scoaterea de sub interdicție a drogurilor care amplificau conștiința. Arlo Guthrie a făcut ulterior pasul de la cântărețul protestatar angajat la căutătorul angajat pe calea realizării de sine.

Întrebări

1. Unde las să mi se scurgă energiile? Unde tind spre oprire și acumulare și apoi spre o descărcare explozivă?
2. În ce puncte înclin să execut un dans care nu stă în vreun raport cu situația în care mă aflu?
3. În ce măsură găsesc calea de mijloc între calm și activitate?
4. Ce rol joacă întrebarea legată de sensul vieții mele?
5. Sunt dispus să preiau răspunderea pentru destinul meu?
6. Cum este relația mea cu fazele vieții, tinerețe și bătrânețe?
7. Ce „povară ereditară" am de rezolvat eliberat pe tărâm sufletesc? Există o moștenire pe care mi-au lăsat-o străbunii mei?
8. Cât de conștientă este raportarea mea la ritualuri? În ce măsură viața mea este un ritual?

[26] *Acest tărâm este tărâmul tău.* În continuare, textul cântecului constă, în esență, dintr-o descriere a pelsajelor nord-americane.

Atac de apoplexie

În cazul apoplexiei se ajunge la o întrerupere a căilor nervoase centrale în creier, ceea ce duce la o hemipareză care paralizează una dintre jumătățile corpului. Este de o *semnificație* decisivă dacă este afectată partea stângă, arhetipal feminină sau cea dreaptă masculină și dacă i se întâmplă unei femei sau unui bărbat. De aici rezultă patru situații de bază diferite.

Temeiul evenimentului patologic îl furnizează mai ales hipertensiunea arterială cu consecințele sale. Situația psihică fundamentală este înfățișată pe larg în *Probleme cardiace*[27]. Dacă formulăm exagerând, este vorba despre oameni superactivi, care preiau recunoscători toate bătăliile, pentru a nu trebui să se angajeze în acea unică bătălie decisivă a vieții lor. Orice lovitură poate să provoace vătămări numai acolo unde atacă ceva dur, rigid, care se sfarmă. La cele mai multe atacuri de apoplexie, acesta este cazul din pricina unor procese de sclerozare. Ele au la bază fie niște obturări ale vaselor sangvine din cauza cheagurilor sau constricții vasculare arteriosclerotice cu o alimentare deficitară a țesutului cerebral, fie rupturi vasculare cu hemoragie corespunzătoare în creier. În mod tipic, apoplexia te lovește în pat sau la toaletă, unde presiunea provocată de efort scade rapid. Aproape toate funcțiile pot avea de suferit. De pildă, dacă este atins centrul respirator, *survine moartea*. Ea se vestește adesea prin așa-numita respirație Cheyne-Stoke. Niște pauze înfricoșător de lungi sunt urmate ca o com-

[27] Vezi capitolul despre hipertensiunea arterială în: R. Dahlke, *Herz(ens)probleme — Be-Deutung und Chance der Herz-Kreislauf-Probleme*, München, 1990.

pensație de respirații deosebit de adânci. Reglarea propriu-zisă a respirației a încetat deja și mecanismele pentru cazuri de urgență preiau de fiecare dată în ultimul moment comanda.

La atacul tipic de apoplexie sunt atinse căile centrale de conducere, înainte de a se încrucișa pe partea opusă. Dacă se ajunge, de pildă, la un blocaj în emisfera cerebrală stângă, deficiențele vizează partea dreaptă a corpului. Simbolic, este afectat astfel în acest caz întotdeauna polul masculin. Lui i se atribuie jumătatea dreaptă a corpului, cu care s-ar mânui sabia puterii, și tot așa și emisfera stângă a creierului. Simbolul Tai Chi oferă o imagine a acestei repartizări:

Partea dreaptă a corpului corespunde câmpului yang masculin alb și are în centrul ei punctul negru al principiului contrar, femininul yin, exprimat în corp prin emisfera cerebrală feminină dreaptă. Pe partea yin feminină opusă (neagră) se află în schimb punctul yang alb masculin în centru. Acesta ar corespunde emisferei cerebrale masculine stângi în mijlocul jumătății feminine stângi

a corpului. Dacă deficiența în urma apoplexiei se află deci în emisfera cerebrală dreaptă (feminină), se ajunge la vătămări pe jumătatea stângă feminină a corpului.

Partea afectată i se ia de-a dreptul celui lovit de apoplexie, el nu o mai simte și nu o mai recunoaște ca aparținându-i. Un pacient care a avut peste noapte un atac de apoplexie simțea că-l deranjează piciorul soției sale în pat și încerca să-l dea deoparte din jumătatea lui de pat. Abia după niște încercări zadarnice mai îndelungate, și-a dat seama că era vorba despre propriul lui picior, față de care pierduse orice referință.

În acest tablou al bolii se repetă întru câtva drama creației, în care Dumnezeu i-a luat primului om Adam o latură[28], spre a o forma din ea pe Eva, pentru care, silit de împrejurări, nu a avut decât o jumătate la dispoziție. Din acest moment oamenii sunt înjumătățiți și au misiunea de a-și regăsi cealaltă „jumătate mai bună". Un om, în al cărui trup se inversează actul creației, este desigur lovit în întregul lui. Fie că îi este luată jumătatea stângă feminină, fie cea dreaptă masculină, el este oricum condamnat la neajutorare și neputință. Că lui, celui devenit unilateral, îi vor fi acum sarcină ambele laturi se vede în tabloul bolii și în mânuirea lui practică. În vreme ce zace în pat *doborât* în adevăratul sens al cuvântului și se îndepărtează de partea afectată, își îndreaptă privirea automat spre cealaltă parte, și deci și spre focarul

[28] Luther a tradus în acest loc în mod liber *coastă* pentru latură. [După cum se știe, o nouă epocă pentru istoria traducerilor biblice în limbile moderne începe în secolul al XVI-lea, prin traducerea Bibliei de către Martin Luther în limba germană vorbită de popor și prin ideile sale reformatoare. Acestea au fost un îndemn pentru celelalte popoare să traducă Sfânta Scriptură în limba lor vorbită, *N. t.*]

bolii din creierul său. Şi în timpul măsurilor de recuperare, când pacientul îşi repune cu greu corpul în funcţiune, el depinde în mod decisiv de jumătatea lui sănătoasă, dar trebuie să-şi îndrepte întreaga atenţie asupra celei bolnave.

Celor loviţi de apoplexie le-a alunecat în propriul trup sarcina de a-şi căuta cealaltă jumătate, şi astfel ea le este pusă într-un mod şi mai accentuat. Se conturează suspiciunea că până acum nu au prelucrat-o nici pe plan partenerial, nici în sufletul lor. O astfel de neglijare a unei jumătăţi se poate întruchipa în deficienţa şi, în cele din urmă, suprimarea acestei laturi. Soarta le arată celor afectaţi jumătatea lor de măsură şi că ei îşi târăsc cealaltă jumătate numai ca pe un apendice sau chiar balast prin viaţă. Situaţia devine foarte conştientă în simptom, ei trebuind să-şi care după ei partea *lipsă* cu ajutorul celei sănătoase. Acum realizează că nu pot înainta în viaţă atât de unilateral şi că, fără ajutorul celei de-a doua mâini, nici nu o mai pot *mâ*nui. Colţul lăsat al gurii aflat în partea care atârnă de un fir trădează dispoziţia şi cât de importante sunt ambele părţi ale feţei, pentru a se exprima adecvat.

Ceea ce se descrie adesea ca lovitură sau trăsnet picat din cer senin ne confruntă în realitate cu teme amânate. „Norii de furtună" din care a tâşnit trăsnetul se adunaseră deja de mult timp, pe cerul foarte înnorat semnele indicau de mult vijelie ca urmare a unilateralităţii. Însă pentru cei afectaţi, problematica părţii lor neglijate le este adesea atât de străină, încât tot îi nimereşte subiectiv nepregătiţi. Uneori partea lovită a corpului lor şi a sufletului lor participa atât de puţin la viaţă, încât ei nu se confruntă cu adevărat nici măcar cu deficien-

ţa acestei părţi. Cu îndepărtarea lor tipică de latura paralizată, ei exprimă că nu vor să ştie nimic de ea. Ochii lor sunt îndreptaţi către partea opusă şi privesc spre focarul incidentului în creier şi deci spre rădăcina răului.

Când l-a lovit damblaua pe fostul şef al Africii de Sud şi i-a scos din luptă latura stângă feminină, asta nu i s-a părut nici măcar a fi un motiv ca să pună armele jos în ceea ce priveşte treburile de guvernare. Ca reprezentant al regimului de apartheid, era o figură simbolică pentru reprimarea polului feminin (negru). Când acesta a ieşit acum şi din viaţa sa personală, nu i-a lipsit în mod evident mult. Însă camarazilor săi de partid, figura din fruntea statului lor care se putea recunoaşte acum ca unilaterală şi în exterior le devenise pesemne prea făţişă. Trebuia să apară un alt bărbat, spre a continua politica unilaterală. Poate pentru a scăpa de soarta predecesorului său ori pentru a feri ţara de întorsături nefavorabile, recăderi şi atacuri politice, acela a direcţionat cârma statului prudent spre centru.

Nu numai în politică poate să devină atacul un nou început, ci toate măsurile terapeutice vizează acelaşi lucru şi în cazul celui de apoplexie. Pacienţii trebuie să înveţe din nou aidoma unor copii mici să *mâ*nuiască partea lovită. Punctul principal al gimnasticii bolnavilor tinde ca ei să se orienteze spre partea cu *lips*uri. Capul întors în cealaltă direcţie este sucit tot mereu în cea neluată în considerare ba chiar desconsiderată. Astfel, ei învaţă la o vârstă înaintată că au două părţi şi că în pieptul lor sălăşluiesc două fiinţe.

Atacul de apoplexie se poate recunoaşte, aşadar, ca executare compulsivă a sarcinii formulate de C.G. Jung de a integra propria latură de umbră. După Jung, în con-

ştiinţă îi lipseşte oricărui bărbat partea lui feminină, *anima*, şi oricărei femei partea ei masculină, *animus*. O dată cu înaintarea în viaţă această cotă-parte opusă tinde tot mai mult spre realizare. În apoplexie piere şi partea *paralizată* încă dinainte, ea se desolidarizează parcă de imperiul corpului şi se opune tuturor comenzilor. Nici nu mai comunică nimic înapoi către centrala comună. Se află în grevă şi face pe moarta. Cei cărora li se adresează greva trebuie acum să cedeze şi să facă fizic ceea ce refuzaseră psihic: să se ocupe ca niciodată în prealabil de cealaltă jumătate.

Bolnavii deprind în exerciţii mici din nou pas cu pas mersul. Adesea se foloseşte în acest scop un cadru pentru mers, care aminteşte clar de premergătorul utilizat de copii ca să înveţe să meargă. În ceea ce priveşte mâna, recăderea este şi mai serioasă. Apucatul, care îi este înnăscut copilului, trebuie reexersat cu partea afectată. Simbolic, devine aici limpede că pacienţii trebuie abia să îşi ia din nou viaţa în mâini şi să înveţe să *prindă* cu adevărat ceea ce se petrece. În situaţia acută nu sunt capabili să-şi *cuprindă* viaţa cu ambele mâini. Cei apropiaţi sunt opriţi la patul bolnavilor, pentru a îndrepta tot mereu atenţia pacienţilor, prin mângâieri, asupra părţii afectate. În timp ce aceia ar prefera să-i aibă dinspre latura lor sănătoasă, sunt rugaţi de medic să se aşeze tocmai pe marginea opusă a patului. Astfel, pacienţii sunt siliţi să se îndrepte spre partea pierdută de ei. Răsucirile şerpuitoare ciudate pe care le execută în această situaţie critică trădează cât de greu le vine să satisfacă această pretenţie ce li se adresează. Ei mai încearcă nu rareori chiar şi acum să iasă din starea de belea, numai pentru a nu trebui să se dedice jumătăţii lor de viaţă desconsiderate.

Atacurile de apoplexie au loc aproape întotdeauna în ultima treime de viață, în care sarcina integrării polului opus capătă o importanță centrală. Pentru a se însănătoși trebuie să integreze ceea ce lipsește. Omul dincolo de mijlocul vieții este solicitat cu precădere de această misiune, mai cu seamă dacă ceea ce lipsește constituie jumătatea sa de viață.

Întrebări

1. Ce vor să-mi spună problemele mele cu hipertensiunea sau cele vasculare?

2. Ce parte mi-a fost luată, cea stângă feminină sau cea dreaptă masculină?

3. În ce privință mi-am ignorat, nu mi-am luat în considerare sau chiar mi-am desconsiderat până acum latura slabă a vieții?

4. Am delegat-o unui partener și o las să trăiască?

5. În ce punct mă aflam în viață, când m-a lovit apoplexia? În ce direcție mă mână întorsătura neașteptată?

6. Ce rol a jucat până acum polul meu opus intrat în grevă, latura mea de umbră? Ce rol îi revine în viitor?

7. Cum poate fi îmboldită această a doua jumătate să coopereze din nou?

8. Ce-i mai lipsește vieții mele, pentru a fi completă? Ce m-ar putea face să fiu sănătos și întreg?

Scleroză multiplă

De acest tablou al bolii sunt afectați în Germania peste 50 000 de oameni, în lume peste două milioane. În țările nordice mai mult decât în cele din sud, iar femeile

sunt în mod vizibil „preferate". Boala izbucnește de obicei între 20 și 40 de ani, dar, privind retrospectiv, semnele ei pot fi urmărite adesea înapoi până în copilărie. Deja numele de scleroză multiplă dă niște indicii clare. Această expresie raportată de medicină asupra sistemului nervos caracterizează însă la fel de bine modelul psihic de bază al celui afectat. Se evidențiază printr-o duritate extraordinară față de sine și de lume, ceea ce se cristalizează adesea în lipsa de considerație față de propriile necesități și în principii și reprezentări morale dure, uneori de neclintit. Sclerozările din sistemul nervos central întruchipează nu rareori sclerozarea temelor centrale de viață. Legăturilor dereglate dintre nervi și mai ales de la nervi la mușchi le corespund lipsa de angajare și redusa disponibilitate de intermediere a pacienților între necesitățile lor unilaterale de viață și cerințele lumii exterioare. Medicina nu are certitudini legate de baza somatică a SM. Certă este numai descompunerea tecilor nervilor din mielină, care duce pe termen lung la pierderea conductibilității nervoase.

Tabloul bolii are atâtea fațete și simptome, încât adesea este diagnosticat greșit la început. După ce s-a pus diagnosticul, el este tăinuit adesea de către medicina tradițională[29] din cauza caracterului său nemilos și a imposibilității tratării. Acest procedeu în sine deja îndoielnic este deosebit de lipsit de sens la pacienții cu SM, deoarece pe baza modelului lor psihic sunt cu atât mai mult într-o situație fără ieșire. Întrucât au pretenția de a funcționa mai mult decât bine și de a face totul în procent de sută la sută și, în plus, mai au și tendința de a căuta la ei

[29] În afară de cortizon în pușcu, cu un efect destul de contestat, nu există la ora actuală un mijloc alopat la SM.

toată vina, aceste deficiențe multiple îi aduc în situații disperate, ceea ce merge uneori atât de departe, încât ei acceptă diagnosticul, atunci când în cele din urmă îl capătă, simțindu-se de-a dreptul ușurați, fiindcă îi eliberează definitiv de acuzele de a se preface și a se eschiva și le oferă un pretext pentru a mai renunța puțin la propriul perfecționism. Căci acum efectiv nu mai trebuie să fie în stare să facă totul.

Tendința de a-și încleșta dinții și de a arunca toată vina asupra lor înșiși, cuplată cu o anumită încăpățânare, este și un pericol în cazul interpretărilor ce se ivesc aici. Să mai atragem o dată atenția asupra faptului că nu este vorba de o estimare, chiar dacă limba lasă uneori să pară că e așa, ci întotdeauna de o interpretare. Dacă ne interpretăm viața cu toate fenomenele ei, ea nu devine mai bună sau mai rea, ci capătă semnificație.

În ciuda multitudinii lor, simptomele întăresc *un* model de bază. Senzația frecventă de durere pe șira spinării provine de la profunzimea proceselor inflamatorii cronice care se derulează în această zonă. Ele indică un conflict amplificat pentru francheță, care arată că sinceritatea, simularea și dovada de coloană vertebrală sunt legate de dureri. În acest context se semnalează și alte senzații de durere. Multe persoane afectate se plâng de dureri de picioare, acestea indicând cât de greu le este drumul care de obicei nu-i al lor propriu. Durerile de gambă și laba piciorului pot parcă să le *taie picioarele* și ilustrează cât este de dureros să facă față drumului pe care au pornit. Ele îi forțează să se *coboare* până la a-și accepta propria slăbiciune dureroasă. Faptul că tot se mai afirmă că tabloul bolii se desfășoară fără dureri trebuie să sune macabru în urechile celor care suferă de pe urma lui.

Tulburările de sensibilitate exprimă că cei vizaţi nu mai simt nimic în diferite arii ale corpului şi sufletului şi că nici nu mai percep nimic cu ele. Chiar dacă un medic îi atinge cu un ac, ei nu o realizează. Până şi lucruri care îi ating direct şi în mod periculos, ba chiar riscă să-i rănească, nu mai sunt sesizate de ei, au fost înlăturate de ei. Se poate vorbi realmente despre o înlăturare a lumii exterioare şi a efectelor acesteia. O astfel de *deconectare* devine clară şi în alte simptome, cum ar fi slăbirea reflexelor, care poate merge până la o lipsă totală de reflexe. Reflexele sunt răspunsurile cele mai simple ale sistemului nervos la stimuli. Oamenii fără reflexe au pierdut cele mai vechi posibilităţi moştenite de reacţie la mediul lor înconjurător, respectiv au renunţat la ele. Ei sunt în adevăratul sens al cuvântului lipsiţi de reacţii. Oricât de mult sunt supuşi stimulilor, rămân muţi şi nu mai reacţionează în sensul cel mai profund la viaţă şi la cerinţele ei. Acestui lucru îi corespunde apatia, care se manifestă adesea în faze. Cuvântul „apatie" merge în semnificaţia sa literală încă un pas mai departe, o dată ce el înseamnă non-suferinţă (de la grec. *a* = nu şi *pathos* = suferinţă). Astfel, el indică, dincolo de slăbiciunea tipică, refuzul de a participa la viaţă şi de a împărtăşi suferinţa cuiva. Pacienţii încearcă, ce-i drept, să facă totul cum trebuie, dar fără participare lăuntrică. Şi cum să ia parte la viaţa altora, când nici cu a lor nu simpatizează cu adevărat, după cum o dovedesc tulburările de afect. Senzaţiile de amorţeală sunt adesea cele dintâi simptome şi pot să înceapă atât de treptat, încât cei afectaţi îşi conştientizează uneori situaţia abia târziu.

Cuplat cu ele apare aproape întotdeauna o pierdere a forţelor. Pacienţii observă încet-încet că totul îi oboseşte

foarte mult şi că activităţile cotidiene de-abia mai pot fi rezolvate. Viaţa a devenit în adevăratul sens al cuvântului prea epuizantă. În cele din urmă nu mai pot adesea nici să-şi ridice picioarele. La figurat, ei nu mai pot face un pas mare, slăbiciunea *copleşitoare* împiedică progresul şi ascensiunea în viaţă, în ciuda orgoliului care frecvent există. Cu picioarele care nu-l mai poartă, corpul semnalizează că temelia vieţii şi-a pierdut capacitatea portantă. Paralizia fizică exterioară este o imagine a celei interioare. La început, pacienţii mai încearcă încă adesea să înainteze în viaţă, *agăţându-se de orice pai* şi de orice proptea. Chiar dacă viaţa le pune de mult beţe în roate, ei refuză, atât timp cât se mai poate, să recurgă la ajutorul unui băţ — un al treilea picior — care le-ar mări din nou baza vieţii. Asemenea bastonului, şi scaunul cu rotile înconjurat de atâta groază poate să aducă o uşurare enormă, dacă pacienţii se hotărăsc să lupte cu ei înşişi şi să accepte ajutorul.

Lipsa puterii mergând până la fenomenele de paralizie a degetelor şi mâinilor arată că nu există forţa necesară pentru *a-şi lua în mâini* propria viaţă. Pe nici unul dintre planuri, pacienţii nu (se) mai pot *apuca* energic (de) ceva. La fenomenele de paralizie se asociază situaţia interioară, care este resimţită de parcă ar fi paralizată.

Senzaţia de oboseală paralizantă care se înregistrează adesea cadrează şi ea cu acest tablou. Unii pacienţi dorm până la 16 ore şi astfel îşi petrec şi pierd dormind peste o jumătate din viaţă. Starea lor de după trezirea târzie o descriu nu rareori ca fiind parcă „buimacă". Buimăceala în faţa cerinţelor propriei vieţi şi a necesităţilor ei este un element caracteristic. Starea abătută resimţită demonstrează că pacienţii sunt deja *abătuţi* în timpul şi în cursa

vieții lor și că nu prea se mai poate spera să ajungă la țintă cu forțe proprii. Se spune, ce-i drept, în popor că oboseala nu este o boală, numai că această formă care solicită întreaga viață trece dincolo de oboseala firească, rezultând din risipa de forțe. În mod evident, de aici se desprinde și o porție serioasă de apărare împinsă în corp, în fața unei vieți în stare de trezie. Pacienții confirmă adesea că ar prefera efectiv să treacă peste întreaga lor mizerie dormind. Pe de altă parte, și risipa de forțe este enormă. Pentru pacienți, totul este atât de istovitor, încât până și nimicurile îi fac extrem de obosiți. Cuțitul de bucătărie poate să fie deja prea greu, atunci când propriul braț este deja resimțit ca o greutate mare. Astfel de greutăți ca de plumb indică povara care îi apasă și în sens figurat pe cei vizați. Este evidentă suspiciunea că există pe undeva o fisură prin care se scurge energie. Această gaură a fost probabil descoperită de medicină: investigări ale sistemului imunitar evidențiază că SM trebuie privită drept o boală de autoagresiune. Toate forțele disponibile sunt consumate în lupta împotriva sa însuși, așa încât pentru viața exterioară mai rămâne doar puțin.

Alte simptome vizează vezica urinară, acel organ cu care putem da drumul, dar și exercita presiune. Și aici, în prim-plan, stă la mulți pacienți cu SM tot slăbiciunea. Nu se mai pot abține, adică în cele mai mărunte ocazii vezica lor dă pe-afară. Simptomul îi trimite cu forța înapoi, în situația primei copilării cu incapacitatea ei de a-și controla funcțiile organice și propria viață. Lacrimile nevărsate sus, pe care pacienții cu SM nu și le pot admite în lipsa lor de reacție și în blocajul lor de sentiment, ei le lasă să curgă jos, unde nu le remarcă nimeni altul. Acest plânset *deplasat* se și poate transforma din nou în-

tr-un plânset autentic în momentul configurării complete a tabloului bolii, când măsurile de apărare se prăbușesc conform tendinței sub povara suferinței. Nu rareori se ajunge atunci chiar la un fel de a fi de-a dreptul plângăcios, care nu îi este nimănui atât de penibil precum le este celor afectați. La cel mai mic fleac, o scenă de film emoționantă sau altele asemenea, fluxul psihic acumulat de atât timp se eliberează într-un șuvoi de lacrimi. Sau lacrimile se preling mereu de la sine și le arată pacienților cât de ușor îi vine de fapt sufletului lor să plângă. O viață secată de sentiment nu corespunde în mod vizibil menirii lor, iar ochii permanent umezi arată cât sunt de mișcați în forul lor cel mai lăuntric. Asta este valabil în general pentru lipsa de afect și duritatea răsfrânte spre exterior. Când se rupe barajul de acumulare rezultă revărsări emoționale, care indică un cu totul alt om.

În inflamările vezicii urinare (cistite) se întruchipează conflictul pentru a da drumul. Devine o nevoie *arzătoare*. Simptomul forțează mereu, fără ca pacientul să poată da mult din sine și din sufletul său. Simptomul nu demonstrează numai cât de necesar este să dea drumul, ci și cât îi vine de greu acest lucru și cât de dureros îl resimte.

Retenția urinară care se semnalează și ea, aproape opusul incontinenței urinare, întruchipează reținerea extremă în probleme de ordin psihic. Cât este de independent întregul eveniment de corporalitatea pură o arată faptul că revărsarea *plângăcioasă* a vezicii poate alterna cu o retenție totală a lichidului. *Reținerea* propriului flux sufletesc este unul dintre simptomele caracteristice pentru situația psihică de bază.

Problemele de vorbire care se adaugă ilustrează aceeași temă. Tulburările în găsirea cuvintelor arată că pacienților le *lipsesc cuvintele*. Ei sunt *fără grai*. Exprimarea lor de sine este sensibil perturbată când devine problematic să scoată o frază legată. În dificultatea de a păstra o coerență, de a formula o frază întreagă, articulată în sine, se înregistrează o altă caracteristică, aceea a tulburării întregului context. Coordonarea unor părți dependente unele de altele este perturbată. Viața pe care o duc este incompatibilă cu propria ființă. Problemele de coordonare sunt hotărâtoare și în alte domenii. Încă înainte de paralizie ele handicapează pacienții și duc la acel mers nesigur tipic, care pare ca de om beat. Cei afectați se clatină prin viață și-și mai pot determina numai foarte limitat propriii mușchi. Această lipsă de determinare se regăsește peste tot. Tabloul bolii se desfășoară în puseuri atât de imprevizibile de suișuri și coborâșuri, încât pacienții nu se mai pot bizui decât pe moment.

Punctul slab atins este pe plan fizic legătura dintre nerv și mușchi. Conform medicinei tradiționale, la SM este vorba mai cu seamă despre o inflamație nervi–mușchi degenerativă, deci un conflict cronic la punctul de legătură dintre conducțiile informaționale și organele de mișcare executante. Transmiterea informațiilor este pusă sub semnul întrebării. În cazul tulburărilor în găsirea cuvintelor, pacienții nu mai pot comunica verbal și pierd astfel o posibilitate esențială de a-și influența anturajul. În măsura în care nu-l mai pot influența prin cuvinte, își pierd și capacitatea de a-l dirija. În pierderea verbală a controlului zace, pentru oamenii la care controlul intern este mai presus de toate, o amenințare cumplită. Dacă influențarea are loc prin intermediul scrisului, paraliza-

rea amenințătoare a brațelor poate deveni o angoasă teribilă. În această tendință de control și influențare constă și explicația pentru gradul extraordinar de organizare atât al diferiților bolnavi de SM în parte, cât și al întregii comunități de destin. În efortul lor de principiu, ei chiar mai ajută adesea și alți bolnavi. Mai ales pacienții care și-au depășit propriile probleme găsesc aici un câmp pentru modelul lor intern. Atât timp cât nu este folosit pentru a se abate de la propriile sarcini, ci din contră, pentru a le recunoaște în oglinda altor bolnavi, aici sălășluiește o soluție *miraculoasă*.

Problemele de memorie trimit într-o direcție asemănătoare. Pacienții nu mai pot memora nimic, reține nimic, deci nici nu mai pot avea un cuvânt de spus. Ei nu mai sunt *răspunzători*, nu sunt nici măcar în stare să răspundă concret, nici la exigențele partenerilor de discuție, nici la cele ale vieții. Este evident că cel care nu poate să răspundă nu poate nici să poarte vreo *răspund*ere. Pacienții activi și orgolioși vor rareori să realizeze ceea ce tabloul bolii le face atât de limpede, se și codesc adesea să accepte invalidizarea care îi eliberează și din punct de vedere juridic de îndatorirea răspunderii proprii.

Pierderea capacității de concentrare arată incapacitatea de a rămâne la o idee. Pacienții cu SM au principial tendința să se țină rigid de anumite puncte de vedere, chiar dacă sunt rareori în situația de a le susține față de altele sau chiar de a le impune în ciuda greutăților. Exigențele lor sunt marcate de statornicie și fidelitate față de principii până la rigiditate și chiar îndărătnicie. Scăderea capacității de concentrare este, asemenea revărsării vezicii urinare, o încercare de autoajutorare a corpului. Fără concentrare le este imposibil celor afectați să ră-

mână pe pistele umblate, cu care sunt obișnuiți. Din contră, sunt permanent aruncați de pe pistă, își uită tema și trebuie să se reorienteze.

Ei pierd într-adevăr și foarte concret din priviri realitatea, căci simțul văzului este adesea și el afectat. În fenomene de lumină ciudate, cum ar fi niște fulgere luminoase, se poate vedea tentativa organismului de a lăsa să li se aprindă pacienților o luminiță în legătură cu percepția lor. Ei văd în mod evident lucruri care nu există. Deseori își pun și un văl pe ochi și orbirea survine în faze. Când exact jumătate din câmpul vizual cedează, interpretarea devine clară: ei mai văd numai o jumătate a realității (proprii). Imaginile duble care apar adesea indică un echivoc și o ambiguitate periculoase. Expresii precum „fund dublu" sau „morală dublă" trădează calitatea care se desprinde de aici. Din acest context face parte și faptul că reprezentările de morală și etică sunt de multe ori atât de stricte, încât pur și simplu nu poate fi ceea ce este. Și acest lucru poate fi indicat de imaginile duble. Realitatea este măsurată — pe neobservate — cu un criteriu dublu.

Optica dublă indică faptul că se încearcă să se trăiască simultan în două lumi incompatibile. Lumea propriilor necesități și cea a cerințelor mediului înconjurător sunt incompatibile, motiv pentru care majoritatea pacienților se decid în mod inconștient să reducă drastic senzațiile și percepțiile proprii sau să nu le mai recepționeze deloc. Însă imaginile duble arată că propriile reprezentări continuă să dăinuie în umbră și intră de aici în concurență cu lumea exterioară. Pacienții cu SM sunt, ca să zicem așa, copiii a două lumi (aflate în luptă între ele). Nu se pot dezvolta plenar în nici una dintre aceste lumi

și stau între două scaune. Două percepții care nu pot fi suprapuse fac adesea ca pe respectivul să-l ia amețeala. Mecanismul este același ca în cazul răului de mare. Amețeala îl duce pur și simplu și îl și induce în eroare.

Tulburările de echilibru care se înregistrează adesea țin de acest context. Ele arată cât de puțin se află pacienții în armonie psihică. Se deplasează pe un teren care se clatină. Adesea pacienții descriu experiența că pământul le fuge de sub picioare, că trebuie să se zbată ca să înainteze ca prin nisipuri mișcătoare sau să-și țină echilibrul pe o fâșie îngustă ca un dansator pe sârmă. Într-adevăr, o dată cu avansarea tabloului bolii pericolul *prăbușirii* se apropie. Umbra netrăită riscă să-i (a)tragă pe pacienți în zona ei de influență. Este deosebit de periculos dacă la această oscilare se adaugă slăbiciunea și tulburările senzoriale în picioare, care se simt de multe ori fie grele de-o tonă, fie ca adormite.

Structura personalității ce rezultă aici este marcată pe de o parte de dorința de a controla și planifica totul dinainte, pe de alta de lipsa unor reacții adecvate la provocări. De îndată ce se iscă ceva împotriva reprezentărilor lor stabile și adesea rigide, la pacienți survin rezistența și anxietatea. Dar angoasa considerabilă de a rata și lipsa încrederii în sine îi împiedică să dea expresie nemulțumirii lor. Acest amestec trezește ușor la cei ce privesc din afară impresia de îndărătnicie.

Înăbușirea tuturor impulsurilor vitale proprii, reacțiilor și răspunsurilor lor la viață de-abia de le este conștientă celor vizați. Dacă ea se conștientizează treptat, se ajunge uneori la o supracompensare și la o sete de viață deosebit de demonstrativă. Rigiditatea și reprezentările fixate constrastează cu tendința de a face pe placul tutu-

ror, iar pacienții își neglijează propriile necesități, ceea ce le produce o furie interioară. În mare măsură incapabili să se impună și să exprime agresiuni, ei și le dirijează pe acestea spre interior chiar împotriva lor. Explicația medicală a SM ca o boală de autoagresiune indică dispariția energiei. Propoziții tipice în terapie sunt: „A trecut viața pe lângă mine", „Căsnicia mea a fost un lung șir de jertfe", „Am cedat mereu cu umilință", „Nu mi-am permis niciodată o slăbiciune" sau „M-am îndepărtat atât de mult de mine însumi".

Un rol foarte important îl joacă problematica sexuală, care este foarte marcată la bărbați și se ajunge de la o erecție slabă, la o ejaculare precoce și până la incapacitatea de a avea orgasm. Deosebit de dificil în atitudinea de viață îndreptată spre exterior a pacienților este că ei nu mai *rezistă* la nici o comparație în aprecierea lor. Tot comportamentul orientat pe orgoliu și concurență, care este fundamental stânjenitor pe tărâm sexual, este supus unei terapii drastice, iar tendința generală a tabloului bolii de a constrânge la slăbiciune este accentuată și mai mult.

Simptomele îi fac pe de o parte onești, pe de alta, ele ilustrează lecția de învățat și indică drumul. Induratia și întărirea îi solicită să devină duri, fermi și consecvenți în impunerea propriilor necesități de viață și să găsească tăria în ei înșiși. O puternică încredere de sine ar trebui să devină baza vieții psihice și să înlocuiască indurația nervilor fizici. Nervi de oțel sunt de dorit numai la figurat. Pacienții cu SM tind, cu teama lor de a se vedea pe sine, darămite de a se realiza pe sine, să se facă mici, neajutorați și insensibili.

Eliberarea slăbiciunii constă, în definitiv, în a se preda pe sine, în a accepta *cedarea* impusă de corp și în a lăsa

lucrurile în voia lor. Sarcina luptei devine sarcina vieții. Necesitatea neexprimată deschis a pacienților cu SM de a planifica, conduce și controla totul conform reprezentărilor lor este supusă de către destin terapiei. Abia când s-a realizat o desprindere de exigențele mediului înconjurător se pune problema de a transforma din nou egoismul cucerit — și mai întâi salutar — și de a-l supune unei voințe superioare. „Facă-se nu voia mea, ci voia Ta!" Numai că, înainte ca astfel de idealuri religioase înalte să aibă o șansă, este necesar să se poată sta în interior pe propriile picioare. Necesitatea răzbaterii proprii duce un destin de umbră și este trăită aproape exclusiv prin intermediul simptomelor bolii. Cu diagnosticul de SM se poate exercita putere, ceea ce este văzut rareori și contestat deseori. Sarcina nu poate consta într-o cedare continuă în fața cerințelor mediului, ci mai întâi în cedarea în fața propriilor necesități și, în cele din urmă, în fața lui Dumnezeu, respectiv a unității în sensul lui „Facă-se voia Ta!" Dăruirea față de mediu ar putea să acționeze eliberator, numai când supunerea oarbă și ascultarea recalcitrantă din slăbiciune se prefac într-o participare înrădăcinată în interior, așa cum se petrece adesea dacă pacienții se implică în ceea ce-i privește pe tovarășii lor de suferință. În nevoia exagerat de mare de somn și în oboseala *paralizantă* se accentuează latura noptatică și deci cea feminină a zilei și le stă pe inimă pacienților. Propriile sentimente, vise și fantasme și spațiul lor vital devin sarcină de viață.

Durerile la coloana vertebrală îndreaptă atenția asupra luptei pentru propria verticalitate și asupra tematicii sincerității, care răzbate și în alte simptome. Tendința de amețeală conține, dincolo de ea, cerința de a se roti

o dată cu lumea, de a pune sub semnul întrebării aparenta siguranță și lumea aparențelor propriilor principii și a reprezentărilor de morală și de a pune din nou în mișcare rigiditatea punctelor de vedere ce decurge de aici. Drumurile umblate și reprezentările prestabilite, care stau în fața pacienților și deci le stau în cale, trebuie clătinate și zguduite.

Imaginile duble indică, printre altele, că mai există încă o realitate pe lângă cea curentă și că viața are realmente fundul dublu. Abia din încrederea în această a doua treaptă, planul divin, care conține în sine toate planurile omenești, poate să crească acea încredere în sine care le lipsește într-atât pacienților cu SM.

Vezica ce se revarsă vrea să dea imboldul pentru a vărsa lacrimi, pentru a reduce cu orice ocazie din suprapresiunea stazei psihice. Iritarea vezicală îndreaptă atenția asupra conflictului din jurul temei „a da drumul". Retenția urinară, o reținere și îndepărtare completă de schimbul cu lumea din jur, le indică în sens rezolvat să reflecteze la ei înșiși, să-și folosească energiile psihice pentru sine: în loc de reținere și retragere, reflectare și reconsiderare a propriei persoane.

În această direcție trimit și tulburările senzoriale: cu simțul pentru propriul corp și capacitatea de a simți lumea exterioară, celui afectat trebuie să i se îndepărteze din conștiință în mod foarte evident lumea exterioară cu toate cerințele ei. Ceea ce rămâne ca sarcină este de a învăța să simtă și să perceapă lumea interioară nedreptățită. Indiciul spre interior se poate descifra și din fenomenele de paralizie. Dacă picioarele nu ne mai duc, este evident că nu mai trebuie să ieșim în lume, orice fugă pentru alții, respectiv pentru recunoașterea de către alții a

luat sfârșit. A *merge* spre interior rămâne singura posibilitate deschisă. Dacă mâinile devin lipsite de forță, nu mai este, în mod corespunzător, sarcina lor să *pună mâna* pe lumea exterioară și să-i imprime propria *amprentă*. A-și lua singuri în mâini propria viață interioară rămâne în schimb ceva posibil și devine o sarcină de prim-rang.

Reflectarea cea mai amplă duce la imagini arhetipale, așa cum le cunosc mitul și religia. Astfel, sarcina cea mai cuprinzătoare, care apare în fiecare tablou patologic cel puțin la orizont, este reflectarea finală asupra patriei primordiale spiritual-sufletești a omului. La tablourile de simptom care amenință să încheie această viață sau să o limiteze atât de drastic, această sarcină este deosebit de proeminentă. La un tablou de boală precum cel al sclerozei multiple, care încearcă să forțeze atât de pronunțat prin intermediul simptomelor o referință la propria persoană și la propria lume interioară, această temă este accentuată suplimentar. Astfel, respectivii sunt aduși să înțeleagă tema religiei, a reconectării cu originea în sens religios. Iar marile întrebări ale ființării ca om răsar din împărăția umbrelor în lumina conștienței:

„De unde vin?" — „Unde mă duc?" — „Cine sunt?"

Întrebări

1. De ce sunt atât de dur cu mine și îi judec atât de dur pe alții, și totuși încerc să le fac toate pe plac?

2. Unde încerc să-mi controlez mediul înconjurător sau să mă controlez pe mine însumi, fără a fi în poziția de a o face?

3. Ce alternative există în această lume pentru viziunile mele de neclintit asupra vieții, a moralei și eticii ei?

4. Cum mi-aș putea ușura viața? Unde aș putea *exercita* mai multă răbdare cu mine? Cum să stau față de slăbiciunea mea, cum să mă împotrivesc ei?

5. Ce mă împiedică să particip la viață? Ce mă determină să mă deconectez de ea? Ce posibilități am să preîntâmpin stresul, suprasolicitarea și agitația înfrigurată?

6. Ce-mi paralizează curajul sufletesc? Ce rezistență mă obosește?

7. De ce mă anesteziez? Unde mă dau surd? La ce sunt orb?

8. În ce măsură îmi orientez energia principală împotriva mea?

9. Unde pot să percep în viața mea fluxul psihic care îmi umple vezica? Unde sunt întârziate lacrimile, unde sunt superflue?

10. Cât sunt de capabil să răspund vieții și să port răspunderea? De ce îndeplinesc așteptări, în loc să ascult de mine însumi? Cum ajung de la determinarea străină la răspunderea proprie?

11. Cum își găsesc loc împreună fluxurile din sufletul meu într-un model? Care le este ordinea naturală? Ce trebuie pus pe primul loc? Cum se pot coordona ordinea exterioară și cea interioară?

12. Ce mă împiedică să preîntâmpin deschis ceea ce este imprevizibil și schimbător în viața mea?

13. Cum pot, păstrându-mi identitatea psihică, să mă încadrez în marele întreg și să găsesc sensul vieții mele?

Epilepsie

Epilepsia ne confruntă cu atacul cel mai înspăimântător pe care-l cunoaștem. Cuvântul „atac" arată că sun-

tem atacaţi de ceva, de ceva străin, ce vine în mod evident din afară. În diferite culturi, de exemplu cea indiană, tabolul bolii trece drept o manifestare a sacrului care se revarsă dintr-un alt plan asupra celor vizaţi. Indienii pleacă de la ideea că nişte spirite străine pătrund în aceştia. Atacul îl văd ca pe o luptă între două spirite pentru un trup. În medicina mai veche exista şi la noi, pe lângă expresia „boala copiilor", şi denumirea de *morbus sacer*, boală sfântă.

Fenomene de posedare sunt cunoscute şi aici la noi, şi nici măcar psihiatria, care ar trebui s-o ştie de fapt, nu se poate atinge de această temă. Posedarea şi în general existenţa lumii spiritelor cadrează atât de puţin cu imaginea noastră asupra lumii, încât astfel de fenomene sunt trecute sub tăcere. Numai că ignorarea problemelor nu are, după cum se ştie, înrâurire asupra existenţei lor. La cazurile nu atât de rare de epilepsie, este vorba oricum despre o problemă psihiatrică. Ar trebui tratată printre bolile mintale, pentru care sunt valabile alte condiţii iniţiale.

Criza epileptică mare clasică este numită de medicină „grand mal", ceea ce vine din franceză şi înseamnă „marele rău". Spre deosebire de ea, există crizele numite „petit mal", adică „micul rău", la care lipseşte componenta convulsivă şi numai cunoştinţa se pierde pentru scurt timp. În ambele denumiri rezidă ideea că în timpul crizei răzbate ceva rău, fie că loveşte din afară sau izbucneşte dinăuntru.

Fenomenele fizice ivite se pot interpreta desigur după aceleaşi criterii ca şi alte simptome, dar de fiecare dată ne tot lovim de graniţa cu boala mintală. Decisiv în cazul tuturor tipurilor de epilepsie, inclusiv al tulburărilor de scurtă durată a conştiinţei (absenţe), este pierderea

cunoştinţei. Pacienţii pleacă, sunt realmente duşi, absenţi. Conştiinţa lor le părăseşte corpul, îi smulge parcă din această realitate într-o alta, în care nu se orientează şi din care în general nu pot aduce amintiri. Şi suferinţa lor se deosebeşte de problemele pur fizice, întrucât ei nu realizează momentele decisive ale stării lor.

Dacă luăm în considerare evenimentul fizic al crizei, el apare ca un cutremur. După o aură[30] scurtă care apare din când în când şi le vesteşte pacienţilor evenimentul ameninţător, ei cad deodată pe jos şi în leşin. (S)cade şi tensiunea, iar respiraţia le este mai întâi aproape oprită. Pacienţii scot uneori la început un ţipăt puternic. În continuare corpul este bântuit de unduiri convulsive puternice, adesea fac spume la gură şi se poate să-şi muşte limba şi să scape fecale şi urină. Se încearcă protejarea pacienţilor ca să nu se muşte, băgându-li-se o bucată de cauciuc între dinţi, pentru a nu-şi sfâşia limba şi buzele. Pupilele sunt lărgite şi lipsite de reacţie, rigide ca la morţi. Pentru cei care-i privesc chiar arată de parcă pacienţii ar fi la ultimele zvârcoliri. După câteva minute de luptă caracterizată prin spasme, energia lor este epuizată, convulsiile scad şi ei cad într-un somn profund, aşa-numit terminal, din care pacienţii se trezesc sleiţi, continuând să fie obosiţi şi adesea cu durere de cap.

Printre micile crize de epilepsie se numără o serie de stări de obnubilaţie cu o buimăceală ca în vis şi cu deliruri. Se poate ajunge la reprezentări delirante, la dezorientare, stări fizice de excitaţie, acte ratate şi chiar izbucniri de violenţă. În plus, există o abundenţă de stări de

[30] Aură se numesc, în acest context, nişte avertizări scurte care precedă criza propriu-zisă. Există aure de lumină, dar şi unele de auz, gust sau miros deosebit de pronunţate.

tip psihiatric de indispoziții depresive cu irascibilitate și tendință de suicid, până la fenomene atât de ieșite din comun precum mania deambulatorie sub formă de crize sau *epilepsia marmottante*, cea limbută.

Înaintea interpretării diferitelor simptome aș vrea să menționez un eveniment din macrocosmos, care corespunde în simbolistica lui crizei de grand mal în multe privințe: cutremurul. Și aici se descarcă forțe puternice într-o mișcare bruscă și smucită. Pământul se cutremură, până ce tensiunile cele mai mari au trecut, și își revine apoi la calm prin seisme ulterioare mai mici. Desfășurarea și distrugerile sunt atât de asemănătoare, încât am putea considera că pământul a trecut printr-o criză epileptică. Până și numele ar fi transferabil, căci orice cutremur este un mare rău din perspectiva oamenilor afectați. Dacă este așa și din perspectiva pământului trebuie pus la îndoială, dacă ținem cont de fundalul activității de cutremurare. Cutremurele ating așa-numite zone de tensiune ale suprafeței terestre, care apar prin faptul că două plăci tectonice alunecă una pe lângă cealaltă. Întrucât marginile lor nu sunt omogene, se ajunge la constituirea unor câmpuri de tensiune enorme. Dacă arcul este întins prea mult, aceste tensiuni acumulate de-a lungul deceniilor se descarcă în cutremure care vin sub formă de unde, ca niște atacuri. San Francisco, situat direct pe falia St. Andreas, una dintre cele mai mari zone de tensiune, este comparabil unui epileptic în așteptarea următoarei crize. Cercetătorii seismografi nu au fost satisfăcuți de cutremurul care a avut loc acolo în 1990, în sensul că li s-a părut prea slab pentru a echilibra tensiunile puternice, formate de la ultimul mare cutremur încoace. Cercetătorii pornesc deci în argumentația lor de la ideea că pământul are nevoie de aceste cutremure, pentru a se

elibera de tensiunile sale interne. Exact la fel au însă nevoie și pacienții de descărcările lor. Epilepsia nu este o excepție, chiar dacă ea produce astfel vătămări îngrijorătoare în sistemul nervos.

Un alt tablou din domeniul medical, care este în mare măsură analog cu derularea crizei, ar fi cel al unui tratament cu șocuri electrice. În psihiatria mai veche se încerca prin curentări electrice puternice, sub anestezie, să se obțină o ameliorare în cazul tablourilor patologice psihiatrice. Totul semăna cu o exorcizare. Dar experiența a arătat că *spiritele rele* chiar o luau uneori pentru un timp la sănătoasa. Din exterior, un șoc electric arată ca un atac artificial de epilepsie sau un atac arată ca un șoc electric natural. Într-adevăr, criza de grand mal poate fi privită ca un fenomen electric, la care un potențial supradimensionat suprapune orice activitate electrică a creierului și o reduce astfel la tăcere. Conștiința pacienților parcă ar fi deconectată de o forță superioară. Întrebarea este: de cine și pentru ce? Răspunsul cel mai profund nu se poate deriva din simptomele fizice, întrucât esențialul este aici un fenomen de conștiință, iar noi nu știm ce se desfășoară pe celălalt plan, inaccesibil conștiinței aflate în stare de veghe.

Simptomele vizibile în exterior ne deschid însă accesul la condițiile generale ale tabloului bolii, precum și la lecția de învățat cifrată în el. Aura, primul indiciu, îi deprinde în mod evident pe pacienți să fie atenți la semne, mai cu seamă la semnele dintr-o altă sferă. Siliți de nevoie, ei învață să estimeze semnificația iminentă a unor astfel de indicii, chiar dacă nu le pot nici explica, nici înțelege.

Criza convulsivă este imaginea unei lupte. În orice luptă există întotdeauna cel puțin două părți care rivalizează.

Așa cum la cutremur cele două plăci tectonice se află în coliziune, și la epileptici două lumi par să intre în conflict. Spasmele sunt expresia frecării care se naște atunci. Conștiința se luptă cu un alt plan, neconștient, și este supusă foarte repede. Celălalt plan trebuie atribuit în orice caz inconștientului. Ipotezele indiene despre iruperea altor lumi spirituale în viață sunt astfel la fel de puțin excluse, ca și posibilitatea unei izbucniri a vieții spre alte lumi spirituale. În orice caz, a se preda luptei dintre lumi și a fi mereu pregătit când cele mai mici semne ale celeilalte părți o cer par să fie sarcină. Dacă în contactul cu cealaltă parte, care este obținut cu forța în tabloul bolii, s-ar intra de bunăvoie, atunci corpul ar fi despovărat.

Sub aspectul crizei devine clară tensiunea care s-a acumulat în pacienți. Ei au spume la gură și arată astfel proverbial cum le este. Fie că fac spume de furie, fie din cauza vreunei alte energii, cert e că din ei vrea să iasă ceva care s-a adunat deja de mai mult timp. Este plauzibilă presupunerea că în viața lor normală ei trăiesc mai degrabă înfrânându-și spumegările. În această perspectivă criza, în care pot să spumege în fine o dată ca lumea, este și relaxantă. Oliver Sacks menționează atacuri de epilepsie „care sunt însoțite de o senzație de pace și de o stare autentică de bine". Cinci fotografii de pacienți ne fac să ne gândim la erupții vulcanice și la balauri care scuipă foc.

Tendința stimulată de spasmele musculaturii limbii de a-și mușca limba pledează pentru situația tensionată de la începutul evenimentului. Mai bine mușcă-ți limba decât să rostești ceva, spune o vorbă, de care epilepticii se apropie periculos de mult. Să te încleștezi în ceva înseamnă să nu-i mai dai drumul cu nici un preț. Epilep-

ticii exprimă un regret din cauza nereușitei, când își mușcă singuri buzele. Atunci, în afară de spume și un țipăt, nu le poate ieși desigur nimic altceva pe buze. Decât să lase să iasă ceva, mai bine se sfâșie singuri.

În căderea pacienților și în leșinul care este pe cale să se producă zace cerința de a da drumul puterii și de a se lăsa să se prăbușească. Este vorba despre dăruirea față de cealaltă putere, la care nu se poate ajunge cu mijloacele lumii ce ne este nouă familiară. Pacienții aleg doar din lipsa conștienței lor o modalitate drastică de a se (pre)da destinului. Indiciul de a se supune este susținut de un alt simptom somatic. Tensiunea care scade arată că acum nu este momentul de a se impune pe sine, ci de a accepta și de a se lăsa în seama unor forțe mai puternice.

Tematica descărcării presiunii acumulate se oglindește și în faptul că bolnavii dau durmul involuntar la urină. Vezica este organul cu care reacționăm cel mai sensibil la o presiune căreia nu-i facem față psihic. O folosim în toate ocaziile posibile pentru a ne eschiva și a elibera, într-un locșor retras și fără confruntări, *apăsarea* acumulată.

Imaginea crizei indică după lupta inițială o slobozire pe toată linia, și astfel se adaugă și intestinul cu defecație tot involuntară. Fecalele vin direct din tărâmul de jos al corpului, acel ținut al umbrelor în care domnește Pluto-Hades, zeul împărăției morților. Privind astfel lucrurile, în acest simptom zace cerința de a se ușura o dată în toată sinceritatea și în văzul lumii, fără rușine și considerație față de propria lume a umbrelor. Temele întunecate acumulate aici ies în criză la lumina publică, ce le este altminteri strict interzisă din cauza conținutului simbolic examinator. În cele din urmă, în acest simptom se poate recunoaște și pretenția de a lăsa ceea ce este ma-

terial în urma sa. Per total, se conturează un tablou al lipsei de inhibiție, al unei lipse de inhibiție care nu capătă în viața celor afectați vreo șansă în afara crizei. Din contră, de exemplu, scrisul pedant al multor epileptici dovedește o ordine marcată de nevoia de a face un efort și a se concentra.

Oprirea inițială a respirației, așa-numita apnee, te face să presupui că starea la care sileşte criza nu este din această lume. Respirația este expresia clară a legăturii noastre cu polaritatea, cu lumea contrariilor. Cei doi poli inspirație și expirație ne înlănțuie de ei de la prima la ultima noastră suflare. Înainte de a respira pentru prima dată încă nu suntem cu adevărat pe această lume, cu ultima suflare trebuie să o părăsim. Cercetarea modernă a trecerii în neființă și a morții dezvăluie că în starea de moarte aparentă, deci când oamenii nu mai respiră, ei fac niște experiențe care coincid, ce-i drept, între ele într-un mod uimitor, dar pe de altă parte nu sunt din această lume.[31] Din examinările persoanelor aflate în meditație adâncă a rezultat că experiențele extracorporale se corelează în alte lumi spirituale cu fazele opririi respirației.

Aici cadrează și pupilele lărgite și lipsite de reacție, care se comportă aproape ca în moarte. Faptul că sunt largi, parcă mărite de groază, poate indica, așa ca și țipătul inițial care apare uneori, că pacienții prind totuși din zbor chiar la început o impresie fulgerătoare a celuilalt plan, care îi transpune într-o sperietură imensă sau într-o uimire incredulă. De obicei, scoatem de spaimă sau groază un țipăt sau pentru că ceva trece dincolo de forțele proprii; rareori se întâmplă să o facem și de în-

[31] Cf. Lucrările lui Elisabeth Kübler-Ross și Raymond Moody.

cântare. În acest sens, și respirația nu se poate opri de sperietură. Chiar și un strigăt de ajutor ar fi compatibil cu situația, ca și un prim țipăt, care iese din dimensiunea de adâncime a celor afectați. Neuropsihologul Oliver Sacks arată că Dostoievski trăia din când în când aure epileptice extatice, și îl citează după cum urmează: „Există momente, și ele durează numai cinci sau șase secunde, în care faci experiența existenței unei armonii divine... Claritatea înspăimântătoare cu care se revelează și extazul cu care te umple sunt cumplite. Dacă această stare ar dura mai mult de cinci secunde, sufletul nu ar putea s-o suporte și ar trebui să fugă. În aceste cinci secunde trăiesc o întreagă viață omenească, și aș da totul pentru ele, fără să cred că am plătit prea mult..."[32]

EEG-ul sprijină interpretările iruperii ca în atac a ceva ce năvălește violent. Activitatea electrică proprie a creierului este deconectată fulgerător. Siguranțele se ard, și o forță mult mai puternică preia inițiativa. Sistemul nervos al pacienților nu este în măsură să reziste în stare conștientă la curentul care devine astfel mai puternic. Aici ne apropiem din nou de interpretarea indiană că în epilepsie se manifestă din plin o putere sacră. Și noi cunoaștem astfel de idei din Biblie, când oamenii nu suportă vederea directă a lui Dumnezeu și primesc multe avertizări în acest sens. Putem cel puțin să constatăm că în criză acționează o forță care este pe departe superioară celei a pacienților. Nici sistemul nervos nu îi face față electric, nici conștiința în altă privință. Este de parcă s-ar comuta brusc de la curentul alternativ normal la un

[32] Oliver Sacks, *Der Mann, der seine Frau mit einem Hut verwechselte*, Hamburg, 1987.

curent tare. Conform experienţelor cu terapia reîncarnării, la epilepsie este vorba mai ales despre irupereа unor forţe întunecate foarte puternice.

Este de înţeles că pacienţii au nevoie de somn după ce trec prin atâtea. Dar somnul adânc, aproape încă neconştient, care nu revigorează, ci este el însuşi încă istovitor, indică faptul că experienţele pe celălalt plan trebuie fie continuate, fie integrate într-un proces ce mistuie forţele, iar conducţiile supraîncordate trebuie regenerate. Este clar că după atac capul doare, la urma urmei a fost un timp extrem de suprasolicitat cel puţin energetic, dar probabil şi din punctul de vedere al conţinutului. Pacienţii îşi revin numai încet din călătoria lungă, ce spulberă limitele conştiinţei lor. După aceea sunt comparativ relaxaţi şi de-abia dacă îşi amintesc de ceva sau nu-şi amintesc nimic.

Din faptul că la fiecare grand mal se distrug celule cerebrale se poate deduce, că pe termen lung, cei afectaţi se vor îndepărta de capul şi de voinţa lor. În această direcţie trimit şi imaginile târzii ale epilepticilor, care pot arăta o încetinire şi prolixitate generală până la semne de demenţă.

Simptomele evenimentului de *petit mal* pătrund şi mai departe în domeniul psihiatric şi vor fi menţionate aici numai tangenţial, pentru a arăta că ele indică în principiu în aceeaşi direcţie. În spatele absenţelor se ascund obnubilaţii, care pun brusc stăpânire pe pacient. Obnubilarea este o situaţie de trecere de la un plan la altul: de la zi la noapte sau de la trezie la somn. Absenţele îl forţează pe pacient să depăşească aceste puncte de trecere dintre planuri, în acest caz dintre veghe şi visare, respectiv veghe şi somn. Sarcina este evident să-şi conştienti-

zeze zona crepusculară, să-i acorde de bunăvoie mai multă atenție și să devină călătorul dintre lumi.

Fenomenele de delir sunt deja experiențe dintr-o altă lume. Pacientul care halucinează optic vede ceva ce nu poate percepe nimeni în afara lui. Lucruri asemănătoare sunt valabile pentru formele acustice, olfactive și tactile de halucinație.[33] Pacientul ar trebui și trebuie să învețe în mod evident să integreze în viață aceste dimensiuni diferite ale realității sale. Având în vedere că la imaginile delirante este vorba de obicei despre manifestări ale umbrei, lecția de învățat este clară: conținuturile refulate mult timp din conștiință vor să fie (re)cunoscute și integrate.

Această corelație devine și mai clară în deliruri. Aici se străduiește să iasă la suprafață umbra cea mai pură, adică cea mai întunecată, motiv pentru care psihiatria și taxează un lucru de genul acesta de obicei ca străin de natura omului. În delir se manifestă natural tot ceea ce pacienții nu cunosc din viața lor obișnuită. În multe privințe va fi chiar efectiv contrariul. Asta nu îl face însă străin de natura omului, ci trădează că ține de natura cea mai profundă a pacientului. Este umbra sa, cealaltă latură a sa, cea întunecată. Dacă se manifestă pe neașteptate „fapte violente necontrolabile și absurde", asta arată pe de o parte că pacientul a ținut aceste energii atât de mult timp și atât de total sub control, încât singura lor cale de ieșire era în mod evident să-și facă loc cu forța. Pe de altă parte trădează că aceste fapte, comparate cu existența sa burgheză, nu-și au sensul, dar compara-

[33] Halucinațiile acustice confruntă oamenii cu un auzit delirant, cele olfactive cu un mirosit aidoma lui, cele tactile cu un simțit de același fel și în fine mai există și halucinații gustative.

te cu existența sa totală, îi reprezintă latura cealaltă, întunecată, și capătă astfel cu atât mai mult sens. Această jumătate întunecată trebuia să ducă în mod evident deja de prea mult timp o existență grea, de umbră, așa încât acum răzbate la lumina conștiinței cu un efect spectaculos. De aceste zone țin și acele aure rare, la care vocile devin tot mai tari și mai insistente, iar în punctul culminant celui afectat i se sustrage conștiința.

La simptome precum mania deambulatorie caracterul de cerință imperioasă iese deschis la iveală. Pacientul a pășit în mod evident prea mult timp pe loc, respectiv a stat fixat pe același petic sau pe aceeași temă. Acum este mânat de-a dreptul compulsiv să o pornească la drum și să colinde prin tărâmuri noi și prin alte lumi.

Expresia de epilepsie limbută sau flecară (în cazul *epilepsiei marmottante*) arată foarte clar mesajul. Nu se mai pune problema de a-și mușca mai bine limba decât de a deschide buzele. Vremea reținerii distinse, respectiv inhibate a trecut. Pacientul și-a adunat mult prea mult timp și prea concentrat forțele, acum a venit momentul să le dea drumul și să lase ca fluxul îndelung acumulat să se reverse în vorbărie. Simptomul reprezintă aici efectiv ruperea zăgazurilor. În acest punct toate atacurile de epilepsie se aseamănă. Sunt ca ruperi de stăvilare, care pun în mișcare părți reținute ale naturii.

Desigur că fac parte dintre lecțiile cele mai importante pe care ni le dă de învățat evenimentul epileptic, acelea de a se alătura debitului mare al energiei vitale și de a lăsa energiile proprii să curgă liber, respectiv să se descarce liber. Pe de altă parte, aici este codificată cerința de a se deschide altor planuri, și mai ales celor care sunt închise conștiinței normale din starea de veghe. Noi nive-

luri de conştiinţă, lumi onirice şi fantasmatice, dar şi deschiderea ca a unui mediu pentru alte dimensiuni spirituale sunt indicate în tabloul bolii şi au pătruns deci în aria de sarcini.

La modul practic, multe elemente care par a fi anapoda la prima vedere, ca şi din perspective alopate, sunt de mare ajutor. O terapie respiratorie intensă, care nu dă înapoi speriată în faţa acelor domenii în care crispările lăuntrice îşi găsesc expresie şi în exterior, s-a dovedit eficientă. Este oarecum o posibilitate de a preveni marile crize convulsive supunându-te în prealabil şi de bunăvoie principiului spasmodic şi reducând dozat blocajele lumii psihice şi fizice. Şedinţa de respiraţie oferă o imagine (asemănătoare) homeopatică a crizei.

Şi un orgasm trăit din plin are paralele şi o anumită asemănare cu o criză. Şi în acest caz se descarcă energii sub formă de unde în întreg corpul, chiar dacă aici focarul se află în partea de jos a corpului şi nu în cap. Din psihoterapie rezultă, la multe atacuri de epilepsie, indicii asupra unei deplasări de energie de jos în sus. Pacienţii nu îndrăznesc să-şi elibereze toată energia în planul de jos, descalificat de obicei ca murdar, şi deplasează evenimentul, ca să zicem aşa orgasmul foarte mare, la nivelul capului, mai curat în ochii lor. O viaţă sexuală intensă, care le permite energiilor să se scurgă şi să explodeze, este prin urmare o terapie pentru epileptici.

Aspectul esenţial este însă de a ceda de bunăvoie tendinţelor ieşite cu forţa la iveală în criză şi de a trece conştient graniţa dintre lumi, de a întreprinde călătorii conştiente în alte planuri ale realităţii, care includ şi împărăţia umbrelor, şi de a se încredinţa fluxului puternic al vieţii.

Întrebări

1. Ce curenți mari contrari se ciocnesc în sufletul meu?

2. Ce posibilități de descărcare pentru energia acumulată îmi îngădui pe lângă crize?

3. Unde ar fi necesară la mine o rupere psihică a zăgazurilor? Mă pot lăsa fără inhibiții și oprelişti în voia lucrurilor?

4. Ce semne ale altor planuri am primit și ignorat?

5. Cum aș putea da, de bunăvoie, spațiu umbrelor din mine?

6. Sunt capabil să mă dedau celorlalte (puteri)?

7. Ce raport am cu lumea transcendentă dincolo de percepția noastră uzuală a spațiului și timpului?

8. Îmi pot imagina să devin cel care trece conștient granița dintre lumi?

V

Gâtul

Ca legătură dintre cap și corp, gâtul este o regiune extrem de sensibilă, un defileu îngust, prin care trebuie să treacă tot ce este esențial. De sus vin aerul de respirat, hrana și comenzile corpului în jos, de jos se duc feedback-urile corpului în sus, înapoi la centrală. Într-un spațiu foarte îngust se întâlnesc aici trei căi centrale de legătură: trahee, esofag și coloană vertebrală. Controlul acestor legături este, așadar, o funcție esențială a regiunii respective. Și vocea marcată decisiv de laringe are de-a face cu intermedierea și comunicarea. Comunicarea spre exterior *prin intermediul* vocii și comunicarea spre interior *prin intermediul* esofagului sunt teme de bază ale acestei arii. Nervii șirei spinării *comunică* în ambele direcții.

Pe baza îngustimii ce predomină, gâtul are o relație apropiată cu **angoasa** (lat. *angustus* = îngust) și în special cu angoasa de moarte. Prin naștere, fiecare om este confruntat la începutul vieții sale cu interacțiunea dintre îngustime și angoasă. Întrucât în început este conținut deja totul, aidoma pomului întreg în bobul de sămânță, nu-i surprinzător că frica este și rămâne o expe-

rienţă fundamentală a omului. Dacă gâtul, ca trecătoare îngustă decisivă pentru cele trei legături decisive dintre cap şi corp, ne este sugrumat de frică, ne pune viaţa în pericol în mai multe privinţe. Riscăm să murim sufocaţi în câteva minute, să murim de sete în câteva zile, să murim de foame[34] în câteva săptămâni, şi, în cazul coloanei vertebrale, să murim în câteva secunde din cauza paraliziei centrale.

Astfel, gâtul este un loc de-a dreptul predestinat pentru a omorî un om.

Cele mai diferite societăţi, complet separate unele de altele în concepţii, au dezvoltat cele mai diferite metode de execuţie, dar majoritatea au o predilecţie pentru gât ca lăcaş al evenimentului. În Franţa el era tăiat pe ghilotine cu o corectitudine mecanică, în Anglia delincventul este spânzurat de el, în ţările orientale el este separat de trup cu sabia, în Occident mai degrabă cu un topor. Criminalii preferă să se folosească de un şal sau de mâinile goale pentru a-l strânge. În această privinţă este foarte de înţeles că ne simţim sugrumaţi de o angoasă de moarte sau că ea ne stă în gât, atunci când se întâmplă să ne *strângă gulerul*. Întrucât frica survine întotdeauna când suntem la strâmtoare, gâtul este patria ei naturală.

Dacă ne *ia* ceva *de gât*, este vorba deci despre o situaţie ameninţătoare sau cel puţin neplăcută. În cazul în care cădem în mâinile unuia care vrea să ne *dea în gât*, putem să fim vârâţi rapid în datorii *până-n gât* şi ne putem *frânge gâtul*. Dacă cineva este *înhăţat de gât*, asta îl

[34] Ce-i drept, postitul trebuie deosebit de înfometat. Se poate posti săptămâni la rând, atât timp cât se face conştient şi în condiţiile corecte.

pune imediat într-o situație primejdioasă, ca atunci când este luat de guler. Chiar copiii ascultă de astfel de reguli: le place să-și „înșface" adversarii. Pe de altă parte, este o dovadă de încredere să-i permiți cuiva să-și pună brațul cu intenție drăgăstoasă în jurul gâtului tău. Ești sigur că nu ți-l va suci. Și la figurat te poți încrede într-un atare om și îi poți încredința secretele tale presărate cu angoasă. El nu te va *da în gât*.

Pe lângă frică, în gât zace și lăcomia, mai cu seamă cea a asimilării și deci a posedării. În înghițit se cuibărește pentru mulți oameni o satisfacție care o depășește chiar pe cea a gustului. Dacă privim oamenii cum mănâncă, ne lasă adesea impresia că aici contează să dea pe gât într-un timp cât mai scurt cât mai mult. Cine se *satură până-n gât* de ceva a avut mai mult parte de acel ceva decât i-ar fi trebuit. Cineva își *pune gâtul* pentru ceva sau cineva își pune în joc cuvântul pentru el.

Cu **ceafa** intră în acțiune un alt nivel de semnificații. Ea este un loc al forței primitive, și astfel este deosebit de amenințător dacă cuiva îi stă frica în ceafă. Cu ceafa proverbială de taur se poate trage căruța din noroi. Omul cu ceafă de taur este o imagine a forței primitive. El merge pe calea sa netulburat și neatins de nici un fel de îndoieli intelectuale, răzbate cu căpățâna înainte, prin forțe proprii și cu *încăpățânarea* și uneori rigiditatea caracteristică. Loviturile în ceafă sunt foarte periculoase pentru că nimeresc tocmai locul tăriei simbolice. În plus, ele sunt lovituri date pe la spate și astfel, totodată, lovituri îndărăt, fiind deci *unfair* și adesea aruncând înapoi, respingând.

În fine, gâtul este important și pentru a privi în jur, pentru vederea de ansamblu și prin urmare pentru ori-

zontul spiritual. El stabileşte direcţia capului şi astfel şi câmpul vizual. Aşa cum omonimul său titanic Atlas[q] duce întregul glob pământesc, vertebra cervicală superioară duce oricum globul capului nostru şi deci lumea noastră. Atlas se roteşte atunci în jurul celei de-a doua vertebre cervicale, axis, care devine astfel *axa* lumii. Ea este partea cea mai importantă a corpului pentru „vârtecap"[r] şi nportunist, care se învârteşte ca o giruetă în direcţia care îi este de fiecare dată cea mai favorabilă. Mai degrabă imaginea unei probleme de morală decât un tablou al bolii, lui trebuie să-i fie teamă, mai mult decât de fenomenele de uzură fizică, de cele de uzură spirituală şi psihică. Poziţia gâtului este în acelaşi timp cea a capului. În acest sens, ea ascunde deosebit de multă simbolistică. Dacă îi lipseşte cuiva curajul să facă faţă vieţii drept şi cu capul sus, el lasă să-i atârne capul nu numai la figurat. Gâtul trebuie să poarte atunci povara capului care atârnă, ceea ce pe termen lung suprasolicită muşchii cefei. A fi *tare în ceafă*, a *face ceafă* şi a *pune la ceafă* sunt urmarea, şi ele sunt totodată o încercare de a se cuirasa împotriva loviturilor ameninţătoare primite în ceafă. Cine merge prin lume cu capul (a)plecat nu vede mult din ea şi atunci nu are nimic din ea şi nici din viaţă. El se erijează în victimă şi oferă ca indiciu pentru asta ceafa sensibilă într-o atitudine corespunzătoare. Loviturile în ceafă nu se pot lăsa mult timp aşteptate în această poziţie. În acelaşi timp, cei vizaţi ascund partea ante-

---

q Atlas este şi prima vertebră cervicală, care se articulează cu occipitalul şi cu axisul. (*N. t.*)

r *Wendehals* înseamnă în germană atât această mică pasăre călătoare, numită şi *sucitoare* sau *capîntortură*, care îşi răsuceşte des şi cu multă uşurinţă capul, cât şi, la figurat, *oportunist*, care se întoarce după cum bate vântul. (*N. t.*)

rioară a gâtului lor, gâtlejul, și astfel regiunea asimilării și posesiei. Ei nu așteaptă nimic de la viață ce ar merita să fie asimilat. Ceea ce dețin totuși, ei înghesuie în cel mai strâmt spațiu și îl ascund de lume.

Este vorba despre un cerc vicios tipic, căci cei afectați trăiesc totul în proiecție. Ei consideră că trebuie să-și lase capul să le atârne, fiindcă lumea ar fi atât de rea și oricum nu ar avea pregătit pentru ei decât lucruri negative. După fiecare lovitură își pleacă puțin mai mult capul și vor provoca astfel și mai sigur următoarea lovitură în ceafă.

Lecția de învățat constă în eliberarea acestei poziții *aplecate* și în transformarea stării *abătute* în umilință. Cine așteaptă cu umilință ceea ce-i aduce viața nu-și forțează gâtul să trăiască această poziție în postura de locțiitor al său. Ceafa tare și îndărătnicia vor ceda în fața unei mobilități gata să se adapteze. Celui care stă într-o umilință reală lumii la picioare îi va sta până la urmă lumea la picioare, în orice caz ea încetează să-i mai aplice lovituri.

Poziția inversă acesteia este cea cu nasul pe sus, în care capul este dat spre ceafă și bărbia este împinsă în afară. Ca simbol al voinței, bărbia e astfel scoasă în relief. Totul să meargă după nasul celui cu nasul pe sus. În mod corespunzător, el privește de sus în jos lumea care-i stă la picioare. Concomitent, gâtul este împins spre față, încordat și umflat tendențios, amintindu-ne de tematica lui „a face gât". Întreaga făptură a celui cu nasul pe sus exprimă așteptarea de a recolta supunere. Înainte vreme, nobilii își priveau de sus, de pe cal, și cu aroganța corespunzătoare, din această poziție, supușii. Aceștia zăreau, dacă își ridicau umili sau umiliți ochii, nu rareori, un om *tare în ceafă* și cu gușa lată.

Lecția de învățat și rezolvarea acestei atitudini greșite constau în a-și procura la figurat o privire de ansamblu și în a dezvolta, în loc de trufie, un curaj autentic, ce se bazează pe tărie lăuntrică. Cine-și supune lumea în acest sens mai profund nu trebuie să-și dovedească sieși și lumii suveranitatea ținându-și fizic nasul pe sus. El *face față* lumii și nu va încerca să își *facă* o *față* în mod artificial, printr-o poziție obositoare.

Cât de mult merg trupul și sufletul mână-n mână o arată poziția laterală a capului. Dacă lăsăm capul numai puțin într-o parte, privirea se închide imediat spre aceasta, iar partea opusă se deschide cu atât mai mult. O încercare simplă arată că o înclinare a capului spre dreapta deschide perspectiva pentru partea stângă și invers. Nu trebuie decât să ascultăm atenți în noi înșine în timpul acestui experiment, pentru a percepe cum cu deschiderea spre partea stângă, feminină se asociază automat o dispoziție mai blândă, mai devotată. Dacă ne înclinăm, în schimb, capul la stânga și în felul acesta pe noi spre „jumătatea dreaptă a lumii", dispoziția devine, corespunzător polului masculin, mai dură și mai determinată.

Dacă cineva ține capul mereu înclinat lateral, jocul se preface într-un simptom ce arată foarte exact care jumătate a realității este evitată și care este favorizată aici. Lecția de învățat constă în îndreptarea conștientă spre latura preferată și zăbovirea privirii atât timp asupra ei, până ce îi putem recunoaște și accepta esența, devenind astfel copți pentru cealaltă parte a realității. Și mai clară este simbolistica în cazul gâtului strâmb provocat de torticolis*, unde o jumătate a realității dispare complet. Și în acest caz soluția se află pe calea polului privit mereu. Însă îndreptarea spre exterior trebuie să se transforme

într-una spre interior şi astfel, privitul trebuie să devină, în esenţă, mai profund.

1. Laringele

Vocea — barometrul dispoziţiei

Organul nostru fonator este preferat verbal faţă de alte organe în măsura în care prin „organul" unui om ne referim la vocea lui. Pe lângă conţinutul exprimat, ea indică de fiecare dată dispoziţia, respectiv, acea dispoziţie de care am rămas agăţaţi mai mult timp. Practic, toţi oamenii, chiar dacă altminteri nu s-ar gândi nici în vis[35] să interpreteze funcţiile organelor sau simptomele, dau o interpretare şi o semnificaţie stării vocii. De aceea interpretările din acest domeniu ne vin deosebit de uşor, fiind obişnuiţi cu ele.

Vocea devine simptom dacă nu se potriveşte cu alura corpului. Ea arată foarte devreme că ceva nu-i în ordine, fiind în această privinţă mai onestă decât conţinuturile cărora le dă glas. O voce scăzută, stinsă, într-un corp mare şi robust iese la fel din cadru ca şi o voce groasă, voluminoasă într-un corp delicat şi fin. În timp ce primul caz este destul de frecvent, celălalt se întâlneşte foarte rar. Într-un corp firav, glasului îi lipseşte placa de rezonanţă, pentru a ajunge să fie gros, profund şi să capete volum. Este însă posibil ca el să nu folosească o placă

[35] De fapt, în vis se gândeşte fiecare să dea o interpretare şi o semnificaţie funcţiilor organelor, căci limbajul inconştientului doar este unul al simbolurilor. În lumea simbolurilor, orice formă are, desigur, conţinut. Inconştientul vede aceste corelaţii spontan, în timp ce conştiinţa diurnă are aici probleme mai mari.

de rezonanţă mare, să nu facă să vibreze propria voce în cadrul posibilităţilor ei.

O **voce piţigăiată**, care se chinuie să iasă dintr-un trup impozant, *vorbeşte* despre un posesor care nu se încumetă să facă faţă posibilităţilor lui şi să facă uz de ele. El nu-i îngăduie glasului să lase ca trupul să vibreze o dată cu el. Teamă în faţa propriei forţe şi acţiuni se exprimă aici, precum şi distanţa de corporalitate. Dispoziţia interioară este, spre deosebire de cea exterioară, temătoare şi fără încredere în sine. O **voce tremurată** lasă tot teama să vibreze o dată cu ea, dar poate vibra în anumite momente şi ca urmare a faptului că este mişcată lăuntric şi plină de emoţie. Apropiată de ea este o **voce şoptită**, care aparţine unor oameni cărora li s-a *luat* de mult *piuitul*, care au trebuit să se supună de timpuriu şi nu au reuşit să-şi dezvolte propria forţă şi să-şi creeze o expresie mai puternică.

Vocea răguşită are la bază corzi vocale iritate şi o dispoziţie iritată nemărturisită. Ea poate să indice, de pildă, că posesorul ei este mereu pe punctul de a ţipa, fără să urle cu adevărat din adâncul inimii. Glasul sună extenuat, fie pentru că a zbierat, dar atunci nu din rărunchi, fie pentru că urletul trebuie ţinut mereu pe note joase. Răguşeala arată că vocea vine din regiunea cap–gât, în orice caz nu din burtă sau inimă. Deci posesorul ei nu susţine cu întreaga sa persoană cele pe care le exprimă. În frecare se simte, pe lângă impulsul de a vorbi, totodată şi rezistenţa la el. Cine nu renunţă, de exemplu, în ciuda răcelii, să vorbească răguşeşte repede. De fapt, i-a ajuns până peste cap şi ar prefera să nu mai audă, vadă şi miroasă nimic, ci să se închidă pe toate fronturile. Glasul răguşit trădează situaţia iritată. O voce care a vorbit până

s-a înfierbântat răguşeşte numai atunci când posesorul ei a turuit prea mult în raport cu împrejurările. Fără placa de rezonanţă a corpului este îndoielnic dacă glasul găseşte rezonanţă la cei ce-l ascultă. Cu cât este mai răguşit şi mai hârâit, cu atât mai puţin credibil sună.

Răguşeala poate merge până la pierderea vocii (afonie), un simptom al celor mai multe boli ale laringelui, de la laringită, până la paralizie şi tumoră. A nu avea glas[8] nu înseamnă numai în politică a nu avea vreun drept (de a-şi spune cuvântul). O voce care te lasă complet, oprindu-ţi-se în gât, indică o situaţie nemărturisită de lipsă a puterii şi privare de drepturi. În planul din faţă ea poate să stea mărturie pentru strâmtoarea fizică, de pildă din cauza unei guşi. În fundal se va afla însă din nou o strâmtorare sufletească.

Profesorii şi cântăreţii suferă adesea de răguşeală şi semnalizează astfel că pe de o parte îşi suprasolicită glasul, pe de alta nu-şi găsesc calea spre forţa lor (vocală) deplină. Adesea se întâmplă ca *nodul* gordian al dispoziţiei netăiat să se cristalizeze în **noduli pe corzile vocale**, aşa încât acestea nu se mai închid bine. Că recurgerea la chirurgie nu este soluţia cea mai înţeleaptă o arată cântăreţii care au trecut prin această operaţie de mai multe ori, fără a putea frânge astfel rezistenţa *coard*elor vocale faţă de vocea lor dis*cord*antă. Organismul lor tot întruchipa răbdător nodul gordian al problemei aproape în acelaşi loc. În schimb, odată tăiat, vocea poate vibra mai puternică şi mai plină ca niciodată, cu toate posibilităţile de care dispune. Adesea exerciţiile respiratorii îl ajută pe cel în cauză şi îi permit să profite din plin. Pe baza

[8] În germană, cuvântul Stimme înseamnă atât *voce*, cât şi *vot*. (*N. t.*)

fluxului respirator ca „revărsare a sufletului", ele pot reuși să pună în mișcare adevăratele dispoziții.

Sarcina în răgușeală constă în mod evident în deprinderea de a o lăsa pe tonuri mai joase și de a tăcea, ceea ce duce pe plan fizic la menajare și odihnă, pe cel psihic la adâncire. Aceasta este necesară dacă manifestările trebuie suportate de întreaga persoană și întregul ei trup. Abia atunci poate vocea să ajungă să capete volum.

Cine vorbește cu **voce stearsă** se face cu greu înțeles. Când cei din jur nu-l înțeleg se iscă întrebarea dacă el chiar vrea să fie înțeles și dacă susține într-adevăr ceea ce spune. Îi sunt lui însuși clare ideile cărora le dă drumul atât de neclar? Un limbaj șters, care lasă cuvintele să se estompeze și să se amestece între ele, trădează niște idei la fel de nediferențiate. Vorbitorul parcă înoată printre vorbe și se teme să ajungă la țel, ca nu cumva cele exprimate de el să se dezvăluie a fi mai degrabă o spălăceală decât un limbaj plin de *rost*. Este evident că el nu ar vrea să fie fixat pe ele, punctele lui de vedere nu sunt ferme, sigure și suficient de clare, pentru ca el să le *rostească* cu glas ferm, sigur și clar.

Într-o direcție similară ca și **vocea** stearsă trimite cea **nesigură, împiedicată.** Cu fiece cuvânt șoptit, cel ce șoptește spune, pe lângă conținutul care lasă impresia că-l face să-și dea duhul, mereu și: „Te rog, nu-mi face nimic, nici eu nu-ți fac nimic." O blândețe exagerată ridică repede problema autenticității ei și trezește suspiciunea că vrea să ascundă un lup în piele de oaie. La fel se întâmplă la vocile plângăcioase sau care se văicăresc, îndărătul cărora nu se află nici un fel de energie. Dacă mai există cumva vreo presiune în spatele cuvintelor și frica le împiedică exprimarea mai puternică, o simțim din tim-

brul apăsat al şuşotelii, respectiv din tonalitatea acuzatoare a văitatului.

Cine vorbeşte fără expresie şi energie şi se refugiază de teama forţei şi a tăriei celor exprimate în blândeţe va avea realmente chiar blândeţea ca sarcină de învăţat. El trebuie să-şi recunoască la nevoie blândeţea ca fiind autentică sau totuşi pe jumătate izvorâtă din inimă, căci şi cineva care păşeşte uşor tot calcă-n picioare. Tonurile scăzute sunt pentru el sarcină şi posibilitate de a se găsi pe sine. Numai atunci există o şansă şi pentru exprimarea cu voce *tare* a ceea ce este ca *atare*. Altminteri el rămâne un lup în piele de oaie. Dar dacă intră de probă în pielea de oaie, va observa că în el zac mai multe şi cu totul altele. Atât timp cât continuă să facă pe oaia, îl *paşte* pericolul ca la un moment dat chiar să devină una, iar o blândeţe autentică să-i rămână pentru totdeauna ascunsă. Dacă şi-a descoperit în schimb cota sa parte de natură de lup şi şi-a acceptat-o, blândeţea se transformă în sonoritate limpede soluţionată, care se şi poate exprima în mod corespunzător: delicat ca o şoaptă şi blând — sau răcnind din rărunchi.

O voce care răsună mereu **vâjâind puternic** devine, de asemenea, simptom. Adesea ea acoperă toate poruncile mai delicate sau chiar sună mai tare decât ele. Cine este mereu ca o furtună şi face ca pereţii să răsune de la tunetele lui proprii nu numai că indispune anturajul pe termen lung, ci el însuşi se va indispune. Dispoziţia este ceva plin de o sensibilitate alternantă: pentru a o exprima vocal, este nevoie de acordul la clipa respectivă. Şi la persoanele care năvălesc mereu ca nişte furtuni notorii soluţia rezidă în felul lor gălăgios-zgomotos, vesel-voios. Dacă se lasă o dată complet în seama veseliei şi gălăgiei, până ce le simt în străfundurile lor, se pot apoi de-

taşa din nou de ele şi ar fi deschise pentru noi dispoziţii în noi situaţii.

Vocea şuierătoare care sâsâie dezvăluie o fiinţă şerpuitoare cu simbolistica profundă care îi este inerentă acestei reptile încă din vremuri biblice. Nu numai neonestitatea limbii despicate, ci şi elementul de ispită se ascunde aici. A-i şuiera ceva cuiva are în sine, la fel ca şi vocea şuşotită, o adiere de periculozitate şi conspiraţie. Polul opus îl alcătuiesc cuvintele clare, pronunţate deschis, care nu se sfiesc să-şi croiască drum spre public.

Elementul ademenitor răsună sau, mai bine zis, se insinuează şi la **vocea infamă**, care sugerează că posesorul ei a trăit şi a iubit excesiv. Fumătorii care îşi afumă permanent laringele pot recurge adesea la această stare elocventă a vocii. O voce aspră arată că posesorului ei nu-i ies lucrurile pe buze atât de lin, ci ele opun o anumită rezistenţă. Dacă glasul este aspru ca un glaspapier, efortul devine perceptibil în timpul vorbitului. Soluţia rezidă în a te lăsa cu adevărat în seama rezistenţelor interne.

Cu o **voce stridentă** se cere cu forţa obţinerea atenţiei şi a consideraţiei, care nu ar putea fi captate desigur atât de uşor prin conţinuturile exprimate. Toboşarul din romanul lui Günter Grass *Toba de tinichea* poate trece drept prototipul acestui acestei categorii. În cazul cel mai rău, când el nu se mai poate impune nici măcar bătând feroce din tobă, organul său strident face geamurile să zăngăne.

O **voce înăbuşită** este nuanţată de ceea ce o înăbuşă. Lacrimi reprimate ar putea să o marcheze, la fel ca şi furia sau mânia. Vocea gâtuită este, în definitiv, întotdeauna expresia unei strâmtorări sufleteşti.

O **vorbire umedă** este mai puţin o problemă de voce, cât de exprimare. Cu toate că este absolut inofensiv, simp-

tomul este totuşi extrem de neplăcut din cauza simbolisticii lui insesizabile. Aici cineva îşi scuipă agresiunea. Oricum, măcar aşa ajunge până la auditoriul lui, ceea ce altminteri nu ar putea obţine atât de uşor. Îndărăt zace încercarea de a se sforţa în mod deosebit şi de a articula cât se poate de bine. În loc să recurgă la acest mod copilăresc „scuipător", cei afectaţi ar putea îndrăzni oare să exprime prin conţinut precizia şi pregnanţa necesară?

Pentru a fi în acord cu vocea ta, este absolut necesar să te laşi în seama nivelurilor emoţionale ce vibrează şi ele de fiecare dată, să le laşi să trăiască şi să vorbească prin ele însele. Numai astfel există şansa să devii liber (pe cale vocală) şi să fii deschis pentru toate dispoziţiile.

Întrebări

1. Se potriveşte vocea mea? (Cu înfăţişarea mea? cu poziţia mea profesională? cu poziţia mea socială? cu menirea mea?)

2. Tinde vocea mea să ajungă în prim-plan sau se târăşte ascunzându-se? Corespunde asta adevăratei mele pretenţii faţă de viaţă?

3. Pot să mă încred în vocea mea şi să vorbesc liber? Ajung cu ajutorul ei până la cei cărora mă adresez?

4. Reuşesc să mă eliberez de rezistenţe?

5. Ce sentiment de bază exprimă glasul meu? Corespunde dispoziţiei mele sufleteşti?

6. Rămân agăţat din punct de vedere vocal de anumite dispoziţii sau rămân deschis pentru fiecare clipă în parte?

7. Ce îmi transportă vocea pe lângă conţinutul de mesaje?

Dregerea glasului ca simptom

Dregerea glasului capătă desigur valoare patologică numai atunci când se manifestă mereu şi începe să fie obositoare pentru persoana în cauză şi izbitoare pentru ceilalţi. Este încercarea de a-şi drege căile respiratorii, de a le curăţa, pentru a spune apoi ceva. Astfel, ea s-a încetăţenit ca semnal cu care se poate anunţa o contribuţie la vorbire. Când cineva îşi tot drege glasul anunţă mereu o contribuţie care apoi nu vine. Este vorba deci despre un om care ar dori şi el să zică o dată ceva, dar se poticneşte în primele începuturi. El nu ajunge literal să ia cuvântul, ci rămâne agăţat în etapa preliminară, la sunetele sale guturale de dres glasul. Când îţi dregi glasul vrei să atragi atenţia în multe feluri asupra ta şi să anunţi propria critică, fără să o formulezi.

Lecţia de învăţat constă în a te face auzit, ascultat, remarcat şi apreciat şi a atrage atenţia asupra propriilor cuvinte. Dregerea critic-ameninţătoare a glasului ar trebui să se transforme într-o critică deschisă a conţinutului.

2. Glanda tiroidă

După cum o arată numele [în germană, *N. t.*], tiroida [*Schilddrüse*] formează un scut[1]. Asemănător unui fluture, ea îşi pune capul îngust chiar imediat sub cartilajul tiroidian, peste laringe, în timp ce aripile fluturelui, cei doi lobi ai tiroidei, sunt situaţi lateral faţă de trahee. Sarcina ei este producerea hormonului metabolic, care apare sub două

[1] Substantivul *Schilddrüse* este compus din *Schild* = scut, pavăză, şi *Drüse* = glandă. (*N. t.*)

forme. L-tiroxina și triiodtironina și mai activă sunt alcătuite în principal din iod și au o funcție de mobilizare a metabolismului. Ele intensifică vitalitatea pe termen mai lung și mai durabil decât hormonii cu acțiune rapidă ai glandei suprarenale, adrenalina și noradrenalina. Pe lângă circulație cu tensiunea arterială și frecvența cardiacă sunt stimulate funcția respiratorie și intestinală, temperatura crește ca și metabolismul bazal, acțiunea nervilor și excitabilitatea musculară se amplifică; pe când timpul de reacție scade, agerimea și viteza de gândire cresc.

În plus, tiroida joacă un rol esențial în procesele de creștere. Franz Alexander arată că ea a făcut posibil în cadrul evoluției pasul de la apă la uscat. Abia începând cu amfibiile viețuitoarele dispun de tiroidă. La specia mexicană de salamandră axoloti, administrarea experimentală de tiroxină determină trecerea de la respirația branhială la cea pulmonară, așa încât animalele se transformă din populație acvatică în populație terestră. W.L. Brown a numit glanda tiroidă „glanda creației". Până astăzi, tiroida menține raportul cu marea prin iod, care se găsește mai cu seamă în apa mării, ea putându-și produce hormonii numai din iod. Dacă oamenii se îndepărtează prea mult de mare și se aventurează de pildă pe înălțimile unor munți izolați, contractează cu ușurință probleme cu tiroida.

Importanța hormonilor tiroidei pentru maturizarea omului se vede la cretinism și mixedem*, unde rămân în urmă dezvoltarea intelectuală și cea fizică. Îmbinările de creștere ale oaselor lungi ale extremităților se închid, de exemplu, numai cu întârziere, iar dezvoltarea inteligenței este stânjenită. În faza dezvoltării tiroxina are efecte analoage cu hormonul de creștere al hipofizei.

Guşa

Dacă lăcaşul producerii substanţelor propulsoare care conţin iod se măreşte, trebuie să pornim de la un „necesar de combustibil" mai ridicat. Prin expansiunea dispozitivului de fabricare de la gât, organismul le semnalează celor afectaţi că ei nu-şi recunosc necesarul mai ridicat de propulsie. Nesaţul de energie, activitate şi schimb s-a cufundat în umbră. Acest nesaţ de mai mult metabolism se raportează mai întâi la energia de schimb şi abia după aceea la substanţa necesară în această privinţă. Guşa cel mai frecvent întâlnită se formează din lipsa de iod în alimentaţie. Cei afectaţi, implântaţi de obicei în tradiţii fixe, trăiesc într-un mediu care le oferă prea puţină energie şi variaţie. Guşa trădează nesaţul în acest sens. Ea se dezvoltă pe terenul unei deficienţe hormonale ca în caz de hipofuncţie. Dar prin mărirea sub formă de guşă a tiroidei se reuşeşte în cele din urmă să se acopere necesarul metabolic prin folosirea fiecărui atom de iod.

În cazul hipofuncţiei, guşa indică tot un necesar crescut de combustibil. Situaţia este escaladată mai departe în măsura în care, în ciuda măririi progresive a locului de producţie, necesarul tot nu poate fi acoperit. Pacienţii devin mai inerţi şi mai graşi, în viaţa lor nu se mai întâmplă nimic (energetic). Chiar şi nesaţul şi foamea se potolesc, căci lipseşte energia pentru a începe să facă ceva cu hrana.

Şi în caz de hiperfuncţie a tiroidei cei vizaţi simt foamea de metabolism sub formă de foamete de-a dreptul arzătoare. Ei pot mânca încontinuu, fără a se îngrăşa, întrucât organismul lor consumă, arde imediat substanţa. Greutatea lor prea mică trădează că ei nu fac faţă cerinţelor energetice ale corpului, în ciuda măririi sub formă

de guşă a tiroidei. Ei adună şi tot adună cu nesaţ şi tot nu ajunge.

Corespunzător tipurilor de guşă, problemele se pot subîmpărţi în trei grupe mari, hiperfuncţie, hipofuncţie şi formarea guşei fără deviere metabolică. Această guşă cu valori normale ale funcţiei glandulare era foarte răspândită până cu câteva decenii în urmă în regiuni cu sare săracă în iod. Ca variantă cea mai inofensivă, ea nu produce simptome dinspre metabolism, ci numai prin dimensiunea sa în sens estetic sau mecanic. Lipsa iodului în mâncare face ca tiroida să crească atât de mult, încât să poată profita de fiecare fărâmă pe care o apucă din substanţa cea preţioasă. Guşa formată provoacă în exterior mai ales probleme estetice, în interior determină uneori greutăţi cu înghiţitul, insuficienţă respiratorie şi probleme cu vocea.

Gâtul gros creează impresia de masivitate, de om greoi şi raportarea la pământ, inversul eleganţei pe care o punem în legătură cu gâtul zvelt de lebădă. Dacă i se umflă cuiva gâtul, el accentuează astfel zona asimilării şi posedării. Însă cine asimilează mult are mult şi este astfel greu sau în orice caz cu greutate. Este evident vorba despre oameni cărora nu le-a *ajuns până-n gât*, aşa că tind să tot adune. Ei nu sunt conştienţi de asta, dar cei din jur o văd cu atât mai clar. Se poate, ce-i drept, ca aviditatea de a poseda să fie atât de refulată, încât nu le mai sare în ochi nici celor de afară. Din tema „asimilării" face parte nu numai componenta materială, cum se vesteşte, de pildă, şi în bărbia dublă. Pacienţii cu guşă tind şi la figurat să „înghită" câte unele. În definitiv, gâtul gros semnalizează şi lipsa mobilităţii în această regiune, mergând până la rigiditate, ceea ce se răsfrânge la rândul său negativ asupra privirii de ansamblu şi a orizontului spiritual.

În unele regiuni guşa era atât de normală, încât făcea de-a dreptul parte din imaginea populaţiei de la ţară. Ţărăncuţa adăuga la portul popular bineînţeles şi banda nostimă din jurul guşei. Ca la pelican, guşa bine umplută simboliza punga plină şi recolta bogată. Cei afectaţi erau de cele mai multe ori din populaţia rurală, ţărani care trăiau din pământul propriu, cărora li se potrivea aspectul băştinaş robust, accentuat de guşă. Erau oameni care-şi ţineau ferm capul pe umeri, păstrau cu strictеţe tradiţia lor care ajungea în parte până în Evul Mediu şi nu puneau o valoare prea mare pe lărgirea orizontului lor spiritual sau chiar pe modificarea felului lor de viaţă. Dimensiunea imobilităţii lor conservatoare şi a tendinţei lor de posesie izvorând dintr-un spirit păstrător era adesea inconştientă şi ascunsă în spatele cucerniciei. Cât de mare era importanţa proprietăţii însă şi ce rol proeminent jucau valorile transmise prin tradiţie o arată respectivele piese de teatru care se învârt aproape fără excepţie în jurul acestor teme. Nu-i vorba doar de fiică, ci mereu şi de *dotă*, care dezvăluie nu rareori pe lângă caracterul ei de dat, de dar, şi pe cel de otravă.[u]

În afară de aceasta, cele mai multe se rotesc în jurul principiului „A fost dintotdeauna aşa". Aici se mai adăuga şi izolarea regiunilor afectate, care favoriza lipsa de activitate şi schimb.

Prin introducerea sării alimentare iodate şi a adaosurilor de iod în apa potabilă, acest tip de guşă este în mare declin, deşi astfel tema desigur că nu este înlăturată. Ea trebuie să-şi caute acum alte căi (de exprimare). Ce-i

[u] În germană, substantivul *Mitgift*, *zestre*, *dotă*, conţine cuvântul *Gift*, care înseamnă otravă, având însă şi sensul învechit de dar, cadou. (*N. t.*)

drept, prin deschiderea care are loc, paralel din punct de vedere temporal, spre cultura orășenească, în izolarea inițială și monotonia lipsită de orice variație și schimbare din zonele rurale a intervenit mișcarea, și astfel în generațiile ce se ridică acum s-a estompat tot mai mult și dominarea atitudinii psihice subiacente.

Gușa exterioară simbolizează foarte sincer și deschis pretenția de posesiune și de putere nemărturisită. Așa cum o știe și poporul, cei în cauză lasă „la vedere" ceea ce au. Mai ascunsă și deci mai problematică este gușa purtată în interior. Tematica este desigur principial aceeași, numai că aici totul roade, macină și mănâncă lăuntric și este ținut ascuns de cei din jur. În exterior se face o impresie mai bună, dar im-presi(une)a din interior este cu atât mai periculoasă.

Tema aviditate a fost și mai adânc înăbușită în inconștient și creează probleme corespunzător mai profunde. Un atare mod nemărturisit de a îngrămădi, a acumula și a acapara poate să împiedice aerul de respirat și deci să fie o stavilă în calea schimbului și comunicării. Adesea gușa care crește spre interior îngreunează și înghițitul și arată astfel cât de dureros, de greu și de apăsător este să înghiți și să tot înghiți. Dacă presiunea se extinde și asupra laringelui, vocea poate să aibă și ea de suferit și să preia un sunet răgușit croncănitor. Cei afectați scot niște sunete pe de o parte asemenea unor găi, pe de alta ca și cum i-ar lua gaia și de parcă ar fi gata să se sufoce, și într-un anumit sens chiar așa și este. Ei riscă să se sufoce de atâta lăcomie.

O imagine din basm, într-un context mai larg, ne-o oferă Cenușăreasa, respectiv porumbeii care îi vin în ajutor. Ei răstoarnă cele spuse până acum în contrariu. După motoul: „Bobul bun, ici, în ulcică, iar cel rău în gu-

șulică" se alege și se sortează cu grijă ce trebuie atribuit lumii și ce este mai bine să se păstreze pentru sine. Pe termen lung sigur că nu poate fi sănătos să dai în afară tot ce e bun și prielnic și să păstrezi tot ce e rău și ce e indigest pentru tine, tot înghițindu-le.

În introducerea la „Gât" îl considerasem pe acesta drept lăcașul angoasei. Această temă este abordată desigur de o gușă care amenință să ne strângă de beregată. Fiind unul dintre cele mai importante două puncte de blocaj în corp, gâtul este un loc în care omul tinde să își tragă un zăvor. A lăsa să-i crească gușa devine și posibilitatea de a-și zăvorî și bloca astfel capul de corp.

Întrebări

1. Trăiesc într-un mediu care oferă prea puțini stimuli vioiciunii mele?

2. Exagerez tema „posesiune"? Îmi las averea „la vedere"? Îmi iese averea deja pe gât?

3. Îmi însușesc lucruri care mă fac să mă umflu (în pene) și mă împiedică să particip la vivacitatea schimbătoare a vieții?

4. Cum stau la tema greutate? Mă simt mare și plin de greutate sau trebuie să mă dau mare?

5. Pun prea multe la o parte? Lucruri prețioase? Valori? Chestiuni neplăcute?

6. Strâng tot timpul, fără să las ca alții să observe acest lucru (gușă internă)? O fac pentru a nu trebui să dau nimic de la mine sau procedez așa din rușine?

7. Cele adunate îmi apasă viața?

8. Mă blochez la gât și îmi separ capul de corp, gândurile mele de sentimentele mele?

Hiperfuncția tiroidei (Hipertiroidie)

La hipertiroidie apare adesea și gușa, dar nu este necesar să fie așa. Aceasta va prezenta adesea o formă noduroasă; se disting nodulii reci, care înmagazinează puțin iod sau nu înmagazinează deloc, de cei fierbinți, care acumulează puternic. Varianta rece este atât de denaturată țesular, încât nu-și mai îndeplinește sarcina în pregătirea hormonilor și tinde să degenereze malign. Ea nu contribuie însă la hiperfuncție.

Nodulii fierbinți, în spatele cărora se află ceea ce, în termeni medicali, sunt numiți „adenoame autonome"[36], devin rapid ca un *fier roșu* în viață, care nu ne place să ne atingă. La modul concret, cel vizat nu mai suportă nimic strâns la gât. Lățimea gulerului crește rapid, dar senzația de strânsoare nu cedează, el tot simte că-l „strânge gulerul". Pe plan sufletesc, acestei senzații îi corespund tendințe claustrofobe, adică toate situațiile care strâmtorează sunt evitate cu teamă. Gâtul se umflă și accentuează graba de creștere cufundată în corp, care de-abia de poate fi frânată. Inima bate mai repede, tensiunea arterială și temperatura corpului cresc, transpirația abundă și se semnalează stări de nervozitate. Neliniștea motorie se manifestă în dezechilibru, tendințe spre tremurat și agitație. Insomnia răpește liniștea de care organismul are o nevoie stringentă. Ochii tremură de surescitare, sunt larg deschiși și pot să fie vizibil bulbucați.[37]

---

[36] Este vorba despre o tumoră glandulară benignă, care apare adesea fără gușă. Cuvântul *autonom* se referă la faptul că nodulul produce hormoni independent de necesitate.

[37] Hipertiroidia cu proeminența globilor oculari (exoftalm) se numește și boala lui Basedow.

Pacienții au înscrisă pe chip spaima pură ca la un strangulat, căruia ochii holbați de spaimă stau să-i sară din orbite. Franz Alexander vorbește despre un „Basedow de șoc".[38] Astfel de ochi nu sunt numai măriți de frică, ei sunt foarte treji și lucizi. Cu o disponibilitate extremă pentru alarmă, ei privesc în față o luptă pe viață și pe moarte, la care se pregătește în mod vizibil și restul corpului. Legătura cu spaima nu reiese numai din expresia feței, ci a fost confirmată chiar și în experimentul pe animale. Iepuri de casă confruntați cu jderi și cărora li se blocase orice cale de refugiu au dezvoltat toate semnele hipetiroidiei, inclusiv bulbucarea globilor oculari numită exoftalmie. În istoricele bolilor omenești se întâlnește mai des decât un eveniment acut de spaimă perspectiva unor vremuri înspăimântătoare cu o corespunzătoare împovărare psihică de termen lung. Ce-i drept, există de cele mai multe ori și întâlniri timpurii cu moar-tea și experiențe cu pierderea unei persoane de referință. Angoasa de moarte și spaima nu sunt însă confruntate, ci parate prin tăgadă și refulare, și astfel se zugrăvesc pe chip. Adesea negarea merge atât de departe, încât pacienții caută tocmai situațiile de care se tem cel mai tare. Pe lângă expresia feței, anxietatea se manifestă și în nevoia de a defeca de care sunt chinuiți pacienții, ei „fac pe ei de frică", după cum o zice și poporul. Sunt chinuiți de *diaree*, de o adevărată *deraiere* a intestinului. Ușurința de a transpira abundent poate fi provocată nu numai de frică, ci și de un efort și o tensionare exagerate.

Pacienții nu se sfiesc într-adevăr nici de suprasolicitare, nici de extenuare. În umflatul gâtului și proeminen-

[38] Franz Alexander, *Psychosomatische Medizin*, Berlin, 1971, p. 136.

ța ochilor rezidă pe lângă panică și imaginea unui surmenaj total, comparabilă unui halterofil care își supraestimează forțele. Tendința de a se supraestima o întâlnim în majoritatea istoricelor de viață ale celor afectați. Ei tind spre precocitate și o preluare prematură a responsabilităților, de pildă față de frații mai mici. Excesul hormonilor de creștere și maturizare din sângele lor semnalizează mai târziu pretențiile corespunzătoare, cufundate în corp. Chiar dacă sunt, cum se întâmplă adesea, despărțiți, dezamăgiți sau respinși de mamă, ei încearcă să combată teama și nesiguranța ce derivă de aici, identificându-se ei înșiși cu rolul de mamă. („Dacă nu o pot avea, trebuie să devin eu ca ea, așa încât să mă pot dispensa de ea.") Asta duce, la femeile respective, frecvent, la un atașament aproape incestuos de tată, la bărbați la o fixare pe un rol feminin, care poate ajunge până la homosexualitate. Pacienții rămân fideli până la abnegație sarcinii suprasolicitante a rolului de mamă. Eșuarea unei astfel de încercări de compensare poate să declanșeze simptomatica.

În ochii lor holbați se pot reflecta însă și pofta de luptă și chiar curiozitatea. Vom întâlni mai des această aparentă contradicție. Amenințați și hărțuiți, pacienții par să se pregătească pentru fapte mari, care le solicită toate forțele. Semnele indică furtună, de parcă lupta cea mai arzătoare de supraviețuire le-ar sta nemijlocit în față. Ei înșiși nu știu însă nimic de asta, din contră, își privesc simptomele adesea cu o distanță lăuntrică mare și, conform experienței, se prezintă târziu la medic. Ei nu se grăbesc să se declare bolnavi, ci rezistă cât pot de mult. Vitejia lor de luptă s-a scufundat în umbră și le este complet inconștientă. În corp demonstrează în schimb cu toa-

tă onestitatea, prin noduli fierbinți și gât umflat, cât de arzător este pentru ei să se extindă și să se dezvolte și ce eforturi sunt constrânși să facă pentru asta. Nu vor numai să se facă mari, ci mai ales să ajungă mari, setea lor este de nestins, pofta lor este de nepotolit și trădează un apetit la fel de mare de viață. Se consumă adesea cu ambiție *avidă* într-o *avariție* mistuitoare. Această formă de avariție stă în prim-plan. Uneori neliniștea se semnalează într-o adevărată vibrare sau pulsare a gușei. Această stare are ceva care consumă, metabolismul bazal este atât de înalt, încât cei afectați slăbesc și impresia de hărțuire este și mai accentuată. Se mistuie de atâta ambiție și voință de a fi performanți.

Lăcașul luptei fierbinți în legătură cu forma specială de *avariție*, care este *avidă* de onoare, face să transpară, pe lângă spaimă și disponibilitatea lucidă de apărare, o altă temă. Gâtul constituie, ca loc de trecere de la corp la cap, accesul spre instanța supremă. În acest loc, prin gușă nu este înălțat numai un scut mărit de apărare înaintea uneia dintre zonele cele mai sensibile ale corpului, ci este tras și un zăvor, care îngustează toate căile de aprovizionare vitale. Pentru blocaj se poartă o confruntare fierbinte, pe care o putem interpreta ca luptă pentru accesul la locul suprem. Adesea, îndărăt zace întruchiparea unui conflict vehement de autoritate, care are pentru cei afectați ceva decisiv, vital. Corpul prezintă cât de tare poate să macine și să mistuie forțele o asemenea luptă și cum se îngustează tot mai mult accesul în sus. În tremuratul lor se manifestă anxietate și neliniște. Într-o panică permanentă că îi „ia de guler" înainte ca ei să fi reușit să facă ceva, orice altă îngustare ivită îi face să-și iasă din fire. Nu rareori, în prezența unei persoane de

autoritate, nu sunt în stare din cauza tremuratului nici să ducă la gură cu succes o ceaşcă de cafea. În gât se află ca o găluşcă mare şi demonstrează că nimic nu mai poate înainta în sus pe gât, deşi la figurat totul vrea să le iasă pe gât şi pe nas şi ei trebuie să înghită găluşca. Lăcomia, pofta de viaţă, cuplate cu angoasa (de moarte) de a nu omite în viaţă esenţialul, îşi au şi ele rolul lor aici.

Dacă în această situaţie le mai iese totuşi o vorbă pe gură, o datorează marii lor capacităţi de a se aduna şi de a pune ceea ce este pozitiv şi practic mai presus de orice. Mişcările emoţionale, mai cu seamă cele ostile, şi sentimentele de tot felul şi le reţin sub bariera gurii. Chiar le place să-şi ajute adversarii pe baza unor reflecţii raţionale, după cum şi preferă să le fie alături, oferindu-le un sprijin matern, fraţilor şi surorilor cu care rivalizează. Numai când de la gât se mai rupe uneori zăgazul, ecluzele se deschid şi pâraie nemotivate de lacrimi îşi caută drum spre libertate. Uneori îi trădează şi vocea croncănitoare, răguşită, gâtuită şi arată cât de mult le dă situaţia de furcă. Ea *vorbeşte* deschis despre presiunea sub care se află şi despre dispoziţia apăsătoare care îi cuprinde. Constrânsă să fie scăzută, vocea lasă să răzbată în sforţarea ei cerinţele propriu-zise. Aici cineva ar vrea să se exprime mai mult şi mai tare, dar nu izbuteşte.

Componenta de creştere a hormonilor tirodieni susţine interpretările, căci excesul de hormoni arată cerinţa de creştere cufundată în corp. Până la adolescenţă ea are ce căuta aici, dar după aceea exclusiv pe plan spiritual şi psihic. Aşa că nu este de mirare că nu prea există hipertiroidii în copilărie şi că numărul lor creşte abia după pubertate. La adulţi hormonul excedentar trădează o regresie, o retragere la un nivel care acum nu mai este adecvat.

Pacienții nu-și mărturisesc nici străduințile de creștere, nici pe cele de luptă. Pretenția lor de a se maturiza deosebit de repede, de a evolua și de a trăi cât se poate de multe este înghesuită în corp, unde se dezlănțuie într-un nivel hormonal ridicat. Excesul de hormoni metabolici și de creștere îi face exagerat de sensibili, schimbători, turbulenți și mult prea vioi și impulsionează angoasa de moarte. Sunt atât de vigilenți, încât nu mai închid nici un ochi. În timpul zilei le tremură pleoapele, noaptea somnul îi ocolește. Evitarea somnului, fratele mai mic al morții, închide cercul spre angoasa de moarte. Câte un istoric de boală lasă loc suspiciunii că este vorba despre angoasa de a încheia viața încă înainte de a fi fost trăită.

Ceea ce frapează este că femeile sunt de cinci ori mai des afectate decât bărbații. Asta s-ar putea explica prin faptul că posibilitățile de a evolua și de a răzbate pe plan social sunt vizibil mai nefavorabile pentru ele și că astfel este mai mare probabilitatea să fie refulate. În afară de aceasta, este frapantă dorința multor paciente de a-și satisface eforturile de creștere și evoluție prin sarcină și în plus de a face ca familia să crească prin adopții și copii înfiați, într-un mediu relativ ostil copiilor și creându-și astfel probleme. Alexander vorbește despre „dorința intensă de a concepe, în ciuda fricii de graviditate". Această contradicție se reflectă în încercarea celor vizate de a se apăra de propria angoasă de moarte dăruind viață pe un alt plan.

Relația dintre sarcină și tiroidă este dovedibilă în diferite feluri. În timpul sarcinii tiroida este, de pildă, ușor crescută și lucrează mai intens. În cazul lipsei activității glandulare se ajunge adesea la sterilitate sau avorturi. La bărbați hormonul tiroidian are o influență pozitivă asu-

pra fecundității. Astfel, el mărește producția spermatozoizilor și viteza de transport. Există indicii că glanda tiroidă provine filogenetic din zona uterină.

„A ajunge departe prin copii" este o variantă frecventă a vanității întâlnite în general la hipertiroidie: a avansa cu orice preț. Altminteri, această aspirație se cristalizează într-o normă de lucru care merge până la epuizare și niște exigențe referitoare la randament care îi suprasolicită pe cei afectați, ca și pe cei din jurul lor. Și aici femeilor le sunt impuse limite mai înguste de către societate, care se întruchipează dureros la hipertiroidie. Dacă sunt puse sub semnul întrebării dorințele de graviditate sau de performanțe, asta poate să ducă la izbucnirea simptomaticii.

Un alt motiv pentru frecvența mai mare la femei poate consta în aceea că tematica realizării, luptei și impunerii de sine ține mai mult de polul arhetipal masculin și de aceea le vine, în principiu, mai dificil femeilor. În domeniul primordial feminin, acela de a avea copii, ea se poate transfera, de exemplu, numai cu greutate. Făcând abstracție de faptul că dorința de a fi performant nu prea corespunde acestui domeniu, un număr mare de copii este mai degrabă pedepsit de societate. Alocația pentru copii nu contrazice această afirmație, ci din contră o subliniază, fiind de fapt expresia conștiinței încărcate față de cei dezavantajați printr-un număr mare de copii.

În fine, tematica autorității dintre mamă și copil este mult mai dificil de rezolvat pentru fiică decât pentru fiu. Conform lui Alexander, toate cele vizate suferă de greutatea de a depăși schimbarea de rol de la persoana care este îngrijită la cea care îngrijește.

Lecția de învățat constă în a-și mărturisi spaima și panica în fața propriei vieți, ca și exigențele mari de dez-

voltare, realizare, creştere şi trăiri ce contrastează cu ele. Eforturile şi strădaniile enorme de a găsi recunoaştere în faţa autorităţii de obicei aleasă chiar de către cel în cauză trebuie puse în legătură cu propriul istoric. Pentru a rezolva modelul este necesar de *recunoscut* propriul aport la situaţia contradictorie: anxietatea şi spaima care sunt înscrise pe chip pot fi de cele mai multe ori urmărite în trecut până la dezamăgirile din copilăria (timpurie) ale propriilor dorinţe de dependenţă. Încercările ulterioare de a înlocui sentimentul de siguranţă şi protecţie prin aceea că el este oferit altora evidenţiază suprasolicitarea lor. Căci cum să dai ceva ce tu însuţi nu ai, dar de care ai avea o nevoie arzătoare? Exigenţa înaltă şi disponibilitatea enormă la acţiune şi suferinţă fac totuşi pentru un timp posibil contradictoriul, aproape imposibilul. Situaţia declanşatoare a simptomaticii bolii, care duce la prăbuşirea edificiului din anxietate, efort şi negare de sine, mână respectivele impulsuri în corp, care se pune acum la rândul lui sub exigenţele cele mai înalte şi loveşte cu putere într-o luptă ce nu poate fi câştigată. Triggerii, care merg de la crize relaţionale până la pierderea prin moarte, au fost, alimentaţi fiind de angoasa de bază, anticipaţi de obicei deja în gând şi se mai înconjoară astfel şi de spaima unei profeţii ce se autoîmplineşte.

Dacă propriul fundal psihic a fost prelucrat, şi adesea o psihoterapie nu va putea fi ocolită aici, se pune problema de a trăi din nou conştient impulsurile înghesuite în corp. În inima care bate până-n gât sălăşluiesc năzuinţa spre sus şi ambiţia înaripată prin pofta de luptă. În urma mărturisirii cât le arde buza după viaţă şi trăirea arzătoare a tot ce se poate, după ascensiune şi recu-

noaștere, și cât le-ar plăcea să fie „femeia focoasă (tipul focos)" care trăiește deocamdată numai în ascuns, visurile ce zboară în înalt au o șansă autentică să se măsoare cu realitatea. Dacă este admis blocajul în zona gâtului, care separă capul de realitatea corpului și, de exemplu, și propriul glas de placa sa de rezonanță în corp, abia atunci poate să fie conștientizată întreaga angoasă care zace în trecătoarea îngustă a gâtului și este captată în ochii proeminenți. Cei afectați nu au numai concret un nod în gât, ci nodul psihic, bariera dintre sus și jos, constituie problema lor. Dacă se confruntă cu această angoasă, pe care până acum au tot „înghițit-o" (în gușă), lupta în lumea exterioară are o șansă. Este posibil ca ea să fie și de prisos, dacă forțele de creștere își caută alte direcții mai satisfăcătoare.

Principiul vieții s-a cufundat în umbră și vrea să se reîntoarcă pe planuri conștiente. Hipertiroidia simbolizează o abundență incredibilă de viață și creștere, prea mult pentru corp. Acest flux prea mare al vieții trebuie îndreptat spre canale spirituale și sufletești, și aici stau deschise oricâte direcții, ba chiar toate.

Întrebări

La noduli reci:

1. Am noduli/noduri (= probleme nerezolvate) în gât, care m-ar putea ucide în osilitatea lor rece față de viață?

2. Ce s-ar putea încheia la mine rău printr-o continuă ignorare?

3. Unde există un domeniu esențial al vieții căruia i-am extras toată energia, pe care încerc să-l fac inofensiv, privindu-l la rece?

La hipertiroidie și noduli fierbinți:

1. Ce *fier roșu* nu vreau să mă atingă?

2. Ce ambiție arzătoare și pretenție înaltă mă mână? Ce vizează setea mea nepotolită?

3. Ce mă scoate din sărite, ce mă face să-mi ies din fire?

4. Ce gălușcă, ce frică îmi stau de mult în gât?

5. Cine m-ar putea lua de guler? Pe cine aș vrea să iau de guler? În jurul cărei autorități se învârte lupta mea?

6. În ce măsură oscilez între angoasa de moarte și aviditatea de viață?

7. De ce tot dau pe gât mișcări ostile?

8. Cum ajung să pun luciditatea pe deasupra emoțiilor? De ce înghesui confruntările arzătoare în corp?

9. Ce se ascunde îndărătul capacității mele exagerat de mari de a fi săritor? Ce îndărătul dorinței mele (exagerate?) de a avea copii?

10. Ce zace îndărătul neajutorării mele, când este vorba despre mine și apărarea propriilor interese?

11. Spre ce tinde ritmul crescut al metabolismului meu? Ce substanță din viața mea urmează să metabolizez? Ce transformare este în întârziere?

12. Cui vreau să-i aduc prinos cu prisosul de viață din mine?

Hipofuncția tiroidei (Hipotiroidie)

Invers decât în cazul hiperfuncției, la hipotiroidie ajung prea puțini hormoni tiroidieni în sânge. Consecințele sunt un metabolism bazal redus și lipsa de energie. Tensiunea arterială scade, la fel ca și nivelul de zahăr în sânge, apare anemia, iar metabolismul funcționează nu-

mai la foc mic, ceea ce se repercutează în oboseală, slăbiciune, lipsă generală de forță și greutate care crește. Absența poftei de mâncare și constipația se adaugă celor de mai sus, părul* se usucă, devine aspru și poate să cadă. Pielea este prost irigată sangvin, prin urmare rece și tinde să se îngroașe. Țesutul subcutanat capătă o consistență spongios-aspră, motiv pentru care medicii vorbesc de mixedem. Dispoziția este lipsită de curaj și depresivă, expresia feței șteарsă și neparticipativă. Personalitatea letargică, încetinită, făcând impresia că este adormită până la retardată, este în cel mai mare contrast cu cea a hipertiroidianului, vioaie, ageră, vigilentă, plină de angoase și surescitări.

Pacienții cu mixedem și-au tăbăcit pielea pentru a se izola de lumea exterioară. Pielii păstoase, edematoase îi mai extrag prin irigarea sangvină și forța vitală, adică ei nu vor să intre cu lumea de afară în nici un fel de contact viu. Astfel, pielea, ca graniță spre afară, rămâne rece și fără viață. Mâinile reci trădează, dacă chiar sunt întinse cuiva într-un gest de salut, că nu acceptă nici un contact cordial sau călduros. Picioarele reci dezvăluie că înrădăcinarea lor pe pământ este mai degrabă una lipsită de viață și deficitară. Când ni se răcesc picioarele, angoasa are și ea un cuvânt de spus. Un om care nu și-a găsit încă locul în care să-și înfigă rădăcinile trăiește desigur cu o anxietate *fundamen*tală.

Pacienții o împărtășesc pe aceasta cu tovarășii lor de suferință de la polul opus al hiperfuncției. Asemenea tuturor contrastelor, și acestea se opun reciproc, dar pe aceeași axă. Acolo unde pacienții cu hiperfuncție confruntă viața cu angoasa de moarte și se luptă cuprinși de panică să supraviețuiască, pacienții cu hipofuncție se

comportă față de ea cu indiferență, de parcă nici nu i-ar privi pe ei. Ca orice altceva, îi lasă complet rece. Parcă ar face pe morții. La tema moarte găsim însă din nou asemănarea cu hipertiroidienii. Unii se tem de moarte, ceilalți o imită, ambii se preocupă însă mereu de ea.

Este puțin surprinzător că pacienții nu se simt bine în pielea lor rece, spongioasă. Dispoziția proastă și expresia inertă a feței, care arată lipsa oricărei participări, fac acest lucru clar. Inima bate într-un ritm obosit, slab și pune în mișcare sângele, căruia îi lipsește substanța. Este vorba despre o sevă destul de subțiată a vieții cu prea puțini purtători de energie (globule roșii) și prea puțin combustibil (zahăr). Nivelul scăzut al zahărului indică în plus că acestei vieți îi lipsește dulceața. Nu-i de mirare că pacienții oferă și în exterior pe toată linia o imagine a îndepărtării de viață. Retragerea necondiționată de pe toate fronturile vieții s-a cufundat aici în umbră și se întruchipează. Caracterul acestui tablou al bolii se arată în extrema sa, coma mixedemică, cu stări de moarte aparentă și temperaturi foarte scăzute, până la 23 de grade. Viața aproape că a înghețat aici, funcțiile vitale practic au fost doborâte. Semne de viață nu mai dau deja de mult pacienții cu starea lor profundă de inconștiență. Nu se mai pot încălzi pentru viață, asta mai este posibil doar prin ajutor străin din afară. Într-adevăr, ei pot fi readuși la viață. Astfel de situații extreme zac de cele mai multe ori în spatele relatărilor macabre despre îngropați de vii.

Pacienții cu hipofuncție nu arată nici un fel de disponibilitate de a relua bătălia vieții, ei nici măcar nu se interesează de viața lor. Ochii obosiți, ascunși în orbite adâncite contrastează cu ochii strălucitori, gata să iasă din orbite, ai opozanților lor cu hiperfuncție. Apatia con-

trastează cu agitația superactivă. Unii nu se mișcă din loc, ceilalți se agită din loc în loc, fără a ajunge vreodată. În ciuda tuturor opozițiilor ei, împărtășesc tema, care se află la mijloc între ei și de care ambii sunt la fel de îndepărtați. Este vorba despre locul lor în viață. Între prea puțină viață într-un caz și prea multă viață în celălalt se află, la o distanță egală de ambii, la mijloc de drum între ei: viața.

Cât de apropiați sunt în realitate unul de altul cei doi poli opuși o arată și medicina modernă, care, cu metodele sale terapeutice radicale radiație și operație transformă nu rareori hiperfuncțiile în hipofuncții. Acestea trebuie stabilizate de bine, de rău printr-un aport pe viață de hormon tiroidian. Cei afectați trăiesc prin această procedură aceeași temă de bază din două părți opuse. În timp ce terapia folosită de medicina tradițională pentru hipofuncție este bazată pe principiul substituției și urmează idei alopate — împotriva lipsei de vitalitate a pacienților se lucrează cu hormonul tiroidian dătător de viață —, radierea cu iod radioactiv merge aproape pe căi homeopatice. Pacienții înghit iod radioactiv, care se adună în tiroidă și o iradiază pe aceasta dinăuntru spre exterior. În timpul tratamentului pacienții radiază în întregimea lor atât de radioactiv, încât trebuie izolați cu stricteță. Impulsurile de viață agresive, cufundate în corp ale tabloului bolii sunt combătute de radiologi cu unele și mai agresive. Substanțele radioactive se numără printre lucrurile cele mai active și deci cele mai vii pe care ni le putem imagina. Ele parcă explodează dinspre interior, se sfarmă cu alte cuvinte pentru vioiciunea lor aducătoare de moarte.

Lecția de învățat a pacienților și rezolvarea temei hipofuncție rezidă în a se retrage conștient în sine însuși

cu desăvârşire. A limita activităţile la minimul necesar şi a învăţa să lase lucrurile să curgă de la sine. Indiferenţa cu care întâmpină cei vizaţi totul trebuie transformată în acel conştient „Facă-se voia Ta". Sarcina nu este să se lase înghiontiţi de toţi, ci să lase răbdători ca viaţa să le indice locul lor. Nu resemnare în faţa vieţii, ci retragere de la „Eu vreau!" la „Facă-se voia Ta!"

În timp ce la hipofuncţie viaţa era cufundată în umbră, aici este moartea. Se pune problema de a lăsa să moară tot ce este vechi, vechile modele şi programe, tot ceea ce este de mult istovit de moarte. Pacientul cu mixedem arată ca un cadavru, rece, buhăit, golit de sânge. Confruntarea cu moartea este sarcina sa de prim-rang. Numai dacă învaţă să moară poate să trăiască. Într-o societate industrializată modernă, asta poate fi o sarcină ce pare destul de ocolită. În orice caz au existat culturi cărora pregătirea pentru moarte le era un conţinut de viaţă de cea mai mare importanţă, precum cea egipteană veche, cea maya şi cea lamaistă a Tibetului. Respectivele *Cărţi ale morţilor* stau mărturie pentru acest drum.

În cazul hipofuncţiei sau al lipsei funcţiei tiroidei se dezvoltă tabloul cretinismului cu nanism şi idioţie de grad diferit. În acest caz, lecţia de învăţat descrisă mai întâi devine mai clară, ea adresându-se în esenţă părinţilor. Pentru a realiza acel „Eu vreau" măcar parţial, este nevoie de inteligenţă. Dacă ea lipseşte în mare măsură, subordonarea lumii înconjurătoare sub propria voinţă nu mai este posibilă. Cretinii percep lumea instinctiv în loc de inteligent, ei sunt de la început nişte marginalizaţi. Neutilizabili pentru scopurile societăţii şi mereu dependenţi de ajutorul ei, sunt o povară pentru ea. Toate aceste situaţii umilitoare trebuie să fie suportate de cei

afectați, fie că o vor, fie că nu. De cele mai multe ori este mai puțin greu pentru ei decât pentru părinții lor. Singura soluție constă în a învăța din umilire umilința. Și statura exagerat de mică trebuie înțeleasă în această direcție. În această viață nu se pune în mod evident problema de a face pe „marele Zampano"[v], ci de a se ajusta într-o lume mare într-un cadru mic și a-și juca micul, modestul rol.

Întrebări

1. De ce nu mai vreau să fiu viu? Ce mă determină să trăiesc numai la foc mic?
2. De ce am nevoie de o piele atât de tăbăcită?
3. Ce vrea să-mi spună greutatea mea excesivă? Ce-mi înlocuiește?
4. Unde-mi ascund energia vitală?
5. Ce mă face un bloc de gheață?
6. Cum îmi pot transforma resemnarea în dăruire, fatalismul în supunere?
7. Ce ar trebui să las să moară, pentru a deveni din nou viu?
8. În ce măsură evit confruntarea cu moartea?
9. Unde este locul meu în care aș putea trăi și prospera?

---

[v] După personajul cu același nume din filmul lui Fellini *La strada* (1954). (*N. t.*)

VI

Coloana vertebrală

Organul nostru obligatoriu este coloana vertebrală (CV), care leagă susul (capul) cu josul (bazinul). Numele de coloană vertebrală (*columna vertebralis*) este numai o aproximare a realității în măsura în care ea este, în timpul celei mai lungi perioade a vieții, mai puțin coloană cât un arc ondulat. Privit dintr-o parte, acesta se prezintă ca un dublu S. Coloana vertebrală se comportă ca o unitate funcțională, dar este compusă din 34 sau 35 de oase individuale: 7 vertebre cervicale, 12 vertebre toracice, 5 vertebre lombare, 5 vertebre sacrale și 4 sau 5 vertebre coccigiene. Dintre ele, cele 24 superioare sunt mobile, iar cele 10–11 inferioare sunt concrescute, formând osul sacral și coccisul. Ca făcând parte din unitatea funcțională CV mai trebuie considerați apoi și cei 550 de mușchi și cele 400 de tendoane și ligamente ale aparatului înconjurător de susținere, care răspund de stabilitate și fac, totodată, posibilă mobilitatea impresionantă în cele 144 de articulații mici. În afara celor două vertebre cervicale superioare atlas și axis, toate celelalte au o formă asemănătoare de bază:

În timp ce corpurile vertebrale masive poartă greutatea, canalul vertebral, care se constituie din găurile vertebrelor situate una peste cealaltă, fereşte sensibila măduvă a spinării. Între câte două vertebre alăturate ies de fiecare dată nervii măduvei spinării. Vertebrele toracice dispun în plus şi de mici suprafeţe articulare pentru coaste şi înlesnesc astfel mişcările dependente de respiraţie ale toracelui.

Mobilitatea diferită în fiecare dintre segmentele ei principale se bizuie în special pe discurile intervertebrale. Fiecare dintre aceste discuri conţine un nucleu gelatinos dintr-o substanţă mucos-fluidă. La nou-născuţi ea este alcătuită din 88% apă, la omul în vârstă de 70 de ani tot mai este în proporţie de 70% apă. În jurul acestui nucleu moale, deformabil, care se adaptează mişcărilor CV şi poate funcţiona atât ca distribuitor de presiune la tasări, cât şi ca descărcător de presiune la întinderi, se depozitează o structură inelară fibroasă. Aceasta pune li-

mite mișcărilor nucleului moale și ține discul intervertebral în adevăratul sens al cuvântului în formă. Eventuale rupturi în acest edificiu de fortificare creează terenul propice pentru temutele hernii de disc. Puternica presiune interioară a nucleelor gelatinoase este amortizată de marele număr de mușchi și ligamente ale CV. Comparabil *creării* catargelor unei nave cu pânze este fenomenul *creării* unui echilibru tensionat. Nucleele gelatinoase trag spre întindere, inelele fibroase care le îmbracă opun rezistență. Mușchii țin vertebrele între ele și le strâng, în tendința de a menține omul mic și adunat.

Dacă privim CV ca organ de ansamblu funcțional, se disting mai cu seamă două aspecte: forma șerpuită și structura polară. Diferitele vertebre în parte acționează aidoma segmentelor corpului unui șarpe. Șarpele este de fapt o singură CV, alcătuit fiind exclusiv din vertebre.

La o privire mai atentă se adaugă structura polară, care se concretizează în alternarea corpului vertebral tare cu discul intervertebral moale.

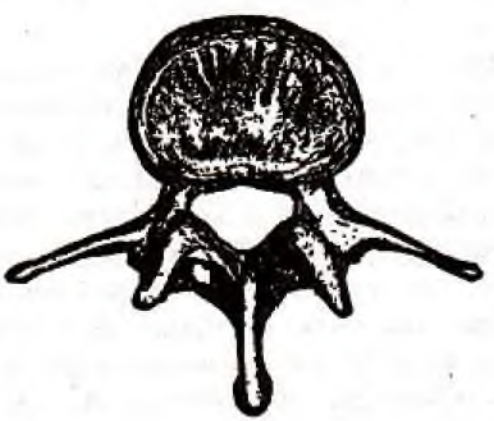

Motivul şarpelui are în sine, de asemenea, o referire clară la polaritate, căci şarpele biblic doar este cel care seduce primii oameni în lumea polară a contrariilor. Ca braţ prelungit al diavolului, o determină pe Eva să greşească luând din pomul cunoaşterii binelui şi răului. Abia după ce gustă din fructul oprit sunt oamenii în situaţia să-şi recunoască opoziţionalitatea — citeşte sexualitatea — şi îşi acoperă goliciunea cu renumita frunză de smochin. Şarpele le-a deschis ochii pentru polaritate, şi nimeni nu este mai potrivit în acest sens. Ca unealtă a diavolului, stăpânul acestei lumi polare[39], şarpele se mişcă permanent prin ambii poli ai realităţii. El este înlănţuit mai clar decât alte animale de pământ, ca simbol al polarităţii. În fine, în periculozitatea lui zace posibilitatea eliberării, o dată ce dispune de otrava care poate deveni leac. În această privinţă este o creatură tipică a lui *Lucifer*, care, de asemenea, nu poartă numai verbal în sine posibilitatea de a deveni aducător de lumină.

Dacă privim CV din afară, ne frapează în continuare că, fiind serpentiformă, se aseamănă cu şarpele lui Esculap, simbolul medicilor. Aidoma şarpelui în jurul bastonului lui Esculap, CV se încolăceşte în jurul liniei imaginare a gravitaţiei, de-a lungul căreia corpul omenesc este tras de jos mereu înapoi la pământ şi deci în poziţia animalelor. Medicii Antichităţii considerau a fi sarcina lor centrală să ridice şarpele mai sus, respectiv să ridice ceea ce se află mai jos. Mai erau preocupaţi şi să ajute oamenii să se ridice din captivitatea lumii materiale inferioare şi să le creeze accesul la aspectele ideale superioare ale realităţii. Aici se înalţă o punte spre

[39] La Cina cea de taină Cristos îl numeşte pe diavol în mod expres stăpânul acestei lumi.

spațiul cultural indic, în care cunoașterea dezvoltării superioare a omului se află în legătură cu forța șarpelui „kundalini" și cu CV. Conform concepției vedice, șarpele kundalini doarme în chakra inferioară *muladhara*, răsucit în trei încolăciri și jumătate. Această chakra cea mai de jos, primul din șapte centre de energie rânduite de-a lungul CV, se află la înălțimea sacrumului (lat. „os sacrum"). În acest os numit sacru și în anatomia noastră zace, conform credinței hinduiste, energia primordială omenească, până ce este trezită și se ridică de-a lungul CV prin chakre. Dacă s-a atins și deschis chakra superioară sau a creștetului, omul este realizat, iluminat sau, așa cum spun indienii, a devenit *purusha*, omul propriu-zis.

Anatomia ocultă a hinduismului pornește de la faptul că în zona șirei spinării există trei canale de materie fină, prin care poate să se urce energia: *ida* și *pingala* de cele două părți și *shushumna* în mijloc. Se atenționează multiplu și insistent ca oamenii să nu se joace cu marile forțe care zac mocnit în aceste zone și să nu se aventureze în aceste regiuni fără profesori competenți. Pe de altă parte, nu rămâne nici un dubiu că adevărata transformare în om trebuie să aibă loc de-a lungul CV. Ca și energia, întregul om trebuie să avanseze pe această axă centrală, până la ultima verticalitate. Și alte culturi vechi știau despre forțele care curg de-a lungul CV. Teoria chineză despre acupunctură, de pildă, pornește tot de la vase (meridiane) de însemnătate centrală în această regiune.

Șarpele, care a ispitit oamenii (cei dintâi) în polaritate, le mijlocește deci și pe plan energetic șansa de a crește dincolo de polaritate și de a se reîntoarce la unitate, respectiv la eliberarea lor. Astfel, șarpele devine simbo-

lui dezvoltării. Așa cum trezirea șarpelui energetic kundalini este hotărâtoare pentru ascensiunea spre adevăratul om spiritual, ridicarea psihică a oamenilor din vechime a fost cea care abia ea a înlesnit verticalitatea și deci transformarea în om în adevăratul sens al cuvântului. CV stă deci în ambele privințe în centrul ridicării umane. Exprimat ceva mai poetic, asta ar însemna că visurile ce zboară către înalt ale omenirii se cățărau în toate timpurile pe CV și tindeau să se desprindă de mama Terra și să se apropie mai mult de tată în ceruri.

Șarpele ca simbol al polarității poate să ajute cel mai bine la depășirea lumii contrariilor. Cât de ușor devine însă posibilul său dar din nou o otravă[w] o arată accidentele spirituale petrecute în caz de mânuire ușuratică a forței kundalini. Primejdia constă în a pierde echilibrul și a ajunge prea adânc într-unul dintre poli. La țintă duce numai calea de mijloc, și pe ea se poate păși doar dacă forțele polare laterale, masculinul și femininul, sunt contrabalansate.

A doua particularitate a CV, pe lângă forma de șarpe, este schimbarea polilor pe toată lungimea ei, căci de fiecare dată un corp vertebral osos este urmat de un disc elastic. Alternarea de la materia tare ca osul la gelatina apos-moale (în nucleul discului) este necesară pentru funcție. Simbolic, tarele, durul ține mai degrabă de polul masculin, în timp ce calitatea moale, adaptabilă a elementului apă, care predomină în discuri, este feminină. În permanenta alternare dintre feminin și masculin CV reproduce o simbolistică primordială, care le este familiară tuturor culturilor și religiilor. Daoismul reprezintă această legătură în simbolul Tai Chi, mitologia grecească în șira-

[w] Vezi nota u, p. 256. (*N. t.*)

gul de perle al Harmoniei, pe care fierarul zeilor, Hefaistos, l-a confecționat din perle negre și albe alternative.

Folosirea principiului polarității crește enorm capacitatea de încărcare a CV. Dacă partea osoasă se îngrijește de fermitate și stabilitate, cea apos-gelatinoasă furnizează elasticitatea și adaptabilitatea la fel de necesare. Tablourile de boală la care un aspect este defavorizat arată problematica extremelor: morbul Bechterew duce la întărirea și osificarea zonelor elastice intervertebrale. Urmarea este o limitare extremă în viața pacienților, o osificare a mijlocului lor în adevăratul sens al cuvântului. La polul opus se pot ivi în cazuri de osteomalacie[x] prăbușiri locale ale CV prin procese rahitice sau tuberculoase. Drept urmare, poziția verticală este adeseori limitată prin încovoieri până la formări de cocoașă. În caz extrem, există riscul de paraplegie.

Principiului polilor care se succedă alternativ i se supune și semnul caracteristic al CV. Forma de S dublu aduce cu sine o alternare continuă între ondulări concave și convexe. Privind lateral, așa-numita lordoză cervicală impune ca un element protuberant, și deci mai degrabă masculin, în timp ce cifoza toracică[40] are ceva feminin-adăpostitor în retragerea ei și preluarea protectoare a organelor pectorale. La trecerea de la vertebrele toracice la cele lombare mai are loc o dată mișcarea opusă unei lordoze. În unirea dintre sacrum și coccis se ivește din nou tipicul semn caracteristic feminin protector, ca parte posterioară a cavității bazinului.

Atât alternarea dintre elemente tari și moi, cât și schimbarea formei, care face de fapt din CV o ghirlandă

x Înmuierea scheletului. (*N. t.*)

40 Lordoza desemnează o curbare spre față, cifoza una spre spate.

de vertebre, realizează într-un mod simplu ideea de amortizor. Ambele principii sunt în măsură să amortizeze lovituri şi tasări într-un chip ideal. În mod normal apasă de la 30 la 50 kg pe discuri. O creştere a încărcării de patru ori o pot suporta printr-o turtire minoră. Adaptarea la încărcarea zilnică se poate dovedi foarte uşor măsurând cu ajutorul metrului. Dimineaţa un om este clar mai înalt decât seara. Povara zilei îl apasă în jos (cu până la doi centimetri).

Încărcările acute sunt în schimb amortizate prin îndoirile CV. Amortizoarele unui vehicul sunt concepute pe baza acestui principiu genial. Îndoirile CV corespund arcurilor spirale care, mergând în exterior în jurul amortizoarelor propriu-zise, parează ele loviturile bruşte. Amortizorul propriu-zis corespunde sistemului vertebre–discuri, care duce încărcările permanente.

Problematica rezidă, ca de atâtea ori, în extreme: în cazul conturării exagerate a formei de S, poziţia verticală se pierde în favoarea capacităţii mari de adaptare. Oamenii se cocoşează. În cazul conturării prea reduse a formei de S, se întâmplă contrariul. Respectivii umblă prin viaţă ţinându-se ţanţoşi, fără capacitatea necesară de adaptare şi fără posibilitatea de a para şocurile şi loviturile dure. Ei sunt prea tari şi drepţi şi de aceea deosebit de pasibili să fie răniţi.

Înainte de a ne îndrepta spre problemele mai concrete de coloană, merită să aruncăm o privire asupra evoluţiei. Dezvoltarea omenească şi cea a CV sunt cât se poate de strâns legate între ele. În această privinţă nu este de mirare că majoritatea problemelor de coloană au rădăcini filogenetice. Dacă ne gândim, pe de altă parte, că unul din doi oameni din civilizaţia noastră suferă de

dureri de spate, se vede cât de problematică este această istorie a evoluției până astăzi.

La cumpăna dintre secole, paleontologul Schwalbe a putut să demonstreze că ridicarea pe două picioare a avut loc mult înainte de dezvoltarea creierului mare. Se descoperise scheletul vechi de 30 de milioane de ani al unei ființe care încă avea creierul unei maimuțe, dar mergea deja pe două picioare. Alte reflecții întăresc ipoteza despre ridicarea pe picioarele din spate ca fiind pasul decisiv spre transformarea în om. Căci oricât am fi de mândri de creierul nostru, nu este nicidecum unic. Diferite balene și diverși delfini au creiere mai mari și chiar mai diferențiate. Mersul vertical însă este unic, la fel ca și bolta piciorului care îl face posibil și pe care nu o împărtășim cu nici o altă creatură. În acest sens este, împreună cu CV verticală, dacă privim anatomic, lucrul cel mai omenesc la om.

Verticalitatea nu o căpătăm cadou de la bun început, ci ne este dată din naștere doar ca posibilitate. Fiecare individ în parte trebuie să și-o obțină la rândul său prin muncă. Medicii vorbesc despre faptul că filogeneza (procesul evoluției speciei) și ontogeneza (dezvoltarea ființei individuale) corespund. Adică omul care se află în creștere mai trebuie să parcurgă încă o dată etapele esențiale ale dezvoltării rasei umane într-o formă prescurtată, oarecum simbolică. El începe ca organism unicelular, devine ființă acvatică, lichidul amniotic prezentând până astăzi anumite paralele cu apa mării. După naștere aterizează pe burtă ca reptilele, înaintează apoi târându-se în patru labe, înainte de a se putea ridica definitiv pe două picioare. Biologul Adolf Portmann a presupus că omul vine pe lume cu un an prea devreme. În timp ce

un cimpanzeu nou-născut are deja proporțiile unui cimpanzeu adult, omul abia trebuie să crească pentru a-și dobândi modelul de corp adult. Înainte de luna a cincea nu se poate ridica și nu-și poate aduce CV în poziție verticală. Cel mai devreme începând cu luna a șasea poate sta pe propriile picioare, și atunci numai cu ajutor străin. Primii pași clătinați, dar liberi totuși, sunt posibili din luna a unsprezecea, adică după aproape un an. Cine a putut observa acești pași făcuți cu trudă în evoluția unui copil ar putea să fi căpătat totodată o imagine a acelor primi pași, la fel de puternici, pe verticală, pe care străbunii noștri i-au luat asupra lor în negura vremurilor.

Embriologia ne dezvăluie cât de adânc zace în noi moștenirea noastră filogenetică. Pe de o parte, embrionul are până în luna a patra o coloană vertebrală substanțial mai lungă, și anume mai lungă cu acea parte pe care o numim coadă la „alte vertebrate". Pe de alta, embriologia a dezvăluit că CV este o continuare a dezvoltării acelei *chorda dorsalis*[41] care le este comună tuturor vertebratelor. La început, omul nenăscut mai are încă o astfel de coardă primitivă. Pe parcursul dezvoltării irigarea sangvină a coardei scade și din ea se formează nucleele gelatinoase ale discurilor intervertebrale. În această privință, de pe CV se poate citi nu numai câți ani are omul individual pe cocoașă, ci și câte milioane de ani are deja omenirea în spatele ei.

În problemele noastre cu discurile intervertebrale se conturează greutățile pe care le avem până astăzi cu evoluția noastră (filogenetică). Privind din punct de vedere anatomic, acest lucru devine clar. La mișcarea în patru

[41] *Chorda dorsalis* înseamnă coardă dorsală sau notocordă.

labe corpul zăcea stabil pe patru coloane de nădejde. Chiar dacă una lipsea sau nu era funcțională, celelalte trei ajungeau. În rest, pericolul unei căderi era minor la acea apropiere de pământ. CV nu era încă o coloană, ci mai degrabă un lanț ușor îndoit. De el atârna ferm și sigur un adevărat sac purtător pentru mărunțaiele sensibile. Capul nu cucerise încă locul suprem în viață și deci dominația. Din cauza stilului de deplasare în pas greoi atârna în față, iar în cea mai mare parte a timpului era ținut mai jos decât centura scapulară. Asta avea avantajul deja menționat că strămoșii noștri făceau mult mai rar guturai.

Dar nu numai problema nasului plin și-au provocat-o prin ridicarea pe verticală oamenii ambițioși și năzuind înspre sus. Prin schimbul a două coloane de nădejde pe două picioroange șubrede își deplasaseră centrul de greutate periculos de mult în sus, făcând dintr-un echilibru stabil unul labil. Oamenii care tindeau înspre sus au scos de aici ce-au putut mai bun, au obținut nu numai o siguranță liniștitoare pe cele două picioare ale lor dindărăt, ci și o iscusință impresionantă cu picioarele dinainte devenite acum libere. Aici este probabil vorba despre forma cea mai timpurie a economisirii muncii prin raționalizare. Numai că libertatea obținută prin eliberarea a două picioare și-a avut prețul ei.

O dată cu ridicarea în poziție verticală s-a ivit în viață tema verticalității și capul a ajuns pe locul cel mai înalt și deci locul cel dintâi. De la animalele care trăiau în patru labe nu putea să se aștepte nici un om rezonabil la verticalitate. Pe de altă parte, suntem deosebit de bucuroși când animalele noastre de casă fac slujă și astfel fac pe omuleții. Cu cât se comportă mai uman, adică mai vertical, cu atât mai apropiați ne simțim de ele. Dar în final le

luăm la fel de puțin animalelor în nume de rău lipsa de verticalitate ca și copiilor, atât timp cât se deplasează în patru labe. Abia ridicarea capului pe locul suprem și a CV în poziție verticală face posibilă verticalitatea. O dată cu acești doi pași, ea devine însă o cerință categorică, și numai un om cu verticalitate este considerat de acum încolo ca acceptabil. Lipsa de verticalitate o recunoaștem instinctiv ca pe o lipsă în dezvoltare și o respingem.

O dată cu viața pe verticală, respectiv cu ridicarea capului, asupra omului s-a revărsat un flux de cerințe și împovărări. La capacitatea de a duce pe umeri poveri fizice și de a le cără pe porțiuni lungi, s-a adăugat și aceea de a lua pe umerii proprii și poveri la figurat. Astfel a fost însă creată și posibilitatea supraîncărcării în ambele privințe. Nu numai nasul purtat pe sus și de aceea atât de des înfundat a devenit un organ de semnalare a noilor probleme, ci și CV ca fiind cea propriu-zis vizată a ajuns, conform naturii, în centrul conflictelor. Toate sarcinile, poverile și responsabilitățile asumate, dar și privirea mai mare de ansamblu realizată de pe picioarele din spate și-au avut aportul în a-i apăsa din nou ceva mai jos pe oamenii ridicați prea sus. Aici, sarcinile fizice au fost încă cele mai inofensive, căci de ele au fost mereu conștienți. În ziua de azi este mai ales vorba despre împovărările și însărcinările inconștiente care-i apasă pe oameni și le fac viața *grea* discurilor intervertebrale moderne.

1. Probleme ale discurilor intervertebrale

Întreaga greutate a supraîncărcărilor fizice conștiente și mai cu seamă a celor spirituale și psihice inconștiente

se răsfrânge asupra discurilor intervertebrale. Atât timp cât se poate, ele se adaptează și cedează, dar la un moment dat le plesnește gulerul (respectiv inelul fibros) — un accident foarte neplăcut, hernia de disc. În durere și în alte simptome de la tulburări ale sensibilității până la infirmitate devine acum clar cât de amenințătoare este apăsarea. Din cauza presiunii omul este incapabil să se miște și să se lupte și ar dori să urle de durere.

Locul cel mai frecvent al accidentării în astfel de incidente reiese din reflecțiile anatomice anticipate. Acolo unde sistemul de amortizare poate să pareze cel mai puțin și sarcina este cea mai mare, discul este supus celei mai puternice încărcări. Peste 90 la sută dintre hernii vizează de aceea cele trei discuri intervertebrale inferioare și, mai cu seamă, pe cele două ultime. Ultimele dor de crapă, o știe și zicala. Ceea ce a ajuns ca elemente moi, feminine, între meliţele elementului dur, masculin, a cedat presiunii și strigă după ajutor sub formă de dureri va fi tăiat de ortopezi cu cele mai bune intenții. Atunci nu mai poate să doară — este logica fascinantă. Problema nu este însă astfel desființată din lume, ci numai *înlăturată*. În hernia de disc este întruchipată tendința de a se da în lături în fața presiunii ce se amplifică. Operația va detensiona situația pe termen scurt, dar va împinge tema și mai adânc în umbră, de unde își va face iarăși apariția cu următoarea ocazie, cerând atenție.

Istoria preliminară a unei hernii de disc începe cu mult înainte de declanșarea ei: nucleul gelatinos elastic și sănătos din interiorul discului evită în mod normal toate încărcările datorate presiunii înspre partea întinsă. Dacă își pierde elasticitatea, nu se mai poate da atât de bine în lături. O dată cu creșterea încărcării crește astfel

și pericolul unei rupturi în inelul fibros extern. În acest caz, nucleul scapă chiar și la o încărcare normală prin crăpătura din inelul de întărire și apasă, provocând dureri puternice, pe respectivii nervi. În cazul herniei la ultimul disc suferă mai cu seamă rădăcinile nervoase laterale. Durerea produsă radiază de-a lungul căilor nervoase spre periferie. La **sciatica** clasică poate să ajungă până în gambă și mai departe în laba piciorului. Mai rar se întâmplă ca discul strivit și ieșit să apese în mijloc spre măduva spinării. Durerile sunt percepute atunci în acele zone inferioare ale corpului din care vin fibrele nervoase strivite. Asta poate să ducă la diversele fenomene de paralizie, atât în picioare, cât și în vezica urinară sau în intestin. După o hernie acută nucleul împins afară alunecă adesea de la sine înapoi, în multe cazuri el poate fi plasat la loc și prin manipulări chiropractice. Însă cel afectat trebuie să fie pregătit că la orice mișcare extremă poate păți un nou accident.

În cadrul unei soluționări reale, partea moale și presată ar trebui descărcată din compresiune și eliberată pe termen lung din situația de apăsare. Poate fi de ajutor ca situația osoasă deplasată să fie din nou pusă la loc, dar în cele din urmă istoria împotmolită trebuie să fie recuperată la loc pe plan spiritual și psihic.

Dacă vorbim de **Hexenschuss**[y] (**lumbago**), nu este vorba de o particularitate întâmplătoare a germanilor, ci ea se regăsește în multe limbi. În Antichitate se pornea de la faptul de la sine înțeles că afecțiunile și durerile care *loveau* deosebit de brusc erau trimise de destin și deci de zei. Mai cu seamă Hecate și Pandora se remar-

---

[y] Cuvântul Hexenschuss înseamnă literal *lovitura vrăjitoarei*. (*N. t.*)

cau în această privinţă. În scoţiană şi irlandeză există cuvintele „albschoss" [alb = spirit rău] şi „elfflint" [elf = elf] pentru a desemna lumbagoul. Cei din vechime vedeau în durerile care se ivesc fulgerător intervenţia răului pur şi simplu şi o proiectau asupra vrăjitoarelor rele. Chiar dacă astăzi am depăşit astfel de explicaţii cauzale, mecanismul proiecţiei ne este şi acum la fel de evident ca şi înainte. Mulţi oameni cochetează cu ideea că cineva, numai ei înşişi nu, trebuie să fie vinovat de incidentul produs. În acest sens, cuvântul „Hexenschuss" ni se potriveşte şi nouă. Poate că prima victimă a acestui tablou al bolii chiar s-a sucit niţel cam brusc ca să privească după vreo „vrăjitoare". Poate că a fost realmente dată pe spate şi doborâtă la contemplarea frumosului. Dacă ar fi recunoscut că a fost doborâtă, coloana sa vertebrală i-ar fi făcut jocul fără să crâcnească. Cine se lasă însă doborât de evenimente fără să admită slăbiciunea sa riscă să îşi frângă punctul slab şi pe plan fizic, până ce nu mai are dubii legate de participarea sa directă la eveniment. Denumirea „Hexenschuss" aruncă responsabilitatea în spinarea respectivei vrăjitoare, care l-ar fi lovit oarecum „pe la spate" şi fără motiv pe cel astfel afectat. În realitate, nici chiar cea mai grozavă „vrăjitoare" nu poate să sucească decât acel cap (şi acea coloană) care se lasă învârtit. Desigur, există o abundenţă de alte situaţii în care ne putem suci ceva şi care nu au nimic de-a face cu tema vrăjitoarei. Comun le este însă modelul că este vorba despre mişcări inconştiente, şi deci şi necontrolabile, cărora nu le putem face faţă în întreaga lor desfăşurare.

Dacă o hernie de disc ţine timp mai îndelungat, se poate ajunge de la furnicături iniţiale, senzaţii ca de „fur-

nici care umblă pe tine", până la paralizii în sensul unei paraplegii. Tabloul bolii ne dă de înțeles la început prin senzațiile neplăcute ce percepție neadecvată și derutantă avem despre jumătatea inferioară a corpului. În paralizie se arată apoi cât este de lipsită de viață și de imposibil de stăpânit partea de sub hernie. Sarcina se sugerează tot în simptome. Senzațiile neplăcute atrag atenția spre jos și accentuează necesitatea de a se preocupa de această regiune. În paralizie se întruchipează o formă neeliberată de detensionare. Sarcina constă în a o trăi pe această în mod eliberat în raport cu abdomenul și picioarele. Cu picioarele și infirmitatea lor sunt abordate temele a sta (stare, statornicie, stabilitate) și a merge (înaintare, progres, ascensiune). Se pune problema de a se relaxa în această privință, respectiv de a aduce relaxare în aceste domenii.

Problematica specială a afecțiunilor decurge din respectivele modele de simptom. Unii pacienți cu probleme ale discurilor intervertebrale nu mai pot, de exemplu, să se ridice drepți. Încovoiați spre față din articulațiile șoldurilor, își pot duce zilele numai strâmbi și cu un spate țeapăn ca un băț. Aici este întruchipată vizibil problematica lipsei de verticalitate. Se reprezintă cât se poate de concret cât este de dureros pentru cei afectați să fie verticali, respectiv să meargă pe calea dreaptă. Nu sunt în stare să se îndrepte, darămite să mai dea dovadă și de coloană vertebrală. Soluția se exprimă în poziția încovoiat-umilită. Evident că se pune problema de a accepta această poziție, adică de a se înclina cu adevărat, respectiv de a transforma umilirea în umilință reală.

Sub același diagnostic se încadrează însă și cazurile opuse. Acei pacienți țepeni ca un băț, exagerat de drepți,

care merg ca roboții cu mișcări în unghi drept, întrucât cea mai mică mișcare de aplecare sau abatere de la linia verticală le provoacă dureri insuportabile. Acest tablou patologic arată în mod expres cât sunt de inflexibili, de țepeni și lipsiți de viață. Ei merg țanțoși printr-o viață marcată de mișcări moi și treceri curgătoare, care trebuie să le rămână străină. În mersul lor se exprimă clar că nu admit nici un fel de tonuri intermediare și nuanțe și nimic curgător în interiorul lor. Structurile dure și poziția exagerat de dreaptă le determină viața până la încăpățânare. Nuanțările și smerenia autentică sunt străine de ei. Verticalitatea este obținută cu de-a sila și pare falsă, este cârja care-i face să treacă pe lângă viața reală țanțoși, drepți și siguri de victorie. Imaginea ofițerului prusac se potrivește în acest peisaj sufletesc. Sarcina care trebuie soluționată în tabloul de simptome recomandă ca acea poziție dreaptă de care respectivii dau dovadă mereu pentru că nu pot ieși din încorsetarea lor să fie transformată într-o atitudine rectilinie și o onestitate autentică față de ei înșiși.

Ambele tipuri împărtășesc din poli opuși o problemă comună: cel adus din mijloc trebuie să-și rezolve starea încovoiată și să elibereze umilința ascunsă în ea. Dacă a reușit asta, îi revin și onestitatea și verticalitatea polului opus. Cel cu spatele țeapăn trebuie să-și admită rigiditatea și să învețe că în ea verticalitatea și rectilinitatea pe plan spiritual și psihic așteaptă să fie eliberate. Dacă a găsit în sine însuși această onestitate profundă, îi va fi ușor posibil să coboare până la adâncimile vieții, să-și (a)plece propriul spate și să stea umil în fața vieții. Venind din tensiunea fundamentală opusă nerezolvată, ambele, înfumurarea și umilința, se apropie de aceeași

temă fundamentală rezolvată din părți diferite: atitudine dreaptă și atitudine umilă. Chiar și dacă aparent sunt atât de îndepărtate una de cealaltă, în realitate tot își sunt aproape. Nimeni, de pildă, nu este într-un astfel de pericol să fie umilit ca cel cu nasul pe sus. Și nimeni nu dă senzația de a fi atât de arogant și de respingător precum cocoșatul, care nu știe el însuși nimic despre felul său strâmb de a fi. La nivel rezolvat, apropierea lor devine și mai palpabilă, căci cel cu adevărat umil este și absolut drept.

Un alt punct plin de importanță este factorul liniște. Majoritatea pacienților cu probleme ale discurilor intervertebrale sunt siliți la ea chiar de simptomul lor, căci orice mișcare le provoacă dureri. Este evident că s-au încărcat cu prea multe și că acum resimt durerile produse din cauză că se mișcă prea mult sub povara vieții lor. Simptomul îi tratează imediat, silindu-i la liniștea necesară. Astfel se pot gândi în toată liniștea de ce și pentru ce s-au încărcat cu atâtea sarcini sau le-au îngăduit altora să o facă. Rezultatul unor astfel de cumpăniri îi va duce la cunoașterea că au încercat să câștige deosebit de multă recunoaștere prin realizări deosebite. *Vârte*jul exterior în jurul ambiției și al ascensiunii trădează o deficiență interioară și se repercutează asupra *verte*brelor fizice. Lecția de învățat constă în a se suporta pe sine în liniște, în loc de a încerca mai departe cu atâta dificultate să acopere complexul intern de inferioritate cu dovezi de indispensabilitate externă. Așa cum trebuie să depășească această situație, ar fi oportun să lase jos și toate poverile superflue și să se odihnească.

Mai rar se întâmplă ca pacienții să aibă tocmai când stau liniștiți și când sunt întinși durerile cele mai aprige

și de aceea se tot plimbă agitați și încearcă din cauza durerii chiar să doarmă șezând. Aici simptomul creează mișcare și-i constrânge astfel să rămână treji, respectiv să se trezească. În mod evident nu se pune problema de a se culca în continuare liniștiți și de a se odihni, ci se cer activitate, verticalitate și responsabilitate, și anume atunci, pe loc.

Întrebări

1. Cum o duc la tema verticalitate în viața mea?
2. Dau dovadă de coloană vertebrală și mă fac drept pentru lucruri importante?
3. Sunt flexibil și maleabil, capabil de o smerenie autentică?
4. Partea mea feminină este pusă sub presiune de cea masculină sau chiar stoarsă?
5. Port inconștient poveri pe care nu le vreau în mod conștient?
6. Ce poveri duc de dragul recunoașterii? Cere simptomul meu de la mine liniște sau mișcare?

2. Deplasarea primei vertebre cervicale

Deplasarea vertebrei cervicale superioare care este cauzată, de obicei, de un accident generează prin radieri dureroase probleme care pot afecta întreaga coloană vertebrală (CV) în jos. În mitologie apare titanul Atlas, care trebuie să poarte, ca pedeapsă pentru revolta inițiată de toți titanii, globul pământesc pe umerii săi și să-l țină în echilibru. Vertebra cervicală cea mai de sus are în mod

analog sarcina de a ţine bila craniului nostru şi nu numai de a o purta, ci şi de a o contrabalansa.

Dacă Atlas(ul) iese din acest rol plin de răspundere, încercând să se eschiveze într-o parte, aceasta este o tentativă de a se sustrage responsabilităţii impuse. El documentează totodată cu dureri cât îl chinuie povara bilei. Întrucât nu se simte singur responsabil, iradiază durerile şi asupra celorlalte verigi subordonate ale lanţului vertebral. Capul a devenit pentru oameni lumea, în orice caz pentru cei care suferă de aceste afecţiuni.

Corpul le arată, întruchipat de reprezentantul său suprem, atlasul, că nu este pregătit să ducă mai departe, fără să crâcnească, pe umerii săi povara grea a căpăţânei (tari). Atrage atenţia asupra lui şi, în funcţie de intensitatea durerilor, strigă de-a dreptul după ajutor. Cel mai mult ar vrea să se eschiveze într-o parte şi exprimă asta rudimentar prin schimbarea poziţiei lui. Tema alunecată în umbră sună astfel: încărcarea prin cap nu mai este *suport*abilă, limita de durere este depăşită. Singura soluţie rezonabilă constă în a-şi aşeza capul din nou la loc. Cel mai bine se întâmplă asta desigur la figurat. Dar primul pas poate fi făcut şi din exterior de către un chiropractician. Cu o smucitură puternică, ce deplasează capul puţin dincolo de ţintă, îl lasă să sară din nou în poziţia lui iniţială. Această intervenţie relativ drastică arată deja că este nevoie de o smucitură zdravănă, pentru a aranja din nou la loc o poziţie atât de deplasată. Este semnificativ că o repunere pur fizică la loc nu este suficientă pe termen lung; vertebra respectivă va tinde atât de mult timp să se mute din nou, până ce situaţia la figurat îşi va găsi rezolvarea. Accidentul, pe care atlasul îl ia ca prilej pentru deplasarea sa, indică prin violenţa

lui cât de considerabilă este rezistența față de schimbările de direcție. Este nevoie totuși de o anumită forță pentru a le suci capul celor afectați. Atât accidentul, cât și chiropracticianul demonstrează cât pot fi de necesare chiar și schimbările bruște de direcție.

Lecția de învățat în cazul Atlasului deplasat constă în a sări de pe pistele practicate — fie și brusc și smucit —, a îndrepta capul într-o nouă direcție și a lăsa să-i fie eventual sucit încă o dată, nu de către chiropractician, ci de către alți oameni *stimulanți* — fără uz de forță, de bunăvoie și din bucuria pentru ceea ce-i nou.

Pacienții alcătuiesc polul opus al acelor „Wendehälse"[2], oportuniștii, care își încredințează capetele ca o giruetă vântului, rotindu-le după cum bate vântul. Ei sunt conștienți de comportamentul lor, o dată ce constă din speculație conștientă și o doză necesară de oportunism. Conștiența intenționată a atitudinii lor problematice le scutește, ce-i drept, de simptomele fizice, altminteri ar trebui să-și uzeze coloana vertebrală cervicală.

Dacă cineva și-o luxează cu această ocazie, este plauzibilă suspiciunea că nu-și admite manevrele oportuniste de întoarcere, iar corpul i le conștientizează în acest mod. I se dă dureros a înțelege că merge prea departe în scrântirile lui și trage dincolo de țintă. Simptomul are gata pregătită și terapia și îi silește pe cei afectați să meargă un timp prin lume cu minerve pentru gât și, neprivind nici în stânga, nici în dreapta, să-și urmeze consecvent lungul nasului. Soluția pe timp îndelungat după această probă de confirmare la polul opus constă în a găsi calea spre adevărata mobilitate și adaptabilitate. Nu

---

[2] Vezi nota L. (*N. t.*)

a se suci și întoarce de dragul celor mai mici avantaje le este dat ca sarcină, ci să curgă o dată cu fluxul vieții și să se adapteze cerințelor ei.

Întrebări

1. A devenit capul meu o povară insu*port*abil de mare?
2. Împotriva a ce își pune la încercare Atlasul meu revolta?
3. Ce vrea să-mi spună destinul, plasându-mi capul la loc?
4. Ce mi-ar putea suci capul, ce l-ar putea repune la loc?
5. Cum stau cu adaptabilitatea și cu mobilitatea mea?

3. Probleme de poziție

Poziția exterioară corespunde celei interioare, respectiv o întruchipează. Dacă cineva încearcă să-și mascheze poziția interioară cu una exterioară adoptată conștient, le va sări curând în ochi celor din jur și îi va crea probleme chiar celui în cauză. Pe de altă parte, modificări exterioare întreprinse conștient, de pildă în sensul unui ritual, pot crea cu ușurință realități interioare. Această idee stă la baza pozițiilor „asana" și „mudra" din hatha yoga. Datorită conștientizării lor, din astfel de ritualuri nu va rezulta o suferință fizică, așa ca din extenuările chinuitoare provocate de pozițiile defectuoase.

Dacă tabloul bolii îi impune cuiva o anumită formă a corpului, se va semnala și o poziție interioară corespun-

zătoare, ce-i drept inconştientă. Punctul decisiv pentru interpretări este dacă omul se identifică în mod conştient cu o poziţie sau i-a devenit victima inconştientă. Un om umil se poate simţi foarte bine într-o poziţie puţin înclinată şi cu ochii plecaţi, este posibil ca ea să nu-i provoace nici un fel de inconveniente. Aceeaşi poziţie o poate avea un altul în mod forţat, se poate simţi umilit în ea şi poate resimţi dureri corespunzătoare în legătură cu rezistenţa lui. O poziţie în sine nu poate fi deci încă echivalată cu un simptom de boală, decisivă este *atitudinea* pe care o adoptă cei vizaţi faţă de poziţia lor.

Cifoză, cifoză lombară şi spate ţeapăn

Apropierea opuşilor, devenită clară la problemele de discuri intervertebrale, se continuă la vătămările de pe urma poziţiilor defectuoase. Cifoza trădează un copil îndoit şi uneori chiar frânt (sau mai târziu un adult corespunzător). Tocmai această onestitate a simptomului care sare în ochi este însă pentru educatori de obicei ca un ghimpe în ochi. Ei nu vor să se confrunte cu rezultatele influenţei lor şi de aceea nu pregetă să tot invoce atenţionări corespunzătoare: „Stai drept!", „Pieptul în afară, suge-ţi burta!" Cu timpul pot fi provocate astfel, prin simptomul onest al cifozei, modelele compensatorii „cifoză lombară" sau „micul ofiţer al corpului de gardă". Cifoza arată că aici cineva se cocoşează, nu se poate îndrepta şi „nu are coloană vertebrală". I se poate frânge cuiva spatele, fără a-l atinge fizic. Dacă se frânge voinţa unui cal, asta se întâmplă prin supunerea coloanei lui vertebrale recalcitrante. Dacă este frânt un om, se întâmplă tot prin aceea că i se supune şi i se face flexibilă coloana lui ver-

tebrală, că este împiedicat să se îndrepte pentru propriile interese și vederi și să meargă drept prin viață. Un om îndoit într-un atare mod este desigur strâmb, și de fapt el este și neonest, o dată ce nu își respectă propria viață. Se folosește în acest context imaginea biciclistului care își cocoșează spatele pentru a putea înainta ca lumea. În această imagine este caricaturizată o întreaga atitudine de viață: a se cocoșa în partea de sus, a călca în picioare în partea de jos. Și alte imagini, precum a omului care se târăște servil sau chiar a lingăului dezvăluie poziții oportuniste asemănătoare, cărora le este comună lipsa verticalității și în general a unei linii proprii. Aici este vorba de oameni lipsiți de tărie (de caracter), care nu se pot îndrepta și nu pot merge vertical prin viață. În gheboșenia lor sufletească, ei întruchipează o recădere în vremurile când „oamenii" încă nu mergeau drepți. Probabil că această regresie este ceea ce le luăm atât de în nume de rău, întrucât ne este foarte neplăcut să ni se amintească de timpurile sumbre ale trecutului colectiv.

Cifoza lombară este polul opus atât de îndeaproape înrudit. Dacă cifoza corespundea caracteristicii pacientului cu probleme ale discurilor intervertebrale, cocoșat și umilit, cifoza lombară trădează omul cumsecade, care și el se străduiește să înainteze prin viață clătinându-se. Bazinul său este răsturnat spre înainte, și pentru a contrabalansa această încărcare excesivă în față și a face încă o impresie cât de cât dreaptă, trebuie să-și retragă pieptul cât poate de mult. Rezultatul este poziția unui semn de întrebare (?), care-i determină și viața. În timp ce cocoșații se încovoiază în fața tuturor, pentru a nu supăra pe nimeni, cei cu cifoză lombară încearcă, în strădania lor de a face pe placul tuturor, să mai lase și o impresie

bună, adică respectabilă. Atitudinea deja în sine arcuită a coloanei vertebrale o duc la extrem și înaintează îndoiți prin viață.

Poziția defectuoasă cea mai rafinată, fiind cel mai greu de recunoscut și părând cea mai respectabilă, o găsim în figura celor cu spate țeapăn. Cu mijlocul bine întins, drept ca lumânarea, ei demonstrează exemplaritate, afișând totodată verticalitate, un mers drept ireproșabil și pieptul umflat mândru. Acolo unde o astfel de poziție nu este naturală, ci demonstrativă există suspiciunea că servește la compensarea unui om servil zăcând în umbră și care se încovoaie în taină.

Copiii care au fost frânți și sunt antrenați la această poziție constituie un exemplu trist, iar soldații unul adesea ridicol. Cu cât instrucția lor mecanică este mai intensă, cu atât sunt soldații „mai buni". Instrucția cazonă tinde în esență să le *frângă* voința „celor ce slujesc" și o dată cu ea *coloana vertebrală*. „Ochii la stânga!", „Priviți în față!", „Drepți!", „Pe loc repaus!" etc. Se cer o funcție și o supunere necondiționată și ele sunt exersate până la epuizare. Efectiv, soldatul nu trebuie să gândească singur și să-și susțină interesele, altminteri nu și-ar mai pune viața în joc pentru ideile conducătorilor de oști sau politicienilor. El trebuie să funcționeze la ordin străin, fără să reflecteze câtuși de puțin la acesta. I se spune tot ce este necesar, de la direcția în care trebuie să privească, până la poziția coloanei sale vertebrale. Un soldat de elită, care interiorizează acest ideal, se desemnează pe sine în mod public și cu mândrie drept „mașină de război". Pentru a deveni mașină trebuie desigur să lași să-ți fie alungată propria voință, respectiv să o supui necondiționat unei conduceri străine. Coloana vertebrală este înlocuită prin structuri

de ordine *de fier*. Însă întrucât nu ar face impresie nici asupra dușmanilor, nici asupra propriilor conducători dacă soldații ar înainta cu un spate onest rotunjit de cifoză, se exersează ca mijlocul să fie ținut drept și țeapăn. Ordinele în acest sens sunt — tocmai în mărginirea lor naivă — cinstite: „V-aliniați!", „Drepți!", „Prezentați arm'!" Pentru luptă acestea sunt indicații neadecvate — aici sunt calibrate marionete cărora le tot înfățișezi orice amănunt, până ce ajung să funcționeze orbește. Că cei astfel puși sub curatelă sunt tutuiți cu toții se înțelege de la sine. Antrenamentul unor însușiri de robot, care te fac numai ascultător și obedient și exclud propria gândire, vizează proverbiala supunere oarbă.

Poziția eliberată a mijlocului, care reprezintă contrapunctul la toate trei extremele, se apropie destul de mult în exterior de poziția de soldat, fiind însă marcată în interior de o energie curgătoare în loc de reținută. Oamenii cu sentimentul propriei valori au o astfel de atitudine dreaptă și mlădioasă. Eroii „buni" din filme radiază această rectilinitate și forță venită din interior, ca și în general oamenii care sunt gata să lupte pentru drepturile lor. În această privință se pot număra și soldații printre ei. Aici ne vin în minte războinicul Arjuna, eroul din Bhagavad-Gita, Pallas Atena sau idealul de războinic al șamanilor: atât de mândru, încât nu se pleacă în fața nimănui, atât de umil, încât nu îngăduie nimănui să se plece în fața lui. Cea mai frumoasă imagine a acestei poziții mi se pare a fi maestrul de Tai Chi, care prinde o pasăre datorită mlădierii lui. Stând drept și liniștit, îi oferă păsării loc pe umărul său. Pasărea aterizează, căci în neînfricarea maestrului simte că nici ei nu trebuie să-i fie frică. Dar când vrea să zboare mai departe, nu reușește. De

îndată ce încearcă să se avânte, maestrul cedează în mișcările sale ondulate. Pentru ca pasărea să-și poată redobândi libertatea, maestrul trebuie să-i ofere rezistență.

Această excursie și incursiune din camera copiilor prin terenul de instrucție până la războinicul conștient pot arăta că la pozițiile extreme în zona coloanei vertebrale este vorba despre o temă care se cațără în jurul axei: lipsa sprijinului și poziția interioară docilă pe de o parte, verticalitatea curajoasă pe de alta. Expresia „vătămări de pe urma poziției" este foarte potrivită, o dată ce arată că aici este vorba de o poziție dăunătoare, din cauză că se distanțează atât de mult de cea proprie.

Întrebări

La cifoză:

1. Merg prin viață cocoșându-mă? De pașii cui mă tem, pe cine calc în picioare? De ce-mi este frică?
2. Pentru cine sau ce mă cocoșez?
3. Ce aștept de aici? Unde vreau să ajung astfel?

La cifoza lombară:

1. Ce este strâmb în viața mea?
2. Cui vreau să-i dovedesc ceva?
3. De care lovituri mă tem, de ce vreau să mă îndoi?

La mijlocul țeapăn:

1. Ce-mi aduc funcționarea mea bună și ascultarea mea?
2. Ce se întâmplă în mine dacă iau poziție în exterior?
3. Cât îmi este de motivată o astfel de atitudine mândră?

4. Cocoașa

O cocoașă are la bază o strâmbare a coloanei vertebrale și se poate produce din diferite motive. Pe terenul unor procese tuberculoase sau rahitice, corpurile vertebrale se pot distruge, ea poate să fie înnăscută sau provocată de un accident. În efectul său respingător, ne amintește de bătrâna vrăjitoare cocoșată din basme. Privirea caracteristică este cea orientată nu spre cer, ci îndreptată spre pământ. Numai că tot ce e jos ne este, așa cum am arătat la problematica șarpelui, extrem de suspect, ca să nu zicem că ne înfioară chiar. De exemplu, copiii manifestă o repulsie naturală față de cocoșați și îi evită. Aici nu este vorba, în mod evident, despre respingerea respectivilor oameni, ci despre sila produsă de înfățișarea lor. Ea întruchipează o temă care nu le este de obicei conștientă cu această claritate celor afectați.

Cei astfel marcați de destin sunt puși din vechime în legătură cu răul. Credința populară răspândită întrezărește în cocoașă pedeapsa pentru fărădelegi trecute, oamenii din Orient ar vedea în ea o sancțiune karmică sau o sarcină de expiat. Fără a pătrunde în amănuntele problematicii sarcinilor aduse de oameni în viață, se poate constata că făptura gheboasă este cea a unuia care are de ispășit o pedeapsă. Pentru oamenii încovoiați de destin există în mod vizibil puține posibilități de a întâmpina lumea ofensiv și confruntând-o. Ei au ochii plecați și fac o impresie așijderea. Poziția la care sunt constrânși împiedică anumite experiențe în această viață, în mod evident nu este rândul lor, alții sunt cei care se impun.

Sarcina corespunde în principiu celei a pacientului îndoit din mijloc care suferă de sciatică, ea tinzând însă acum mult mai adânc și fiind dată mai sistematic. Se pune problema de a învăța umilința din atitudinea umilită. La o temă atât de încărcată emoțional problema valorizării este deosebit de primejdioasă. În caz concret cineva din afară va putea recunoaște, ce-i drept, mereu tema, dar nu și planul pe care este trăită și cu atât mai puțin în ce măsură este deja rezolvată. Quasimodo, clopotarul de la Notre-Dame, poate furniza aici un exemplu. Pot să spun din proprie experiență că una dintre persoanele cele mai umile pe care le-am întâlnit este o femeie cocoșată foarte bătrână. Și-a folosit „aspectul de vrăjitoare" exterior, ca să devină un înger pentru oamenii apropiați ei și să-și rezolve astfel propria sarcină. Din umilirea suferită din partea destinului a lăsat să se nască umilința. Pe lângă răbdarea-i îngerească și amabilitatea ei, frapează și supușenia ei necondiționată față de soartă.

Întrebări

1. Ce vrea să-mi puncteze clar destinul? Mă las pus la *punct*? O fac eu însumi? Sau o fac cu alții?
2. Ce am trecut cu vederea, deși era vizibil, îmi zăcea la picioare? Cum reacționez la cocoșați?
3. Unde tind să mă cocoșez, unde îi pun pe alții să se cocoșeze?
4. Față de ce mă plec? Trebuie să se plece alții în fața mea?
5. Ce situații mă umilesc? În care umilesc eu?
6. Cum este relația mea cu umilința?
7. Cum stau în această viață?

5. Scolioza sau deviația laterală a coloanei vertebrale

La scolioză, deviația laterală a CV, este vorba despre o abatere inconștientă de la mijloc într-un domeniu central. Corpul onest arată imediat pe lângă acest fapt și direcția rătăcirii, care dăunează, ca orice unilateralitate, în mod egal ambelor părți. Dacă centrul de greutate al vieții se îndreaptă spre partea stângă, feminină, suferă în mod automat cea dreaptă, bărbătească, dar nici celei feminine nu-i merge bine. În cazul favorizării inverse, a părții drepte, dezavantajată nu este numai partea stângă, feminină, ci și cea dreaptă suferă sub propriul ei exces de greutate. Așa cum de pe urma echilibrului armonios au de profitat ambele părți, ele și suferă împreună din cauza pierderii echilibrului.

În cazul unor devieri mai puternice de la linia de mijloc sunt afectate și organele interne ale toracelui. Dacă inima nu stă *la locul drept*, sunt de prisos interpretările. De asemenea, dacă cei doi plămâni nu se dezvoltă liber. Libertatea înseamnă spațiu, înseamnă a respira liber aerul. Dacă i se taie avântul, nu se poate desfășura nici pe plan concret, nici comunicativ.

Deformărilor fizice le corespund unele psihice. Este vorba aici mai cu seamă de niște *căi strâmbe* care nici măcar nu le sar în ochi celor vizați. Oricum s-ar suci și învârti, defectul lor zace la spate. Strâmbările au întotdeauna un caracter dublu, de la ceva ne îndepărtăm, spre altceva ne îndreptăm. Interesant este că există clar mai multe cazuri de scolioză înclinate spre dreapta, spre latura masculină. Un pacient a retrăit în terapie în mod conștient cum deviația șirei spinării i-a început în pu-

bertate, când nu se putea îndrepta în fața tatălui lui, dându-se de aceea fizic în lături. Drame deosebite se manifestau de fiecare dată la masă, unde fiul trebuia să stea la dreapta tatălui. Întrucât psihic nu a reușit să se distanțeze, a intervenit CV și s-a îndoit, îndepărtându-se de tată. Și, în rest, a încercat, fără să dea dovadă de coloană vertebrală, să se strecoare șerpuind prin viață. Oameni cu astfel de deviații caută să tot ocolească și să se eschiveze de la verticalitatea neîntortocheată, fără ocolișuri. Coloana lor vertebrală merge pe căi piezișe și dezvăluie preferințe asemănătoare la figurat, pe care nu și le mărturisesc. În comunicarea lor ei înclină în loc de spre căi directe, drepte, să-i *învârtă* pe alții *pe degete* și să se ascundă pe după deget, alegând drumuri ascunse, ocolind piedicile. Dar se poate întâmpla ca ei înșiși să fie trași pe sfoară pe câte o cale ocolită și să fie chiar ei jucați pe degete. O variantă antrenată conștient fizic a acestui model se poate studia la varieteu pe așa-numiții oameni-șarpe.

Lecția de învățat constă în a se pune realmente pe partea favorizată. Dacă acest pol este trăit din plin, corpul este despovărat și își poate împărți din nou greutatea mai egal. Pătrunderea reală în una dintre jumătăți conștientizează că este lucru făcut numai pe jumătate și deschide șansa de a descoperi în adâncimea ei și calitatea părții opuse. Rezolvarea strecurării șerpuite constă în adaptarea maleabilă la necesitățile vieții. Aici nu se intenționează a se da după cum bate vântul, ci a vibra în ritmul a ceea ce este viu, în sensul lui Heraclit și al cunoașterii sale atemporale: *panta rhei*, totul curge.

Întrebări

1. De la care dintre laturile mele m-am abătut, care-mi rămâne deci?

2. Ce nu-mi ajunge în viață? Ce prefer să ocolesc?

3. Ce obstacole înconjor, la nevoie și în ape tulburi?

4. Cum e cu verticalitatea mea? La ce compromisuri și abateri ușoare sunt dispus în acest sens?

5. Unde vreau să mă târăsc șerpuit pe căi stâmbe?

5. Paraplegia

Paraplegia este aproape întotdeauna consecința unei întreruperi traumatice a măduvei spinării. Printr-un accident, celui afectat i se frânge în adevăratul sens al cuvântului coloana vertebrală. Ea este atât de vătămată într-un loc, încât ceea ce-i mai sfânt, canalul nervos, care este protejat de pereți osoși puternici, e întrerupt. Accidentul este incidentul care întrerupe cel mai agravant continuitatea vieții, căci taie legătura dintre sus și jos, dintre cap și corp sau partea lui inferioară.

Paraplegiile sunt posibile la orice nivel al CV. Însă dacă trauma lovește canalul nervos foarte sus, consecința este moartea prin paralizia respirației, ca în cazul spânzurării. Majoritatea paraplegiilor afectează partea inferioară a corpului și constrâng la viața în scaunul cu rotile. Acesta este, privind strict, o proteză și facilitează o mobilitate pe care soarta voia de fapt să o anihileze. Devine parte din viață și poate, tot mai perfecționată din punct de vedere tehnic, să deschidă din nou diferite domenii ale vieții.

Simptomul arată imobilitatea inertă a jumătății de jos a corpului, care înclină arhetipal spre feminin, și irevoca-

bilitatea situației. Nu există o relație vie între cap și partea de jos, ci o blocare completă. În paralizie se percepe neputința față de propriul pol de jos. Simptomul îi forțează pe cei atinși să se adreseze părții de jos a corpului lor ca unui corp străin. Trebuie acum să se ocupe tot mereu de el, dar din afară și fără nici o senzație interioară de participare. Situația le clarifică totodată cât este de necesar polul de jos pentru supraviețuire. Funcționarea firească a părții inferioare a încetat și poate fi înlocuită numai anevoie prin eforturi exterioare. Controlul vezicii urinare și cel al intestinelor trebuie reînvățate ca la începutul vieții și în condiții îngreunate. Cei afectați fac experiența cât este de greu să dea din nou pe jos afară ceea ce au lăsat să intre pe sus. Datul material este abordat sub forma defecației, cel sufletesc sub cea a udului. Simptomul dezvăluie că lipsește sentimentul natural pentru momentul corect al datului. Acum, dirijat de reflexe condiționate și independent de senzația interioară, bolnavul trebuie să învețe cum să dea drumul. Viața devine în acest sens un ritual la care s-a ajuns prin constrângere.

Sexualitatea genitală devine complet imposibilă. În această privință evenimentul nu reprezintă numai un regres, ci o recădere în copilăria cea mai timpurie. Genitalitatea și cu ea forța propriului sex îi sunt luate radical și fulgerător. Paralizate sunt și mersul, statul în picioare și urcatul, și astfel înaintarea, progresul și ascensiunea. Progresul exterior și poziția dreaptă au devenit imposibile și pot fi înlocuite numai de pași interiori corespunzători. Orizontul vieții este vizibil îngrădit, este limitat la un perimetru îngust.

Cei afectați trebuie să-și direcționeze foarte evident centrul de greutate al vieții de la activități exterioare la

unele interioare şi să capete timp să-şi (re)cunoască situaţia. Ei nu mai sunt liberi, ci *prinşi* de destin (de scaunul cu rotile). În locul progresului exterior se cere dezvoltare interioară. În loc să cucerească marele univers, important este să se descurce în micul lor univers. Libertatea şi verticalitatea retezate direcţionează suspiciunea spre probleme mai timpurii în această privinţă. Intervenţiile dure ale destinului prin evenimentul accidentului arată cât de necesare sunt schimbările bruşte şi profunde ale cursului.

Din mărturisirile paraplegicilor de pe urma unui accident, care şi-au învins destinul dur şi şi-au stăpânit din nou viaţa, reies adesea o cunoaştere adâncă de sine şi o interpretare potrivită a evenimentului tragic. „Accidentul a pus capăt agitaţiei mele sălbatice", ar fi o astfel de cunoaştere de sine. O femeie paraplegică arată că a mers prea departe şi a făcut prea multe nebunii în cutezanţa ei. Adevăratul curaj l-a dezvoltat însă abia în urma accidentului ei, după ce a trebuit să recunoască în prima ei criză de deznădejde că îndrăzneala ei fusese numai compensarea unui complex profund de inferioritate. Alte mărturisiri ale unor motocicliști accidentaţi şi ale altor practicanţi de sporturi extreme arată că accidentul a încheiat o fază de mişcare exagerată exterioară şi mai cu seamă inconştientă şi i-a readus brusc, dar salutar, înapoi pe pământ. După ce viaţa în scaunul cu rotile a fost resimţită mai întâi ca lipsită de valoare, a deschis apoi ochii pentru valoarea vieţii în sine. Ceea ce era mai înainte de la sine înţeles a putut fi recunoscut deodată drept un cadou de preţ şi o posibilitate pentru experienţe mai adânci. Astfel, scaunul cu rotile este adesea cel care revelează miracolul deplasării. Un om afectat de paraple-

gie se simțea adus de evenimentul accidentului de la o hoinăreală fără țintă, pe drumul său. „Fără accident probabil că nu aș fi priceput-o niciodată." Îndrăzneala sa în relația cu celălalt sex i-a devenit conștientă unui pacient abia după ce a pierdut posibilitatea sexualității genitale. Efuziuni de tandrețe, care i se păreau înainte vreme banale și neînsemnate, au câștigat o profunzime și o însemnătate nebănuită. În cazul paraplegiilor la bărbați, dubla incapacitate de a fi bărbat și a se afirma ca bărbat este adesea punctul decisiv.

Lecția cea mai evidentă de învățat este aceea de a reveni pe pământ și de a deprinde cum să-ți accepți neajutorarea. Mai cu seamă pentru oamenii mai înainte exagerat de activi și dedicați unei vieți agitate în exterior, reorientarea pe activitate lăuntrică și pe mișcare interioară este pe cât de dificilă, pe atât de necesară. *A nu se lăsa mai prejos, a nu se lăsa doborâți* în sensul de „a nu renunța, a nu se resemna" sună deviza multor astfel de bolnavi. Într-un sens mai profund tot trebuie însă mai întâi să se lase jos, trebuie să revină pe sol, să-și încheie zborurile spre înalt, să își măsoare pretențiile înalte cu realitatea. Viața șezând îi forțează să se impună într-o viață așezată. În scaunul cu rotile ei își iau cât se poate de concret viața în mâini și se conduc singuri prin ea. Accidentul ascute conștiința pentru faptul că viața nu durează o veșnicie și că are o valoare considerabilă.

Important este să-și recunoască ce valoare reprezenta în trecut jumătatea de jos a corpului și deci și polul feminin. Cu toate că pacienții au avut parte de multe din ea, adesea nu erau dispuși să-i acorde atenția corespunzătoare. Acum trebuie să se așeze și să recupereze în această privință, acordându-i toată grija, deși de-abia

dacă mai au de aşteptat ceva din partea ei. Ca semn, partea feminină le atârnă ca un *corp străin*. Simptomatica nu face doar să clarifice cât de străină este propria latură feminină, ci constrânge şi la a fi luată mai mult în considerare. Devine perceptibil că ea constituie jumătatea vieţii şi că fără ea este numai pe jumătate.

Sarcina centrală care decurge din acceptarea nefericirii este să îţi foloseşti polul superior rămas, şi anume dintr-o poziţie mai umilă decât până acum. Cei afectaţi învaţă să privească în sus, căci practic toţi ceilalţi sunt la înălţime mai mare decât ei. Astfel, poziţia subordonată a slăbiciunii şi nevoii de ajutor este lecţie de învăţat şi provocare deopotrivă. Precum repetenţii la şcoală, ei *dau cu bâta-n baltă* în multe privinţe. Domeniul partenerial, care scoate la iveală mulţi *lăsaţi baltă*, arată cât de umilitoare este această situaţie. Pe de altă parte, cei afectaţi îşi lasă partenerii şi pe sine, siliţi de nevoie, cu buza umflată în ceea ce priveşte aspectul sexual. Pacienţi *înjosiţi* în sens fizic se bizuie în scaunul lor cu rotile pe înţelegere şi trebuie să înveţe să accepte ajutor. Peste noapte, putinţa se transformă în neputinţă. Fizic sunt siliţi pentru totdeauna să meargă în genunchi şi să şadă. Acum trebuie ca ei să umple această poziţie cu energie spirituală şi psihică şi să se dedice posibilităţilor ce le-au mai rămas. Dacă până acum puteau privi de sus viaţa, acum îi stau la picioare. Relaţia cu lumea, aşa cum este evidenţiată de simptome, este, aşadar, foarte puternic marcată de polul feminin. În sens rezolvat prin dăruire şi smerenie sau în sens nerezolvat prin resemnare şi indispoziţii capricioase[42] până la depresii.

---

[42] Capriciul [germană = *Laune*] are de-a face cu luna — şi în latină *luna* — (cf. şi în franceză *les lunes* = capriciile).

A sta vieții la picioare ar putea fi acea poziție de început pentru a se dedica în liniște sensului vieții și a se (re)găsi. Tot mereu se întâmplă ca oamenii a căror viață a fost parcă retezată la mijloc printr-o astfel de lovitură a sorții să ia înjumătățirea capacităților lor ca mobil pentru a folosi din plin jumătatea rămasă și a se depăși întru câtva pe sine, întrecându-și posibilitățile. Simptomatica îngrădirii mișcării arată că drumul indicat de soartă duce mai puțin în direcția olimpiadei persoanelor cu handicap cât pe meleaguri spirituale și psihice. Dacă astfel de competiții servesc ca să corecteze pe baza realității pretenția de a fi numărul 1 absolut și accentuează bucuria pentru mișcarea în cadrul posibilităților rămase, ele pot fi pe de altă parte și salutare. Lupta și împotriva unui destin oricât de dur rămâne întotdeauna un drum al puterii, ca și încercările de a le arăta și a le demonstra tuturor abia acum cu adevărat că nu este nevoie să manifeste compătimire. Întreaga paletă comportamentală a lui „abia acum cu adevărat" este în mod evident îndatorată polului bătăios-masculin, în timp ce aici se pune problema de a face ca polul masculin să înțeleagă stilul feminin.

Dintre cele trei centre, cel inferior al bazinului este afectat cel mai mult, în schimb, centrul inimii și centrul capului se mențin în întregime, rămânând și sarcină. Nu degeaba pacientul a fost răsturnat și aruncat de pe pistă. Încercarea de a ignora indiciile destinului prin proteze cât se poate de rafinate nu poate să ducă la o soluție de profunzime; căci pentru sentimentele și senzațiile care i-au fost luate pacientului nu există nici un fel de proteze. Acestea rămân întotdeauna o tentativă funcțională de a trage pe sfoară destinul. Nici în istoria consemnată,

nici în scrierile religioase și mitologice cele mai vechi ale popoarelor nu s-a cunoscut până acum vreun caz în care așa ceva să fi reușit până în final, ceea ce nu înseamnă că nu ar trebui utilizate posibilitățile moderne, rafinate tehnic. Ele devin primejdioase numai dacă duc la refularea evenimentului inițial. Căci atunci destinul trebuie să născocească altceva și să înveșmânteze aceeași lecție de învățat încă o dată altfel. În timp ce înseși posibilitățile miraculoase ale proteticii moderne sunt limitate, cele ale destinului rămân de o multitudine de necuprins cu privirea.

Întrebări

1. Ce mi-a frânt coloana vertebrală? Ce mi-a luat sensul vieții și reazemul vital de până acum?
2. Ce vrea să-mi spună jumătatea mea inferioară moartă? De ce nevoi sufăr după clacarea ei?
3. Cum stau față de ideea de a da un sens sufletesc și material?
4. Ce înseamnă pentru mine verticalitatea?
5. Mă simt umilit sau mai degrabă umil?
6. Cum confrunt destinul care m-a făcut atât de mic, mi-a luat jumătatea de jos?
7. Ce am de-a face cu tema „a lăsa baltă"?
8. Ce relație am cu nevoia de ajutor și cu dependența?
9. În ce raport mă aflu cu putința și neputința?
10. Cum arată relația mea cu susul — cu capul și cu cerul? Dar cea cu josul — cu bazinul și cu pământul?

VII

Umerii

Poziția umerilor trădează câte ceva despre poziția față de viață. Centura scapulară ține, cum se cuvine unei centuri, partea de sus a corpului legată. Ajunge de la articulațiile scapulo-humerale până în față peste clavicule la stern, omoplații săi acoperă încă partea superioară a spatelui. Umerii leagă expresivitatea brațelor și mâinilor cu pieptul ca loc al mijlocului și al integrării. Ei sunt, pe lângă coloana vertebrală, regiunea corpului pe care se poate descifra ce povară poartă un om și cum îi merge când face așa. Pozițiile defectuoase interne cronice se pot vedea în centura scapulară sub forma unor mușchi rigidizați și încordați sau chiar ca deformări ale scheletului osos.

Cel mai frecvent întâlnim **umerii trași în sus**, între care un cap temător pare să se ascundă ghemuit. El este retras ca la un melc sau ca la o broască țestoasă de teama în fața pericolelor lumii de afară. Când ne sperie ceva, ne tragem automat capul între umeri. Dacă apoi sperietura noastră cedează, umerii își revin în poziția netemătoare, iar capul cutează din nou să iasă dintre ei. Umeri trași cronic în sus arată prin urmare că posesorul lor rămâne

permanent în această stare ghemuită și șocată și nu se mai poate descotorosi deloc de frică. Poate că a și încasat deja atâtea în cap, încât preferă în mod inconștient să se plece și să se strecoare prin viață cu capul retras. Anxietatea cronică, înghețată în zona umerilor, se arată și în îngustimea poziției. Unor astfel de umeri le lipsesc nu rareori lățimea și forța de a purta povara vieții și răspunderea pentru ea. Umărul stâng, tras unilateral în sus, servește protecției inimii și totodată blocării ei.

Polul anatomic opus îl formează oamenii cu **umerii lăsați**, care exprimă resemnare. Ei amintesc de păsări cărora le atârnă aripile și, într-adevăr, omoplații au o oarecare asemănare cu niște aripi nedezvoltate. Umerii lăsați trebuie să poarte mai multe (responsabilități) decât sunt în stare, posesorii lor sunt supraîncărcați. Umerii încearcă să lase să alunece de pe ei ceea ce le este prea mult, pentru a se eschiva. Aici zace, mai cu seamă dacă umerii mai sunt și înguști, ceva ce inspiră milă. Cei afectați lasă impresia că ar trebui să ia asupra lor întreaga povară a lumii. Îți vine să-i apuci de sub brațe (care atârnă și ele) și să le mai iei ceva din greutate.

Umerii pronunțat înguști ilustrează o capacitate îngustată de a prelua sarcina răspunderii pentru propria viață. Posesorii lor *își strâng* gândurile, pentru a se descurca în viață. Dau impresia că ar trebui să *se adune* pentru a suporta împovărările pe care le au de dus. Ca bază pentru domeniul comercial o astfel de centură scapulară este o slabă premisă, viața poate fi numai anevoie stăpânită. Conform naturii, posesorii unor umeri care servesc mai mult ca decor vor avea o nevoie mare de reazem, preferabil pe niște umeri deosebit de lați, pe care-și pot lăsa capul și, o dată cu el, și responsabilitatea.

Între umerii trași în sus și cei lăsați trebuie plasați **umerii dreptunghiulari**, care marchează o stare normală. E-adevărat că există și aici unele semne de exagerare nu lipsite de importanță. Umerii tipic bărbătești cu mușchii întinși semnalizează lumii întregi că aici cineva este dispus să preia răspunderea pentru sine, și mai mult de atât. Cu o accentuare deosebită a acestei expresii, de pildă prin pachete de mușchi antrenate sau respectivele „perne" la umeri, un om arată câte gânduri își face despre efectul pe care-l produce în exterior. În această privință este și suspectat că simulează unele lucruri pe care i-ar plăcea să le aibă. Soldații care nu poartă epoleți doar pe hainele lor de uniformă, ci mai au nevoie de epoleți și pe fiecare cămașă se trădează în această privință drept colectiv. Poporul vorbește despre persoane care își *umflă mușchii*. În exterior se arată ce putere și răspundere sunt gata să ducă, în timp ce în realitate de cele mai multe ori le-a fost frântă coloana vertebrală, ca să execute la ordin orice lipsă de responsabilitate. Umerii supradimensionați indică un Eu ce este așijderea, cei îngușți exact contrariul. Dacă în plus mai sunt și lăsați, se sugerează că aici cineva a renunțat să se afirme și să arate asta lumii.

Umerii spun deci câte ceva despre felul confruntării cu lumea, iar umerii dreptunghiulari sunt la propriu *la înălțime(a cea dreaptă)*. Cei lăsați arată cum se *lasă* duși posesorii lor, cei trași în sus cum vor să se *sustragă* de răspundere. Căci și umerii trași în sus se îngustează, în timp ce-i oferă capului ca un fel de escortă de apărare în încercarea sa de a (se) pleca.

În afară de asta, înălțimea relativă a umerilor trădează cu latura care stă mai jos ce jumătate a polarității este accentuată în viață. Astfel, la bărbați umărul drept este

de obicei puțin mai jos și indică prin asta că sunt mai relaxați în acest domeniu și înclină să întâmpine viața cu control bărbătesc și în mod ofensiv. Umărul stâng ținut mai jos indică faptul că se preferă (respectiv că de obicei femeia preferă) să se întâmpine lumea înconjurătoare într-un mod pasiv feminin. Dacă *pui umărul*, înseamnă că vrei să arăți lumii acea latură a ta care dorește să ajute efectiv la realizarea unei acțiuni.

Sarcina propriu-zisă a umerilor este să dea libertate de acțiune brațelor. Dar în mod asemănător cum pot să mișgreze în sus pe timp îndelungat și să ofere capului un refugiu, se lasă și trași spre față, pentru a ascunde între ei pieptul și inima. Este o poziție tipică de autoapărare, cu care cei în cauză arată cât se simt de vulnerabili și câtă nevoie au de protecție. La femei, îndărăt zace adesea sentimentul de a trebui să-și ferească sau chiar să-și ascundă pieptul de lume. De multe ori, asemenea poziții defectuoase se pot urmări înapoi până în pubertate. Dacă fata ar fi trebuit să fie de fapt băiat, sânii în creștere nu sunt întâmpinați cu bucurie, ci ascunși cu rușine. Și un piept mare poate să devină, în caz de nesiguranță de sine, prilej pentru a masca mai bine atâta feminitate demonstrativă. Complexele de inferioritate și incertitudinile legate de propriul rol de femeie, care nu sunt confruntate conștient, se întruchipează și devin vizibile și perceptibile ca platoșă în regiunile respective. Dacă poziția de protecție vizează inima și sentimentele *cordiale*, umărul stâng este de obicei strâmbat spre față.

Cu această ținută cei afectați se fac înguști, se ascund parcă ghemuindu-se în ei înșiși. Astfel ajung la strâmtoare și plămânii nu se mai pot dezvolta corespunzător. Respirația superficială care rezultă de aici ilustrează dis-

ponibilitatea redusă de comunicare. La imaginea închiderii şi autozăvorârii spre exterior se potriveşte tendinţa de a reţine emoţiile pentru sine şi de a nu se apăra în caz de vreun atac. În loc de asta, victimele acestei poziţii tind să se retragă şi mai mult în spaţiul lor de ocrotire alcătuit din umeri traşi în faţă, braţe şi spate încovoiat. Orice buncăr eficace aduce însă, pe lângă presupusa protecţie, cu sine şi strâmtoare, rigiditate şi apăsare până la insuficienţă respiratorie.

Probleme cu umerii

Braţul dislocat

La această rănire frecventă şi spectaculoasă a articulaţiei umărului capul humerusului sare din loc, în timp ce răniţilor le vine să sară pe loc de durere. Ei o luasera oricum deja dinainte din loc, o dată ce rănirea provine de la mişcări puternice ale braţului. Aici s-a dat înverşunat din mâini, în necunoaşterea şi supraaprecierea propriilor posibilităţi. Braţul arată că pretenţia era prea mare, nemaiparticipând la joc, părăsindu-şi locul ce i-a fost atribuit şi sugerând dureros că nu numai el, ci mai cu seamă posesorul lui este pe calea greşită. Pentru a conduce din nou lucrurile pe făgaşul cel bun, este necesar încă un efort încordat eroic şi conştient al propriilor posibilităţi articulare. Cel care tratează victima se opinteşte cu piciorul în subraţul ei şi pune articulaţia la loc cu o smucitură; de obicei după ce şi-a dat el însuşi *ghes* pentru a se încumeta la o intervenţie atât de eroic-brutală. Această metodă recunoscută într-o unanimitate de excepţie de către toate facultăţile arată de-a

dreptul tendințe homeopatice. Acel act brutal care a dus la accident este executat încă o dată conștient și exagerat. Astfel, măcar fizic brațul plecat din loc este readus pe calea cea bună. Dacă și posesorul său se regăsește pe această cale depinde în mod esențial de cât de mult își conștientizează cele întâmplate. În caz contrar, se ajunge la așa-numita slăbire a capsulei umărului, adică respectivul își dislocă brațul și în continuare în situații favorizante și, în cele din urmă, cu orice ocazie. Așa cum face din corpul său victima cronică a încercărilor exagerate de mișcare, devine el însuși victima încercărilor eroice de tratare. Aproape orice medic trebuie să își adune toate forțele înainte de a și le exercita asupra pacientului.

Sigur că ar fi mai rezonabil dacă cei afectați și-ar deplasa încercările extreme de mișcare în domeniul spiritual și psihic. Psihicul rezistă mai mult în această privință și deschide în plus și oportunități pentru a atinge scopul propriu-zis al mobilității temerare. De obicei mișcările la care brațul este lovit și sare sunt cele azvârlite, asemănătoare aruncatului. În acest caz este deosebit de bătător la ochi că marea lovitură poate să reușească cel mai curând la figurat.

Terapia curentă a situației cronice tinde spre întărirea capsulei umărului prin exerciții de mișcare și de forță moderate, care fortifică în cadrul unor limite sigure mușchii și ligamentele dimprejur. Astfel se evită slăbirea în continuare a capsulei încheieturii, așa cum se întâmplă prin fiecare dislocare urmată de repunerea capului humeral la loc. Acest concept se poate transfera pe planul problemelor psihice. Cei afectați trebuie să exerseze să se miște strict în limitele ce le sunt prestabilite de condi-

ţiile externe. Premisa este să cunoască limitele. Deci nu menajare se cere, ci curaj. Cine-şi cunoaşte limitele poate chiar să cuteze să le depăşească şi să se întreacă pe sine. Asta însă ar fi sarcina rezolvată, aşa cum se configurează ea la braţul care a mers dincolo de limitele sale. Se pune problema de a se încumeta departe şi de a atinge ţeluri îndepărtate, eventual şi prin eforturi mari şi chiar prin dureri.

Întrebări

1. Unde merg prea departe? În ce măsură îmi depăşesc posibilităţile şi competenţele?
2. Mă cred în stare de prea multe? Vreau să apuc ceea ce este intangibil şi îmi provoc inutil durere?
3. Unde mă dau speriat înapoi la figurat în faţa limitelor şi mă fac mai îngust decât îmi corespunde mie şi ţelului vieţii mele?
4. Ce vreau să ating? Unde vreau să ajung? Unde ţinteşte planul vieţii mele să dea lovitura? La ce „mare lovitură" aspir (tainic)?

Sindromul umăr–braţ

Aici este vorba despre o simptomatică dureroasă în zona umărului şi braţului, care se află adesea în legătură cu sindromul vertebrelor cervicale. Medicina tradiţională indică peste 20 de cauze diferite, de la hernia de disc la tumori. De cele mai multe ori este vorba despre o simptomatică de supraîncărcare cu excitarea lui *plexus cervicobrachialis*, acea împletire de nervi care răspunde de acoperirea zonei braţelor. Mişcările braţului devin

dureroase și în cele din urmă de-abia se mai poate ridica brațul, în orice caz nu peste orizontală. Adesea el se simte nefiresc de greu și indică astfel cât îi e dificil să iasă din poziția de odihnă în care atârnă liber.

Dacă pacientul nu-și mai poate ridica brațul, aproape că este de prisos interpretarea. El nu mai este în situația de a-și lua viața în mâini, de a apuca și înșfăca ce-i mai bun și de a arăta cine este stăpân în casa (corpului) lui. Pentru interpretare este decisiv dacă este blocat brațul drept bărbătesc, acel braț cu care am apuca paloșul puterii, sau cel stâng, feminin, cu care mai degrabă cerem ceva, formând din mână o cupă. Simptomul arată clar ce trebuie să se dea înapoi în viață, împiedicându-i pe cei afectați în mod intenționat s-o facă. Cu această parte s-a încercat în mod evident destul timp să se pună mâna pe tot. Ea capătă obligatoriu o pauză, iar cealaltă își capătă șansa. Pacienții pot fi împiedicați în încercarea de a-și supune lumea, dacă o dată cu dreapta le este eliminat brațul puterii, brațul cu care aplică lovituri. Ei nu mai pot să taie și să spânzure după bunul-plac. Cu stânga, le este luată posibilitatea de a se agăța, prinde și crampona, precum și simbolic a rugăminții și a cerșitului.

Lecția de învățat constă în a da liniște referitor la aspectul inhibat. Dacă polul masculin e blocat, asta duce automat la mai multă îndeletnicire cu domeniul feminin. Doar rămâne numai stânga, și astfel respectivii sunt forțați să facă mai multe din acea poziție mai lejeră și mai relaxată a polului feminin, căruia îi lipsește îndârjirea părții opuse. Dacă blocată este partea feminină, asta înseamnă să se preocupe mai intens de polul masculin. Cu dreapta se pune problema de a apuca, a înhăța și a-și lua viața în propriile mâini. A privi de-a dreptul sună sarci-

na şi ea cere controlul cu propriile mâini al direcţiei cârmei navei vieţii şi autodeterminarea viitorului.

Întrebări

1. Ce parte nu o mai pot ţine sub stăpânire?
2. În ce măsură am exagerat tematica părţii blocate? Şi cu ce?
3. Pentru ce am ridicat braţul blocat? Pentru jurământ, pentru lovitură, pentru a saluta steagul, pentru a cere să iau cuvântul...? Ce a fost putred aici?
4. De ce latură până acum nedezvoltată a fiinţei mele sunt constrâns să mă ocup mai atent?

Tensionări ale umerilor

Tensionările până la adevărate întinderi şi rigidizări musculare în zona umerilor şi a părţii dorsale superioare au o legătură strânsă cu problemele de supraîncărcare în zona inferioară a vertebrelor lombare. Căci tot ceea ce (lăsăm să) ne încărcăm pe umeri apasă în final jos pe bazin. Asemănător cu durerile de spate, nu poverile pe care le ducem conştient şi frecvent pe umeri, ci acele îndatoriri pe care le cărăm cu noi inconştient şi nemărturisit sunt cele care creează probleme. Dacă avem o responsabilitate, atunci o şi rezolvăm responsabil. Ceea ce purtăm conştient, în mod concret sau simbolic, se poate suporta bine, chiar dacă obiectiv cântăreşte greu. Pentru ceea ce nu răspundem însă şi ceea ce nu ne mărturisim devine repede insu*port*abil. Cine şi-a dus viaţa mult timp cu greu, în mod conştient şi dornic să aibă răspundere sau greutate, se alege cu umeri puternici, cu nişte muşchi

antrenați în mod corespunzător. Cine suportă în schimb puține în mod inconștient sau recalcitrant o duce mai din greu și se alege cu mușchi rigizi și umeri care dor din cauza fenomenelor de uzură.

Lecția de viață este ca omul să-și clarifice supraîncărcarea, să se confrunte cu ceea ce trebuia să ia în mod conștient și inconștient asupra sa și cu ceea ce-l apasă și tensionează. Poate decide atunci conștient dacă este dornic să îl care mai departe sau să îl descarce, pentru că a devenit insuportabil și face ca viața să fie greoaie. Ne putem scutura numai de ceea ce cunoaștem cu adevărat.

Întrebări

1. Ce greutate cade asupra mea și mă împovărează? Ce mă apasă?
2. Ce am luat asupra mea fără să mă plâng, dar tainic în silă?
3. Ce datorii, ce responsabilități planează asupra mea?
4. Ce vreau să port? Ce trebuie să suport? Ce nu aș mai vrea să (su)port?

VIII

Brațele

Brațele noastre se subîmpart în partea de la umăr la cot (braț) și antebraț, legate prin articulația cotului. Brațele, jumătatea de sus, simbolizează forță și putere, sunt, ca să zicem așa, armele noastre personale. Băieții își arată bicepșii, mușchii dintre umeri și coate, care fac să se îndoaie antebrațele, dacă vor să-și demonstreze forța când fac pe grozavii ca să se impună. Prin antebrațe devenim capabili de acțiune, căci ele au toți mușchii pentru mișcările mâinilor. Ca articulații-balama, coatele pun acele posibilități de pârghie la dispoziție, cu care putem să ne aducem aproape de noi ceea ce dorim. Brațele reflectă puterea noastră de îndurare. Astfel, extremitățile superioare arată forța noastră, flexibilitatea și mobilitatea noastră în relația cu lumea, cum ne luăm viața în mâini și cum îi întâmpinăm pe ceilalți oameni.

Domeniul interuman este abordat prin ele în mod special, căci ele sunt tentaculele pe care le întindem spre lume și locuitorii ei.

Brațele sănătoase se potrivesc în proporțiile lor cu corpul și sunt, în acest cadru, atât puternice, cât și mlă-

dioase, de nădejde, dar și mobile, vânjoase, precum și delicate. Ele pot lovi cu putere și îmbrățișa tandru, pot ține strâns, dar și departe de corp, pot fi atât darnice și generoase, primindu-te *cu brațele deschise*, cât și să apuce zdravăn și cu hotărâre; pot să-i prindă pe alții de subbraț, dacă au nevoie de ajutor sau să-i țină la un braț distanță de ei, îngenunchiindu-i. Pe cel pe care nu-l luăm în serios îl putem lua însă pe brațe și re(a)duce astfel la nivel de copil.

Dacă brațele nu corespund acestui ideal, rezidă aici un indiciu despre posesorii lor. Astfel, **brațele grele, garnisite cu pachete de mușchi** indică, pe lângă forța și puterea lor, uneori și o anumită fire greoaie și lipsă de vioiciune și flexibilitate. Le poate lipsi simțul pentru finețuri și uneori și tactul. Par masive, grosolane și necioplite și se bălăbăne, mai cu seamă în timpul mersului, pe de lături, nițel stângace și neajutorate. Posesorii lor dau impresia că astfel de instrumente puternice le-ar fi până și lor întru câtva dubioase. Poate că pun însă pondere și pe greutatea lor, mai ales dacă s-au sforțat mult să le facă să se umfle impresionant. Pachetele corespunzătoare de mușchi de body-builder ar trebui văzute într-un mod similar cu umerii aferenți.

Polul opus îl alcătuiesc **brațele slabe**, oarecum rămase în urmă în dezvoltare. Ele exprimă lipsa abilității de a îmbrățișa viața și a o lua în stăpânire. Dintr-un sentiment de neputință de abia de sunt în stare să *țină* strâns ceea ce le trebuie, să *rețină* ceea ce este important pentru ele și să *țină* departe de trup ceea ce nu suportă. Wilhelm Reich pornește de la faptul că viața unor asemenea oameni se caracterizează prin „lipsă de inițiativă". Adesea, aici se adaugă și niște mâini reci, accentu-

ând cât de puţin călduros şi cordial este contactul respectivilor cu lumea.[43]

Braţele subţiri, puternice, care amintesc de picioarele unui păianjen, dezvăluie o fiinţă care înşfacă, uneori chiar prea insistentă, dar indică deseori şi probleme de a se men*ţine* pe o linie de plutire şi de a *ţine* până la sfârşit. În ele zace tendinţa de rigiditate, iar lipsa de maleabilitate şi iscusinţă poate deveni evidentă. Amintind de cleşti, ele tind să prindă şi adesea şi să surprindă nemaidând drumul. Mişcările mlădios blânde, delicate le sunt străine.

Braţele grase şi fără tonus dau senzaţia că ar fi neajutorate până la neîndemânatice şi nătânge. Felul lor este inert, greoi şi trădează doar puţină bucurie de viaţă şi mobilitate, prea greu atârnă de ele propria lor greutate şi povara vieţii lor. Ele se pun doar anevoie în mişcare şi duc lipsă nu numai de dinamică şi forţă, ci şi de flexibilitate.

1. Probleme cu braţele

Fracturi ale braţelor

Un braţ rupt simbolizează o relaţie (între)ruptă cu lumea. Viaţa nu mai este în mâinile noastre, nu mai putem lua, prinde şi înhăţa, nu ne mai putem aduce viaţa înspre noi şi nu mai putem *lua* parte la acţiuni normale. Suntem incapabili să ne *mânu*im acţiunile. Dacă braţul afectat este cel drept, nu mai putem nici măcar să sem-

[43] Vezi aici fragmentul despre tulburările de irigare sangvină din cadrul hipotensiunii arteriale, în R. Dahlke, *Herz(ens)probleme — Be-Deutung und Chance der Herz-Kreislauf-Probleme*, München, 1990.

năm, ci trebuie să ne *resemnăm*, ceea ce nu înseamnă altceva decât a-și retrage semnătura de sub viață. În unele culturi vechi hoților li se tăia sau rupea brațul drept. Prin asta, erau siliți definitiv, respectiv temporar să renunțe la „meșteșugul" pe care-l *mânuiau*. O ruptură este ceva fatal, fie că te atinge direct sau indirect. Întotdeauna o continuitate pe care te bazai până atunci este întrer*ută* brusc și dureros.

Lecția de învățat în cazul fracturilor este întreruperea conștientă a modului de viață curent. Tabloul bolii oferă prin condamnarea la incapacitatea de acțiune cadrul exterior. Semnificativ este ce parte iese din joc, cea dreaptă, cu care ne impunem și răzbim, sau cea stângă, mai degrabă rugătoare. Cu scufundarea în calmul prescris ar trebui să reiasă indicii cum ar putea apărea în viitor schimbarea sub formă de tensiune și detensionare. Desfășurarea evenimentului fracturii prezintă lecția în forma fizică neeliberată. O mișcare neobișnuită sau exagerată în dimensiunea ei face ca tensiunea să crească dramatic, până ce, prin cedarea osului, survine din nou detensionarea. Astfel de incidente încărcate de tensiune sunt imaginabile și la figurat și cu mult mai pline de sens.

Marea majoritate a mâinilor se rup, făcând abstracție de supraaprecierea legilor pârghiei, prin **căderi**. Acestea produc în general grosul tuturor accidentelor. Căderea aduce contactul cu o problematică primitiv umană: căderea din unitatea paradisiacă în polaritate. Alte culturi folosesc alte imagini, dar nici una nu se descurcă fără acest model originar al răzvrătirii omului împotriva creatorului său și căderea ce i-a urmat. În Antichitate, *hybris*, ridicarea plină de o mândrie nemăsurată a omului împotriva divinității, era considerată unicul păcat. Omul trebuia să

și-o asume dacă voia să meargă pe drumul dezvoltării. Exempul lui Prometeu arată foarte elocvent faza revoltei, când le aduce oamenilor focul, împotriva poruncii zeilor. În consecință, căderea lui este adâncă și pedeapsa pe care trebuie să o suporte până la mântuirea lui este drastică.

Dacă ne rupem oasele, simbolistica este asemănătoare, planul corpului fiind însă destul de neadecvat pentru tentative de răzvrătire. Exagerăm ceva și încălcăm legile naturii noastre. Urmează pedeapsa, dar mesajul nu este: a nu mai îndrăzni niciodată ceva, a nu mai provoca niciodată limitele, ci, dimpotrivă, a îndrăzni să riști viața și a o privi ca provocare. Cu cât apare mai multă schimbare în făgașul bine fixat al vieții, cu atât mai puțin rămâne tema la oase. De cele mai multe ori locul rupt va fi după aceea mai solid decât înainte, datorită formării calusului. Dacă o fractură nu se vindecă bine, există posibilitatea ca pașii interni să nu fi fost suficienți și neconcordanța care persistă să se reflecte în corp.

Trebuie să riscăm tot mereu să cădem pe drumul nostru. O cădere ar trebui să fie prilej pentru a ne opri și a căuta alte drumuri, mai cu seamă unele noi, care scot din rutină. Continuitatea trebuie întreruptă și tocmai principiile ferme, ba chiar de fier, trebuie puse sub semnul întrebării, mai cu seamă dacă se dă de greu.

Întrebări

1. Care dintre laturile mele, cea feminină sau cea masculină, este atât de împotmolită, încât a devenit necesară o întrerupere?

2. În ce măsură nu suportam viața acestei părți din mine, ci o sufocam?

3. A fost necesară *ruperea* din monotonie? Ce-mi aduce schimbarea care însoțește ruptura?

4. Unde sunt prea ferme convingerile, judecățile închistate în prejudecăți, unde am tras prea mult de lucruri și am exagerat?

5. Unde cere drumul meu mai multă libertate (de mișcare)?

6. Cum stau cu curajul meu la figurat, pentru a ajunge la limite și a trece dincolo de ele?

7. Cum pot aduce în viața mea schimbare și tensiune și cum o destindere utilă?

Tendinită

Inflamația tendoanelor provine tot dintr-o suprasolicitare, ce-i drept nu de pe urma unor efecte de pârghie exagerat de puternice, ci mai degrabă din mici mișcări continue crispate, cum apar ele în cazul tricotatului sau dactilografiatului îndârjit. Și aici, nu activitatea în sine, ci executarea ei crispată este ceea ce duce la probleme. Tricotatul poate fi, desigur, o activitate relaxantă. Cine afirmă însă asta despre tricotatul său și apoi contractează o tendinită arată că nu este de fapt conștient de crisparea sa. Ceva deloc relaxant se furișează neobservat printre ochiurile lucrului. Poate că cineva trebuie să fie prins în acest laț sau în mreje, ca musca în pânza de păianjen. Atare motivație fatidică poate să-i ia laxitatea celei mai *relaxante* activități. Conflictul inconștient se inflamează atunci în teaca tendoanelor, căci ele doar sunt corzile de care atârnă totul, cel puțin toată forța mușchilor. În loc să transmită forța fără să creeze probleme, fac greutăți și obligă, în strigăte de durere, la odihnă pentru

ele, iar pentru posesorul lor la o pauză de gândire. Orice terapie va tinde spre odihnă, fie prin raţiunea intervenită la timp, fie mai târziu prin ghips.

Lecţia de învăţat ascunsă vizează însă numai în prim-plan liniştea. Din aceasta ar trebui să se dezvolte de fapt conştiinţa pentru situaţia dureroasă. Pacienţii trebuie să devină atât de conştienţi de activitatea lor, încât să recunoască sensul mai profund şi intenţiile lor legate de el. În crispare se clarifică rezistenţa. Trebuie descoperit împotriva a ce se îndreaptă ea. Puternica fricţiune provocată de rezistenţă devine perceptibilă şi aproape audibilă în senzaţiile de frecare ale tendinitei ajunse la maturitate. Tendonul scârţâie de-a dreptul sub tensiune şi dureri prin teacă, orice flexibilitate a pierit din cauza efortului anevoios conform motoului „abia acum". Trebuie strâns serios din dinţi, pentru a ignora semnalele clar perceptibile de avertisment şi a se tot chinui până ce se ajunge la tabloul complet al bolii.

Motivele din fundal pot să difere, firește că nu este vorba mereu de un pulover care trebuie terminat iute. Această situaţie este doar una tipică, pentru că exprimă conflictul dintre dorinţa conştientă de eficienţă şi încheierea lucrului, pe de o parte, şi rezistenţa inconştientă faţă de lucrarea netransparentă, pe de alta. Tendoanele pot intra în conflicte arzătoare şi la alte *munci manuale*, cum ar fi dactilografierea. Comune le sunt acestor îndeletniciri monotonia mişcărilor, care nu sunt istovitoare în sine şi nu răpesc forţele, şi rezistenţa nemărturisită, care se întruchipează în teaca tendoanelor şi se ascunde totodată în ea.

Nu este o rezistenţă mare, periculoasă, cea care tinde să atace — aceea ar trebui să se arate mai degrabă la

mușchii brațelor —, ci una constantă, bine ascunsă (în tendoane), care se ascunde și la figurat în chip iscusit în spatele unor raționalizări ca „dar o fac cu atâta plăcere pentru el (sau copii) și efectiv numai din dragoste". Este posibil, dar greu, să execuți din dragoste sau amabilitate o activitate monotonă, care nu e plăcută în sine și te lasă în adâncul inimii nesatisfăcut. A face cu dăruire ceva plicticos de moarte este aproape imposibil cu o gândire pragmatică, orientată spre un scop precis. Reușește numai din dăruire rituală față de clipă.

Deosebit de limpede devine problema dacă se inflamează de la activități care nu scapă bine în evaluarea generală. Acolo unde „selbstbestrickt" [literal: „tricotat singur"] este un sinonim pentru mediocru și lipsit de șic, nu e de mirare că nu se iscă o satisfacție profundă. Cine dactilografiază ceea ce a gândit un altul are nevoie de o identificare profundă cu persoana acestuia, pentru a se simți bine la o asemenea muncă „înstrăinată". Adesea, la astfel de activități se formează rezistențe care subminează motivația. În loc de a continua totuși ca până acum, o prevenire adevărată a tendinitei ar consta în clarificarea relației cu această activitate, luarea la nevoie a unei pauze (înaintea pauzei din cauza ghipsului), schimbarea muncii sau a atitudinii față de ea.

Întrebări

1. Cum stau cu inima față de activitatea mea?
2. Ce țeluri (crispate) urmăresc astfel în taină? Ce motivație „cotricotează", „codactilografiază" sau coacționează în profunzime?
3. Cu câtă îndârjire urmăresc intențiile ascunse?

4. Ce am în taină împotriva muncii mele? De unde îmi provine rezistența, la ce se referă ea exact?

5. În ce măsură are de-a face cu evaluarea generală a muncii mele? Nu mă mai cred capabil de activități mai ample și mai pretențioase?

6. Care este relația mea cu monotonia? Pot vedea în ea numai stupiditate sau și aspectul ritual?

2. Articulația cotului

Cu ajutorul ei putem să ne aducem lumea spre noi și să ne croim drum prin ea cu coatele. Este pârghia clasică cu care punem în mișcare toate pârghiile, îi putem urni pe alții din loc sau îi și putem trage tandru spre noi. Unii lucrează cu atâta îndârjire, încât le cresc în coate platoșe din solzi cornoși. Psoriazisul* găsește aici unul dintre locurile preferate în care se instalează. Adesea el pornește din acest loc. Suprafețele cornoase sunt un fel de menajare, generatoare de conflict, a coatelor. Cât pot fi de necesare o arată îmbrăcămințile care fie sunt de la bun început întărite aici, fie se răresc mai întâi în coate. Germana elvețiană cunoaște expresia „ellbögeln" [= a da din coate, de la *Ellbogen* = coate, *N. t.*], care exprimă într-un mod drăguț înaintarea cu ajutorul coatelor.

Tabloul răspândit al bolii numit **cot de tenis** își are baza într-un surmenaj din cauza folosirii neadecvate a pârghiei. Este un exemplu clasic pentru existența paralelă a impulsului de a lovi și a inhibiției de a lovi. Racheta ca prelungire a brațului mărește enorm forța pârghiei. Dacă se „joacă" apoi într-o poziție crispată, de pildă sub o presiune prea mare a performanței sau cu un orgoliu

blocat, încordat, articulația pârghiei este suprasolicitată și o vestește prin dureri. În sine ar fi astfel pregătit terenul pentru tot ceea ce este necesar. O articulație dureroasă a cotului se opune continuării jocului și se îngrijește de pauza de gândire necesară, în care jucătorul își poate revizui motivele sale mai adânci pentru astfel de mișcări excesive. Problematic devine numai dacă cei afectați trec cu vederea indiciul clar al corpului și continuă în același stil nemilos să aplice lovituri și să-i *elimine* pe alții *din joc*. Sarcina ar fi să intuiască ideea de joc și să joace mai jucăuș. Cele spuse despre cotul de tenis este desigur valabil nu doar pentru tenis, ci analog pentru toate situațiile corespunzătoare. Poate suferi de această afecțiune și cineva care nu a ținut încă niciodată o rachetă de tenis în mână.

Întrebări

1. Ce vreau cu adevărat, dacă pun toate pârghiile în mișcare? Pe cine vreau să clintesc din loc? Unde îmi exagerez intervenția pârghiei?

2. Ce indicii de calmare am trecut cu vederea?

3. Ce rezistență oscilează când îmi fac pârghiile să oscileze?

4. Ce motive nemărturisite (ce orgoliu) acționează și ele ca o pârghie la mine? Ce mă lovește, împingându-mă înapoi și mă zguduie (îmi zguduie articulația)? Cui îi erau de fapt menite?

IX

Mâinile

Ele sunt organele noastre de acțiune, de *mân*uire, cu care apucăm, prindem și înșfăcăm, cu care luăm viața în mâini, încheiem pacea, tratăm bolnavii, mângâiem și binecuvântăm, dar și *mani*pulăm (de la lat.: *manus* = mână). Cât de strâns sunt legate mâinile de funcțiile superioare o arată perechi de cuvinte precum „a prinde" și „a cuprinde". Orice copil mic învață să (re)cunoască lumea pe această cale. Pentru a putea (cu)prinde ceva, trebuie să-l luăm la figurat în mâini și asta se petrece într-un mod analog apucării. La apucat degetul mare se află în opoziție față de celelalte degete. Și când vrem să ne „prindem" de ceva recurgem tot la opoziție. Numai cu ajutorul lui „sărac" putem înțelege „bogat", „mare" ne este sesizabil prin „mic", iar „bun" este perceptibil în comparație cu „rău". În lumea polară orice cuprindere și înțelegere au nevoie de opuși. Mâna o ilustrează anatomic.

Paleta posibilităților mâinilor noastre face clar principiul originar cărora le sunt subordonate. Este Hermes-Mercur, zeul comerțului și al *mani*pulării, al mește-

şugului şi al *mân*uirii, al dexterităţii *man*uale, un *mân*uitor pe cât de iscusit, pe atât de rafinat, care este răspunzător pentru legătura dintre zei şi oameni, dar şi pentru cea a oamenilor între ei.

Mâinile sunt organe foarte individuale. Nu există două mâini care să fie egale între ele. Criminaliştii se folosesc de acest fapt, când stabilesc identităţi pe baza liniilor amprentelor digitale. În cadrul comunicării nonverbale, te poţi bizui pe mâini la fel ca şi pe gură, iar ele sunt semnificativ mai oneste decât conţinuturile exprimate. Chiar şi temperatura lor îngăduie concluzii importante. **Mâinile calde** exprimă dorinţa de contact, ele vin din inimă, ca şi sângele care le încălzeşte. **Mâinile reci** vorbesc în schimb de distanţă. Ele nu sunt bine irigate de sânge şi trădează că posesorul lor reţine cu forţa sa vitală şi nu este interesat de întâlnire. În cazul **mâinilor transpirate** reci se adaugă aici şi teama. Dacă pe cineva îl trec sudorile reci, se simte mai degrabă chinuit decât în dispoziţie comunicativă.

De onestitatea impresionantă a mâinilor şi a pielii lor cinstite ne folosim în psihoterapie, când măsurăm şi observăm în timpul şedinţei rezistenţa pielii. Mai cu seamă în faze critice merită să vorbim nemijlocit cu pielea pacientului, căci răspunsurile ei sunt mai directe şi mai puţin rezervate. În timp ce posesorii ei se dau încă foarte „cool", mâinile lor pot să trădeze deja o mare agitaţie, care încă nici nu este conştientizată de cei în cauză. Astfel, pielea mâinii este cea care mijloceşte elemente esenţiale din profunzimile sufletului.

Mâinile puternice, care sunt bine irigate şi prind cu cordialitate încă din timpul salutului, trădează pe cineva care este obişnuit să apuce şi să-şi ia viaţa în propri-

ile mâini. Spre deosebire de acestea, există acele mâini care sunt efectiv lăsate în seama celuilalt la salut. Acest model „salcie plângătoare" vrea să zică: „Poți să faci cu mine ce vrei, eu nu am nici o pretenție proprie (față de viață)." În fine, ar mai fi de menționat **mâinile sensibile, senzitive**, care simt și exprimă multe fără o mare accentuare fizică. Ele aparțin unor oameni care sunt așijderea. Între ele există toate tipurile de treceri. Însuși faptul că fiecare om își are propriul scris la modul concret și figurat arată amplele posibilități de exprimare ale mâinilor.

Faptul că la salutul de întâlnire și de despărțire ne întindem unul altuia mâna poate să provină încă dintr-o epocă în care oamenii, mai înzestrați intuitiv, considerau limbajul mâinilor ca fiind de la sine *înțeles*. Dacă astăzi mai pecetluim afaceri cu o strângere de mână, și acesta este un simbol pentru onestitate. În timp ce se strânge mâna, se simte dacă afacerea este în ordine și poate fi realizabilă de ambele părți.

Astfel, limbajul mâinilor ne face deja să înțelegem multe, fără a trebui să recurgem la interpretarea liniilor din palmă sau a scrisului. Chiar și acele metode considerate până acum mai degrabă oculte găsesc o recunoaștere tot mai mare. Un grup de medici englezi a putut să dovedească recent o legătură convingătoare între lungimea liniei vieții și lungimea vieții. Toate aceste posibilități arată cât de expresive și de individuale sunt mâinile și cum ne ajută să cu*prindem* opera vieții noastre, în calitatea lor de cele mai bune instrumente ale noastre. Ele arată probleme de contact și structuri de comunicare, ne trădează capacitatea de a face legături și dezvăluie gradul nostru de fermitate.

1. Contractura Dupuytren sau mâna strâmbă

La acest tablou al bolii fascia cu tendoane din interiorul palmei, începând cu degetul mic, se strânge treptat. Mâna se închide forțat permanent și ilustrează o multiplă simbolistică. Ea este o dată semn de lipsă de onestitate, căci pentru a pecetlui ceva cu onestitate ne dăm cuvântul și folosim atunci mâna deschisă. Dat fiind că și cuvântul de onoare ia drumul încărcat de simboluri al mâinilor strânse, la mâna închisă se poate configura pe lângă ceva neonest și ceva neonorabil. În închiderea ei ea reflectă pe de altă parte și îngustime, și deci angoasă. La asta se adaugă impresia de crispare. Degetul mare cuprins de celelalte degete este la copii un semn tipic de frică și nesiguranță. Pumnul strâns ținut în buzunar exprimă și agresiune pe lângă teamă, iar adesea ambele merg *mână-n mână*. Neonestitatea se desprinde din nou și de aici, în măsura în care această mână este ascunsă în buzunar, iar unghiile degetelor, ghearele ei, în palmă. Dacă pumnul strâns este ales conștient ca simbol, ca de pildă de către mișcarea muncitorească luptătoare plină de hotărâre, tema agresiune și luptă devine clară, dar în umbra spiritului de luptă pândește totuși mereu și frica. În gestica de zi cu zi pumnul strâns stă pentru amenințare, răzbunare sau voință de luptă. Singurul deget opus celorlalte patru, cel mare, este un simbol al unității și individualității. Dacă este înconjurat de celelalte degete, reiese și în această privință necesitatea protecției ce poate fi alimentată atât de anxietate, cât și de agresiune, care este, după cum se știe, cea mai bună apărare.

În fine, simbolul mâinii închise poate să exprime și tendința de a face pe misteriosul, de a face o taină din-

tr-un lucru neînsemnat. Respectivii nu vor să iasă la lumină cu particularitatea lor, deoarece sunt prea temători și nesiguri sau prea agresivi. Tabloul bolii dezvăluie deci pe de o parte nesinceritate și intenții ascunse, pe de alta el exprimă agresiuni existente, dar netrăite. Toate aceste tendințe nu le sunt desigur conștiente în acțiunile lor celor afectați, drept care sunt înscenate în corp. În plus, mâna care se strânge în îngroșări noduroase alcătuiește o imagine a cupidității. În realitate însă, cei vizați nu pot concret nici să ia nici să dea. Cine nu face decât să rețină și nu mai dă nimic firește că nici nu mai primește nimic. Nici măcar mâna nu mai poate să o dea. Degetele arcuite ca ghearele o arată la fel ca și zonele noduroase, pe care bolnavii le cuprind tot mereu cu mâna lor. Nodurile reprezintă problemele pe care ei le ascund atât de strict de ochii lumii, încât oricine le va remarca.

În cele mai multe cazuri sunt afectate mâinile și acțiunile lor, foarte rar tălpile și zona punctelor de susținere. Partea afectată îngăduie diferențierea în continuare a tabloului. Comportamentul în context social este aici foarte elocvent. Dacă afectată este stânga, ea este ascunsă pe cât posibil și suferă astfel exact de aceeași soartă precum latura feminină stângă a afectului. Dacă este vorba de dreapta, devine mai dificil din punct de vedere social, dar nu mai puțin onest. Se întinde, de nevoie, stânga pentru salut. Făcând abstracție de faptul că lasă o impresie oarecum stângace și neîndemânatică, este și simbolic foarte demascator. Dreapta care exercită puterea este ascunsă și în schimb se arată stânga nevinovată. Dacă au de suferit ambele mâini, nu se mai poate simula nici un fel de franchețe, un salut normal devine imposibil. Dacă se renunță la demonstrarea primirii cor-

diale, este și asta cinstit. Acum poate să iasă la iveală însă și reversul închiderii, și anume când cel ce urmează a fi salutat nu vrea să renunțe la contactul autentic de salut. El poate atunci, de exemplu, să apuce mâna închisă, să o cuprindă din afară și să o țină prinsă, parcă prizonieră. Problematica plastică devine limpede tocmai în tentativele de salut. Respectivii nu mai sunt deschiși pentru viață. Ei o pot cuprinde la fel de puțin ca și mâinile ce le sunt întinse pentru salut. Tragicul situației lor devine clar și prin faptul că nu mai pot prinde nici măcar o mână de ajutor sau salvatoare. De atâta efort avid de a pune mâna pe toate (mai ales de ordin material), a le înhăța și a nu le mai da drumul vreodată, nu-și mai au în cele din urmă nici viața în mâini. Izbitor de des există paralel și o problemă de alcool. Ei își toarnă și se toarnă astfel, căci cu mâna se și închid și ascund simbolic, făcându-se ghem. Esența lor se află *în mâinile lor* și devine aici vizibilă tuturor, motiv pentru care mâinile sunt ascunse.

Cu mâini strâmbate, crispate, devine imposibilă și încheierea „curată" a unei afaceri, care ar trebui pecetluită cu o strângere de mână. *Contract*ura împiedică contractul cinstit, iar prin ea răzbate latura *sumbră* de umbră a pactului, în care ambele părți urzesc intenții ascunse, întunecate, nerostite. Este, ca să zicem așa, o afacere care se desfășoară *pe sub mână*.

Sarcina este de a retrăi cantitatea propriilor acțiuni și de a se încrede în ea în ciuda asocierilor negative. Se pune problema ca omul să-și mărturisească faptul că vrea să înșface și să țină pentru sine lucruri și că nutrește intenții proprii care nu sunt menite publicității. Dacă egoismul corespunzător este trăit în mod conștient, nu-i

nevoie ca el să se precipite în corp. Același lucru este valabil pentru pornirile agresive, angoasă și incertitudine. Zgârcenia se transformă în reținere rezonabilă, tendința de a face pe misteriosul în discreție, izbucnirile de agresiune în energie vitală debordantă, frica în îngrădire înțeleaptă.

Întrebări

1. Unde sunt neonest? Ce indiciu îmi dă forma degetelor mele?

2. A nu „sta cu mâna întinsă" înseamnă a nu cerși. Ce înseamnă însă mâna mea care nu mai poate fi întinsă?

3. Dacă nu-mi pot deschide mâinile, mă pot „spăla pe mâini" nevinovat?

4. Unde mă ascund de mine și de cei din jur? Pe cine sau ce am „la mână"? Cui îi sunt menite amenințările pe care le exprimă mâna mea?

5. Unde-și are de fapt locul voința de luptă, care se manifestă în pumnul meu strâns?

6. Unde nu admit că am pus mână de la mână? Cum e cu datul și luatul? Ce înseamnă pentru mine că nu mai pot ține mâna deschisă, dar că nici nu mai sunt niciodată *cu mâinile goale*?

7. Pe ce probleme noduroase am pus mâna, așa încât nici un altul să nu le vadă și numai eu să le simt?

8. De ce mă tem, ce mă face atât de nesigur și mă împiedică să-mi trăiesc ofensiv individualitatea?

9. Ce înseamnă pentru mine că nu pot să întind nimănui o mână (de ajutor)? Și că nu pot apuca nici o mână salvatoare?

10. Ce vreau să ascund? De lume? De mine?

2. Unghiile de la mâini

Unghiile de la mâini și de la picioare sunt dezvoltări, respectiv involuții ale ghearelor și au, prin urmare, de-a face cu moștenirea noastră agresivă și originea noastră. De când nu ne mai folosim ghearele direct în lupta zilnică pentru viață, trebuie să le tăiem. Înainte vreme ele se toceau, așa ca la animalele de pradă. În această privință este onest și ne trezește la realitate dacă privim în jur în regnul animal pentru a constata cine mai are gheare în afara noastră. În funcție de asta implicarea agresivă a unghiilor ca și a oamenilor ar putea fi clară.

Într-o perioadă de timp ca a noastră, ostilă agresivității și totuși extraordinar de agresivă deopotrivă, nu mai este atât de simplu să-ți tii unghiile așa cum trebuie. Fie că sunt colonizate de invadatori străini precum ciupercile* sau că mai ales copiii și le amputează* de bunăvoie, *mușcându*-le, fie că sunt friabile și se rup ușor, de fiecare dată ele aruncă o lumină asupra relației noastre cu agresiunea. În unele culturi lungimea lor era un semn cât de mult se îndepărtase posesorul lor de rușinoasa muncă manuală zilnică. Pe lângă aceasta, obiceiul respectiv lămurea imediat câtă agresivitate este necesară pentru a impune un astfel de stil de viață și a-și înhăța cu unghiile puterea corespunzătoare. Și la noi unghiile îngrijite de la mâini caracterizează lucrătorii intelectuali și relația lor *rafinată* cu agresivitatea.

În cultura noastră este mai cu seamă lumea doamnelor cea care își poartă cu mândrie simbolurile agresiunii, le îngrijește cu lux și le scoate în evidență coloristic. Oja a devenit o parte componentă fermă a vieții. În mod excepțional, are culoarea sidefului, acea substanță cu luciu

în care se învăluie diferite populații acvatice, și semnalizează că tematica agresivă s-a transformat la posesoarea sa în ceva strălucitor, de preț. Roșul ales cel mai adesea este simbolistic foarte semnificativ, fiind culoarea zeului războiului Marte, ca și a zeiței adversare și totodată apropiate lui, zeița iubirii, Venus. În unghiile colorate în roșu și lăsate lungi ale mâinilor se unesc agresiunea și dragostea în pasiune, iar ghearele astfel accentuate semnalizează ceva seducător din punct de vedere erotic, care s-a inspirat dintotdeauna din aceste două surse. Asta nu-i de mirare, doar Eros-Amor, zeul eroticii, este un fiu al lui Venus și al lui Marte. Cu armele de război ale tatălui, arcul și săgeata, el țintește asupra inimii oamenilor, săgetându-i cu iubirea — idealul mamei lui.

Dacă ne gândim la semafoare și la fundul pavianilor, roșul este și culoarea de semnalizare clasică, vizibilă de departe. Unghiile roșii atrag atenția asupra lor, asupra calităților seducătoare ale posesorilor lor sau a sângelui care picură de pe unghiile lor. În fine, unghiile au și caracter saturnian, de stabilire a unor limite, o dată ce pot semnaliza și: „Până aici și nu mai departe." Când ne supără niște îndatoriri plicticoase pe care le-am tot amânat, ele se fac simțite punându-ne *unghia-n gât*.

Inflamația patului unghiei

Acest tablou al bolii numit și **panarițiu** poate să apară atât la unghiile de la mâini, cât și la cele de la picioare. Patul unghiei, spațiul din care ea crește și se hrănește, este inflamat purulent. Inflamația în această zonă întruchipează un conflict în jurul patriei agresiunii, respectiv a vitalității. Ca și în cazul inflamației gingiei (gingi-

vită), abordată este tema încrederii originare. Uneltele de agresiune, ghearele şi dinţii, au nevoie de o bază sănătoasă, pentru a putea deveni agresive conform menirii lor. Într-un mod analog, un om are nevoie de încrederea originară, ca să-şi poată exprima agresiunea, vitalitatea şi energia.

Când copiilor le lipseşte încrederea în sine şi mai cu seamă încrederea în părinţi, nu se încumetă să fie agresivi. Ceea ce pare uneori a fi exclusiv un ataşament cuminte este adesea lipsă de încredere în persoana respectivă. În schimb, dacă se încumetă să facă unele lucruri pe care părinţii nu le apreciază deloc, copiii manifestă astfel încredere, căci chiar dacă dau curs liber agresiunii, respectiv vitalităţii lor, ei tot pot conta pe părinţi. A sta permanent agăţat de fusta mamei trădează în schimb teamă şi absenţa încrederii.

Dacă la conflictul din patul unghiei în jurul bazei agresiunii se adaugă **rosul unghiilor de la mâini**, situaţia este şi mai limpede. Copilul nu se poate încumeta să-şi ia viaţa în mâini, să o confrunte şi să-şi arate ghearele. Energia vitală nu găseşte supape suficiente, şi astfel el îşi îndreaptă agresiunea împotriva lui însuşi şi îşi castrează instrumentele de agresiune. În loc să fie bucuroşi că atacul nu se îndreaptă împotriva lor, părinţii apelează nu rareori la pedepse. În încercarea de a împinge copilul să renunţe la prostul obicei, ei împing problema agresiunii mai adânc în umbră. Tocmai sinceritatea simptomului este cea care îi scoate din sărite pe educatori. Fiecare poate să vadă acum cât de ostil vitalităţii trăieşte copilul lor.

Unii copii merg în astfel de situaţii atât de departe încât îşi mănâncă până şi unghiile de la picioare. Ce ar putea arăta mai clar *foame*tea lor de agresiune? Dacă simp-

tomul se prelungește până în anii tinereții sau chiar ai maturității, se ilustrează astfel lipsa persistentă a posibilităților de expresie a propriei vitalități. Nu rareori se întâmplă ca simptomul să se potolească, pentru a se ivi din nou, în alt veșmânt, cum ar fi sub formă alergică.

Întrucât unghiile sunt adesea mâncate aproape până la bază, vârfurile degetelor rămân neprotejate și sunt expuse inflamațiilor. Panarițiul tipic, abcesul unghiilor, afectează însă unghii intacte în sine, care dezvoltă deodată tendința de a crește încarnate. Ele se înfig în propria carne și declanșează astfel războiul. Situația nu este de obicei atât de cronică precum este în cazul celor care-și rod unghiile, ci se inflamează din cauza unui conflict acut. Există, ce-i drept, oameni care recurg tot mereu la acest plan al confruntării legate de încrederea lor originară.

În afara abcesului tipic din patul unghiei există și alte tipuri, care pot să pătrundă *până la os*. Dacă sunt afectate periostul[44], oasele sau tendoanele, și problematica psihică ieșită la iveală ajunge în mod corespunzător mai adânc. Atacanții în sens fizic sunt de obicei stafilococi care formează puroi sau alte bacterii în cadrul unei așa-numite infecții mixte. În timp ce bolnavul se lasă inflamat de acești agenți, temele propriu-zis inflamante capătă prea puțin spațiu. Într-adevăr, un om care se află în război cu sine însuși, respectiv ale cărui sisteme de arme sunt puse sub semnul întrebării dinăuntru și de jos, ca să zicem așa din propria patrie, de abia dacă s-ar putea apăra, și cu atât mai puțin ar putea să devină ofensiv de la sine putere. Deja abcesul obișnuit al patului unghiei poate să ducă până la desprinderea unghiei și astfel să indice o pierdere a disponibilității de apărare.

---

44 Membrană conjunctiv-fibroasă care învelește osul. (*N. t.*)

Ghearele *scoase* provizoriu *din luptă* indică drept lecție de învățat ridicarea propriei vitalități și agresiuni la un nivel mai conștient. Războiul pentru sistemele fizice de arme ar trebui dus la un nivel la care sunt posibile soluții. Armele spiritului se oferă aici înaintea celor ale trupului. Dar chiar și râcâitul și zgâriatul conștient este mai rezonabil decât cultivarea unor abcese ale unghiilor.

Întrebări

1. Unde ar trebui să-mi arăt ghearele și nu mă încumet? Unde îmi rod inconștient de sub unghii?
2. În ce măsură mă lasă teama mea lipsit de apărare în fața agresiunii?
3. Unde sunt o victimă la figurat a agresiunii mele?
4. Cum aș putea găsi încredere în puterea și vitalitatea mea?
5. Unde ar exista posibilități rezonabile pentru disponibilitatea mea agresivă de apărare? Unde mi-aș putea potoli mai bine foamea?

X

Pieptul

Pieptul este atât organ în privința glandei mamare feminine, cât și regiune centrală a bustului nostru. Cu toracele, avem pe lângă capsula osoasă a capului și cea a bazinului un al treilea recipient important pentru organe vitale. El găzduiește organul nostru de contact și comunicare plămân* și centrul nostru energetic inimă*.

În timp ce craniul și bazinul sunt niște recipiente solide și ca atare destul de rigide, coșul (pieptului) alcătuit din coaste și mușchi se caracterizează printr-o mobilitate surprinzătoare. Nu numai că el conține prin inimă și plămâni două organe care se mișcă încontinuu într-un ritm rapid, ci el urmează ritmul respirator cu zeci de dilatări și contractări pe minut. Fixarea flexibilă a coastelor de coloana vertebrală și legătura lor cartilaginoasă elastică de torace facilitează această mobilitate excelentă. În ciuda elasticității sale, toracele este totodată o fortăreață solidă pentru conținutul sensibil.

În mijlocul său se află întruchipat în inimă centrul circulației sângelui și al circuitului energiei. Pe plan fizic, totul se rotește în jurul inimii. Pentru înțelepciunea

orientală, chakra inimii, *anahata*, este considerată, fiind vertebra a patra și deci mediana celor șapte vertebre ale energiei, drept centru al omului energetic. Plămânul este organul de comunicare, o dată ce fluxul expirației este cel care, modulat în mod corespunzător de laringe și de cavitatea bucală, ne formează limbajul. Dacă ne gândim că omul este în primul rând o ființă socială, biologii vorbesc despre „zoon politikon", ne putem lămuri cât de centrală este patria sentimentelor noastre *cord*iale și a schimbului nostru comunicațional pentru existența noastră. La semnificația și interpretarea pieptului se adaugă și că este mijlocul și deci locul de integrare pentru tot ce vine ca rațional de sus în jos, ca intuitiv-arhaic de jos în sus și ca emoțional dinăuntru în afară. În forma și funcția sa el oglindește cum se descurcă omul cu această sarcină multiplă.

1. Toracele proeminent[45]

Dacă funcția de adăpostire a toracelui este întărită, dintr-o necesitate exagerată de protecție, prin cuirasare musculară și articulații rigide toracele devine o colivie care ține captive inima și plămânii. Chiar dacă această colivie devine destul de spațioasă printr-o umflare corespunzătoare, tot o închisoare rămâne. Dacă închidem făpturi înaripate, sensul esențial al vieții lor piere. Plămânul ca organ de schimb este împiedicat în posibilitățile lui și nu poate nici să elimine în afară tot gazul de evacuat, nici să aducă înăuntru aerul proaspăt care e co-

[45] Vezi referitor la tipurile de piept și la alte tipuri de forme ale corpului și: Ken Dycktwald, *Körperbewußtsein*, Essen, 1981.

respunzător posibilităților lui. Aerul este energia noastră de viață primară, el conținând oxigenul care ne ține în viață, respectiv prana, forța vitală care ne dăruiește energia. Având în vedere că noi tindem oricum să folosim doar o mică parte din capacitatea noastră pulmonară, o îngrădire și mai mare este desigur compatibilă cu supraviețuirea, dar nu cu o viață *împlinită*. Cu inima ajunge în captivitate un organ care trăiește din schimbul sevei vieții, sângele, și din acela al sentimentelor *cordiale*. Dragostea, obiectivul său central, moare în captivitate, căci ea trăiește din a fi dată și a fi primită.

Dacă ne *dăm cu pumnii în piept*, inspirăm din plin și apoi ne ținem respirația și reținem aerul, căpătăm o impresie despre această stare umflată („în pene"), țeapănă. Relativ repede se instaurează un sentiment de supraîncărcare și preaplin, un preaplin care pune, ce-i drept, sub presiune. Partea superioară a corpului devine dominantă prin umflarea ei. Pe plan emoțional, dar și pe cel al aprovizionării cu energie, umflarea sa excesivă are loc în detrimentul jumătății de jos a corpului. Așa cum pieptul puternic se ridică peste restul corpului, această stare a corpului oglindește atitudinea psihică fundamentală care, dintr-un sentiment de superioritate, vrea să se controleze pe sine și restul lumii. Cu tonul celei mai profunde convingeri pornit din străfundul pieptului, omul se dă mai tare decât este de fapt. Un tablou tipic al bolii este în acest context **emfizemul pulmonar** cu torace „în butoi". Aici este vorba despre un torace ieșit în afară, foarte lărgit, care devine rigid, nepermițând nici flexibilitate nici deschidere pentru energia vitală a respirației.

Ca să existe o astfel de necunoaștere de sine este necesară reprimarea sentimentelor, ceea ce este, de aseme-

nea, evident la acest tip de torace, o dată ce se închide în rigiditatea sa față de trecerea tuturor fluxurilor energetice. Astfel, puternica boltire a pieptului bombat, în exterior atât de impresionantă, devine nu rareori criptă boltită pentru pornirile delicate și emoțiile cordiale ale sufletului. Posesorii unei asemenea circumferințe a pieptului plâng rar și nu arată slăbiciuni, cel puțin nu pe față și deloc în public. În schimb au o înclinație spre continuă agitație și mișcare, tendință de dominare și constrângeri de control, supratensiune (= hipertonus = hipertensiune arterială*) și probleme cardiace, astm* și emfizem pulmonar*. Problemele cardiace se aseamănă în principiu cu cele ale plămânului. În timp ce ele își înfometează inima, care lucrează sub o presiune deosebit de mare, în angină pectorală* sau infarct*, plămânul supraumflat fără speranță nu primește la astm și emfizem suficientă forță de viață.

2. Toracele îngustat

De o apăsare de tip opus suferă oamenii cu o boltire îngustată a pieptului. Dacă posesorii unui torace proeminent până la debordant sunt flămânziți emoțional în toiul preaplinului, ei trebuie să rabde în îngustime. În timp ce cei umflați fac să sufere în umflarea Eului lor mediul lor înconjurător și adesea se duc pe ei înșiși la pieire, pieptul supt, nedezvoltat trădează un Eu care este și el ca atare. Departe de a-și *lua viața în piept*, cei afectați se simt incapabili să-i *țină piept*, goliți și la capătul puterilor. Și acest sentiment de viață se poate simți ușor prin respirație, atunci când se expiră complet și nu

se mai inspiră mai mult timp. Senzația de vid apăsător capătă foarte repede ceva chinuitor și disperat, îngustimea și angoasa îi sugrumă pe cei afectați. Se simt mereu ca și cum teama sau spaima le-ar fi intrat în oase și de parcă ar trebui să se adune, pe ei și pieptul lor, cu ultimele puteri.

Cu o adâncime diminuată a suflului și un ritm lipsit de vlagă al inimii se simt pe bună dreptate uitați de viață, o dată ce ei nu aduc în corp suficient aer proaspăt, pentru a-l împărtăși sângelui lor. În această privință, nu este de mirare că suferă adesea de sentimentul că nu capătă destul, și așteaptă ajutor din exterior. Atitudinea sufletească de bază este marcată de sentimente de micime și inferioritate până la depresii. Strâmtoarea, respectiv anxietatea constituie calitatea predominantă a vieții. Se simt neînsemnați, goliți, nefolositori, dați deoparte. Sunt atât de nebătători la ochi, încât sar în ochi. Obosiți de (această) viață, au uitat că ceea ce lasă să intre în pieptul lor îngust are puțin de-a face cu viața. Coșul pieptului, care vrea de fapt să debordeze de sentimente și emoții, este la ei prea mic, gol și închis în sine. În schimb, pot efectiv să aibă gânduri mari până la fantasme de atotputernicie în cap.

La cei de la polul opus, cu torace puternic, acest coș al pieptului este prea mare, prea plin și, de asemenea, închis(tat). Ambii s-au baricadat la poli diferiți în fața vieții. Cei cu pieptul prea umflat construiesc fortărețe, cei cu pieptul supt, care au nevoie de protecție, mizează pe camuflare în fața vieții. Astfel, în opoziționalitatea lor extremă, amândoi sunt uniți în punctul decisiv: pe tărâmul complexelor de inferioritate nu sunt deschiși și transparenți pentru energia vitală.

3. „Tablourile de boală" ale pieptului

Fracturi ale coastelor

Fracturile coastelor, mai cu seamă ale unei serii de coaste, marchează o breşă în fortăreaţa coşului pieptului. Este nevoie de o violenţă considerabilă şi de o situaţie care strâmtorează şi înlănţuie în mod deosebit, pentru a rupe o structură atât de elastică precum toracele. În mod normal întregul organism al omului s-ar feri din drum sau flexibilitatea structurii coaste–cartilaje ar para atacul. La fracturarea coastelor violenţa trebuie să fie enormă şi să surprindă victima nepregătită sau aceasta este strivită şi nu mai este în poziţia de a se strecura afară din situaţia care o îngrădeşte. Descrierea stării fizice o desemnează totodată pe cea psihică ce face necesare fracturile coastelor pentru a sparge cu forţa o situaţie înţepenită şi îngustată. Aici este vorba despre o încercare de a dinamita o gaură într-o fortăreaţă şi de a obţine cu forţa deschiderea tăgăduită.

Acea deschidere obţinută fizic prin forţa rupturii şi mai ales mobilitatea superioară adusă astfel în joc ar trebui realizate pe plan spiritual şi psihic. Prin fracturi doar sunt puse provizoriu în funcţiune noi „articulaţii auxiliare", locurile fracturii. Profilaxia în ceea ce priveşte alte fracturi ar fi reînsufleţirea voluntară a multiplelor posibilităţi de mişcare deja existente. Flexibilitate este tema şi sarcina care trebuie îndeplinită mai cu seamă la figurat. Se pune problema de a lăsa noul să *irupă*, de a se deschide şi unor lovituri extreme şi de a aduce o mobilitate în lumea sentimentelor cordiale şi a schimbului, care despovărează fizic toracele.

Întrebări

1. Ce în afara violenței îmi mai poate sparge tezaurul pieptului meu?

2. Ce domenii ale lumii mele sentimentale sunt atât de încarcerate, încât unica lor șansă constă în eliberarea violentă?

3. Unde m-am manevrat astfel vârându-mă în îngustime, încât nu mai știu încotro s-o iau și sunt expus neajutorat forțelor din afară?

4. În ce măsură am neglijat schimbul?

5. Mă încumet să las temele deschidere (sinceritate) și flexibilitate să-și recapete rolul în viața mea?

Sforăit

Fenomenul sforăitului, care devine o dată cu înaintarea în vârstă tot mai frecvent, se raportează prin intermediul respirației la tema comunicare. Aici se adaugă o problematică de ritm ce se exprimă în faze respiratorii neregulate. Comunicarea în sfera nopții se desfășoară neunitar și plin de asperități, în joc este o rezistență considerabilă. Oamenilor care sforăie le este teamă să nu-i deranjeze pe alții, și o fac noapte de noapte. Contactul lor cu lumea este perturbat. Organismul arată clar că cel puțin noaptea vor să fie singuri ei cu ei. Îi țin pe alții zgomotos la distanță. Sub „pretextul" de a nu vrea să incomodeze, își creează spațiu, respectiv își impun un spațiu propriu pentru ei. Oricât de patetic ar accentua cât de mult le-ar plăcea să petreacă noaptea în patul conjugal comun, simptomul lor vorbește o altă limbă. Dacă cineva ar îndrăzni totuși să se apropie noaptea de ei, are nevoie de o doză bună de umilință și voință de

3. „Tablourile de boală" ale pieptului

Fracturi ale coastelor

Fracturile coastelor, mai cu seamă ale unei serii de coaste, marchează o breșă în fortăreața coșului pieptului. Este nevoie de o violență considerabilă și de o situație care strâmtorează și înlănțuie în mod deosebit, pentru a rupe o structură atât de elastică precum toracele. În mod normal întregul organism al omului s-ar feri din drum sau flexibilitatea structurii coaste–cartilaje ar para atacul. La fracturarea coastelor violența trebuie să fie enormă și să surprindă victima nepregătită sau aceasta este strivită și nu mai este în poziția de a se strecura afară din situația care o îngrădește. Descrierea stării fizice o desemnează totodată pe cea psihică ce face necesare fracturile coastelor pentru a sparge cu forța o situație înțepenită și îngustată. Aici este vorba despre o încercare de a dinamita o gaură într-o fortăreață și de a obține cu forța deschiderea tăgăduită.

Acea deschidere obținută fizic prin forța rupturii și mai ales mobilitatea superioară adusă astfel în joc ar trebui realizate pe plan spiritual și psihic. Prin fracturi doar sunt puse provizoriu în funcțiune noi „articulații auxiliare", locurile fracturii. Profilaxia în ceea ce privește alte fracturi ar fi reînsufletirea voluntară a multiplelor posibilități de mișcare deja existente. Flexibilitate este tema și sarcina care trebuie îndeplinită mai cu seamă la figurat. Se pune problema de a lăsa noul să *irupă*, de a se deschide și unor lovituri extreme și de a aduce o mobilitate în lumea sentimentelor cordiale și a schimbului, care despovărează fizic toracele.

subordonare la ritmul lor ce nu poate scăpa auzului — sau dacă nu, atunci de dopuri pentru urechi. Astfel se dă surd față de cel care sforăie. Este dincolo de orice îndoială cine dă aici tonul. Există bănuiala că cei care sforăie nu sunt în situația de a-și face ziua spațiu, de a-și asigura distanță și respect și de *a da tonul*. Ei demonstrează zgomotos că au nevoie de mai multă atenție, în orice caz în ceea ce privește latura lor de noapte și umbră. Aceasta corespunde părții feminine, întunecate a sufletului.

Zgomotul scârțâitor, răzuitor în una sau ambele faze ale respirației indică o comunicare neșlefuită. Îndărăt se ascund argumentarea aspră și efortul de a comunica, ce nu le sunt conștiente celor în cauză. Dar celorlalți le devine clar stilul gălăgios, demonstrativ, imposibil să nu fie auzit și adesea agresiv al comunicării. Faptul că cei care sforăie sunt singurii care nu-și percep sforăitul arată că sunt și singurii care nu-și percep stilul de comunicare.

Noaptea le trebuie supape pentru a-și exprima în felul lor aspru tot ceea ce încă nu au spus. Consumul mare de energie la acest tip de comunicare devine auzibil în efortul lor. La trezire sunt corespunzător mai puțin odihniți.

Problema de ritm iese la iveală în pauzele extrem de lungi de respirație care se semnalează adesea și forțează în mod reflex la o inspirație deosebit de adâncă. Persoanele care sforăie demonstrează cât de mult au accedat comunicativ la un pol. Aici se oglindește o formă de comunicare istovitoare până la lipsa suflului, care sileste la pauze de respirație corespunzătoare. Intervalele lungi fără suflare ilustrează că adesea nu are loc nici un schimb. Comunicarea vine din lat. *communis* = comun; a

comunica este a împărtăși. Numai că cei care sforăie mai curând împart decât să împărtășească, iar imediat după aceea se blochează, pentru ca puțin înainte de sfârșit să sufle din greu luptându-se după o gură de aer, într-un mod imposibil să nu fie auzit. A nu respira înseamnă a nu participa la viață.

Somnul îndelungat ce se poate observa la cele mai multe persoane care sforăie dovedește pe de o parte că din cauza stilului epuizant de comunicare au nevoie de faze lungi de regenerare, pe de altă parte, că găsesc puțină odihnă la acest tip de somn. Calitatea redusă o compensează prin cantitate. Aici ar putea rezida și explicația pentru afirmația statisticienilor că sforăitul este nesănătos. Mai puțin este sforăitul în sine nesănătos cât este un indiciu pentru o situație nesănătoasă în principiu.

Întrebări

1. Unde exagerez un pol al realității?
2. În ce măsură îmi lipsește legătura dintre extreme?
3. Ce rol are comunicarea laturii sufletești feminine?
4. Unde mă exclud de la fluxul vieții?
5. Ce separă în comunicarea mea, ce leagă?
6. Cum pot găsi un ritm armonios de viață?

Oprirea bruscă a respirației la nou-născuți sau sindromul morții subite infantile

Acest tablou al bolii, respectiv al morții, devenit în ultimul timp tot mai frecvent este total neexplicat din punct de vedere medical. Nou-născuții mor din cauza opririi bruște a respirației și sunt găsiți morți în pătuț fără simp-

tome sau semne de luptă internă. Este de parcă ar fi uitat să respire. Cu toate că nu există desigur experienţe terapeutice, părinţii afectaţi sunt foarte interesaţi să interpreteze incidentul misterios. Din perspectiva desfăşurării lui, el apare ca o încetare a comunicării cu lumea, am putea spune eventual: cu această lume. Într-adevăr, mediul nostru înconjurător ameninţat nu mai este, în special în marile oraşe şi mai cu seamă pentru copii, un loc demn de trăit în el.

Fără să vrem să punem sindromul morţii subite infantile (SIDS) numai în seama acestui fapt, copiii suferă şi mor totuşi tot mai mult din cauza bolilor căilor respiratorii, de la închiderea laringelui în aşa-numitul crup, până la bronşită* obstructivă şi astm*. Paralel în timp cu fenomenul înainte necunoscut are loc o altă dramă, la fel de enigmatică, în mările noastre. Tot mereu se întâmplă ca unele balene să se sinucidă de-a dreptul, înotând până pe uscat şi murind. Încercările oamenilor de a împiedica drama sunt adesea zădărnicite prin voinţa puternică a animalelor.

4. Pieptul feminin

Pieptul feminin, sânul, este atât prin funcţia, cât şi prin forma sa de o importanţă centrală. În limbaj medical numit glandă mamară (lat. *mamma*), el simbolizează maternitatea şi capacitatea hrănirii. O dată cu creşterea copilului în pântece creşte şi pieptul, la naştere este umflat şi plin datorită venirii laptelui. Prima alăptare a copilului produce la mamă şi copil o senzaţie de plăcere. În plus, are un efect favorabil asupra durerilor post-partum

și retragerii uterului. Este, ca să zicem așa, semnalul regenerării de după naștere. Dincolo de senzația de fericire și plăcere nutrită de majoritatea mamelor în timpul alăptatului, suptul pieptului plin aduce ușurare și este plăcut și în această privință. Cu toate că suptul este un reflex înnăscut bebelușului, atingerea pieptului moale și șuvoiul de lapte cald îl umplu, de asemenea, cu o senzație de fericire și mulțumire.[46]

Pieptul este extrem de sensibil. Atingerea blândă, mângâietoare a obrazului copilului și mai cu seamă atingerea buzelor și limbii care sug produc la foarte multe femei senzații de plăcere. În acest sens, baza dragostei materne este și de natură sexuală. Groddeck pornește de la faptul că suptul declanșează pasiune în femeie și o stimulează să caute din nou raport sexual. El interpretează această observație în slujba conservării speciei ca fiind plină de sens din punct de vedere biologic. Împotriva ei pledează însă faptul că tocmai alăptatul este o protecție în fața unei noi sarcini, prea timpurii.

Tematica sexuală a pieptului care alăptează este contestată mai ales de către cei care ridică maternitatea la cer, în timp ce condamnă sexualitatea în infern. Referința sexuală generală a sânului femeii este în schimb necontestată. Atât la alăptat, cât și la sărutat el este luat cu voluptate în gură, un procedeu care nu este neasemănător pe planul fizic superior raportului sexual executat pe planul inferior. Pieptul are aici rolul penisului care pătrunde, cavitatea bucală corespunde vaginului.

Făcând complet abstracție de întrebarea dacă la alăptat copilul percepe deja în mamă și femeia, valoarea cen-

[46] Astfel de afirmații se fac pe baza multor experiențe concordante cu terapia reîncarnării.

trală ce i se arogă pieptului în restul vieții este evidentă. Atingerea de piept este cea mai timpurie pe care o trăiește omul. În această privință, este plauzibil ca el să caute și în continuare dragoste la sân. Asta-i valabil desigur și pentru femei. Ele se strâng reciproc la piept și își transmit astfel o senzație caldă de siguranță, de protecție. O femeie nu trebuie să fie nicidecum lesbiană pentru ca să se simtă bine la pieptul alteia. Relația unei femei cu sânul altei femei este firește mai apropiată decât, de pildă, cea a unui bărbat cu membrul cuiva de același sex cu el. A strânge pe cineva la piept este întotdeauna un gest de simpatie și iubire. Nici compasiunea nu este exprimată de vreun alt organ mai intens și mai călduros, nicăieri nu poți, de exemplu, să te ușurezi mai bine plângând ca la pieptul cuiva. Că pieptul este, în afara unui organ cu funcție matern hrănitoare, și unul de relație o arată faptul că numai la om el este mereu proeminent, în timp ce „alte mamifere" îl dezvoltă doar temporar, pentru supt.

În fine, în dragostea sexuală pieptul devine organ sexual, o dată ce bărbații caută instinctiv pieptul, adică sânii, dar nu numai proeminențele, ci și adâncitura, deci spațiul dintre ei, decolteul. Acest loc dintre sâni a fost dezgolit încă din vechime, pentru a fermeca sexul opus. Oricât de diferite or fi fost direcțiile modei de-a lungul timpului, doar rareori s-a renunțat la expunerea acestui loc plin de brizanță. Vremurile mai de demult au fost din acest punct de vedere parțial chiar mai libertine, dacă ne gândim de pildă la rochiile decoltate de pe timpul lui Ludovic al XIV-lea, ca să nu mai vorbim de „moda" așa-zișilor primitivi. În vechiul Egipt adâncimea decolteului se corela cu înălțimea influenței sociale, la Atena femeile din starea a treia apăreau cu pieptul gol la oca-

zii de sărbătoare. „Oben ohne"[bb] nu este deci nicidecum o invenție a vremurilor noastre liberale.

Sânii au fost și sunt scoși în evidență și într-un mod mai puțin evident: ridicați prin corsete, ținuți și totodată demonstrați prin sutiene, modelați prin corsaje speciale sau pur și simplu prin faptul că femeia își încrucișează brațele sub ei și îi bombează, umflându-și pieptul. Chiar și strânsul cu șireturi sau în corset al taliei servește parțial la accentuarea pieptului. Bijuterii, precum broșele și colierele, arată comorile aflate sub ele. Mai excitant decât pieptul oferit gol este pentru mulți bărbați semnul că ei ar putea merita să-și adâncească acolo privirea. În acest sens sunt folosite bretelele alunecoase ale unor rochii decoltate și altele asemenea într-un mod pe cât de iscusit, pe atât de (semi)conștient.

Așa cum femeile tind mereu să-și mizeze la jocurile sociale sânii proeminenți de la natură, bărbații nu au vrut să renunțe la ei în nici o epocă. Aproape exclusiv bărbații sunt cei care stabilesc drumurile foarte directe ale modei, în ceea ce privește sânii. Pieptul este, cu moliciunea și cu maleabilitatea lui, regiunea corpului care opune cea mai mică rezistență. Aceste cunoștințe, dobândite intuitiv deja ca bebeluș, au fost folosite de bărbați în toate timpurile, pentru a cuceri prin intermediul pieptului femeia ca întreg.

În timp ce femeile „se aruncă" mai degrabă „de gâtul"[47] bărbaților, bărbații se aruncă sistematic la piept. Aspectul moale al formei lui emisferice își pune proba-

---

[bb] Topless. (*N. t.*)

[47] Prin gât este, după cum s-a indicat mai sus, abordată tema posesie. Cine se aruncă de gâtul cuiva vizează, prin urmare, domeniul său de posesie.

bil amprenta asupra predilecției pe care o avem și mai târziu în viață pentru toate lucrurile rotunde. Nimic nu-i respingător la el, mai degrabă totul atrage și ademenește. Astfel, el este transcris, mai cu pretenții sau mai nepretențios, în imagini care corespund rotunjimii lui perfecte și desăvârșirii molatice a formei. Printre fructe sunt folosite mai cu seamă merele, uneori și perele. Pentru sfârcuri servesc imaginile bobițelor de zmeură și ale căpșunilor ca și ale bobocilor de floare. În vreme ce maghiarii pornesc și în limbajul uzual de la boboci, germanii nu se sfiesc să vorbească de „Warzen"[cc].

Astfel se face aluzie la ceva respingător, chiar care produce silă, ceea ce punem cel mai degrabă în legătură cu o vrăjitoare bătrână și rea. Cui i-ar plăcea să ia un neg în gură! Așa că această denumire ar putea fi foarte bine o rămășiță a Inchiziției, acel delir colectiv de proiecție, care vedea mai ales în femeile atrăgătoare niște vrăjitoare rele, ademenitoare. Mișcarea feministă a descoperit această tematică, și astfel există din această direcție tendințe de a vorbi de pildă despre „perla pieptului". Numele „Warze" în acest context dă de bănuit că în germană domină subliminal atitudini negative față de feminitatea matură. Și acestea își au tradiția în istorie. În Evul Mediu fanaticii religioși ponegreau decolteul ca „fereastră a iadului" și sânii ca „foale ale diavolului", respectiv „bile ale diavolului". Chiar și politica se preocupa de fermecătorii sâni, și astfel s-au păstrat dispoziții care se îndreaptă împotriva „etalării lor rușinoase". Mai cu seamă în ținuturile catolice s-a căutat în acele epoci să se prevină în genere dezvoltarea periculoasă a sâni-

[cc] Warzen înseamnă atât *sfârc, mamelon*, cât și *neg, verucă*. (*N. t.*)

lor, de pildă cu aplicarea pe timp de noapte a unor plăci grele de plumb.

Pieptul feminin este de departe cel mai important organ sexual secundar și atracția privirilor pur și simplu. În această funcție este folosit pe scară largă și uneori chiar exploatat. Mai ales industria americană și italiană de film produce „staruri cu forme rotunde", care fac ca inimile bărbaților să bată mai puternic. Femeile sunt reduse la trei cifre, la loc de frunte aflându-se circumferința pieptului. Astfel, pieptul devine în mod foarte evident acel organ prin care femeia trebuie să se lase definită și de multe ori se definește chiar ea. Într-o epocă digitală este suficient în acest sens un număr. Firile mai de modă veche își definesc încă idealul în mod descriptiv. Pieptul trebuie atunci să fie bine format, ridicat, tare și de mărime medie. Dacă este prea mic, se degradează la nivel de lipsă, dacă este prea mare, ajunge împreună cu posesoarea lui o provocare. Pentru noi este doar greu de conceput că există culturi care au un alt ideal și preferă, de pildă, „sânii lăsați", care reprezintă acolo maturitatea, abundența copiilor și o viață trăită din plin.

Cu cât sunt sânii mai mari, cu atât este femeia mai atrăgătoare (sexual), sună prin locurile noastre formula simplă din spatele definiției digitale. Este o sexualitate înfrumusețată foarte matern. „Cuceritorul mascul" se poate ascunde, afundându-se în astfel de sâni și se poate lăsa răsfățat de ei precum odinioară ca bebeluș. În această privință, un veritabil fetișism al sânilor este un simptom clar. Astfel de bărbați caută mama în femeie și, mai mult decât împlinirea genitală matură, să li se poarte de grijă din punct de vedere emoțional, să se simtă la adăpost și protejați — prin urmare caută femeia puternică.

Faptul că civilizația americană copilăroasă, de la mâncarea prin Mickey Mouse până la joaca permanentă de-a cow-boy-ii și indienii, se evidențiază aici în mod special este la fel de puțin surprinzător ca și preferința corespunzătoare italienească. *Mamma* italiancă este în mod clasic cu pieptul voluminos și axată din cap până-n picioare pe îngrijirea copiilor ei mici și mari.

Din evaluarea socială, dar și din mediul înconjurător individual respectiv, decurg probleme multiple cu pieptul și sânii. Idealul de siluetă este supus în mare măsură gustului spiritului epocii. Dacă încă pe la cumpăna dintre secole erau preferate siluetele rotunjite, așa-numite plinuțe, acum este îndrăgită linia zveltă. Imaginea ideală a starurilor imprimată de Hollywood ridică în slăvi femeia zveltă cu sânii mari. În lumea veche a făcut deja odată furori idealul twiggy, silueta băiețoasă, practic fără sâni. În această multitudine de idealuri problemele nu pot să întârzie să apară. Într-adevăr, la nici un organ, incluzând aici și nasul, nu se tot operează atâta fără necesitate medicală ca la pieptul (la glanda mamară) feminin. În același timp, la nici un alt organ feminin nu se operează atâta cu necesitate stringentă, o dată ce carcinomul mamar este cancerul cel mai frecvent la femei.

Cancerul mamar

Cancerul mamar nu este numai cancerul feminin cel mai frecvent, ci și cel care produce cea mai mare teamă. Dacă la locul cel mai frumos și mai moale crește atât de perceptibil ceva atât de tare și de malign, asta declanșează o groază suplimentară. Afirmațiile din capitolul general despre cancer sunt valabile pentru tabloul bolii în

general. Localizarea și importanța specifică a fiecărui organ determină și planul evenimentului. Dacă țesutul glandular moale al *mammei* se întărește la locul protecției și plăcerii naturale și devine malign, sunt abordate temele maternitate, plăcere și relație și furnizează baza dramei. „A lovit-o" la locul cel mai sensibil, în apropiere de inimă, iar ea o ține pentru sine, nu trădează nimănui, cât este de rănită și de supărată. Așa că trebuie să arate corpul ce se petrece cu adevărat. Iar ceea ce vuiește în pieptul ei este infernal, inima a devenit în adevăratul sens al cuvântului o ascunzătoare de ucigași.

Pe lângă aspectul sensibilității și susceptibilității, pieptul are, datorită formei lui în sexualitate, și un caracter provocator, și astfel este abordată aici și componenta eroticii ofensive.

Faza prăbușirii apărării imune și astfel a izbucnirii propriu-zise a bolii este marcată la cancerul mamar adesea de o mâhnire adâncă pe care cea vizată nu și-o mărturisește în întreaga ei amploare. Ea pune la inimă ceva mai multe lucruri decât admite, și și le apasă pe piept, nu pentru a și le ține aproape, ci pentru a le ascunde. Oricât ar fi de îngrijorată sau de supărată de umilința sau rănirea ce i s-au adus, ea nu o rostește cu voce tare, ci tinde să o păstreze în pieptul ei, unde ea se poate întruchipa și poate deveni cancer.

Ceea ce arată ca o reținere altruistă, și uneori este dat drept înțelegere și este greșit înțeles, e mai degrabă teama de a începe bătălia și de a acuza, teama de a lupta pentru propriile interese. Adesea, și mândria împiedică o izbucnire scadentă. Maternității care se jertfește îi este foarte străin egoismul, și atunci el este reprimat conștient. Dar în corp el iese din nou la iveală, și anume

exact în locul unde sălăşluiesc veritabila inimă blândă şi înţelegerea maternă (pentru tot). Împotriva acestor idealuri înalte nu este de spus absolut nimic, doar că cea vizată nu este în mod evident (încă) în măsură să trăiască fără rezerve astfel de ţeluri. Rezerva nemărturisită se întruchipează şi trădează câtă energie *infernală* a zăcut acolo în propriul piept şi s-a trezit acum. Toate elementele agresive, distrugătoare, devoratoare şi lipsite de scrupule netrăite până acum *răzbat* la nivelul corpului.

Ţesutul moale hrănitor al pieptului, a cărui sarcină este să dea, să aprovizioneze şi să alimenteze, devine atât de egoist, cum nu ar vrea cea vizată să fie niciodată în mod conştient. Corpul îi preia astfel ceva ce ea refuză, nu pentru că nu îl are, ci pentru că nu şi-l mărturiseşte sau concede.

Şi în ceea ce priveşte pieptul ca organ de relaţie, în cazul cancerului mamar ofensiva se prăbuşeşte în umbră. Adesea cancerul arată sub formă de strângeri ale pielii că respectiva a renunţat la iniţiativă şi s-a concentrat pe retragere. Retragerea nu este însă în corporal, ci doar în sufletesc, şi chiar şi atunci este indicată numai în sensul reflectării la *religio*. Fiind ca organ proeminent asemănător nasului, printre sarcinile pieptului ar fi să fie ofensiv. Cât de importantă este această componentă ar putea reieşi clar din faptul că aceste două organe sunt de departe cel mai des transformate chirurgical, în mod evident pentru a putea scoate în *evidenţă* mai bine calităţile orientate spre exterior.

Elementul ofensiv-agresiv trăit neconştient se manifestă atât în evenimentul cancerului, cât şi în terapiile curente. Dacă *nod*ulul, care este în sine mereu simbolul unei probleme nerezolvate, este tăiat chirurgical cu cu-

ţitul, agresiunea care merge până la sânge este neîndoielnică. Dar şi radiaţiile bogate în energie emană ceva agresiv, aducând nu numai celulelor canceroase, ci şi multor celule sănătoase moartea. Ceva asemănător este valabil şi pentru citostatice, al căror tip de agresiune infernală este asociat cu otrăvire şi blocare şi este simbolic cel mai apropiat de cancer. Aceste metode respingătoare aduc ceva în joc ce îi lipseşte pacientului cu cancer. Dacă l-ar integra în conştiinţa lui, ar putea să elibereze principiul din existenţa sa fizică în umbră şi să se elibereze şi pe sine de ameninţare.

În mitologie există un motiv apropiat de acest eveniment. Penthesilea, regina amazoanelor, îşi taie sânul drept, pentru a-şi putea întinde mai bine arcul în luptă, adică pentru a face mai bine faţă lumii bărbaţilor. În consecinţă, amazoanele le mutilează fiicelor lor pieptul, spre a le *înarma* mai bine pentru *lupta* vieţii şi a le face să fie cel puţin pe partea dreaptă ca bărbaţii. Ele renunţă de bunăvoie la o parte din feminitatea lor moale, deoarece le stă în drum şi le împiedică să înfrunte viaţa dură.

Cancerul mamar semnalează şi că felul feminin moale a devenit o piedică în calea stăpânirii vieţii. El arată că moliciunea trebuie prefăcută în duritate şi că uneori trebuie renunţat total la o parte din feminitate. Ceea ce nu se întâmplă la figurat devine la un moment dat sarcina chirurgului care taie ceea ce a pătruns în drumul (vieţii). Persoanele care nu sunt pregătite să-şi facă tăieturile de rigoare în viaţa lor trebuie să accepte să le fie făcute în cele din urmă pe o cale nerezolvată.

Sarcina de a renunţa (temporar) la anumite domenii ale vieţii pentru a veni în ajutorul altora, păgubite, ca aceste domenii să-şi dobândească dreptul ce li se cuvi-

ne, înseamnă în acest caz a părăsi împărăția mamelor, tărâmul selenar. Asta poate să însemne, de pildă: a renunța la dependențe; a renunța la o asigurare certă a existenței, dar legată de condiții ostile dezvoltării; a-și înceta rolul de „femeie bună", de iubită tolerantă, mereu lăsată în planul doi, de „fiică iubită", de „mamă înțelegătoare", careia îi poți cere orice; a îngropa de bunăvoie și la modul figurat situația de femeie naivă, care se complace să fie doar gospodină și soție; a lăsa deoparte atitudinea prințesei pe bobul de mazăre; a lăsa să moară fetița privilegiată provenită dintr-o familie mai bună; a renunța la *mama* Biserică pentru drumul propriu etc.

Cancerul este din principiu un semn că nu se merge sau nu se mai merge pe drumul propriu de dezvoltare, că nașterea sufletească nu se împlinește. Respectivul cancer îi arată bolnavei în ce loc s-a împotmolit în canalul nașterii. Cu sânii este atins domeniul sensibil al maternității și astfel întreaga problematică de a dădăci și a fi dădăcit, de a hrăni și a fi hrănit, de a alăpta și a fi alăptat, de a îngriji și a fi îngrijit. Așa că nu este de mirare dacă la pacientele cu cancer mamar se pot găsi aproape fără excepție relații materne speciale, de la inexistente la tăgăduite și până la „neobișnuit de profunde și bune". În acest context trebuie să ne gândim și la mamelonul care secretă, un simptom de avertizare la cancerul mamar, care apare oricum la 10 la sută dintre paciente. Glanda mamară începe atunci să dea lapte și indică faptul că tema hrănirii și suptului a alunecat în umbră.

Ca simbol al moliciunii și maleabilității este abordată cu pieptul și tematica îndurării și supunerii, a vulnerabilității și chinului, a umilirii și sensibilității. Organul de relație piept aduce temele retragere și ieșirea din sine

însuşi, atragere şi ademenire, ascundere şi provocare în jocul primejdios.

Ţelul în toate acestea nu este de a face „ceea ce este corect", „bun" sau „aşteptat", ci de a descoperi şi impune de sine stătătorul, individualul. Fiecare drum al dezvoltării este unic, chiar dacă ţinta sa este identică cu cea a tuturor celorlalte drumuri, unitatea. La urma urmei, ea este cea care trebuie realizată, şi aici, dar realmente abia aici intră în joc dragostea ca mântuire a tematicii cancerului. Această dragoste nu are în mod evident nimic de-a face cu a fi drăgăstos, cu a fi drăguţ. Înainte de a se ajunge acolo şi ca femeia să fie una cu tot şi toate, trebuie clarificat tocmai că ea nu este de acord cu toate, ci intenţionează să o ia pe propriul drum. Pentru asta, trebuie să renunţe atunci temporar la moliciune, toleranţă, putere de adaptare şi celelalte atribute tipice ale bunei-cuviinţe feminine. Este cu siguranţă mai salutar să se renunţe, de bunăvoie la ele, pentru anumite faze ale vieţii decât a trebui să se renunţe la simbolul acestor trăsături tipic feminine, sânul.

Dacă pieptul s-a pierdut deja în această confruntare, abia atunci devine clar ce avea femeia prin el. Se pierde mult mai mult decât un organ. Întotdeauna piere un simbol şi cu el o parte din sentimentul propriei valori. Dacă o femeie nu se mai simte după amputare a fi femeie în adevăratul sens al cuvântului, înseamnă că ea s-a simţit femeie mai ales prin trupul ei. Pe viitor este obligată să nu se mai definească numai prin feminitatea ei trupească. Alte conţinuturi de viaţă vor să fie dezvăluite.

Femeile care au jertfit cancerului un sân sau chiar ambii şi au supravieţuit mulţi ani amputării relatează impresionant cum s-a modificat viaţa lor mai cu seamă din

punctul de vedere al conținutului. Mitul amazoanelor ar putea să apară aici în fundal. Astfel, pierderea poate deveni o șansă de găsire a unei identități noi, individuale. Un conținut al vieții care are de-a face central cu ea însăși și mai puțin cu alții trebuie să-și facă intrarea în scenă.

Aici poate să devină clar de ce cancerul mamar a putut să ajungă cancerul feminin cel mai frecvent. Rata sa de creștere este impresionantă. În timp ce în 1961 din 100 000 de femei în Republica Federală Germania mureau sub 30 de cancer la sân, în 1985 erau deja peste 40. Aceste cifre devin și mai înspăimântătoare, dacă ne gândim că sistemul detectării timpurii[48] a dat în această epocă în mod clar rezultate bune, iar operația, în măsura în care a fost efectuată în primul stadiu, a dat posibilitatea la aproape 90 la sută dintre femei să treacă de următorii cinci ani fără recidivă. Rata enormă de creștere are evident de-a face cu o problematică ce apare frecvent la femeile de azi în societățile noastre moderne. Glanda mamară în sine nu este în orice caz un organ dintotdeauna deosebit de pasibil de cancer. După cum am menționat mai sus, există culturi care nu cunosc această frecvență a cancerului, și deci nici pe cea a cancerului la sân. Desigur că la sâni este vorba despre un țesut extrem de sensibil. Pe de altă parte, asta este valabil și în gură. Aici s-ar adăuga și contactul cu un număr mare de factori cancerigeni. Și cu toate acestea, există cu mult mai puține cazuri de cancer al mucoaselor bucale. La vacile de lap-

[48] Detectarea timpurie este cu mult mai bună decât cea târzie obișnuită înainte vreme, pe de altă parte ea nu are nimic de-a face cu prevenirea. Profilaxia, cu care este confundată adesea, ar trebui să meargă un pas mare mai departe și să împiedice izbucnirea simptomaticii, respectiv chiar s-o facă superfluă.

te, care suferă mai des de inflamații ale uterului decât femeile de cele ale glandelor mamare, cancerul în această regiune este necunoscut.

În căutarea situației specifice nu este greu de descoperit aici neglijarea propriului drum feminin, acesta netrebuind să aibă de-a face cu idealul curent de feminitate și putând să solicite mult mai multă duritate și putere decât le este adecvat unora. În acest context intră și faptul că maicile sunt lovite cu o frecvență peste medie de cancerul mamar. Nu discutăm în ce măsură vocația de călugăriță contravine drumului feminin. Probabil că afectate sunt acele maici care tocmai că nu sunt pe drumul lor, căci ele nu și-au urmat chemarea, ci s-au refugiat la mânăstire pentru a se eschiva de viață. Și poate și cele care au simțit, ce-i drept, o chemare, dar au pierdut ulterior contactul cu drumul mânăstiresc și totuși au rămas pe el. Așa cum viața în mânăstire folosită abuziv ca refugiu stimulează cancerul, îl poate și împiedica, în măsura în care o aduce pe respectiva femeie pe drumul ei.

Cercetările epidemiologice, care se referă la repartizările bolilor în populație, dezvăluie alte legături interesante. În timp ce călugărițele se îmbolnăvesc cu o frecvență ce depășește media de cancer mamar, femeile care au născut în anii tineri mai mulți copii sunt cel mai puțin atinse. Dacă la naștere aveau peste 25 de ani, riscul crește din nou. Femeile care fac copii abia după 30 de ani au deja un risc mai crescut decât cele fără copii. Firește că nu are nici un sens să se facă planning familial după astfel de statistici. Ar însemna înțelegerea greșită a statisticilor în sens cauzal. Pe de altă parte, ele au un caracter indicator destul de bun. Conform lui, a avea devre-

me copii este încă pentru foarte multe femei decisiv pentru dezvoltarea lor de sine, în vreme ce a avea foarte târziu copii ar putea izvorî mai degrabă dintr-o cerinţă venită din exterior sau din nişte reflectări raţionale. Acestor concluzii le corespund experienţe din psihoterapie, unde reiese nu rareori că sub suprafaţa unui stil de viaţă modern tot mai dăinuie idealurile şi modelele străvechi. Interpretările statisticilor sunt întotdeauna delicate, mai cu seamă la o atare temă într-o epocă atât de angajată în acest sens. În principiu se poate constata că, în ciuda tuturor indicaţiilor despre însemnătatea propriului drum, nu se poate merge în general pe urmele largi ale mişcării de emancipare. Aceasta a realizat poate cea mai importantă profilaxie a cancerului mamar în ultimele decenii, deschizându-le femeilor noi spaţii (libere) şi posibilităţi. Dar în măsura în care a căpătat putere, şi-a arogat şi o umbră. Prevenirea cancerului mamar ar fi o stimulare spre propriul drum *feminin*. Accentul se pune aici pe propriu şi pe feminin în egală măsură, dar mişcarea femeilor îndeamnă, cu cerinţe pe pancarte, ce-i drept îndreptăţite, tot mai mult femeile să meargă înainte, devalorizând astfel involuntar drumul feminin. Acolo unde copiii, bucătăria, biserica decad la nivel de cuvinte de ocară este pentru multe femei greu să-şi găsească drumul şi să-l aprecieze. Aceste sfere tematice sunt în mod evident mai adânc ancorate decât le place adepţilor spiritului epocii.

Este aproape imposibil de găsit un profil specific al personalităţii care predestinează pentru cancer mamar. Tema drumului propriu părăsit sau negăsit şi în orice caz neparcurs va răzbate însă practic întotdeauna într-o formă sau alta. În ceea ce priveşte maternitatea, nodulul în

creştere poate să indice că aici creşte ceva ce substituie dragostea maternă autentică, ceva rece şi periculos. Cea afectată poate să fie efectiv o mama aşa cum scrie la carte. Dacă a fi mamă nu-i stă însă în suflet şi ea joacă faţă de ea însăşi şi de lume rolul mamei din cartea ilustrată, nu este drumul ei şi acesta devine un pericol. Dragostea de mamă este, în felul ei altruist de a fi, o imagine a dragostei cereşti. Dacă vine din suflet, este un panaceu universal, dar dacă nu face decât să imite normele sociale, poate să coste viaţa. Aceeaşi problemă o poate avea femeia ca din cartea ilustrată, care este mulţumită cu sine şi cu care partenerul este deosebit de mulţumit, pentru că se apropie atât de mult de idealul femeii. Dacă nu corespunde însă idealului ei lăuntric, şi viaţa ei exemplară este suspectă de cancer. Nici chiar femeia ofensivă, care aparent este axată numai pe ceea ce-i face plăcere, nu este automat în siguranţă în faţa lui. Cine face atât de cu succes pe vampa, fără să fie într-adevăr, este în acelaşi pericol ca şi femeia modestă şi retrasă, căreia i-ar plăcea atât de mult să fie vampă, dar nu se încumetă. Femeia modernă, care se „emancipează", pentru că aşa se cade în ziua de azi, şi visează la un rol „de a fi numai mamă" în stil clasic, dar de mult scos din circulaţie de spiritul epocii, face desigur parte şi ea din grupul de risc. Orice ghidare după şabloane exterioare, prestabilite de societate este lucru problematic, căci nu corespunde mai niciodată propriului fel de a fi. Dar cine nu corespunde propriului fel de a fi şi particularităţii sale trăieşte periculos. Pericolul este că ieşirea ei din matcă se scufundă în corp şi se răsfrânge împotriva ei însăşi pe acest plan. Cea mai bună profilaxie a cancerului este deci o viaţă curajoasă, respectiv propriul drum individual spre unici-

tate. Drumul este complet individual, dar ţelul este supraindividual şi desăvârşit.

Rabbi Susya hasidic a spus cu puţin înaintea morţii: „Dacă ajung în cer, nu mă vor întreba: De ce nu ai fost Moise? Ci vor întreba: De ce nu ai fost Susya? De ce nu ai devenit ceea ce numai tu puteai să devii?"

Întrebări

1. Ce rol joacă tema mamă în viaţa mea? Aştept să fiu dădăcită? Mă satisface să-i dădăcesc pe alţii? Cum stau faţă de mama mea, faţă de „a fi mamă"?

2. Ce rol joacă pentru mine îngrijirea? Din ce motive îngrijesc? Cu ce sentiment şi cu ce preţ mă las îngrijită? Mi-aş putea purta singură de grijă?

3. Ce rol joacă pentru mine autonomia, respectiv emanciparea?

4. Cât de ofensiv şi de demonstrativ îi permit pieptului meu să fie? Mă încumet să-l folosesc ca semnal?

5. Mi-am găsit drumul ca femeie? Înaintez pe el?

6. A fost ceea ce am trăit până acum viaţa *mea*? Este ceea ce văd venind asupra mea viaţa *mea*?

7. Încotro să mă duc oare? Care este visul meu? Dar ţelul meu?

XI

Abdomenul

După ce viața internă a abdomenului a fost interpretată pe larg în cartea *Verdauungsprobleme*[49], mai rămâne de interpretat abdomenul ca regiune.

Plasat între coșul pieptului și cavitatea bazinului, el poate să protejeze cu mult mai puțin decât acestea. Prin ridicarea pe două picioare a omului, el a avut de suportat cele mai multe dezavantaje. La mersul în patru labe măruntaiele lui mai erau încă realmente adăpostite în cavitatea abdominală. Sus avea grijă coloana vertebrală de acoperire, lateral garantau membrele asigurarea flancurilor, jos era solul protector, în față apăra bastionul coșului pieptului. Prin ridicarea pe verticală cavitatea abdominală a rămas descoperită spre față și în mare parte lipsită de protecție. Numai pereții abdominali păzesc cu mușchii lor lungi, netezi, de răniri și opresc viscerelele să cadă.

Dar abdomenul a pierdut prin înălțarea capului nu numai din protecție, ci și din importanță. Pe baza dez-

[49] R. Höbl și R. Dahlke, *Verdauungsprobleme*, München, 1991.

voltării filogenetice şi ontogenetice analoage în linii mari, se poate vedea din importanţa pe care o are burta pentru bebeluş ce rol trebuie să fi jucat ea pentru strămoşii noştri cei mai timpurii. La copilul mic totul se mai învârte încă în jurul ei şi al sentimentului său de viaţă. Dacă burtica este caldă şi plină, lumea este în ordine, dacă ea este goală şi încordată, sunt semne de furtună. Reflecţiile capului nu joacă încă nici un rol şi chiar şi poftele inimii rămân îndărătul senzaţiilor burţii.

Cu această fază timpurie a istoriei dezvoltării noastre nu vrem de obicei să mai avem de-a face. Expresii ca „a ateriza pe burtă" sau „a cădea pe burtă"[dd] arată că recăderile într-o vreme când viaţa se derula în mod natural pe burtă, respectiv se rotea în jurul ei sunt extrem de neîndrăgite. Cine scoate păreri „din burtă" nu este apreciat pentru asta. Un cap limpede se distanţează de burtă şi de pretenţiile ei dezordonate până la haotice.

Unele culturi, care se bazau, precum cele indiene, pe flerul venit din senzaţiile din burtă şi pe intuiţie erau în lumea noastră abandonate. Pe supravieţuitori îi numim cu predilecţie primitivi. Într-adevăr, sentimentele şi emoţiile din cavitatea abdominală au ceva primitiv, în comparaţie cu părerile şi reflecţiile diferenţiate ale capului. O forţă atât de primitivă precum foamea, care-şi croieşte fără scrupule drum din adâncurile maţelor, trebuie să pară grosolană şi neşlefuită, faţă de contribuţiile dispuse să discute ale creierului. Furia resimţită în burtă este cel mai dificil partener pentru un cap isteţ.

Dacă inima este centrul emoţiilor şi al poftelor sufleteşti cordiale iar capul centrala raţiunii, abdomenul

[dd] Expresie germană pentru a eşua în ceva. (*N. t.*)

găzduiește sentimentele și pulsiunile originare, pe de o parte copilărоase, pe de alta arhaice. Chakra a treia, amplasată sub buric, *manipura*, are de-a face cu forța și puterea primitivă. Pentru copilul mic buricul său este încă buricul pământului. Dacă ceva nu-i place, reacționează cu dureri de burtă*, dacă îi merge bine, își poate freca burtica de plăcere. Pe adulți, senzațiile nestăpânite în legătură cu siguranța și protecția îi izbesc tot în stomac*. Teama adâncă, de neînțeles produce dureri de burtă, problemele intelectuale au o cale directă spre durerile de cap*, iar stresul emoțional se duce mai cu seamă la inimă*.

Ceea ce contele Dürckheim numea *hara*, centrul omenesc al lumii, este considerat de cei din Orient în general drept centru al corpului, din care își extrag, de pildă, forța pentru artele lor marțiale. Astfel, tradițiile orientale au preluat și stăpânit provocarea apărută ca urmare a expunerii locului nostru slab. Pentru majoritatea oamenilor occidentali, abdomenul continuă să fie partea cea mai slabă. Moliciunea sa deseori tremurătoare îl dezvăluie, la fel ca și burta și cavitatea abdominală a femeii însărcinate, ca fiind locul „originar feminin" al asimilării, digestiei și regenerării.

În lipsa lui de apărare și vulnerabilitatea lui, abdomenul este locul somatic de exprimare a temerilor existențiale și a amenințărilor omului în lumea sa. Buricul este scena unde se derulează prima criză existențială grea a vieții. Încă înainte ca noua posibilitate de aprovizionare să fie probată, cordonul ombilical este tăiat, acea primă linie de legătură care garanta relațiile de huzur în trupul matern. Teama de a nu muri de foame, una dintre cele mai originare în genere, este abordată aici. Totodată, la

buric suferim prima cicatrice inevitabilă în lupta pentru viață. Dacă s-ar încerca întârzierea tăierii cordonului ombilical, viața psihică ar fi extrem de stingherită, dacă nu chiar amenințată. Tentativa de a amâna tăierea la figurat a cordonului ombilical duce la probleme care se răsfrâng adesea în stomac* sau în duoden*.

În fine, abdomenul este și cămara corpului și indică rezervele materiale adunate. Câți oameni preferă să poarte cu sine tot ce-i necesar ne-o arată o privire asupra societății moderne a bunăstării și asupra excesului ei în greutate.[50] Ca loc al prevederii pentru timpuri (g)rele, burta arată încrederea în viitorul material.

Această ultimă sarcină nu o apreciem, ci disprețuim abdomenul pentru felul cum se gândește să-și facă rezerve. Dacă suntem bine intenționați față de un om, îi spunem „Capul sus! Nu te lăsa doborât!" și accentuăm polul de sus. O burtă grasă, plină ne trage în jos, ceea ce detestăm. „A sta cu burta la soare" ne zice expresia, iar „burtă verde" arată definitiv câte parale face burta. Din nou se evidențiază starea contradictorie de interese între sus și jos. Tot sângele care este folosit de abdomen pentru activitățile sale dătătoare de plăcere îi lipsește capului orgolios, dornic să studieze. Ne place să trecem cu vederea că burta care ne trage în jos ne și leagă cu pământul sau ne pune la pământ.

Cel mai bine ar fi ca omul modern să aibă în locul burții o gaură, mușchi abdominali întinși și viguroși, care practic nu au nimic de ascuns, și liniștea lui din partea

---

[51] Referitor la tema repartizării greutății de la formele abdomenului, la *fenomenul pantalonilor de călărie*, până la capacitatea de impunere a unui șezut corespunzător de voluminos, vezi R. Dahlke, *Gewichtsprobleme*, München, 1989.

lumii de jos, prin definiție indecentă. Astfel, de pildă, și zgomotele burții ne displac la maximum, în vreme ce nu avem nimic împotriva celor ale inimii și chiar apreciem ceea ce iese din gură, atât timp cât are de-a face cu digestia spirituală și nu cea concretă. Dar, vai, burta trădează chiorăind starea ei de interese sau intestinul se poate face chiar simțit. Nu prea e fin ceea ce are de oferit jumătatea inferioară. În schimb, chiar dacă nu o fi onorabil, măcar este cât se poate de sincer.

Omul care trăiește pentru burtă este disprețuitul pol opus al omului care trăiește pentru cap, omul ascetic spiritualizat, care exercită disciplină, tinde spre rațiune și în cel mai rău caz spre fanatism. Acestea sunt departe de omul burții, orientat spre trup și plăceri, care trăiește din flerul, intuițiile și senzațiile lui și pentru poftele și moftele lui.

1. Herpes zoster, zona zoster

Întrucât la zona zoster este vorba de același tablou patologic ca și la cuperoză sau acnee rozacee, trebuie luat în considerare și ce s-a spus acolo. Infecția secundară cu virusul zoster de varicelă poate să atingă pe oricine, căci practic toți au venit în contact cu vărsatul de vânt. Agenții patogeni nu mai părăsesc corpul după boala inofensivă a copilăriei, ci se ascund în rădăcinile posterioare ale nervilor măduvei spinării. Numai în zona trunchiului și au deja de ambele părți 31 de perechi de nervi, în a căror aric de răspândire pot să lovească. Punctul topic principal de atac al virusurilor se află deasupra liniei taliei, cel temporal este plasat între 50 și 70 de ani.

Inflamația începe de obicei cu câteva zile înainte de apariția erupției tipice, cu dureri puternic usturătoare și care fac ca pielea să „țină", să înțepe. Veziculele limitate strict la zona de răspândire a nervilor atinși încolăcesc corpul ca un cordon[ee]. Afectarea bilaterală sau răspândirea pe mai mult de două segmente nervoase este rară. Ce-i drept, în cadrul bolilor de sistem, care slăbesc apărarea organismului, ca SIDA și leucemia limfatică, se poate ajunge la întinderea pe întregul trunchi (zoster generalizat). În mod normal, veziculele umplute cu lichid curând se usucă și cojile cad fără să lase urme, după două–trei săptămâni. Complicații precum formarea de abcese și necrozarea țesuturilor pot întârzia procesul de vindecare. Dincolo de astfel de probleme, virusul rămâne ascuns cu perfidie. Încă un an sau doi după dispariția fenomenelor cutanate locurile afectate pot să doară puternic și să fie extrem de sensibile. Tabloul bolii îl lovește pe fiecare la locul său cel mai vulnerabil într-un moment când forța de apărare este scăzută sau chiar la pământ.

Rozele ce înfloresc pe piele îi vestesc pacientului că ceva din el vrea să izbucnească. Virusul care pândește din ascunzătoarea măduvei spinării profită de un moment slab pentru a irupe din exilul pe care singur și l-a ales. Tema lui se numește inflamație și deci conflict într-un sens dublu. Sprijinindu-se pe bolile de bază, care întruchipează de obicei la rândul lor un conflict, herpes zoster mai prezintă încă o dată o temă conflictuală. O confruntare de mult amânată își procură dureros atenție cu ajutorul unor trupe străine.

[ee] De unde denumirea germană a bolii *Gürtelrose* = *trandafir la cordon, la talie.* (*N. t.*)

Este vorba aici despre un conflict de graniță, o dată ce talia marchează granița între „tărâmul" de sus și cel de jos, în timp ce prin piele este abordat organul de graniță general. Zona zoster întruchipează străpungerea acestei granițe și revărsarea conținutului psihic sub forma lichidului din vezicule. Ea produce răni umede și deschide granițele în ambele direcții. Așa cum lichidul iese din corp, agenții patogeni pot să intre. Și aici zace ceva perfid, căci în timp ce cei vizați își zăvorăsc granița dintre sus și jos și dintre înăuntru și afară, atacul are loc din spate. Virusurilor zoster le revine rolul „coloanei a cincea". Prin procedeul ei special se accentuează caracterul de bombă cu explozie întârziată al tematicii. Ea poate fi amânată mult timp, dar nu înlăturată.

Pielea aduce suplimentar în joc temele apărare și rezistență față de o temă de viață centrală. Deja boala de bază trădează o rezistență, care trebuie să fie atât de mare, încât deschide larg corpul. Ceea ce l-a călcat pe bolnav de mult *pe nervi* îi intră acum *pe sub piele*. Izbucnirea dureroasă a erupției conștientizează dureros frângerea rezistenței. Senzația de tensiune dinaintea izbucnirii bolii întruchipează pe de o parte angoasa și îngustimea situației, pe de alta deja necesitatea spargerii granițelor. Erupția lovește într-un moment în care suntem deja altcumva *loviți*. Este ca o lovitură perfidă în burtă, respectiv în piept. Forma sa de cordon zugrăvește imagini ca un lanț, niște fiare chinuitoare sau o cunună înțepătoare de trandafiri.

Imaginea trandafirului înfloritor evocă și posibilități de rezolvare a tabloului bolii. Înarmat cu ghimpi, trandafirul simbolizează, pe lângă disponibilitatea de a se

deschide şi de a servi iubirii ca simbol, şi capacitatea de apărare. Trandafiri de un roşu înflăcărat pe peretele corpului sunt simboluri ale unei deschideri luptătoare. Roşeaţa izbucnirilor de mânie poate să fie frumoasă precum flăcările fierbinţi ale iubirii mistuitoare, entuziasmarea arzătoare sau vâlvătaia furiei sfinte.

Se pune problema de a deveni din nou vulnerabil, de a deschide graniţele, de a străpunge pereţii şi de a înflori. A înflori înseamnă a căuta contact. Florile înfloresc pentru a fi fecundate. Astfel ele atrag insectele. Cu fiecare înflorire şi deschidere iese la iveală lăuntricul — atât laturile luminoase, cât şi cele de umbră. Nu trebuie să fie etalate numai părţile *roz*, ci să fie făcut să înmugurească adevăratul germene al omului. Aşa cum trandafirii îşi poartă în centru esenţa, sămânţa, măceaşa, bobocii de zona zoster nu conţin întâmplător în centrul lor apă inflamatoare. În apă, simbolul sufletescului, pluteşte aici un şuvoi de celule agresive de ambele feluri, de la globule albe, anticorpi, până la agenţi patogeni. Unele lucruri care, exprimate fără înfloriturî, pot răni ies aici simbolic la iveală. Ţepii propriei roze sunt preluaţi în durerile înţepătoare ale tabloului bolii. Cine simte că-i crapă de-a dreptul pielea trebuie să lase lăuntricul să iasă la suprafaţă, chiar dacă nu este roziu, ci roşu de furie sau necurat şi respingător ca această erupţie. Şi ar trebui să lase exteriorul să pătrundă în laturile sale de lumină şi de umbră. Trebuie trecut prin zid, şi primii paşi sunt cei mai grei şi mai dureroşi. Într-un proces ofensiv, susul şi josul, interiorul şi exteriorul vor să fie puse laolaltă. O astfel de dispoziţie de deschidere despovărează trupul de izbucniri şi erupţii. Numai din această atitudine de deschidere şi francheţe trebuie

extrasă energia, pentru ca omul să devină stăpân pe simptomatica de bază.

Întrebări

1. Ce conflict spiritual și psihic îmi zace în casa (corpului)?
2. Ce m-a călcat de mult pe nervi și mi-a intrat pe sub piele și este încă neuitat?
3. Ce frică mă face să mă închid atât de tare în mine, încât trebuie să mă deschid fizic atât de larg?
4. Ce trebuie să înflorească fizic, întrucât nu se poate desfășura pe plan spiritual și sufletesc?
5. Ce mă încumet să exprim doar înflorind? La ce nu aș putea să dau drumul niciodată direct, deschis, fără înfloriturí?
6. Ce limite sunt pentru mine conflictuale, unde mă simt limitat? Ce lanțuri mă țin legat?
7. Ce mine antitanc sunt îngropate în grădina sufletului meu?

2. Hernii

Herniile apar la suprafețele de graniță, unde se ciocnesc între ele regiuni foarte diferite ale corpului. Printr-un așa-numit orificiu herniar se ajunge la încălcări, când o parte pătrunde într-o alta în care nu are ce căuta. Orice hernie este totodată intruziune și amestec. Ea ilustrează o situație concurențială între două domenii învecinate, prin nerespectarea relațiilor de graniță și de proprietate. Granițele existente și valabile sunt ignorate și

violate într-un mod periculos. Teritoriul ocupat este astfel îngustat, împins lateral și prejudiciat în drepturile sale vitale. Dar nici țesutului care pătrunde nu-i folosește la nimic încălcarea teritoriului, spațiul vital astfel dobândit neaducând o despovărare, ci din contră, adesea se ajunge la strangulare la orificiul herniar prea îngust. Analogia cu o spargere infracțională, care, într-o manieră asemănătoare, nici ea nu-l prea face fericit pe făptaș, este clară și evidențiază și alte paralele.

Infractorul este mânat fie de o presiune considerabilă spre săvârșirea spargerii, fie ocazia ivită este prea tentantă. În corp, situația herniară rezultă în mod similar din interacțiunea dintre intensitatea presiunii, pe de o parte, și slăbiciune, pe de alta. Cu cât presiunea este mai puternică și peretele despărțitor mai slab, cu atât mai ușor se sparge granița. Cine își supraestimează forțele în sens figurat și concret se pricopsește ușor cu o hernie. În mod vizibil (s)-a apucat (de) o temă prea grea și nu poate să facă față presiunii ce rezultă de aici.

La orice hernie trebuie ținut cont de posibile complicații, de exemplu inflamația sacului herniar. Asta ar corespunde unui conflict agresiv în jurul încălcării teritoriului. Războiul este într-o atare situație o reacție adecvată. El direcționează atenția asupra locului slab și a suprapresiunii dominante. În afară de aceasta, se poate ajunge la strangularea sacului herniar cu conținut cu tot. La această încarcerare (lat. *carcer* = închisoare) sacul herniar ajunge într-o captivitate ce pune viața în pericol. Țesutul strangulat este tăiat de la aprovizionarea cu sânge și sugrumat printre străini. În zona intestinală se poate ajunge până la străpungere, cu peritonită generală și o stare ce amenință însăși viața.

Hernie ombilicală

Herniile ombilicale sunt un domeniu al pediatriei, cu toate că ele tot mai reprezintă 5 procente din herniile la vârstă adultă. Prima rană a omului se deschide din nou, mușchii abdominali cedează presiunii interne și numai pielea elastică este cea care reține intestinul. După ce acesta, pentru a evita presiunea din cavitatea abdominală, pătrunde în crăpătură, el rămâne atârnat „în afara bordului", într-un soi de rucsac din piele, care poate să crească până la dimensiunea unui cap.

La nou-născuți se ajunge frecvent la această situație din două motive. Pe de o parte, rana buricului este încă proaspătă, pe de alta, ei intră din cauza țipatului adesea sub o asemenea presiune, încât le plesnește burtica atât de sensibilă în această etapă a vieții. Vor să se facă remarcați prin țipete și să își depășească granițele, limitele înguste. Dacă nu găsesc ecou, presiunea fizică se poate amplifica din cauza țipetelor tot mai furioase, până ce zăgazul se rupe în locul cel mai slab. Presiunea se orientează prin intermediul presei abdomenului contra propriilor pereți și aici mai ales contra porții de odinioară spre lume. Astfel este redeschis un vechi drum, care ar trebui să stea de fapt închis ca urmare a dezvoltării. Asta trădează o tendință regresivă, o dorință de a reveni la condițiile de mai demult, când copilul nu trebuia să se chinuie atât, presiunea nu era atât de mare și mai cu seamă situația îngrijirii era una incomparabil mai firească.

Dacă îi crapă unui adult buricul, situația este în principiu asemănătoare. El a intrat pe neobservate în lumea sa emoțională arhaică sub presiune și nu-și poate satisface vreo necesitate elementară, ca foamea sau setea (de adăpost și protecție, de asigurare materială sau putere).

În lipsa altor mijloace de presiune, încearcă să scape de suprapresiunea sa prin intermediul presei abdomenului și apasă atunci într-o direcție de mult cunoscută. În mod inconștient, el caută ieșirea prin retragerea în vremurile bune de demult, când toate *mergeau* încă mult mai bine și mai cu seamă o făceau de la sine.

Lecția de învățat cere conștientizarea apăsării existențiale și cedarea în fața ei. Este vorba de a deschide noi spații, de a merge pe alte drumuri și de a se sprijini pe experiențe familiare din trecut. Urmând instinctul, trebuie realizată o răzbire în teme centrale ale bazei materiale de viață.

În mod tipic, hernia ombilicală, favorizată de greutatea excesivă și de alte împovărări fizice, vizează femeile între 40 și 50 de ani. În anii mai tineri, și o sarcină poate pregăti drumul. Eforturile fizice arată cât de mult trebuie să se chinuie cea afectată pentru a-și asigura traiul, greutatea excesivă trădează cât de mult poartă ea din greutatea propriei existențe, iar o sarcină este adecvată să contribuie la deschiderea unor răni legate de propria naștere. În plus sunt actualizate astfel probleme nelămurite ale asigurării existenței în sens dublu. Dacă problema aprovizionării *materiale* mai este una deschisă în perioada menopauzei, când drumul sufletesc spre casă ar trebui de fapt să decurgă pe un teren asigurat în exterior, este plauzibil să se mizeze pe o răzbire, respectiv să fie conștientizată dorința presantă de asigurare. Dacă această necesitate este refulată din conștiință, se „reușește" răzbirea în corp.

Terapia constă în plasarea la loc a conținutului rătăcit al intestinului și în închiderea orificiului herniar ilegal. La nou-născut, se procedează printr-un așa-numit plasture ombilical, la adult se recurge adesea la opera-

ție, iar gaura infantilă unde s-a produs strecurarea, și deci și burta sunt cusute definitiv. Dacă se închide din nou calea fizică de ieșire ar fi plauzibil să fie deplasată confruntarea înapoi pe planul conștiinței.

Așa-numitele **hernii abdominale** direct pe linia mijlocului sau lateral exprimă o problematică asemănătoare. La **herniile hiatale (diafragmatice)** distingem hernii veritabile de cele false, mai frecvente, de exemplu când stomacul, folosind deschizătura prevăzută pentru esofag, alunecă în sus în cavitatea toracică, fără să formeze un sac herniar. Această situație a pătrunderii în sus a părților feminine din zona abdominală în regiunea superioară a corpului, cea masculină, este descrisă în *Verdauungsprobleme*.

Întrebări

1. Unde am intrat considerabil sub presiune? Presat de șantaj? Strâmtorat? Gâtuit?
2. În ce domeniu al existenței mele m-am supraestimat?
3. Unde mi-am propus ceva ce mă suprasolicită, mă pune sub o presiune prea mare?
4. Unde zăgăzuiesc sentimente primare, primitive? Unde îmi desconsider instinctele?
5. Aș prefera să mă reîntorc la bunele vremuri de altădată? Ce găuri de strecurat și ce căi de refugiu mi-am lăsat deschise?

Hernie inghinală

Așa-numita hernie inghinală ține deja de zona bazinului și este forma cea mai frecventă de hernie, acope-

rind 80 la sută din cazuri. Ea poate să fie înnăscută sau dobândită și apare mai ales la bărbați. La forma directă intestinul își face loc prin inelul inghinal exterior, o deschizătură mică în cavitatea abdominală, și iese sub piele. La forma indirectă, conținutul herniei urmărește cordonul spermatic, respectiv la femeie așa-numitul ligament rotund și aterizează în scrot, respectiv în labiile mari.

Aici, deosebit de evident devine aspectul, comun tuturor herniilor, de cale de ieșire ce devine o fundătură. Presiunea creată prin presa abdomenului se descarcă pe un drum lateral și aterizează în regiunea sexuală sau măcar în apropierea ei. Sarcina naturală a presei abdomenului este să apese în afară conținutul intestinului. Ea o face și în acest caz, ce-i drept pe căi obscure. Se ajunge la hernie dacă presiunea abdominală internă devine prea puternică, de exemplu la suprasolicitări fizice, precum ridicări grele, și dacă în zona inghinală se găsesc locuri slabe.

Supraprecierea forțelor proprii este baza herniei inghinale. Drept consecință, părți ale intestinului ajung pe căi secundare. Puse sub presiune într-un chip ce a fost supraestimat, ele o evită pe calea minimei rezistențe și i se duc celor afectați în zona inghinală, după ce au străpuns peretele abdominal musculos. În timp ce lumea lor afectivă arhaică li se duce în zona inghinală și în scrot, respectiv labii, simptomul arată că nu pot rezista atât cât credeau. Orice încercare de a se mai aduna amplifică și mai mult presa abdomenului și astfel și problema.

Chiar dacă ar putea părea că este vorba în esență despre o supraestimare de forțe pe plan fizic, și aici sunt mai cu seamă conținuturi psihice inconștiente cele care,

după ce nu au găsit ascultare, se precipită în corp. Există oameni care ridică și cară o viață întreagă lucruri grele, fără să sufere de hernie inghinală. Mai periculoasă decât încărcarea obiectivă, fizică este tortura psihică nemărturisită, care se instaurează dacă porți sau suporți ceva căruia nu-i poți face față.

Ca și în cazul celorlalte hernii, lecția de învățat solicită noi căi, pentru a crea supape presiunii interne și a trece dincolo de limitele de până acum. Remarcabil este indiciul conform căruia conținuturile afective primare și primitive exprimate de lumea intestinală caută acces la zona sexuală. Legătura dintre senzațiile burții și sexualitate este semnalată astfel. Dacă forța motrice nu se înghesuie, ca la hernia hiatală, din cavitatea abdominală în lumea superioară, ci spre jos în zona sexuală, asta poate să însemne de pildă setea instinctivă de satisfacere sexuală. Forțe emoționale arhaice presează să ajungă în sfera sexuală, ceea ce poate mira la bărbații mai vârstnici, care-și stăpânesc ani de zile hernia cu ajutorul bandajului herniar. Dar sexualitatea este mult mai puțin legată de fazele vieții decât presupunem în mod obișnuit. Mai ales dacă ea a fost nedreptățită în etapele mai timpurii ale vieții, îl poate însoți pe om mult timp în această formă neeliberată ce se îngrămădește să iasă spre exterior.

Orice hernie unește două regiuni până atunci separate. Până și spargerea infracțională unește două stări de proprietate care fuseseră separate până atunci, și realizează, chiar dacă pe căi strâmbe, legături. Cine suferă o astfel de „spargere" poate, alopat gândind, să se asigure și să se baricadeze și mai bine. Din punct de vedere homeopatic s-ar putea recunoaște aici cerința de a deveni mai generos și mai deschis. Cu o mărinimie con-

ştientă putem anticipa, respectiv da ceea ce altminteri destinul ne ia cu forţa. Lucrurile date şi cele pierdute pot fi deplânse şi reclamate sau considerate date înapoi, aşa cum gândea Epictet stoicul.

Întrebări

1. Unde am ajuns sub presiune şi pe căi greşite în legătură cu sentimentele mele primare?
2. Unde se pot găsi drumuri noi şi deschide spaţii *fecunde*?
3. Este sexualitatea mea tăiată de alte energii? Unde mă ridic peste necesităţile sexuale?
4. În ce măsură lumea mea instinctuală de afecte este pusă în drepturi?
5. Ce trebuie să unesc în viaţa mea şi fusese separat până acum?
6. Unde îmi supraestimez forţele şi mă cred capabil de prea multe? Unde sunt încrezut?
7. Au această supraestimare a propriei persoane şi înfumurare de-a face cu îndepărtarea de sursele sexuale de energie?

XII

Bazinul

Cavitatea bazinului ține partea de sus a corpului și este fundamentul trupului. Cu trei chakre, bazinul adăpostește mai multă vârtejuri de energie decât capul. Șarpele kundalini zăboveşte încolăcit pe solul lui și așteaptă să se trezească pentru a urca până la creștet. Ca sursă de energie, această cavitate s-ar putea pune în legătură ca adâncitura vasului Graalului. Făcând abstracție de misterul energiei noastre, ea adăpostește organele de reproducere și, cu vezica și rectul, pe cele ale excreției. Bazinul poartă, ca fundament al coloanei vertebrale, nu numai întreaga povară a părții superioare a corpului, ci leagă și organele noastre de deplasare între ele. Din bazin vin mișcările cu adevărat puternice, așa cum le putem experimenta la Tai Chi. Este temelia progresului nostru, placa de rezonanță cu pământul. Într-adevăr, *bazinul* este și un instrument muzical și arată cum vibrăm în legătură cu *baza* noastră.

Poziția bazinului trădează „cum stau și cum merg" treburile. Două poziții extreme se cristalizează de aici: **bazinul deschis**, a cărui cavitate este atât de înclinată în

afară, încât conținutul ei poate să se scurgă cu ușurință. Această poziție silește coloana să se curbeze puternic și împinge vizibil șezutul în afară. Ca poziție tipic feminină, ea este considerată excitantă datorită efectului ei incontestabil senzual și cu o puternică încărcătură emoțională. Raportarea sexuală este intens marcată, mersul amintește de cel al unei rațe. Prin accentuarea polului de jos feminin al corpului, acest om se poate sprijini nu numai pe un bazin bine format, ci adesea și pe niște picioare cu o bună stabilitate. Ca echilibrare a șezutului accentuat, burta iese nițel în afară și este de multe ori mărită suplimentar prin abundența conținuturilor sale afective. Este vorba despre un om care iese din limitele lui însuși pe aceste planuri de jos. În schimb, partea superioară a corpului și regiunea pieptului sunt nițel defavorizate și arată că autoafirmarea trece pe planul doi față de *soliditatea* legăturii cu solul și de senzualitate. Această poziție tipic feminină este adoptată de majoritatea negrilor și se exprimă în felul lor de a dansa. Rareori este un alb capabil să-și facă abdomenul să vibreze atât de natural în ritm de blues. Am putea privi întreaga muzică rock dezvoltată din rhythm and blues-ul negrilor ca o încercare de a cere scuze bazinului neglijat. Elvis, the pelvis (= lat. pentru bazin), a fost un reprezentant tipic al acestei direcții provocatoare. Persoanele cu un bazin neglijat până la lipsit de viață se simt provocate de acest fel de mișcare și dans.

În celălalt caz extrem, bărbatul tipic este atent cu minuțiozitate ca nici o picătură de sentiment sau senzualitate să nu se poată scurge din cavitatea bazinului său, atât de închis și-l poartă. Această imagine tipică de *reținere* este subliniată încă și mai mult de fesele strânse. În

cazul poziției contrare, fundul este relaxat și semnalizează și sinceritatea din spate. Bazinul înclinat în sus este semnul pistolarului. Având cutia toracică puternic dezvoltată și ținută drept, își împinge bazinul închis și îngust, mai degrabă subdezvoltat, spre față. De asigurarea spatelui răspund mușchii fesieri încordați. El nu-și îngăduie nici emoții, nici sentimente, doar o atenție încordată și o voință acerbă de autoafirmare îi domină atitudinea. Poziția tipică adoptată de soldați merge în această direcție, iar soldatul prusac își mai și bate cârcâiele și le semnalează colegilor cu cât le-a luat-o înainte în ceea ce privește înfrânarea sentimentelor și *stăpân*irea senzorialității și senzualității. Energia sexuală este păgubită la această atitudine. Dacă vine, nu se întâmplă întocmai senzual, ci prin surprindere și adesea uimitor de devreme. Primatul performanței asociat acestei atitudini se referă la polul masculin superior. Emoțiile sunt îngustate și trec în fundal. Senzualitatea are de suferit. O atare atitudine schimonosită este plătită adesea cu hemoroizi* și dereglări sexuale. Tensionări și spasme ale burții, bazinului și părții de jos a spatelui sunt la ordinea zilei. Chiar și capul avantajat reacționează adesea pe tărâmul suprasolicitării sale cu avertizări dureroase.

Ambele poziții extreme își au greutățile lor, soluția rezidă în mijloc, la o poziție ce are o anume deschidere și spre spate și spre față. „Poziția de rață" deschide spre spate și accentuează astfel poziția originar animalică la (cont)actul sexual. În această privință ies astfel la iveală trăsăturile noastre pulsional animalice. În schimb, spre față această poziție este închisă, viața nu-i confruntată, ci îi este oferită partea dindărăt. La „poziția pistolarului" este izolată regiunea din spate, care și

temporal este rămasă în urmă, a originii noastre animalice, iar totul este axat pe *confruntare*. Membrul bărbătesc ar fi ascuns la poziția de rață și orientat în jos. Poziția pistolarului îl îndreaptă în schimb mândru în sus, îl împinge spre față și îi accentuează caracteristica de armă. Dar se știe că paradele spun puțin despre adevărata forță de luptă.

1. Herpes genitalis

Aici este vorba în ciuda SIDEI* despre boala sexuală de departe cea mai frecventă. Virusul herpes simplex apăruse deja în partea de sus a liniei taliei ca așa-numit tip 1, care atacă buzele și chipul și le urâțesc. Tipul 2 s-a specializat pe zona genitală și nu se deosebește în exterior deloc, iar în interior doar puțin de complicele său superior. La fel de mici sunt deosebirile în ceea ce privește declanșarea infecției și imaginea sa exterioară. Doar în comportament există niște diferențe. Cu mult mai agresiv și mai ofensiv decât varianta din tărâmul de sus, tipul 2 al lumii de jos este totuși mai puțin răspândit, căci nu este transmis decât prin raport sexual. În timp ce fratele său geamăn a colonizat practic întreaga omenire modernă, tipul 2 a putut invada numai circa 15 la sută din populația noastră. În partea de sud a Africii se pare, ce-i drept, că atinge la populația neagră până la 70 de procente. Cu aceste cifre, herpesul genital este molima venerică modernă de-a dreptul. Și de către medicină el este clasat printre bolile venerice. Ca latură de umbră a imperiului plăcerilor venusiene, el a întrecut cu mult sifilisul și gonoreea. Dacă ne gândim la isteriile pe

care le-a declanşat deja în SUA, timpul lui probabil abia urmează să sosească la noi. Face cinste numelui său (grec. *herpetos* = rău ce se furişează) în măsura în care, pândind în taină aidoma altor virusuri din familia sa, îşi aşteaptă răbdător şansa, pentru a lovi apoi în mod dureros şi lipsit de scrupule, din ascunzătoare. Se piteşte în ganglionii posteriori ai măduvei spinării şi doarme, până ce îl trezeşte o situaţie adecvată. Comparaţia cu un submarin care pândeşte prada este la îndemână.

Deşi este clar mai agresiv decât varianta tărâmului de sus, şi tipul celui de jos rămâne în esenţă dependent în contagiune de modelul psihic. În mod tipic, boala este declanşată de o escapadă. Virusul poate să fie transmis, dar nu cu regularitate. Ruşinea şi sentimentul de vinovăţie ajung adesea pentru a ajuta tabloul bolii să izbucnească. Faptul escapadei în sine poate să creeze astfel de probleme, încât consecinţele să vină din însuşi cel care o săvârşeşte. Infectarea este atunci autopedepsire pentru aventura cu care nu se complace cu adevărat, şi indică într-un mod de netrecut cu vederea şi mai ales perceptibil locul unde s-a făcut pasul greşit. Cei afectaţi tind deseori să arunce vina asupra partenerilor întâmplători, chiar dacă aceştia nu sunt purtători de virus, şi anume într-un mod dovedibil. Altminteri ar trebui să-şi admită că ei înşişi sunt sursa „ruşinii" şi l-au pus în pericol pe partenerul străin şi în definitiv şi pe cel propriu.

Ca şi toate celelalte boli sexuale, herpesul genital este împovărat cu prejudecăţi morale. Tablourile venerice de boală sunt considerate în general ca deosebit de murdare şi ruşinoase. Nicăieri altundeva nu este atât de mare cifra sumbră şi nicăieri în medicină nu este proiectată culpa atât de curajos. Există grămezi de glume care bro-

dează pe această temă: Respectabilul tată de familie îi spune medicului casei, după ce acesta i-a dezvăluit diagnosticul de herpes genitalis: „Trebuie să-l fi luat de pe closet"; medicul experimentat răspunde: „Ce incomod."

Posibilitatea de a lua virusuri de pe capacul veceului este pur teoretică și nedovedită până acum. Posibil este, ce-i drept, ca la oamenii sensibili un capac de closet să declanșeze o asemenea scârbă și asocieri corespunzător de dezgustătoare, încât modelul interior de silă și niște virusuri deja existente să fie activate. Veceul cel mai steril poate să *declanșeze* herpesul astfel. Trebuie pornit astăzi de la faptul că transmiterea virusurilor, chiar și la concetățeni plasați mai bine social, are loc doar prin raport sexual, dar că multe îmbolnăviri se explică printr-o reizbucnire a unor virusuri prezente de mult. În această privință, persoanele adultere tupeiste sunt în avantaj față de cele sfioase, conștiente de vină, datorită *conștiinței* lor de sine. În cazul bolii, virusurile se găsesc nu numai în celulele ganglionare și în căile nervoase, ci și pe suprafețele mucoase ale organelor sexuale.

Infecția care nu se deosebește în aspectul ei de veziculele de herpes de deasupra liniei mijlocului vizează mai ales mucoasele genitale: labiile (buzele vulvei) ca pandant al buzelor superioare, dar și cele mici de pe glandul membrului bărbătesc și zona prepuțului. Toată pielea și mucoasa din zona vulvei și a organelor sexuale feminine exterioare poate fi în plus umflată din cauza inflamației. Nodulii limfatici inghinali ca santinele pentru zona genitală sunt îngroșați și dureroși la apăsare. Uneori bășicuțele ajung pe latura exterioară a penisului, pe zona coapsei, a intestinelor și până în regiunea anală. Așa-numitul **herpes analis** se bazează de obicei pe

practici sexuale corespunzătoare. De fapt, de fiecare dată este vorba de locuri intime, care sunt încărcate cu un sentiment considerabil de ruşine. Că herpesul genital apare deseori la oameni care intră de timpuriu în relaţii sexuale şi schimbă frecvent partenerii este de la sine înţeles la o boală sexuală, întăreşte însă prejudecăţile. Şi femeile gravide sunt afectate peste medie.

Cu veziculele de herpes un om se desemnează singur sau se lasă desemnat; dar nu de Dumnezeu, ci de un partener de obicei relativ străin. Ceea ce nu înseamnă că cei vizaţi sunt vinovaţi, ci că se simt vinovaţi. După cum herpesul de sus împiedică orice sărut, cel din partea de jos împiedică orice alt raport sexual. Respectivii îşi suspendă aşteptarea de plăceri viitoare, se pedepsesc cu neplăcere şi durere pentru „plăcerea lor necurată". Asocierea cu impuritatea o impun băşicuţele, mai cu seamă după ce lichidul lor se tulbură prin aglomerarea de bacterii. Relaţia cu cineva care pescuieşte pe ape tulburi şi nutreşte intenţii tulburi este evidentă.

În fine, băşicuţele plesnesc şi un lichid scârbos se întinde pe zonele intime. Legătura cu lichidele ejaculate care ţin de fapt de acestea este clară. Dacă secreţiile se îngroaşă gălbui purulent, raportul imagistic cu sperma este şi mai direct. Căci şi aceasta este periculoasă şi ar putea infecta o femeie cu un copil de la partenerul greşit, drept care este înlăturată cu grijă în astfel de situaţii. În faza următoare a infecţiei se poate ajunge prin curgerea şi contopirea lichidelor din vezicule la arii rănite extinse, care stau pentru „deschiderea periculoasă" pe care respectivul şi-a permis-o. Crustele în stadiul de vindecare evidenţiază atitudinile lăuntrice scorţoase cu care se trăieşte referitor la sexualitate.

Spurcarea printr-o sexualitate necurată, căci este necontrolată social, rămâne și în timpuri aparent luminate tot o temă tabu. Rușinea planează arzător asupra ei. În funcție de tăria instanței amenințătoare a Supraeului, poate să fie suficientă deja și ideea clasificată ca impură pentru a declanșa autopedepsirea virală. Însăși ideea de a părăsi pista ordonată și trasată legal și de a o lua „pe de lături", de a face o escapadă sau de a rătăci printre străini poate să pară destul de pasibilă de pedeapsă. Aici ar putea să zacă și motivul psihic pentru incidența mai mare a virusurilor în sarcină, fiind vorba despre o perioadă în care femeia trebuie să se bazeze mai cu seamă pe un partener. Însă dacă ea se atinge de la sine în gând sau concret de tabuuri, autopedepsirea poate să fie deosebit de rapidă și de drastică în această perioadă sensibilă. Periclitată doar nu este numai propria siguranță, ci și cea a copilului nenăscut. Elementul de pericol și de interdicție te face, pe de o parte, deosebit de „hot", pe de alta mama în devenire se va condamna în mod special pentru toate riscurile pe care și le-a asumat zburdalnic, ce amenință viitorul copilului ei. O primejdie concretă constă în a infecta copilul la naștere sau chiar înainte, în trupul matern cu herpes. O septicemie cu herpes a nou-născutului îi amenință întotdeauna viața.

Baza psihică a herpesului genital este ambivalența dintre plăcere și sentimentul de culpabilitate. Ne îngăduim ceva ce de fapt nu ne putem îngădui totuși. Astfel, inflamația genitală devine o ilustrare a conflictului ce bântuie în interior între plăcerea genitală și teama de spurcare. Voluptatea pentru carnea străină și aversiunea față de plăcerea carnală și infidelitate stau față în față în poziții adverse. Mai întâi este rândul voluptății. Numai că pedeap-

sa o urmează îndeaproape, respectiv sub forma ruşinii şi se concretizează dureros şi felurit. La ruşine se adaugă renunţarea impusă de Supraeu la alte aventuri pe tărâmul plăcerilor, şi asta include acum chiar şi ţinuturile permise. Dacă se compară momentul scurt al plăcerii cu dimensiunea condamnării ce-i urmează rezultă un dezechilibru, la care îţi poate trece realmente orice urmă de plăcere.

Aşa că nu e de mirare dacă cei afectaţi sunt receptivi la proiecţiile de vinovăţie ale unui mediu înconjurător închistat, care condamnă cu uşurinţă ceea ce el însuşi îşi doreşte, dar nu îndrăzneşte. Apare un cerc vicios: încercarea de a înăbuşi şi mai mult plăcerea după experienţa proastă duce la o acumulare şi mai mare şi face cu atât mai probabilă ruperea morală a digului. Plăcerea şi extazul sunt necesităţi fundamentale ale omului, care nu pot fi desfiinţate din lume, ci se pot doar în*lătura*. Dar date în lături, ele aterizează în umbră.

Ar fi mai bine să li se insufle curaj celor afectaţi, să fie ajutaţi în escapadele lor, cele amoroase nefiind desigur singurele variante. În orice caz este necesar ca ei să se ocupe de necesităţile arzătoare, să li se aprindă din nou flama în domeniul plăcerilor, în loc să fie cultivate in*flama*ţiile. Când ceva ne mănâncă, ar trebui să ne scărpinăm, pentru a afla ce zace îndărăt şi vrea să fie trăit. Ceea ce nu înseamnă să nu mai lăsăm acum „să se aprindă nimic" şi să mai gonim doar pe urmele unor necesităţi erotice superficiale. Sexualitatea nu este nici mai mult, dar nici mai puţin decât aspectul fizic al iubirii. Zona pudorii şi ruşinii[ff] vrea să fie umplută cu viaţă şi devine, în ambiguitatea ei, temă. Aici este vorba de mai multă des-

[ff] *Scham* înseamnă în germană atât *pudoare, ruşine*, cât şi organul genital feminin (extern). (*N. t.*)

chidere și sinceritate vie față de sine și de alții. Sigur că este mai rațional să te concentrezi asupra unui om și să-l cunoști în fațetele sale multiple, decât să umbli cu mulți parteneri virali. A se deschide total față de un om este mai important decât câte puțin față de mulți. O persoană se poate apropia periculos de mult de o alta, mai multora nu le va reuși acest lucru. Pentru a împlini întreaga cerință primordial principială a acestei teme este necesar să se trăiască deschiderea pentru nou și străin care zace în escapade, la fel ca și rușinea care se exprimă în autopedepsirea ce urmează. O posibilitate soluționată ar consta în „plăcerea misterioasă", care cuprinde atât elementul străin, cât și rușinea, respectiv sfiala. Marea enigmă pe care o reprezintă fiecare partener este propria umbră ce ar trebui să furnizeze suficient material.

Și sila și repulsia față de străin, de celălalt sunt temă și sarcină. Constataserăm la herpesul buzelor că ceea ce nu este în cineva nu poate să sperie în exterior. Este deci cazul să cercetăm ce mai este încă atât de străin la propria ființă, încât trebuie căutat și respins în alții. Țelul îndepărtat este de a deveni atât de deschis după cum o arată rana infecției.

Terapia medicinei tradiționale nu are multe de oferit, căci împotriva virusurilor nu există antibiotice ca împotriva bacteriilor, ci niște virustatice cu o eficiență numai foarte limitată. După cum o spune și numele lor, ele țin virusurile într-o stare statică. Cea mai interesantă descoperire nouă este cea a unui medicament produs natural în corp care îi stă la dispoziție medicului internist și pe care medicina îl numește Interferon. Este o substanță pe care o celulă atacată de virusuri o secretă puțin înainte de moarte și care este aptă să apere de virusuri alte celule.

Este, ca să zicem așa, moștenirea lăsată de celula aflată pe moarte celor rămase în urma ei, care pune stavilă celorlalte virusuri. Conceptul este cunoscut: sacrificiul față de virus duce în cele din urmă la înfrângerea lui.

Întrebări

1. Cum stau cu sentimentele sexuale de rușine și vină?

2. Tind să mă pedepsesc pentru pașii greșiți făcuți? Este herpesul pedeapsa mea, care îmi înlătură plăcerea față de plăcerile ilegale?

3. Am o relație naturală cu sexul sau predomină acea parte din mine care îl respinge ca murdar?

4. Ce mă încumet să risc din punct de vedere sexual? În relația mea proprie? Referitor la parteneri străini?

5. Mai descopăr elemente noi cu partenerul meu sau numai parteneri noi?

6. Ce conflicte sexuale nu-mi admit? Unde am greutăți pe plan sexual pentru a-mi deschide granițele?

7. Ce mă „mănâncă", la ce-mi arde cu adevărat „buza"? Cum le-aș putea da organelor mele genitale atenția după care ard ele de nerăbdare, cu plăcere și fără sentimente de vinovăție?

8. În ce măsură nu mă dedic cu adevărat partenerului meu și misterelor lui (mele)?

2. Prostata și problemele ei

Mărirea prostatei este o problemă larg răspândită la anii maturi ai bărbatului. Prin creșterea treptată a dimen-

siunii, glanda prostatică ce înconjoară uretra bărbătească apasă jetul urinei. El este gâtuit cu o tendință crescută de strangulare. Astfel, vezica mai poate fi golită numai cu un efort considerabil (de presiune), care se opune rezistenței produse. Urinatul devine chinuitor și vezica nu se mai golește în totalitate. Asta face pe de o parte necesar urinatul frecvent și tulbură somnul, pe de altă parte jetul urinar ce țâșnește, mândria multor băieței, decade la nivelul unui pârâiaș vlăguit. Marele arc al urinei se prăbușește jalnic în sine, pisoarele publice sunt evitate penibil, căci slăbiciunea (jetului) este resimțită ca umilitoare.

Jetul mândru cu care se iau băieții la întrecere, cine ajunge oare mai departe (în viață?), servește în această perioadă timpurie și pentru a se evidenția într-un mod categoric față de sexul, în această privință, decisiv mai slab. Aici trebuie adaugat și că poziția bărbatului când urinează este o poziție a puterii. Cu picioarele larg desfăcute, jetul este îndreptat ofensiv în față. Conceptul pro-stata (în germană *Vorsteherdrüse* [glandă care stă proeminent, conducătoare, superioară]) pentru această glandă se evidențiază aici. La jocul băieților membrul devine de-a dreptul un aparat sportiv. Deja Biblia [germană, *N. t.*] folosește expresia „pissen" aleasă onomatopeic de Luther ca un simbol al forței masculine. Atitudinea feminină corespunzătoare pare în schimb mai degrabă umilă. Femeia se ghemuiește și dă drumul urinei într-o poziție îndoită.

Dacă această capacitate de diferențiere scade o dată cu înaintarea în vârstă, corpul indică faptul că bărbatul se apropie de sexul slab. El nu-și mai poate slobozi acum urina atât de simplu și cu arc înalt, o situație cu care femeile trăiesc dintotdeauna. Organismul dă clar de înțe-

les că apropierea de polul feminin are loc pe plan somatic. Există suspiciunea că sarcina propriu-zisă, apropierea de polul feminin propriu, *anima*, este păgubită și că trupul trebuie să trăiască ceea ce evită sufletul.

Simptomul arată sarcina: este vorba despre luarea înapoi a fantasmelor masculine de grandoare. Corpul se manifestă onest și îl silește pe cel în cauză să recunoască faptul că *nu mai ajunge atât de departe* cu jetul emanat de el, respectiv cu *emanațiile* vieții lui. Simultan, se concretizează sarcina apropierii de polul feminin pe plan figurat.

Un indiciu terapeutic curent aruncă un plus de lumină asupra tabloului bolii. Sarcina prostatei este să producă lichid, pentru ca în actul sexual totul să alunece cum trebuie, să meargă ca uns, și sperma să fie asigurată în călătoria ei. Volumul prostatei scade deci prin golire. În această privință, acel sfat urolog este adecvat care recomandă o activitate sexuală regulată. Dacă pacientul este refractar sau incapabil s-o facă, îl silește pe urolog să pună el însuși mâna. Degetul introdus în anus poate să exercite presiune asupra prostatei mărite și să o stoarcă prin acest masaj anal. E drept că propria activitate sexuală este superioară, căci atunci se adaugă ejacularea spermei ca o descărcare și ușurare.

Simptomul bolii vrea să-l forțeze pe pacient să se ocupe mai mult de sexualitatea lui. În acest context este interesant că în culturile arabe, unde activitatea sexuală frecventă până la bătrânețe este regulă pentru șeicul înstărit, nu apar probleme de prostată similare. Pe de altă parte, hiperplazia prostatei este adesea și rezultatul impotenței. Glanda produce lichide, care apoi nu mai sunt consumate. Ele se acumulează și devine necesară extinderea spațiului de acumulare.

Simptomul bolii îmboldește la mai multă sexualitate și astfel la recunoașterea și elaborarea temei polarității. Pacientul a omis în mod evident să se preocupe suficient de ea. Așa că trebuie să i se recomande mai mult contact fizic cu sexul feminin și mai mult contact sufletesc cu propria latură feminină. O dată cu înaintarea în vârstă, centrul de greutate se va deplasa de la întâlnirea sexuală la cea cu anima. Astfel însă, planul fizic va rămâne important la acest simptom în măsura în care până acum fusese defavorizat. În plus, și polul masculin poate avea parte de o elaborare ulterioară. Prostata mărită indică și necesitatea unei creșteri suplimentare a masculinității. Marele țel rămâne însă realizarea polului advers în sine, nu la nivelul jetului urinar emanat, ci la cel al emanației spirituale și psihice.

Întrebări

1. În ce măsură îmi simt slăbită emanația mea masculină? Mă simt prea bătrân și prea consumat pentru sex?
2. Unde lupt contra unor rezistențe care se dezvoltă cu tenacitate?
3. Ce nu e în regulă cu ceea ce am eu de slobozit, de eliberat? Unde tot strâng și acumulez?
4. Am fost defavorizat în viață?
5. Știu ce și cât am „de făcut"? Sau am pierdut controlul?
6. Ce rol joacă femininul în viața mea, ce rol este jucat de „sexul slab"? Dar de întâlnirea (sexuală) cu el?
7. În ce măsură am (pre)întâmpinat feminitatea din mine?

3. Articulația șoldului

Articulația șoldului (coxofemurală) este baza păşitului nostru şi deci patria paşilor noştri şi progreselor noastre în mic, ca şi în mare, în bine, ca şi în rău. Orice călătorie începe cu un pas, şi la fel şi orice păşire, fie ea şi un pas greşit. Durerile în articulația șoldului, cauzate de cele mai multe ori de o artroză, împiedică o astfel de păşire şi le indică celor afectați că nu se poate conta pe nişte paşi mari (de progres). Ei mai înaintează (în viață) numai cu dureri. Alături de așa-numitele fenomene de uzură, intră în discuție ca bază medicală mai cu seamă problemele reumatice*.

Sarcina ar fi de a se conforma calmului impus, de a recunoaşte cât de grele sunt progresul şi mişcarea şi de a face, în loc de paşi exteriori, paşi interiori. Cu mărturisirea că pe acest plan capacitatea articulatorie s-a pierdut, ţintele exterioare se îndepărtează la mari distanţe. În acelaşi timp, cei afectați se pot lămuri cu această ocazie că este posibil să articuleze ţeluri interioare în calmul impus şi să le şi atingă. Articulația uzată semnalizează cu mersul său greoi, ca neuns, că drumurile exterioare trebuie limitate. Situația s-a împotmolit. Asta face necesară liniştirea. Dacă liniştea este suficient de adâncă, din ea va rezulta în final din nou mişcarea, şi anume una interioară.

Calea de ieşire pe care se merge astăzi este articulația artificială, un truc pe cât de genial, pe atât de ostil evoluției, care îi permite omului să trăiască mai departe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Şi aici zace încă şansa de onestitate, în măsura în care ne admitem că progresul realizat în viitor este unul artificial, căci, strict vor-

bind, nu mai stăm deloc pe propriile picioare. Ceea ce ne lămurește, la rândul său, că este cazul să ne bazăm de acum încolo în privința lucrurilor exterioare mai mult pe ajutor străin și în schimb să devenim mai independenți în privința celor interioare. De aici se poate deriva și indiciul că progresul extern poate să fie unul impus artificial, atât timp cât cel autentic are loc pe un plan diferit.

Întrebări

1. Cum am înaintat în viață? Cum am mers? M-au interesat numai țintele exterioare? Le-am atins?
2. Țelurile mele sunt oare realizabile pe căi exterioare?
3. Unde m-am împotmolit sau rătăcit?
4. Ce rol joacă pentru mine calmul și *intro*specția?
5. Unde am aterizat lăuntric și unde mai vreau să ajung?
6. Am învățat să mă bazez pe ajutoare din afară, să mi le fac folositoare pentru necesitățile mele interne?

XIII

Picioarele

Picioarele noastre (coapsele, gambele, labele picioarelor) alcătuiesc împreună cu încheieturile genunchilor și articulațiile tibio-tarsiene acea unitate funcțională care răspunde la întrebările: Cum (îți) merge? Cum stai? Chiar dacă în general acordăm puțină atenție acestui fapt, pe picioare se bazează întreaga noastră viață. Responsabile de mișcarea în spațiu, ele arată cum o ducem pe drumul nostru. Raportul extremității de jos cu realitatea concretă este simbolizat prin contactul cu pământul. În timp ce brațele atârnă în aer, membrele inferioare stau „cu picioarele pe pământ". Ele trădează cum ne deplasăm prin viață și ce poziție preluăm în ea. Poziția este ceva central, iar cea pe care o adoptăm față de viață decide cum ne simțim în ea.

Aidoma brațelor, și picioarele tind să conserve energie de mișcare netransformată. Pornirile de fugă blocate se întruchipează în crispări, impulsurile de luptă parate în spasme, o atitudine relaxată într-o musculatură corespunzătoare. Există atâtea tipuri de picioare precum există oameni și puncte de vedere. Totuși se pot recu-

noaşte anumite modele ce se repetă. Nu degeaba vorbim despre extremităţi, căci ele sunt cele care ne pun în contact cu extremele apropiere şi distanţă. A lor este datoria de a sonda extremele.

Picioarele **masive, musculoase**, care tind spre un mers şi o ţinută cam provocatoare, din cauza maselor musculare care se iau la harţă în timpul mersului, trădează o personalitate similară. În ciuda forţei, mobilitatea spontană şi schimbările bruşte nu sunt punctul lor forte. Mersul rigid, ca de robot, lasă impresia de a fi executat cu un efort impus. Mobilitatea ce se desfăşoară cu supleţe este înlocuită printr-o forţă robustă. Dacă aici se adaugă labele picioarelor corespunzător de masive, atitudinea stângace, ca de elefant sare în ochi.

Polul opus îl reprezintă **picioarele slăbite** cu o musculatură prea puţin dezvoltată, cărora le este greu să-şi ţină posesorii pe picioare şi care riscă în orice moment să se prăbuşească. Cu dificultatea de *a sta pe propriile picioare* şi fără nişte puncte de sprijin stabile, respectivii au în mod clar nevoie să se proptească. Au pornit-o la drum cu nişte picioare cărora le trebuie un reazem şi îi îngrijorează pe drept cuvânt poziţia şi înaintarea lor. În mod corespunzător, caută peste tot sprijin şi încredere care însă tinde să se dezvolte doar precar cu o atare platformă a vieţii lor. Ei caută adesea în mod compensator măcar sus un punct solid de sprijin, printr-o accentuare deosebită a *muşchilor* braţelor sau *creierului* lor.

Picioarele zvelte şi vânjoase sunt şi ele subţiri, dar nu dau dovadă de slăbiciune. Ele se caracterizează printr-o mobilitate intensă, spontană, care poate să ducă până la agitaţie nervoasă. Veşnic pe drum, au probleme să ajungă şi să rămână acolo. Astfel de picioare sunt con-

siderate atrăgătoare, o dată ce sunt încordate și suple, mobile și sensibile. Nes*tat*ornicia se ascunde discret în spatele unei eleganțe activ-preocupate.

Picioarelor vânjoase li se opun unele **masive, subdezvoltate**, ai căror posesori frapează printr-un mers târșâit, cu care se târăsc prin viață. De mici tot aud: „Ridică picioarele!" sau „Ești împiedicat rău în propriile-ți picioare!" Adesea urmează aceste profeții, își stau în drum, au dificultăți să stea pe picioare și cu atât mai mult să înainteze. Slăbiciunea acestei poziții și cea a punctelor lor de vedere îi trage în jos, precum balastul pe care-l cară cu ei. Mersul lor târât ce pare adormit este, după cum ne putem imagina, nepotrivit pentru a aborda cu el viața. Aflate pe urmele dârei lăsate prin târâre, le lipsesc adesea con*stanța* și tendința necesară de a rezi*sta* și răz*bate*.

1. Articulația genunchiului — leziuni ale meniscului

În articulația genunchiului prelucrăm tema umilință. A îngenuchea și a îndoi genunchiul sunt gesturi de supunere. În acest fel îi abordăm pe demnitarii religioși; pe vremuri se venea astfel în întâmpinarea regilor. Ne frapează că oamenii moderni au mai puțin tendința să-și îndoaie genunchii. În afară de în cadrul bisericii catolice, nu prea mai există astfel de momente, și chiar și acolo se produce o schimbare semnificativă. După noul regulament, acum este voie să te ridici acolo unde înainte îngenuncheai. În loc de a îndoi genunchiul umil în fața Atotputernicului, astăzi îl con*frunți*. Umilința și supunerea nu mai sunt la mare rang.

Omul vertical, de neîncovoiat a devenit un ideal — fiecare propriul său rege. Chiar și munciile care te sileau pe vremuri să stai în genunchi, ca a face curat și a freca pe jos, sunt astăzi cel puțin atât de mecanizate, încât această poziție devine superfluă. Așa că nu-i de mirare că problemele de genunchi, mai cu seamă cele de menisc, au căpătat o importanță considerabilă.

Baza **leziunii meniscului** este suprasolicitarea lui. Ambele meniscuri, alcătuite din cartilaj, înlesnesc în articulația, balama genunchi și mișcări rotative, în orice caz în poziția îndoit. Ca formă, unul se aseamănă semilunii, celălalt lunii pline. În funcția lor, ele corespund în orice caz polului feminin. În cazul leziunii respective, ele se rup, strivite între oasele puternice ale femurului și gambei. Terapia curentă seamănă cu cea a herniei de disc și taie țesutul distrus și prea slab pentru încărcătura cerută. După aceea, cei afectați încearcă adesea să facă mai departe față supraîncărcării fără amortizorul cartilaginos.

Simptomul le arată celor afectați hybrisul lor. Ar trebui să-și cunoască limitele și să realizeze că dorința lor de mișcare externă și performanța cerută corpului pentru a o putea împlini merg prea departe. Dacă ei nu țin seamă de semnalele de alarmă dureroase, temele modestie și umilință, împinse în umbră, se vor răsfrânge asupra genunchiului predestinat lor. În locul smereniei de bunăvoie, ei trăiesc acum o modestie obținută cu forța, prin mobilitatea lor limitată și durerile umilitoare. Cine nu-și reduce de bunăvoie mobilitatea externă exagerată este obligat de meniscuri să o facă.

Se pune problema de a se îndrepta și de a recunoaște ce performanțe se așteaptă *pe drept* de la cineva.

Tocmai la sportivii extremi se presupune că folosesc mobilitatea exterioară pentru a compensa imobilitatea interioară. În loc să se preocupe lăuntric de un anumit moment de rotație și să se străduiască să obțină puncte de vedere alternative, ei se rotesc și se răsucesc în exterior, până ce destinului i se rupe firul răbdării și lor meniscul. În acest sens vătămarea genunchiului îi silește la o atitudine onestă de imobilitate, corespunzătoare și lăuntric. Calmul forțat trebuie folosit pentru a deveni din nou apt cerințelor: spre a fi în exterior cel mai mare se cer și o mobilitate interioară și o porție de modestie, care să accepte că nu se poate obține cu de-a sila ceea ce nu intră în sfera propriilor posibilități sau sarcini.

Dacă analizăm ceea ce a declanșat în mod nemijlocit accidentul, de pildă la sport, constatăm că este o situație în care imobilitatea spirituală trebuie compensată prin luxații fizice invazive. Dacă fotbalistul s-ar fi poziționat cu ajutorul capului său superior și gânditor altfel față de minge sau adversar, nu ar fi trebuit să se răsucească atât. În plus, de obicei este vorba de situații în care cei vizați s-au „jucat" în interior cu un sentiment întins până la a se rupe. În cazul unor răsuciri conștiente, executate cu plăcerea mișcării, nu se ajunge la ruptura meniscului, dar este mereu nevoie și de o anumită sucire interioară.

Întrebări

1. Ce rol joacă modestia în viața mea? Mă plec în fața necesităților sau mă las încovoiat de destin?
2. Există un om sau o temă care îmi smulg umilință?
3. Încerc să mă „învârtesc" în caz de împovărare excesivă? Înclin să mă pun fizic de-a curmezișul?

4. În ce sunt prea extrem și nu mă las îngenuncheat decât de o „forță majoră"?

5. Decurge bucuria mea exterioară de mișcare din calm sau s-a născut din ambiție și agitație?

6. Cum mă învârte destinul? Spre ce să-mi îndrept privirea?

2. Gambele și spasmele (crâcceii) lor

Ele sunt bazele picioarelor frumoase, care se caracterizează printr-o proporție corectă de musculatură și îi conferă piciorului și întregului om energie și elasticitate. Dacă cineva este gata de săritură sau de a face un salt, asta se vede la gambele lui. Forța lor constă în a-și lua avânt și a face saltul corect. Dacă nu se întâmplă așa și momentul se pierde, sunt adesea gambele cele ce indică supraîncărcarea nemărturisită. Ele pot fi considerate tezaurul exaltărilor noastre emoționale și stau în mod corespunzător ascunse și ferite în spatele tibiilor. Acestea imobilizează picioarele și deci mișcările, stabilesc criterii și au de-a face cu capacitatea de a răzbate. Dacă primim „una la gioale", suntem mai întâi frânați în progresul nostru. Fotbaliștii și jucătorii de hochei, la care capacitatea de a răzbate și de a sta și *rezista* sunt decisive, își asigură aceste regiuni puternice și totodată sensibile prin apărătoare. Întrucât tibiile o iau în viață înainte, încasează și cele mai multe (lovituri). Vânătăile și durerile *„nervoase"* dovedesc cât sunt de sensibile și de ranchiunoase. Și gambele cele moi sunt, dar într-un alt mod.

Ceea ce se poate deriva la **spasmele** nocturne ale **gambelor** din evenimentul oniric zace la îndemână în

cazul spasmelor gambelor care apar în prelungirile jocurilor de fotbal, respectiv merge pe urmele lor. În prelungiri se intră numai la jocurile decisive de fotbal, de care depinde „avansarea" echipelor. Dacă tensiunea emoțională creată vizavi de „ascensiune" sau „avansare" tinde spre final către punctul ei culminant, cârceii gambelor indică încărcătura emoțională a individului. Desigur, și efortul fizic se evidențiază în mod deosebit. În acest sens frapează însă că aceiași jucători fac față de obicei fără probleme și fără să li se pună cârcei în gambe la astfel de probe de încărcătură în timpul antrenamentului. Nici alergătorii de maraton, care suportă încărcări fizice mai mari, nu au decât rareori tendința de a suferi de cârcei în gambe. Motivul ar putea consta în încărcătura emoțională de obicei mult mai mică în cazul acestor decizii îndelungi și mai niciodată *tensionate*.

Spasmele nocturne ale gambelor dezvăluie că tensiunea emoțională acumulată pe parcursul zilei este atât de considerabilă, încât ea nu poate fi confruntată suficient de conștient în timpul prelucrării nocturne. Ca atare, se scufundă ea însăși încă sub protecția nopții în corp și se semnalează printr-o musculatură supratensionată a gambelor.

Măsura de prim-ajutor curentă care tinde să detensioneze musculatura întărită lucrează homeopatic. Piciorul este opintit cu o presiune puternică împotriva unei rezistențe. În această încordare intenționată care împinge în conștiință situația supraîncordării urmează rezolvarea, cedarea spasmului. Într-un mod asemănător acționează încercările disperate de a face sărituri ale celor afectați. Tabloul bolii îi scoate din evenimentul fizic al luptei și îi silește la o încordare conștientă. Acest

moment de cugetare poate să ajungă pentru a se clarifica asupra luptei fizice exagerate și a recunoaște ce tensiune emoțională și ce ambiție zac îndărăt. Se pune problema de a se opinti conștient cu trup și suflet față de ceea ce este amenințător emoțional, căci dacă renunță conștiința la luptă, corpul singur nu are nici o șansă. El își arată atunci suprasolicitarea în spasm, caricatura luptei. Dacă provocarea este acceptată însă din nou conștient, atunci corpul este despovărat de sarcina de a se opinti substitutiv față de ceva ce oricum nu poate fi oprit doar prin mijloace fizice. Cu acest pas al conștiinței și efortul executat parcă ritual, supraîncordarea fizică cedează. Atunci se poate juca sau dormi, respectiv visa în continuare. Dacă bătălia este dusă din nou conștient emoțional, și corpul poate să lupte mai departe. Spasmul fizic al gambelor trădează astfel de fiecare dată și o porție de resemnare și renunțare. Cei afectați semnalizează că sunt scoși din luptă, respectiv incapabili de luptă. Ceea ce nu-și mărturisesc la nivel psihic devine clar la nivel fizic.

Întrebări

1. Ce supraîncordare emoțională nemărturisită ar putea să se fi acumulat în gambele mele?

2. În ce măsură lipsește, din viața mea, lupta emoțională, care se întruchipează în spasm?

3. Împotriva a ce mă opintesc la figurat, dacă îmi opintesc împotriva unei rezistențe gamba la care mi s-a pus un cârcel?

4. Unde ar trebui să fac un efort mai conștient, pentru a face față unei bătălii încărcate emoțional?

5. Ce *este* pentru mine momentan *în joc*, cum *stau* cu problema respectivă și cum îmi *merg* treburile pe plan emoțional?

6. Unde vreau să ies din joc și să renunț, fără a o admite?

3. Ruptura tendonului lui Achile

Musculatura compactă a gambelor este legată de tendonul lui Achile de la călcâi. Dacă această frânghie se *frânge*, omul nu mai face nici un pas și în orice caz nici un salt. Că locul numit călcâi a devenit călcâiul lui Achile și deci punctul vulnerabil al omului are diferite *temei*uri. El este acel loc cu care este amenințată Eva la alungarea din paradis ca țintă a atacului șarpelui. Prin acest punct slab s-ar fi apropiat, ca prelungire a brațului diavolului, simbol al dualității și dezbinării, șarpele de ea. Mitul care prezintă călcâiul ca zonă deosebit de periclitată se raportează la Achile, eroul războiului troian. Mama lui voia să împiedice ca fiul ei iubit să pățească ceva în această lume și de aceea l-a cufundat în apele ce confereau nemurire ale râului infernului, Styx. De undeva trebuia să-l țină însă, ca să nu se scufunde complet. Alegând călcâiul, acesta a rămas singurul loc vulnerabil al lui Achile. Aici l-a nimerit săgeata lui Hector, provocându-i moartea prematură. În fine, călcâiul este și acel loc care ne leagă cel mai intens cu mama Terra, ce stă concret și simbolic pentru polaritate, pentru lumea feminină a contrariilor.

Lumea dualității este, ca pol opus al unității paradisiace lăcașul mortalității și al tuturor suferințelor.

Călcâiul ca zonă de legătură cu polaritatea la Eva, Achile și restul omenirii este astfel poartă de intrare pentru toate nedreptățile posibile. Nefericirea ca expresie a polarității și pol opus al fericirii unității *irupe* aici deosebit de frecvent în viață.

Tendonul lui Achile, care începe din acest loc special, este tendonul nostru cel mai masiv și puternic, și, pentru ca el să se rupă, arcul trebuie întins extrem de mult. În situații corespunzătoare un om nu-și mai apreciază posibilitățile și își întinde prea mult tendonul până și-l rupe. El se rupe literalmente în bucăți. Întrebarea evidentă ar fi: Pentru ce? A munci *pe rupte* înseamnă a risca totul și la nevoie prea mult pentru a-ți îndeplini sarcina. Asta-i situația care aduce în joc punctul slab al omului. Prin ruperea tendonului respectivii sunt readuși brutal pe tărâmul realității. Călcâiul lui Achile care nu mai poate fi ridicat arată clar că acel în cauză este un simplu om și în orice caz nu este adecvat în polaritate pentru acțiuni supraomenești. Hybrisul de a-și aroga puteri supraomenești este un păcat, în Antichitate chiar singurul. La căderea în păcat el devine clar când șarpele o ispitește pe Eva să ia din pomul cunoașterii binelui și răului, pentru a deveni asemenea lui Dumnezeu. Atare cunoaștere îi este rezervată Domnului, și când Eva se face vinovată de aroganță, el îi vâră polaritatea gât, spunând șarpelui: „Dușmănie voi pune între tine și femeie, între semințiа ta și semințiа ei; ... tu îi vei împunge călcâiul."[88]

La rănirile sportive ale tendonului lui Achile, această legătură devine clară la un nivel banal. Este de fiecare dată vorba despre performanțe orgolioase, care supra-

88 Facerea, 3, 15. (*N. t.*)

solicită corpul și îi încordează și întind prea mult tendonul său cel mai puternic. Dacă tendonul lui Achile cedează, el arată că recordul vizat se află dincolo de posibilitatea de a fi atins, fiind inaccesibil. Este cunoscut faptul că întotdeauna cel mai inteligent este cel care cedează. Corpul trebuie să joace adesea acest rol ingrat față de rațiunea orgolioasă, care *își bagă în cap* multe lucruri nerealiste. Asta devenise deosebit de pregnant la unii atleți în perioada dinaintea controalelor de doping. Pachetele de mușchi înnobilate hormonal dezvoltau forțe care făceau ca tendoanele încordate prea mult, extrem de suprasolicitate, să se rupă pe rând. Dacă siguranțele se ard în conștiință, fără ca cei în cauză să-și dea seama de asta, este rolul corpului să stopeze drumul nechibzuit al orgoliului.

Astfel, este timpul pentru o pauză de gândire, și chiar și celui neexersat în această privință îi rămâne drept cea mai bună posibilitate de mișcare cea cogitativă. În loc de a se agita fizic până la epuizare și a realiza incredibilul, a venit deodată timpul să lase gândurile să zburde care-ncotro. Organismul dă clar a înțelege cât de necesară este o întrerupere. Legătura actelor emoționale de forță cu structura internă, simbolizată în oase, este prea slabă. Cei vizați se află pe un drum care nu li se potrivește cu adevărat. Asta trebuie să înceteze, spune corpul, și se îngrijește imediat de primul ajutor, oprind brusc proiectele ambițioase întreprinse. El nu mai vrea să aibă nimic *a face* cu astfel de salturi și rupe legătura. Fie sunt forța și elementul de mișcare prea puternice pentru această frânghie, fie este frânghia prea slabă pentru atâta forță.

Lecția de învățat arată că trebuie inversat conceptul de până acum: a da liniște fizică și a face în schimb un

efort psihic de a aprecia cum stau lucrurile și încotro e țelul. Niște obiective prea înalte solicită niște eforturi supraomenești, și atunci se poate întâmpla ca anumite lucruri, ca de pildă niște legături importante, să se facă bucăți. Trebuie recunoscut care sunt legăturile care trag spre nenorocire, necesitând să fie abandonate. Unele dintre legături au devenit în mod evident prea de nedezlegat și ar trebui tăiate. Dacă ne legăm prea tare de țeluri ambițioase, care se află prea departe de propriile posibilități, legătura cu lumea polară se rupe. Altminteri, am pierde pământul de sub picioare și am ajunge în pericol de a rămâne în aer. Este ruptura prin propriul trup care ne aduce înapoi pe solul realității.

Întrebări

1. Unde îmi supraapreciez posibilitățile? Pentru ce mă frâng?
2. Unde m-am lăsat prins și acaparat de visuri prea înalte?
3. Ce legături obligatorii trebuie tăiate în viața mea?
4. Unde trebuie să mă desprind, unde să revin la sol?
5. Unde îmi devine ambiția o capcană?
6. Ce fac când se rup toate legăturile?

XIV

Labele picioarelor

Partea cea mai depărtată de cap, bolta piciorului, este și cea mai omenească din corpul nostru. În timp ce împărtășim cu alte făpturi toate celelalte structuri și organe, inclusiv creierul, bolta piciorului nostru este garantul unic al verticalității noastre — și capătă în schimb prea puțină atenție și recunoaștere. Felul cum ne *purtăm* cu labele picioarelor noastre ne trădează stilul de viață. De unde avuseserăm în perioada cea mai îndelungată a istoriei evoluției noastre contact epidermic direct cu pământul, îl evităm de câteva secole încoace. Mersul desculț mai joacă în evoluția individuală filogenetică un rol scurt doar la începuturi. Tendința ulterioară de a purta pantofi cu toc arată intenția inconștientă de a ne distanța cât de mult posibil de mama Terra. Purtând pantofi cu toc înalt, femeile iau asupra lor câte ceva pentru a-și îndepărta călcâiul lui Achile de zona de pericole (a șarpelui). În plus, distanța de sol dă o senzație de eleganță, pierderea *so*lidității este asumată în schimb.

Forțarea picioarelor în niște pantofi extrem de strâmți mergând până la obiceiul vechi chinezesc (rău) de a îm-

piedica prin bandaje tari labele picioarelor să crească aruncă o lumină semnificativă asupra martiriului „rădăcinilor" noastre. Până în ziua de azi domnește această preferință pentru piciorul mic, așa că nu rareori se poartă pantofi prea mici, forțându-se piciorul să intre în ei. Mutilarea intenționată a rădăcinilor în China veche și la noi contrastează cu predilecția de a trăi cu plăcere *pe picior mare* la figurat. În spatele acestei expresii zace experiența că rădăcinile puternice sunt baza unei vieți de succes. Cu niște rădăcini bine dezvoltate ne putem permite câte ceva. Dacă le închidem în schimb în închisori prea strâmte, trebuie să plătim pentru asta pe un plan mai înalt.

După legea „cum e sus, așa și jos" pe tălpi mai este oglindit o dată întreg corpul sub formă de zone reflexogene, zonele capului fiind situate în aria degetelor de la picioare. Este de presupus că torturarea părții anterioare a labei piciorului în pantofi prea strâmți își are corespondentul în creșterea rapidă a durerilor de cap. În așa-numitele culturi primitive, în care oamenii se deplasează numai desculți, durerile de cap sunt la fel de necunoscute ca și obiceiul de a-și sparge capul (cu o problemă) sau de a trece cu el și prin zid.

Capacitatea de a ne baza pe ceva, de a prinde rădăcini în viață și de a sta pe propriile picioare arată cât depindem de rădăcinile noastre și cât este de nechibzuit să le desconsiderăm. *Sta*rea, *sta*tornicia și *sta*bilitatea pornesc de la ele și ne permit a *rezista* în viață. În această privință este semnificativ că, după Herman Weidelener, suntem o societate bolnavă de picioare care riscă să-și piardă pământul de sub picioare, căci nu se mai preocupă decât de cap. Fiecare afirmație se *întemeiază* aici pe o

argumentare, iar raţiunea şi înţelegerea lumii se bazează incontestabil pe contactul cu solul.

Piciorul sănătos al unei personalităţi stabile este alcătuit dintr-o boltă dublă cu două punţi şi trei puncte de atingere cu pământul. Bolta anterioară mai mică se bazează în două puncte pe înălţimea degetului mic şi mare, cea mare în plus pe călcâi. Piciorul nostru este deci un trepied şi este caracterizat prin stabilitate şi elasticitate. E drept că nu mai sunt mulţi oameni moderni care să aibă acest contact echilibrat ideal cu solul. Poziţia celor mai mulţi este mai clătinată, întrucât ei nu se mai lasă decât pe un punct de sprijin sau două, în loc de trei. Cine stă cu ambele picioare pe pământ şi îl atinge pe acesta de fiecare dată în trei puncte se poate baza pe o temelie sigură şi un simţ *fundamentat* al realităţii. Cine alunecă în schimb pe o suprafaţă lată mai mult pe pământ pluteşte adesea şi pe deasupra faptelor, străin de realitate. Viaţa sa este întru câtva lipsită de *sta*bilitate şi se bizuie, respectiv alunecă pe nişte picioare slabe.

Apăsarea exagerată în timp ce se calcă a bolţii mici a piciorului (**picior rotund anterior**) îi ia punţii anterioare un pilon de sprijin şi reduce contactul cu solul la două puncte. Dacă şi bolta longitudinală este apăsată cu putere se vorbeşte despre **picior plat** (platfus). Arcuirea şi punctele de sprijin diferenţiate se pierd. Pe suprafaţa lată de reazem respectivii se deplasează alunecând aproape ca nişte patinatori, fără a-şi găsi stabilitatea sau echilibrul. Adesea acest lucru se oglindeşte într-o viaţă fără statornicie, căreia îi lipseşte înrădăcinarea. Punctul de sprijin lat, superficial, nişel neîndemânatic nu este ferm, ci poate fi deplasat liber. Pe baza acestui stil de viaţă ne*fundamentat* şi adesea insondabil nu le place să se stabilească.

Oamenii cu **picioarele grele**, care sunt de-a dreptul lipiți de pământ, sunt opuși „patinatorilor". Ei accentuează exagerat siguranța poziției lor și de-abia de-și ridică picioarele și în timpul mersului. Mersul târșâit trapase deja la picioarele grase, dar fără tonus. Și la figurat posesorii lor de-abia de-și ridică picioarele, neavansând astfel prea mult prin tărâmul înalt al lumii ideilor, unde creativitatea și spontaneitatea sunt la ele acasă. Sunt în schimb oameni de bază și statornici, „cu scaun la cap" și „cu picioarele pe pământ". Nu li se poate întâmpla cu ușurință ceva și puține îi pot da peste cap. Dacă cei cu picior plat dau dovadă de *instabil*itate, la cei greoi totul este *reținut*. Legătura cu pământul o ia înaintea mobilității. Dar dacă picioarele devin grele ca plumbul, își trag posesorii în jos și împiedică orice călătorie în alte dimensiuni. O viață care este limitată doar la *tărâmul* faptelor poate să devină destul de anostă.

Cu totul altfel este în cazul prințeselor (prinților) care mai mult plutesc pe vârfuri prin lume și mai cu seamă prin lumea visurilor, decât să se plaseze bine în realitatea de pe pământ. Trec prin viață dansând în cel mai bun stil de balet. **Mersul pe vârfuri** este varianta naturală a pantofilor cu toc înalt și arată cât de puțin dau posesorii lor pe contactul cu solul sau chiar pe *stat*ornicie. Nu prind nicăieri rădăcini, căci acestea nu ar face decât să perturbe viața lor (de artist) ce se trăiește ușor. În locul simțului realității ei cultivă fantezii. Din cele două laturi ale lumii polare s-au decis pentru înălțime, adâncimea o lasă în seama celor cu picioarele grele. În loc de rădăcini au visuri ce zboară spre înălțimi, avânt creator și un elan considerabil, fantezie în exces și nici un sprijin. Ei pot fi răsturnați și mai greu decât cei cu picioarele grele, căci

în lumea de basm a făpturilor plutitoare nimic nu este ferm şi totul se află într-un continuu flux. Dar şi uşurinţa unor astfel de făpturi în nori îşi are latura de umbră în neglijarea care adesea merge prea departe a existenţei materiale.

La polul opus sunt plasaţi cei cu labele **picioarelor** ca nişte **gheare**, cu care posesorii lor se prind ferm de suprafaţa pământului. Degetele arcuite ca nişte gheare caută sprijin cu încordare. Astfel de picioare vorbesc despre o existenţă ameninţată, o dorinţă puternică de a găsi un reazem şi de a nu se da la o parte. Nu numai degetele, ci şi muşchii gambei şi coapsei sunt deseori încordaţi cronic şi trădează o atitudine similară faţă de viaţă. **Picioarele agitate** dezvăluie în schimb tendinţa de tot a merge şi de multe ori de a fugi (de ceva). Posesorii lor sunt tot timpul pe fugă şi ascund foarte des îndărătul dorinţei de mişcare şi interesului şi tendinţe de evadare.

Într-o direcţie asemănătoare ne trimite poziţia extremă a spatelui, care ţine de un mers accentuat pe călcâie. **Statul pe călcâie** indică retragerea în faţa vieţii şi asigură împotriva loviturilor din spate şi în ceafă. În schimb, reprezentanţii acestei poziţii pot fi răsturnaţi cu atât mai uşor din faţă. În ciuda asigurării lor temătoare, *înclină* să se prăbuşească. Chiar şi un uşor vânt din faţă îi dărâmă de pe picioare.

1. Articulaţia tibio-tarsiană

Cine-şi luxează articulaţia tibio-tarsiană nu mai poate să facă salturi mari, aşa cum i s-a întâmplat lui

Hefaistos, fierarul zeilor. El și-a rupt amândouă articulațiile, când mama lui l-a aruncat din cer jos pe pământ, și a rămas de atunci schilod. Într-un mod asemănător îi se întâmplă celor care fac sărituri prea mari și aterizează prea dur pe solul realității. Cerința este clară: să rămână pe podea și să urce încetișor și constant treaptă cu treaptă. Salturile mari sunt tăiate de destin. Schilodirea este pentru oamenii care au fost mereu puși pe salturi, o terapie dură. Dacă învață, înaintând anevoie prin mocirla vieții, să-și croiască drumul, butucul de ghips de la picior parcă este un lanț. El poate deveni însă și ancora care îi ține la pământ și îi împiedică să sară fizic și să iasă din rând. Tocmai corpul ținut fix pe pământ poate să devină baza ideală pentru salturi spirituale în aer și zboruri la înălțime.

Articulația tibio-tarsiană direct peste bolta piciorului este *proveniența* ridicării noastre pe verticală, dar și a posibilității de a ne revolta. Saltul pe planul zeilor poate rezulta doar de aici. Dar aici se răzbună și pașii greșiți. La entorsă ne întoarcem în noi înșine, dacă ne rupem un picior ne frângem în noi, la scrântirea piciorului parcă ne scrântim, dacă pășim pe de lături zăcem în lături.

Lecția de învățat reiese din evenimentul accidentului: cei vizați trebuie să-și admită că au ajuns pe de lături, că în salturile lor aterizează prea dur, că sunt frânți după zborurile lor la înălțime și îi frânge realitatea, respectiv contactul dintre lumea ideatică și realitate este nearmonios și merge pe căi periculoase. Ei sunt solicitați să-i ia corpului lor confruntarea dură cu realitatea, să-și asigure mai bine călătoriile și să-și amortizeze aterizările, să-și verifice drumurile neclare și îndrăznețe în gând, înainte de a le executa în materialitate. Rărurile cu care se aleg

îi forțează la liniște și îi iau de pe picioarele lor. Corpul trebuie cruțat și urmează a se miza mai mult în această liniște exterioară pe mobilitate interioară și salturi spirituale. Hefaistos cel olog devine, împiedicat să înainteze fizic, inventatorul creator și cucerește astfel în cer locul ce-i fusese contestat mai înainte.

Întrebări

1. Ce rol joacă în viața mea înaintarea pe sărite?
2. Tind spre zboruri la înălțime prost asigurate în realitate? Ignor deseori la pornire necesitatea de a ateriza? Cum este relația mea cu visul și realitatea?
3. Trec cu vederea necesitatea mea de liniște în încercările mele de a-mi dobândi locul prin luptă?
4. Unde stau strâmb, unde pe de lături? Unde se semnalează în viața mea o scrânteală, unde are viața mea nevoie de o întrerupere?
5. Unde tind spre pași greșiți pe plan fizic, în loc de a proba căi noi pe plan spiritual?
6. Unde mă revolt împotriva destinului meu? Unde face revolta parte din destinul meu?

2. Bătăturile

„Ochii"[oo] de jos oferă o cu totul altă perspectivă decât cei de sus. Derivate de la ochii sub formă de nasture ai găinilor, aceste zone cronice de apăsare arată foarte exact „unde-i buba".

[hh] În germană, Hühnerauge, *bătătură*, înseamnă literal *ochiul găinii*. (*N. t.*)

În acest context, raportul dintre sus și jos, așa cum îl dezvăluie zonele reflexogene, este deosebit de semnificativ. Bătăturile care apar mai cu seamă în porțiunea degetelor de la picioare semnalizează astfel că anumite porțiuni ale capului au ajuns sub presiune. Dacă cineva stă mereu pe degetele noastre, asta se manifestă pe termen lung prin zone dureroase de apăsare pe laba piciorului, chiar dacă piedicile astfel apărute sunt în esență de natură socială. Se poate întâmpla și să ne călcăm singuri pe bătătură, împiedicându-ne atunci propriile progrese. Acesta este, de pildă, cazul cu siguranță dacă purtăm în mod conștient pantofi prea strâmți. În această situație permitem, respectiv permit mai cu seamă femeile, unui ideal de gust să stânjenească progresul concret.

Din punct de vedere anatomic, bătăturile sunt formate din depuneri excesive de strat cornos ca protecție împotriva presiunii exercitate din afară. Sunt o încercare de a cuirasa puncte slabe. Că aceste „cuirase" devin ele însele cu timpul punctul de plecare al unor dureri este o experiență tipică. Cine vrea să-și cruțe totul ajunge tocmai în pericol de a suferi totul. Se pune deci problema, în loc de a se izola fizic, de a reflecta mai mult la măsuri psihice și spirituale de autoprotecție. Ceea ce ne apasă trebuie confruntat, iar apoi trebuie luate măsuri corespunzătoare de soluționare. Am putea renunța, de pildă, la poziția care produce atâta contrapresiune sau ea ar putea fi asigurată prin argumente mai bine întemeiate.

Întrebări

1. Cine mă calcă pe bătătură? Mă calc poate singur?
2. Unde insist asupra unor poziții, cu toate că s-a atins pragul durerii și îmi calcă deja cineva pe picioare?

3. În ce măsură a devenit frica mea, respectiv politica mea de siguranţă, dureroasă şi îmi împiedică înaintarea?

4. Ce zone de presiune ar trebui să elimin din viaţa mea?

5. Unde mă lovesc dureros de limite?

3. Micoza piciorului

Ciupercile din regnul vegetal trăiesc mai cu seamă din material organic mort, dar ele colonizează şi părţi muribunde ale unor plante încă vii. Ele sunt de-a dreptul paraziţi, gustând din plin din viaţa străină şi nedând nimic în schimb. Această faimă rea le-a adus pe lista produselor alimentare interzise a unor grupări spirituale. În regnul animal şi în lumea oamenilor ciupercile colonizează, ce-i drept, structuri vii, acestea sunt însă deja slăbite şi se află pe drumul degenerativ în direcţia pieirii. Ciupercile pot năvăli practic oriunde ţesuturile renunţă la lupta pentru viaţă şi sunt un fel de vestitori ai morţii. Toate microorganismele care ne bântuie au nevoie în acest sens de condiţii corespunzătoare, cu o forţă de apărare redusă. Abia când organismul îşi extrage energia dintr-o structură, ştergând în conştiinţă tematica reprezentată de ea, aceasta ajunge în situaţia de a fi luată cu asalt pentru nişte cuceritori corespunzători. În timp ce virusurile caută, de obicei acut, decizia, bacteriile mizează pe procedee acute şi tiptile, dar ele cunosc şi convieţuirea simbiotică paşnică, de exemplu bacteriile intestinale. Ciupercile tind, în afară de cazul prăbuşirii totale a apărării organismului, spre atacuri produse lent, în ca-

re-şi cuceresc teritoriul pas cu pas, fără a-şi ameninţa gazda în mod serios. Ele nu aduc moartea, o vestesc însă (zonei de răspândire).

Micoza piciorului este un parazit în sine inofensiv, care nu doare, nu incapacitează mai deloc şi totuşi aduce mulţi oameni de-a dreptul la disperare. Tocmai „gheare-le" noastre sunt colonizate de făpturile străine şi acestea arată ce puţin respect au faţă de armele noastre. O compara-ţie din macrocosmos ne clarifică dilema. Este ca şi cum o bandă de hoţi, inofensivă din punctul de vedere al înarmării ei, ar năvăli într-un teritoriu şi acolo ar ocupa tocmai cazărmile. Ducând o viaţă de paraziţi şi oferind în exterior o imagine extrem de dezagreabilă, pun stăpânire pe sistemele militare şi le gospodăresc încet dar constant prost, aşa încât acestea decad şi nici un duşman nu mai manifestă nici un fel de respect în faţa lor.

Faptul că ciupercile se încumetă să năpădească numai regiuni care se află în ultimele faze aruncă o lumină semnificativă asupra situaţiei respectivelor unghii: trebuie să fie în preajma morţii sau într-un grad înalt avitale, pentru a le oferi paraziţilor mediu de cultură. O dată ce ciupercile au prins rădăcini, se disting printr-o îndărătnicie extremă şi refuză să se retragă chiar şi în faţa intervenţiei unor piese de artilerie grea, precum antimicoticele chimice. În schimb, retragerea tactică este mai uşor de realizat. Însă de îndată ce ofensiva proprie cedează, cei care tulbură liniştea celorlalţi se anunţă din nou, tulbură din nou liniştea sufletească şi arată astfel totodată cât de sensibil este cel vizat. Ciupercile se hrănesc din unghii, devorându-le cu tot calmul, bucată cu bucată. Acest mod tiptil agresiv, căruia omul îi stă neputincios la discreţie, ne scoate real-

mente din sărite. Un rol tangențial joacă aici și faptul că astfel de arme găunoase sunt departe de a fi o podoabă. Strălucirea și netezimea pier rapid. Se ajunge la o urâtă situație indecisă între unghii și paraziți, în care adversarii nu se pot învinge unul pe celălalt. Ceea ce ultimii mănâncă bucată cu bucată înlocuiesc cei dintâi bucată cu bucată. Astfel, unghia în jurul căreia se dă lupta devine tot mai groasă și mai lipsită de netezime, amintind de un tăiș lovit de nenumărate ori și tot mereu reparat, plin de crestături. Dacă ciupercile exagerează și unghia cade sau este smulsă de un posesor disperat, povestea nu se sfârșește. Atât timp cât situația de bază dăinuie, revine și provocarea proliferantă, respingătoare.

În cele din urmă, joacă un rol și aspectul necurățeniei. În multe religii picioarele sunt spălate simbolic și reprezintă, astfel curățate, o relație curată cu propriul sine, cu originea și cu trecutul. Micoza piciorului demonstrează cum contactul cu mama Terra și deci cu lumea în genere nu este unul pur. În poziția clasică de meditație lotus, tălpile sunt ținute în sus ca simbol al orientării desăvârșite spre lumea spirituală. Într-o atare situație, ciupercile sau verucile de pe tălpi sunt la fel de dezagreabile pe cât sunt de oneste.

Sarcina sună astfel: scădeți înarmarea, reduceți apărarea. Asta ar trebui să se petreacă însă în conștiință. Dacă trupul este despovărat în mod corespunzător dinspre latura spirituală și psihică, el își poate reface armele rănite și poate recuceri teritoriul pierdut. Un conflict cronic și cufundat în uitare în jurul propriei capacități de apărare vrea să revină în conștiință și să fie dus până la capăt. Ca la toate infecțiile care se asociază cu inva-

zia unor trupe străine, apărarea spirituală și psihică este prea mare, iar astfel cea fizică este slăbită. Principiul agresiunii ofensive vrea să fie trăit mai conștient, iar în cazul infecțiilor micotice mai cu seamă cel al încălcării blânde și mai puțin acute. Ca toți agenții patogeni, și ciupercile ne cer să ne apărăm. Cele de la picior ne îmboldesc mai cu seamă să ne preocupăm de armele și instrumentele noastre și să le facem să crească din nou. Imagistic asta se ilustrează în unghiile îngroșate grosolan. Grija trebuie să fie acordată mai ales apărării propriilor granițe. Cine se necăjește din cauza paraziților și a profitorilor are o problemă cu această temă și a refulat el însuși niște trăsături corespunzătoare. Acestea trebuie regăsite și conștientizate. Lecția de învățat se numește a se zori spre a-și face loc în viață și, la nevoie, a se prinde cu ghearele, ca și a rămâne viu până la limitele sale.

Întrebări

1. Unde zace un conflict nemărturisit al autoapărării, conflict ce mocnește în inconștient?

2. Unde omit să-mi arăt ghearele spirituale și să-mi înfig ghearele, cramponându-mă? Ce tărâm-limită fizic las să ajungă în paraginã și să piară?

3. Dacă mi-e rușine cu ghearele mele fizice, găunoase, în ce măsură mă jenez de cele spirituale?

4. Cum de vitalitatea ghearelor este la ultimele ei suflări?

5. Cine îmi parazitează viața? Unde parazitez eu?

4. Verucile (negii) și talpa piciorului

Verucile nu constituie, ca și micozele, o amenințare fizică. Dar psihic ele pot fi extrem de amenințătoare. Sunt foarte supărătoare pe laba piciorului și mai cu seamă pe talpă. Dar amenințarea esențială decurge din originea lor misterioasă. Așa cum șerpii sau păianjenii nu constituie un pericol vital pe latitudinile noastre și totuși sunt considerați de mulți ca extrem de amenințători din cauza respectivei lor simbolistici, spaima legată de veruci rezidă în încărcătura lor simbolică. Negul gros, respingător, eventual și cu fire de păr în el este un simbol tipic al vrăjitoarei rele din poveste, o diformitate a infernului, respectiv a forțelor sumbre. Chiar și pe oamenii cei mai raționali i-ar scoate din minți un astfel de neg, dacă s-ar plasa pe nasul lor. Deși nu este amenințător, chiar și cel mai rezonabil om din zilele noastre simte că, pe un plan mai adânc, tot are un renume rău și este interpretat rău, întrucât în lumea modelelor arhetipale el indică răul. Nici nu putem invoca faptul că el se plasează pe cineva venind din afară, căci este mult prea clar că se înghesuie să iasă din propriul interior ca o excrescență dezagreabilă. Oricine are de-a face cu negi dezleagă aceste asocieri obscure prin intermediul porcului cu negi, al broaștei râioase și ajungând până la vrăjitoarea cea rea.

Diferite forme de terapie ne dau lămuriri suplimentare legate de semnificația și interpretarea negilor. Încercările medicinei tradiționale, care folosesc forța brutală, de la cauterizare până la tăiere, se caracterizează prin rate mari de insuccese. Cu toate că a fost tăiat complet și fără urme, negul apare adesea în același loc, cu același mesaj din tărâmul întunecat al umbrelor. Meto-

dele medicinei populare sunt mai variate și dau rezultate mai bune. Ele se aseamănă toate prin elementul lor magic. Negii sunt făcuți cu ceva succes să dispară noaptea pe lună plină, prin vrăji sau rugăciuni, li se adresează cele mai diferite formule magice, sunt făcuți să piară prin acoperirea cu mâna sau alte mici ritualuri vrăjitorești. Copiii care au deja un raport cu calitatea magică a banului acceptă uneori să le fie cumpărați pentru o sumă adecvată.

Negii ne confruntă cu propriile aspecte întunecate, motiv pentru care ei și *răspund* atât de bine la tratamente oculte[52] corespunzătoare. Dacă și alte tablouri de boală răspund la vorbele și tratamentele ce li se *adresează*, asta arată cât de magică era în mare medicina veche. Dacă ne întrebăm de ce deranjează negii sau de la ce ne împiedică, primim niște indicii temeinice legate de însemnătatea individuală. De cele mai multe ori ei stânjenesc un aspect fără cusur, și acest cusur este ceea ce, scris pe chip, deranjează considerabil. La verucile din talpă mai trebuie întrebat suplimentar în ce măsură tropăim în mod inconștient pe ocult fără să-l recunoaștem în importanța sa, cu toate că se face remarcat la fiecare pas. În definitiv, stăm pe ele, că o manifestăm sau nu. Soluția constă în conștientizare. Recunoașterea, asociată cu ritualurile magice, a laturii de umbră este de aceea superioară metodelor luptătoare. Principiul homeopatiei, care tratează sumbrul misterios cu metode misterios de sumbre, are un succes mai mare și în special mai durabil decât lupta alopată împotriva mesajului din propria adâncime.

---

[52] Ocult = întunecat, ascuns.

Întrebări

1. În ce măsură mă deranjează sau mă stinghereşte negul? Nu pot să merg şi să stau fără dureri? Sau el mă desfigurează, respectiv figurează ceva din mine ce nu vreau să văd şi ce mai ales ceilalţi nu trebuie să vadă?

2. Ce am ascuns deoparte când mi-a ieşit negul?

3. Ce rol joacă pentru mine confruntarea cu laturile sumbre ale vieţii mele?

4. Sunt conştient de latura ocultă a existenţei mele?

Probleme de vârstă

1. Îmbătrânirea în epoca noastră

Într-o vreme care divinizează tineretul, vârsta şi procesul îmbătrânirii trebuie să fie problematice. Alfred Ziegler spune în această privinţă: „Cu cât o epocă este mai orbită de Hebe, zeiţa plină de culoare a tinereţii, cu atât cenuşiul bătrâneţii potrivnic vieţii trebuie să devină o epidemie. Hebe aduce pe lume popoare de moşnegi."[53] El porneşte de la faptul că epidemia de îmbătrânire este umbra legitimă a societăţii noastre obsedate de tinereţe, aşa cum „dragostea desfrânată a Renaşterii pentru lume" a produs sifilisul, iar „puritatea şi strălucirea de aur a cavoului medieval de credinţă a clocit moartea neagră". Fiecare epocă are în tablourile ei patologice un fel de corectiv, care îi echilibrează lipsa de echilibru. În medicină domneşte de secole divergenţa dacă îmbătrânirea trebuie

[53] Alfred Ziegler, *Bilder einer Schattenmedizin*, Zürich, 1987.

clasificată printre evenimentele fiziologice normale sau trebuie tratată ca fenomen de boală. Georg Groddeck a remarcat în acest sens: „La fenomenele de îmbătrânire nu sunt uzate organele, ci organul este încărcat cu gânduri; dacă cineva are 70 de ani, atunci organele sunt pur și simplu încărcate timp de 70 de ani."[54] Afluxul de pilule colorate cu care trebuie preîntâmpinată în ziua de azi vârsta cenușie, arată pe de altă parte, că medicina modernă concepe fenomenele îmbătrânirii ca semne de boală demne de a fi combătute. Cei mai mulți oameni vor azi, ce-i drept, să *ajungă* cât se poate de bătrâni, dar nimeni nu vrea să *fie* bătrân. Dilema noastră se ilustrează pornind de la acest paradox. Tocmai pentru că ea desconsideră atât de mult bătrânețea și apreciază atât de mult tinerețea, societatea îmbătrânește văzând cu ochii. Încercăm tot posibilul ca să rămânem tineri, și astfel îmbătrânim tot mai mult. În cele din urmă, la orice cult al tinereții suntem orientați spre bătrânețe, măcar pentru că mizăm pe progres și că acesta se află, conform definiției, în viitor. Raportat la viața omenească, progresul tinde spre bătrânețe și moarte. Ne costă ceva efort să dăm la o parte ideea că toate strădaniile noastre, care sunt orientate fără excepție spre viitor, lucrează deci fără excepție în direcția bătrâneții și morții și astfel obțin exact contrariul visului nostru despre tinerețea veșnică și viața eternă.

Izvoarele tinereții din vremurile trecute ne pot părea ridicole, totuși ele nu sunt prea îndepărtate de încercările noastre funcționale de a păcăli bătrânețea și de a izgoni moartea din câmpul nostru vizual. O întreagă industrie trăiește din afacerea cu frica față de aceste două teme de

54 Georg Groddeck, *Werke*, vol. I, p. 64.

groază. Pilulele colorate menționate, care trebuie să sprijine vasele slăbite și rigidizate de vârstă sau să ajute în alt fel irigarea defectuoasă, sunt sursa de venit cea mai rentabilă a industriei farmaceutice, cu toate că de obicei nu folosesc, în mod dovedibil, la nimic. Ceea ce nu mai putem ridica la figurat supunem peste tot în *chip* concret la *lifting*, de la față până la gât, piept, burtă și șezut. Încercările grijulii de a ne hrăni cu celule proaspete de la animale nenăscute ne amintesc de obiceiul medieval (prost) al domnitorilor de a-și anima cu ajutorul unor fete proaspete sângele obosit. Dictatorul român Ceaușescu a încercat încă în zilele noastre să-și întinerească viața ce i se vestejea prin transfuzii cu sângele unor nou-născuți. Mai moderne, dar nu mai puțin ciudate sunt tentativele de a atinge cu ajutorul unor afirmații[55] nemurirea fizică. Izvoarele tinereții din toate timpurile par, privite mai îndeaproape, naive. Îmboldite de speranțe iluzorii, ele găsesc pe termen scurt o grămadă de adepți, care au fost dezamăgiți în toate timpurile. Fie chirurgii plasticieni „înlătură" ridurile, că făpturi naive își ung fața cu creme age-control[56], fie că părul grizonant este acoperit cu vopsea și petele de bătrânețe sunt mascate cu fond de ten, este mereu vorba despre același joc naiv împotriva timpului, care nu cunoaște decât un învingător, moartea, și, ca vestitor al ei, bătrânețea.

Cu cât bătrânețea câștigă mai mult teren în viața individuală și în societate, cu atât tindem să ne crampo-

---

55 Afirmații sunt maximele adepților *gândirii pozitive*, cu ajutorul cărora pornesc lupta împotriva a tot felul de lucruri negative (ca, de exemplu, tablourile de boală).

56 Fiind un termen englezesc pentru *creme ce controlează vârsta*, această noțiune stă demn alături de altele venerabile, precum *asigurare de viață*, cu ajutorul căreia încă nici o viață nu a fost făcută mai sigură.

năm mai tare de idealurile tinerești. Reclamele, moda, filmul și televiziunea prezintă un șarm de o prospețime tinerească și oameni de un dinamism activ în floarea vârstei lor tinere. Ele împing prima jumătate a vieții atât de mult în prim-plan, încât pentru cea de-a doua nu mai rămâne nimic și, dacă e să fim oneşti, nici nu vrem să auzim de ea sau s-o vedem. Nutrim mai degrabă speranțe deșarte de a nu ajunge niciodată noi înșine în contact cu ea. Și totuși, o dată cu prima noastră suflare nimic nu este atât de sigur precum faptul că va veni și ultima. Sunt necesare artificii considerabile de refulare pentru a trece atât de consecvent cu vederea această realitate și ritmica naturală a vieții. Reușim asta numai printr-un joc de-a baba-oarba colectiv, organizat, care pătrunde până în toate straturile sociale. Suntem atât de mândri de speranța crescută a vieții și ignorăm încrâncenați că astfel a crescut mai cu seamă speranța bătrâneții. Dacă medicina vrea să ne elibereze de suspiciunea că am devenit o adevărată societate a cancerului, ea argumentează că asta este din cauza speranței înalte de viață. Abia astfel atingem o vârstă în care cancerul apare frecvent. Argumentul se poate transpune desigur asupra multor tablouri patologice cronice, de la reumatism la diabetul provocat de vârstă. Încercări de a prelungi artificial viața, de exemplu la secțiile de terapie intensivă, prelungesc adesea numai suferința. În această privință medicina alopată este aproape o medicină a umbrei, o dată ce abia ea ajută imperiul întunecat al umbrelor și fantomelor să-și obțină dreptul. Secțiile de terapie intensivă sunt locurile fantomatice propriu-zise ale acestei lumi, locuri în care bântuie făpturi între viață și moarte, care nu sunt cu adevărat la ele acasă nici aici, nici dincolo. Cine poate să

aprecieze prin ce trece un suflet, în timp ce trupul său, zăcând în comă legat de un pat, nu poate să moară, iar el, sufletul, nu-şi poate urma uneori drumul timp de ani?

2. Războiul modern împotriva modelului vieţii

În nici o epocă nu a existat desigur o cultură care să ignore cu atâta succes acele faze ale dezvoltării care luminează procesul vieţii şi deci şi al bătrâneţii, transformând astfel crizele de maturizare în catastrofe. El începe la **naştere**, din care facem o dramă medicală unică. Tot mai multe naşteri sunt catalogate ca naşteri cu risc şi „rezolvate" cu ajutorul cezarienei. Asta nu înseamnă altceva decât că începutul vieţii devine tot mai riscant. Dacă ne gândim că orice început condensează deja dezvoltarea ulterioară pe un spaţiu foarte mic, acest fapt aruncă o lumină semnificativă asupra epocii noastre. Începutul tot mai problematic al vieţii îl întâmpinăm înarmaţi corespunzător din punct de vedere medical, dar trecem cu vederea că noi înşine am fost cei care am făcut totul atât de cumplit de complicat şi de periculos.

Un vlăstar relativ tânăr al ştiinţei medicale, ginecologia, a realizat câte ceva în această direcţie. A putut convinge femeile să nască de pildă într-una dintre poziţiile cele mai nefavorabile. Toate popoarele primitive tind în mod natural să producă presiunea necesară în poziţia ghemuit. Astfel, evită ruptura şi tăierea perineului. Poziţia culcat pe spate are, în afara avantajului de a-i oferi ginecologului un câmp de acţiune mai clar vizibil, doar dezavantaje. Cine nu-şi poate reprezenta asta ar trebui să încerce o dată să defecheze stând pe spate. Chiar şi pentru

treburi atât de simple lipsește aici orice presiune din cauza absenței contrapresiunii. Olandezii preferă, ce-i drept, aceeași poziție nefavorabilă la naștere, dar demonstrează și că unele lucruri ar merge și altfel. Circa 90 la sută dintre copii se nasc în Olanda acasă, fără aportul unui ginecolog. Numai pentru cazurile de urgență există în rezervă așa-numite „clinomobile" cu medici. *Natural* că rata morții infantile este în Olanda mai mică decât la noi, care preferăm să complicăm totul încă de la început.

În acest stil se merge mai departe la următorul mare pas de maturizare. Dacă o dată cu **pubertatea** ies la iveală pulsiuni care anunță că omul se maturizează, societatea cade de acord că nu s-a ajuns nici pe departe acolo, dacă chiar se ajunge vreodată acolo. Fără ritualurile necesare ne confruntăm neajutorați cu nevoile de creștere care se fac tot mai puternic simțite în mod natural. Dinspre partea adulților încercăm să le întâmpinăm atunci cu programe tot mereu noi de instruire, dinspre partea celor vizați, cu ritualuri de substitut pe cât de periculoase, pe atât de lipsite de succes. Dacă pubertatea nu apare și pe plan psihic, maturizarea per total este periclitată, iar următorul pas necesar al despinderii de casa părintească devine și mai problematic. În mod semnificativ am rezervat termenul de „Rabeneltern"[ii] pentru părinții răi, dar corbii își aruncă puii în mod inteligent din cuib, de îndată ce aceștia s-au maturizat, ca să-și ducă propria viață. Probabil că vom avea nevoie încă de mult timp și de multe studii științifice, ca să înțelegem înțelepciunea naturală a corbilor. Așa că nu trebuie să ne mire dacă societatea noastră devine tot mai bătrână și totuși tot mai puțin adultă. O armată de psi-

ii Rabeneltern, în germană, literal, *părinți corbi*, înseamnă la figurat *părinți denaturați*. (*N. t.*)

hoterapeuți trăiește din faptul că se joacă de-a pubertatea cu oameni care ar fi atins deja, conform vârstei, criza de la mijlocul vieții. Orice fază nedepășită a vieții furnizează baza pentru eșuarea următoarei. Și orice prelucrare ulterioară este mult mai grea deoarece mediul înconjurător care favorizează dezvoltarea constă de fiecare dată numai din timpul prevăzut în mod natural pentru asta.

După o naștere ratată și o pubertate nedepășită va eșua de multe ori și **criza de la mijlocul vieții**. Întrucât orice punct decisiv este împovărat în modelul de viață al oricărui om și cu tema înfricoșătoare a îmbătrânirii, el mai și eșuează apoi adesea când crizele premergătoare au fost depășite. În mandala, modelul originar al vieții, criza de la mijlocul vieții se înfățișează ca un punct de cotitură. Mandala este un simbol comun tuturor culturilor, care s-a mai păstrat la noi în ferestrele în rozete ale catedralelor gotice, în Răsărit servește multor forme ca bază a meditației și și-a lăsat urmele în fiecare cultură.

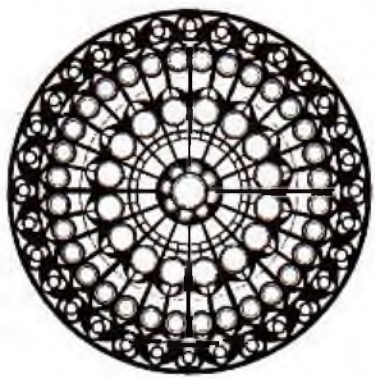

Rozeta alchimistului de la Notre-Dame de Paris[57]

[57] Vezi în acest sens R. Dahlke, *Mandalas der Welt*, München, 1985.

Ca arhetip al drumului de dezvoltare al omului, este legată strâns nu numai cu existența noastră, ci și cu cea a acestui univers. Orice atom este o mandala cu dansul său energetic în jurul propriului centru, nucleul atomic. Întrucât totul în această creație este alcătuit din atomi, totul este alcătuit și din mandale. Fiecare celulă este reprodusă după modelul originar al mandalei, o dată ce și aici totul se rotește în jurul nucleului celular din mijloc. Întrucât viața vegetală, animală și omenească este formată din celule, se bazează și la acest nivel pe mandala. Pământul nostru, de asemenea, este o mandala, căci se rotește mereu în jurul centrului său, în care acționează și gravitația. Chiar și sistemul solar corespunde unei mandale cu soarele în centru, în jurul căruia se învârtesc toate planetele. În fine, universul poartă, ca și spirala nebuloasă, caracteristica mandalei. Într-o lume din mandale, totul ascunde în sine această imagine primordială și, desigur, și omul. Viața noastră se dezvoltă în acest model, și niciodată nu poate ceva să părăsească în creație acest cadru universal.

Viața omenească începe cu conceperea în centrul mandalei. Punctul este definit în matematică fără extindere în spațiu și, prin urmare, imaginabil numai în mod ideal. Este un simbol pentru un plan care nu există în această lume, căci în lumea polară totul are extindere. Cu conceperea noi părăsim infinitul lipsit de dimensiune și aterizăm în trupul mamei, unde însă suntem încă destul de apropape de unitate. Copilul este una cu mama. Această unitate este părăsită acum pas cu pas pe drumul din mijlocul către periferia mandalei.

La naștere copilul este expulzat cu o mare presiune și forță în durerile facerii din țara paradisiacă de huzur a

aprovizionării de la sine înțelese. Legătura fizică cu mama și cu hrana este tăiată, copilului i se taie cordonul ombilical. O dată cu prima suflare, cavitatea mare a inimii lui, ventriculul, se separă prin peretele *despărțitor* al inimii în *două* jumătăți, cei doi plămâni se dezvoltă, iar respirația leagă în mod definitiv de polaritate cu polii săi inspirație și expirație. Până la ultima suflare, cu care părăsim din nou această lume polară, omul trebuie să respire neîntrerupt și să plătească tribut polarității. Și după acest pas afară din centru în direcția lume, care este adesea trăit cu *dis*perare și părăsit cu țipăt, copilul mai rămâne încă foarte aproape de mamă. La început este alăptat, până ce și asta se încheie, iar hrana este pusă tot mai mult în mâinile lui, și deci și răspunderea. După aceea copilul trebuie să stea pe propriile picioare, trebuie să se desprindă de poziția stabilă pe burtă în favoarea echilibrului periculos de labil pe două picioare. Și așa ar trebui să meargă în continuare, până ce stă și la figurat pe propriile picioare și se desprinde și de casă, tăindu-și la figurat cordonul ombilical. La un moment dat va arunca lumii primul său Nu, cu care se delimitează și cu care exclude părți din realitate. Cu fiecare Nu și fiecare pas se distanțează mai mult de centru și tinde în direcția periferiei mandalei.

În pubertate se termină apoi cu „copilul", și din el rezultă „femeia" sau „bărbatul". În culturile arhaice copilul trebuia să moară ritual, pentru ca adultul să se poată naște. El „murea" cu groază și în chinuri într-un ritual al pubertății adesea sângeros, și părinții lui țineau în mod corespunzător doliu. Numai din moartea definitivă a copilului se putea naște adultul. După aceea, exista un adult mai mult în trib, care lăsase orice element infantil mult îndărătul său, într-o altă lume.

După pubertate conştiinţa propriei jumătăţi de măsură, respectiv a imperfecţiunii lor este atât de mare, încât tinerii o pornesc în căutarea celeilalte jumătăţi, care le lipseşte. Poporul ştie că este vorba de *jumătatea mai bună*. Dacă s-a găsit, ea face într-adevăr această impresie la început. Cu timpul se arată însă că este totuşi mai degrabă propria latură de umbră cea care a fost căutată şi aleasă. Acum nu mai sunt mulţi cei care au curajul să admită că este vorba tot — şi abia acum realmente — de jumătatea mai bună, şi anume aceea care lipseşte pentru perfecţiune.

Conform spuselor biblice „[Umpleţi] pământul şi-l supuneţi!"[i], drumul merge mai departe afară din centru şi cândva, după ce s-a realizat mai mult sau mai puţin în lumea contrariilor, fiecare ajunge la maginea mandalei. Acum totul se întoarce, drumul nu mai duce mai departe în direcţia obişnuită, iar toate încercările de a-l parcurge totuşi în continuare eşuează şi trebuie să eşueze. Cât este de marcant acest punct de cotitură în viaţă se poate constata din faptul că şi medicina tradiţională, care nu este deloc conştientă de modelul subiacent, l-a găsit. La femeie climacteriul nu era greu de distins prin sfârşitul clar al ciclului menstrual şi transformările hormonale clare, dar nici la bărbat midlife-crisis nu a putut fi trecută cu vederea mult timp, mai cu seamă din cauză că aluneca în domenii tot mai nerezolvate. Problemele tipice de menopauză, de la bufeuri până la depresii, care abia ele au pus medicina pe urmele ei, nu sunt cunoscute de popoarele care trăiesc conştient în modelul mandalei. Motivul ar putea consta într-o ponderare diferită şi o acceptare fără rezerve a diferitelor faze ale vieţii.

---

i) Facerea, 1, 22. (*N. t.*)

Pentru popoarele arhaice perioada mijlocului vieții este adesea chiar un punct culminant, ceea ce își are încă ecoul în termenul nostru de climax. Desfășurarea fizică și deci exterioară de forță și putere se încheie în favoarea dezvoltării interioare. Trecerea de la dezvoltarea exterioară la cea interioară este prestabilită de model, drumul spre casă al sufletului se vestește. După o jumătate a vieții plină de *în*fășurări de tot felul și în jurul a tot felul, are loc acum una a *des*fășurării. Popoarele care și-au păstrat rădăcinile spirituale trăiesc în conștiința acestei șanse.

Ceea ce noi considerăm a fi un semn de îmbătrânire și de forță în declin le este lor binevenit, căci ele privesc cu alți ochi și țelul drumului spre casă, revenirea la unitate. Acolo unde pe noi ne amenință moartea ca sfârșit al lumii este pentru ele trecerea naturală spre o altă formă de existență. Prin urmare, nici această ultimă criză a vieții nu este pentru ele o problemă. Salută cu bucurie moartea, când aceasta își face apariția, uneori chiar o așteaptă și în orice caz nu văd nici un motiv să fugă de ea. Noi, în schimb, suntem mereu puși pe fugă în mod colectiv. Piese de teatru precum *Jedermann* sau *Der Brandner Kaspar im Himmel*[kk] stau mărturie pentru această cutezanță zadarnică. Chiar dacă moartea l-a ajuns din urmă pe un semen de-al nostru, noi tot mai încercăm să o ignorăm sau să o retușăm ca să o înlăturăm. Cum altfel putem interpreta tentativele de a deco-

[kk] Piesa *Jedermann* a fost scrisă de *Hugo von Hofmannsthal* la începutul secolului XX, iar Brandner Kaspar este o figură literară a secolului al XIX-lea (a cărei poveste a fost scrisă inițial de scriitorul Franz von Kobell), care apare în multe opere literare: piese de teatru, filme, piese radiofonice și TV. (*N. t.*)

ra morții juvenil? În SUA este la modă ca și cadavre de oameni de 80 de ani să fie fardate la nivel de adolescenți. Față de asemenea încercări de a face să dispară realitatea este plin de demnitate emoționantă când indienii sau eschimoșii se pregătesc pentru această ultimă întâlnire. Ei nu sunt nici abandonați, nici nu sunt înfometați fără milă, așa cum se înțelege adesea la noi în mod greșit. Un indian bătrân care simte că i-a venit timpul se retrage la fel de calm ca o indiancă tânără care simte că-i vine timpul să nască. Nu există nici un motiv ca neamul „să-și piardă mințile" că sărăcește sau se îmbogățește la acest nivel cu un membru. Asta zace în natură și este acceptat ca firesc. Noi suntem cei care împingem muribunzii și mai ales pe muribunzii bătrâni în clinici și acolo din nou în colțuri sumbre, băi sau altceva, unde nu trebuie să ne confruntăm cu „evenimentul groaznic". Această atitudine lipsită de demnitate o proiectăm asupra așa-numiților primitivi, care se află în această privință mai curând peste noi.

Unde nu avem nici un fel de șansă să facem „o levată majoră" împotriva morții, jucăm pocher *în draci* pe treptele inferioare. Încercăm să ignorăm criza de la mijlocul vieții, ca să nu ni se amintească nici de faptul că așa nu mai poate continua, nici de acela că jumătate din viață a trecut deja. Cu astfel de cunoștințe ar trebui să se asocieze aceea că viața suferă o întorsătură și se îndreaptă spre moarte, că ne-am pierdut definitiv tinerețea și în locul ei în fața ușii noastre stă bătrânețea. Din rezistența față de acest segment al vieții rezultă o serie de probleme relevante medical. Ceea ce nu vrem să realizăm în conștiință trăim cu atât mai cras în corp.

3. Menopauza și osteoporoza

Întrucât simptomele tipice ca bufeuri și transpirații abundente sunt tratate în primul volum, vom vorbi aici numai despre simptomul „modern" al osteoporozei. Modern este în măsura în care, cu toate că osteoporoza a existat dintotdeauna, acest diagnostic nu a fost pus însă până de curând în mod automat în legătură cu menopauza. O dată cu ea apare într-adevăr o decalcifiere mai accentuată a oaselor. Dar ea nu este un simptom de boală, ci un semn normal al transformărilor corpului în acest interval de timp. Totuși este tratată în ultima perioadă de mulți ginecologi cu administrare de estrogen. Asta are în plus efectul plăcut multor femei că menopauza se ignoră ca pauză. Corpul este înșelat în așa măsură prin aportul de estrogen, încât presupune că toate au rămas la fel cum erau și că transformărilor produse de menopauză încă nu le-a venit rândul.

Cel căruia îi e frică de decalcifiere și care are lipsă de calciu ar trebui de fapt să-i dea corpului calciu. Dar, în mod interesant, aportul de calciu în această perioadă de timp nu are nici un efect. Organismul consideră calciul ce i se dă ca superfluu și îl elimină din nou. El pornește de la faptul că acum se poate ușura și că nu mai are nevoie de o constituție osoasă masivă, căci o dată cu menopauza temele de viață se schimbă și centrul de greutate se deplasează de la activitatea exterioară la cea interioară. Se pune mai puțin problema acum de a se baza pe oasele fizice, cât de a găsi un reazem în structura psihică lăuntrică. Menopauza ar trebui să aibă, într-adevăr, raportat la viața exterioară, un aspect de pauză și liniște. Numai păcălirea corpului îl ademe-

neşte să depună în continuare exact la fel de mult calciu ca şi până acum în oase.

Cu acest truc hormonal se poate ignora menopauza, se poate face în continuare pe tinerica şi se pot solicita şi provoca oasele mai departe. În această privinţă nu ne mirăm, având în vedere cultul predominant al tineretului şi respingerea bătrâneţii asociată cu el, predilecţia pentru astfel de şiretlicuri. Rămâne, ce-i drept, întrebarea dacă vrem să jertfim unei minciuni adresate vieţii şansa de a stăpâni în mod conştient această mare criză de trecere care se produce în viaţă. Este vorba de a se uşura pe tărâm fizic ca şi psihic şi de a se pregăti pentru drumul de întoarcere, drumul spre casă al sufletului. În acest sens este nevoie să aruncăm balastul. Cu cât se petrece acest lucru mai mult la figurat, cu atât mai stabilă va rămâne structura organismului.

Omul modern are, în ciuda pretenţiei contrare, o atitudine ostilă faţă de vicisitudinile vieţii. Chiar şi trecerea de la vară la iarnă şi invers este suficientă pentru ca milioane de oameni să aibă parcă în mod colectiv nasul plin, ceea ce-i face să se sature până peste cap, şi să contracteze o gripă de primăvară sau de toamnă ca să-şi reprezinte tema. Agenţii patogeni necesari pândesc la fiecare colţ.

Pare atât de simplu să îndepărtăm din corp tot ce este dezagreabil. Ţine de greşelile de exprimare ale dezvoltării ei agitate că medicina mai sprijină încă acest joc. Argumentele ginecologice nu pot declanşa, dacă chibzuim puţin, decât uimire. Cine sperie femeile că-şi vor rupe oasele dacă nu înghit estrogen trebuie să se întrebe, printre altele, cum or fi depăşit miliarde de femei înaintea modei estrogen aceste timpuri primejdioase fără fracturi

osoase, ba cum de reușesc asta multe femei mai în etate chiar și astăzi.

Acest argument este întrecut în obrăznicie numai de celălalt, nu mai puțin vehiculat în perioada respectivă încărcată de schimbări: „Dacă nu vă scoateți uterul, ar putea degenera malign." Cu aceeași logică am putea recomanda amputarea brațelor. Oricum, ar putea face cancer de piele și degenera. O astfel de panicare nu a dus doar la o rată fără egal de creștere a operațiilor de uter, ci a răspândit și o dezorientare ce dă de gândit. Sigur că există și au existat situații în care uterul trebuia să fie scos. Dar cum să știe o femeie dacă ginecologul ei ia parte la cruciada împotriva uterului sau are motive medicale întemeiate? Ține de experiențele mele „medicale" cele mai rușinoase că miomurile* se pot micșora chiar prin faptul că femeile mai cer părerea unui ginecolog care nu are paturi în spital și care nu are deci nici un fel de interes personal în operație.

La problematica osteoporozei nu există din păcate un truc corespunzător, în afară, eventual, de recursul la bunul-simț și o privire asupra șirului de generații feminine de la bunicile noastre, până la Eva, prima femeie. Ele toate au trebuit să-și țină gospodărirea hormonilor în ordine fără ginecolog, au ajuns în medie mai în vârstă decât soții lor și în orice caz nu și-au rupt mai frecvent oasele.

Profilaxia cea mai rațională referitoare la întreaga problematică constă într-o viață ce satisface și împlinește polul feminin, înainte ca schimbările să se facă anunțate. Când s-a ajuns acolo, o deplasare pe plan spiritual și psihic a temelor învechite aduce cea mai profundă despovărare. Cine a fost *plină de foc* în situații adecvate cu băr-

batul nu trebuie să facă apoi pe femeia *hot* în ocazii neadecvate. Ar fi mai plauzibil să fie în*focată* pentru alte conținuturi, să se în*flăcăreze* și entuziasmeze pentru polul opus, lumea spirituală. Cine și-a purtat până la termen în uter dorințele de urmași nu mai trebuie să lase să *urmeze* nici o altă creștere în uter după termenul venit o dată cu menopauza și schimbările ei. Fecunditatea și creșterea țin acum de nivelul spiritual și psihic. Cine aruncă balast în climacteriu și își comută viața de pe dezvoltarea exterioară pe cea interioară nu mai are nevoie de oase atât de grele și are destul curaj în ele, pentru a parcurge și depăși drumul de întoarcere al sufletului fără a se frânge.

Întrebări

1. Pot să accept sarcina schimbării care se asociază cu criza de la mijlocul vieții?
2. Mi-am mărturisit și împlinit dorințele referitor la urmași și la „viață" sau urmează să-mi crească ceea ce lipsește sub formă de miomuri? Am trăit destul? M-am săturat?
3. Există planuri pe care aș dori să fac schimbări și nu mă încumet? Unde aș putea deveni fecundă la figurat?
4. Ce balast trebuie se arunc? Ce sarcină să abordez?
6. Unde duc lipsă de structură? Unde o pot găsi?

4. Midlife-Crisis

Ea este „menopauza" masculină, andropauza, respectiv cerința de schimbare alunecată pe planuri nerezolvate.

Cuvântul grecesc *krisis* înseamnă, printre altele, „decizie", și într-adevăr, bărbatul trebuie să se decidă dacă vrea să parcurgă conștient drumul înapoi sau să-l sufere inconștient. Decizia dacă vrea să continue așa ca până acum ori să se întoarcă nu-i aparține. Modelul nu i-o îngăduie și forțează într-un fel sau altul întoarcerea. Acolo unde deasupra drumului la dus stătea propoziția biblică „[Umpleți] pământul și-l supuneți!", pentru cel la întors este valabil: „Adevăr vă spun: dacă nu vă schimbați și nu deveniți ca și copilașii, nicidecum nu veți intra în Împărăția Cerurilor."

Direcția spre înapoi chiar o simt cei mai mulți în ziua de azi. Numai că noi tindem să executăm, ca întotdeauna, lucrurile pe plan fizic. Și atunci, bărbați de 50 de ani, în loc să redevină sufletește ca niște copii, devin infantili în exterior, se îmbracă după moda tinerească, își cumpără mașini sport și își caută prietene tinere. Având în vedere cultul tineretului care predomină, așa ceva nici nu-i greu. Mașinile sport se construiesc și din punctul de vedere al laturii financiare mai cu seamă pentru domnii bătrâni, moda este oricum orientată pe tinerețe, și din cauza lipsei frecvente a desprinderii sufletești de părinți se găsesc destule fete tinere care își trăiesc problema paternă nerezolvată cu un domn mai în vârstă. Acest management al crizei care arată nițel ridicol în exterior tot este mai bun decât refuzul complet de a face pasul care este scadent. Cine se opune la figurat constrânge corpul să intervină. **Depresia** ar fi o astfel de formă nerezolvată a întoarcerii. De-presie înseamnă literal „departe de presiune" sau „de-tensionare" și, într-adevăr, această atitudine de viață conține desprinderea de orice tensiune, chiar dacă într-un mod complet nerezolvat.

În loc de a nu mai acționa și a lăsa problema propriei vieți în seama statului social, ar fi vorba despre o detensionare, dar într-un mod mai solicitant. La periferia mandalei tensiunea este cea mai mare. Tocmai acolo unde desfășurarea de forță și influență este cea mai pregnantă se cere întoarcerea la unitate, care este lipsită de orice tensiune. Proverbul o formulează în felul său: „Când este cel mai frumos trebuie să încetăm." Îndărătul lui zace experiența că altminteri devine în mod forțat mai puțin frumos.

Mitul descrie drumul de întoarcere al sufletului în toate variantele: Parsifal trebuie să caute acest drum înapoi spre unitate la fel ca și Ulise sau argonauții. În Biblie avem fiul rătăcitor care capătă recompensa dreaptă pentru reîntoarcerea sa la tată, simbolul unității. El se situează mult înaintea celuilalt, care nu a cutezat drumul în lumea *dual*ității, *dis*perării și dez*bin*ării. Orice erou de basm urmează acest model arhetipal. Uneori, părăsirea unității îi este facilitată de o mamă vitregă rea, apoi el trebuie să-și supună lumea și în fine să-și găsească cealaltă jumătate, deci să-și integreze umbra. După ce s-a cununat cu ea în făptura prințesei, cei doi revin acasă la tată și... trăiesc „fericiți până la adânci bătrânețe".

Acest model este valabil în același mod și pentru omul modern.[58] Înainte, religia era sprijinul esențial pe acest drum. Chiar și într-o vreme când marile religii își superficializează știința, *religio*, ca legătură înapoi spre începutul primordial, mai poate să satisfacă această sarcină. Meditația tinde și ea spre același centru, și pe vremuri o făcea și medicina, după cum se mai poate vedea

[58] În filmul hollywoodian *În căutarea copilului de aur* este vorba, de pildă, despre exact acest model.

în acest cuvânt. Ce-i drept, era o medicină arhetipală, care se baza pe simboluri ca indicatoare de drum, comparabilă de pildă acelei medicine pe care o practică indienii. Ea nu este înghiţită sub formă de pastile, ci este purtată în inimă.

Întrebări

1. În ce punct din viaţă mă aflu acum?
2. Cu ce segmente ale drumului vieţii mele mă aflu pe picior de război?
3. Unde şi sub ce formă opun rezistenţă la întoarcerea solicitată de model?
4. Cum abordez tensiunea din viaţa mea?
5. Ce drumuri ale detensionării îmi stau deschise?
6. Mi-am realizat scopurile vieţii sau le-am depăşit deja?
7. Ce mi-ar mai putea salva acum viaţa?

5. Fractura de col femural

Cu această temă ajungem la acele viziuni de groază ale bătrâneţii, recent zugrăvite de ginecologi. Dacă se rupe colul femural, ceea ce se întâmplă practic numai la o vârstă înaintată, suspiciunea cade rapid asupra unei aşa-numite „fracturi de oboseală". Baza fiziologică a oboselii oaselor este decalcifierea lor la bătrâneţe, menţionata **osteoporoză**, care apare atât la femei, cât şi la bărbaţi. Diagnostiul fractură de oboseală este cât se poate de onest, o dată ce el arată că aici a cedat un *os obosit*. În această privinţă nu este de mirare că adesea nici nu este

nevoie de vreo acțiune specială de forță, o alunecare ușoară pe șold fiind deja suficientă.

În alunecare și prăbușire este conținută întreaga simbolistică a căderii. Marea majoritate a tuturor accidentelor se explică prin prăbușire sau cădere și astfel se actualizează o temă mitologică plină de semnificații. Interpretarea proverbială a situației este „Înaintea prăbușirii merge trufia, și semeția înaintea căderii"[ll]. Lucifer, îngerul preferat al Domnului, fusese stăpânit de trufie înainte să fie prăbușit în polaritate. Primii oameni, Adam și Eva, se făcuseră vinovați de această faptă, ceea ce a tras după sine *căderea* în păcat și prăbușirea ce a urmat din unitatea paradisului. În Vechiul Testament este condensat modelul în povestea construirii Turnului Babel, care se încheie în cele din urmă, ca orice hybris, cu prăbușirea. Pentru Antichitate, hybris, revolta împotriva zeilor, era considerată unicul păcat real și totodată unica șansă de a ajunge pe drumul dezvoltării, care se sfârșește în starea de a fi divin. Acest drum conține aproape în mod necesar ideea să *cazi*, după cum o arată și *cazul* lui Prometeu.

În orice cădere se somatizează o bucată de trufie și este supusă totodată terapiei. La căderea care duce la fractura de col femural ea nimerește un „(os) bătrân"[mm]. Hybrisul său constă de obicei în aceea că și-a ignorat vârsta și s-a dat încă la fel de viguros ca un tânăr. Fractura de oboseală, care ar fi menajat un tânăr în aceeași situație, împinge adevăratele raporturi de vârstă din nou la locul lor corect, iar oasele le împinge îndepărtându-le. Acum nu mai există păsiri și nici depășiri ale limitelor naturale.

---

ll Proverbele lui Solomon, 16, 18. (*N. t.*)

mm *Alter Knochen* înseamnă în germană textual os *bătrân*, iar ca expresie *om bătrân*. (*N. t.*)

Tabloul de boală a cârmit lucrurile la locul lor și sileşte pacientul la o atitudine mai adecvată vârstei sale, de liniştire şi cumpănire. Această poziţie a distanţei faţă de viaţa exterioară agitată trebuie luată de bunăvoie, iar propria vârstă trebuie respectată în cerinţele ei. Oboseala naturală care, depăşită în exterior, se întruchipează substitutiv în os, îşi cere dreptul de a se odihni. Dacă pacientul se supune acestui indiciu, are toate şansele să mai facă lăuntric paşi mari de dezvoltare. O situaţie asemănătoare există la rănirile sportive, o supraapreciere a posibilităţilor naturale proprii.

Lecţia de învăţat ar fi de acceptat situaţia proprie, de a nu-şi mai supraestima forţele, ci de a se dărui odihnei şi reflecţiei ce se asociază cu ea. Continuitatea vieţii active, comutate pe stilul tineresc, trebuie întreruptă şi ghidată, trecând printr-o fază de calm, spre noi orbite, conforme cu vârsta.

Întrebări

1. Curajul meu s-a transformat deja în trufie? Se mai potriveşte cu vremea? *Cui* trebuie să îi dovedesc astfel *ce*?

2. Tind să-mi depăşesc vârsta? Am trecut cu vederea că nu am doar oase bătrâne, ci am şi devenit un (os) bătrân?

3. Îmi compensez printr-o osificare şi anchilozare conformă cu conştiinţa constituţia mea osoasă care devine mai slabă? Îmi suprasolicit corpul, pentru a-mi menaja sufletul?

4. Cum îmi abordez limitele naturale? Unde le respect prea puţin?

5. Reuşesc să mă uşurez pentru drumul spre casă al sufletului şi să arunc balastul?

6. Barba la femei sau integrarea polului opus

Din modelul basmelor rezultă că eroul trebuie să-şi găsească cealaltă jumătate, să se unească cu ea şi să se întoarcă apoi acasă. După C.G. Jung, bărbatului îi revine pe parcursul vieţii sarcina de a-şi descoperi jumătatea feminină, *anima*, şi de a o trezi la viaţă. Femeia îşi pune în mod corespunzător sarcina de a-şi găsi cota-parte masculină de suflet, *animus*, şi de a o ajuta să-şi intre în drepturi. Ezoterismul foloseşte în acest context imaginea cununiei chymice, în reprezentările astrologice stă conjuncţia dintre soare şi lună, în cele alchimice androginul pentru această unire a contrariilor. Astfel de imagini şi mai cu seamă cea a androginului, care poartă în sine ambele sexe, nu trebuie să ne inducă în eroare că această unire ar fi înţeleasă în sens spiritual şi sufletesc. Pe plan fizic, orgasmul reprezintă la actul sexual o scurtă străfulgerare a sentimentului de unire, în rest există puţine şanse în el de a elibera polul opus. Dacă bărbatul rigid fizic devine la bătrâneţe mai blând în expresia feţei, atitudine şi mişcare, asta poate fi un fenomen paralel cu apropierea sufletească de *anima* şi este atunci acceptat cu plăcere. Apariţia unor trăsături ale sexului opus în trup poate să indice însă şi că integrarea spirituală şi psihică suferă şi că trupul compensează această deficienţă. Lecţia de învăţat este atunci clară: trebuie să laşi să se ivească în tine cealaltă latură, dar pe un plan figurat.

O barbă care se dezvoltă la femeie la menopauză este un semnal tipic pentru a dirija atenţia asupra polului masculin, dar, după cum am spus, pe alt plan. Complet inofensiv în sine, simptomul declanşează totuşi ceva supărare şi indică astfel brizanţa temei. Arată că cea vizată

își exprimă latura masculină pe planul exterior puțin adecvat. Este posibil să se petreacă și într-un *chip* prea bărbătesc. Ea ar trebui să-și caute drumul feminin-selenar propriu, pentru a face față principiului masculin-însorit. Problema nu se pune de a deveni bărbătească, ci de a se apropia mai mult de polul masculin, principiul yang. Un animus nedreptățit pe plan spiritual și psihic va alege calea de ieșire prin piele. A se rade ca replică bărbătească la creșterea nedorită a bărbii nu intră pentru femeie în discuție măcar din cauză că umbra amenințătoare a bărbii i-ar conferi feței o duritate masculină. Moliciunea suplă a pielii feței s-ar putea transforma într-o perie care zgârie și astfel ar exprima, ce-i drept, ceva onest, dar tocmai de aceea nedorit. Respectivele încearcă să-și smulgă singure barba, fir cu fir, cu intenția declarată de a o extirpa. Faptul că acest lucru nu reușește ilustrează cât de important îi este organismului mesajul astfel scos la iveală. Smulgerea marțială constrânge însă măcar la o atitudine marțian-agresivă, chiar dacă la această vârstă ar fi de descoperit în polul masculin mai degrabă simbolistica însorită. Din punct de vedere fiziologic, scăderea producției hormonale feminine explică preponderența relativă a cotei-părți masculine, care este mereu prezentă și la femei. Pe lângă modelul bărbătesc de creștere a părului, ele pot dezvolta și trăsături masculine ale feței. Și dacă o barbă apare deja mai devreme în viața unei femei, ea arată că aici principiul masculin este trăit pe un plan mai puțin rezolvat, prea material. Simptomul indică atunci că *animus*-ul trebuie realizat pe niște planuri mai subtile, cum ar fi cel spiritual, și că a căpătat o anume pondere mai mare. Este desigur timpul să se întâmple așa după menopauză, dar, *firește*, mai puțin înainte.

Un fenomen similar se manifestă la bărbaţii mai în etate, care neglijează munca de descoperire desfăşurată asupra *animei* lor şi dezvoltă în schimb trăsături feminine ale feţei şi forme de corp feminine. De la moleşirea feţei şi formarea unor rotunjimi foarte atipice poate să se ajungă până la imitarea unui piept. Poporul cunoaşte expresia ireverenţioasă „muieresc" pentru această tendinţă şi arată că aici dezvoltarea a ajuns pe o pistă greşită.

Femeile bătrâne şi bărbaţii bătrâni pot deveni pe această cale asemănători fizic unii cu alţii până la confuzie. Uneori asta poate să fie, după principiul „precum înăuntru, aşa afară", expresia unei dezvoltări interioare paralele. Există însă suspiciunea că se întâmplă mai frecvent pentru compensaţie: „în loc de înăuntru, în afară". Prima variantă se poate recunoaşte după faptul că astfel de chipuri bătrâne pot părea foarte frumoase şi armonioase. La indiencele şi indienii în vârstă se poate constata o strălucire androgină corespunzătoare, dar şi la toţi acei oameni care şi-au trăit viaţa şi au cutezat integrarea jumătăţii lor mai bune. Înţelepciunea şi participarea sufletească nu sunt probleme de sex şi se exprimă la ambele sexe în mod asemănător. Ele vor marca, prin urmare, feţele şi corpurile în mod similar.

Tendinţa sexelor de a se apropia reciproc la bătrâneţe este legată şi de temele revenire şi *religio*. Dacă această tendinţă de întoarcere este neglijată în sens figurat, ea se scufundă în umbră şi iese la iveală în corp ca aşa-zisă involuţie. Sunt normale regresia glandei timus după pubertate şi cea a uterului în menopauză. Regresia poate să atingă însă şi alte organe şi se remarcă neplăcut mai ales la creier. Astfel, persoanele bătrâne redevin nu rareori copilăroase în expresie şi atitudine, iar simplitatea şi

naivitatea copilărească își fac din nou apariția. Încăpățânarea bătrânilor amintește de fazele de îndărătnicie infantile, în timpul mâncatului pot ajunge din nou să le curgă salivă, vorbitul devine neclar, mersul nesigur. Energia sexuală adoarme și se apropie de starea de la începutul vieții. Tema *agresiune regresează* și ea, iar dinții îi părăsesc unul după altul, așa cum veniseră. Acel „a se întoarce și a redeveni ca un copil" s-a scufundat în corp. Dacă acest proces al reflectării la trecut și al întoarcerii acasă se derulează în conștiință, el duce la înțelegerea adesea izbitor de bună dintre bunici și nepoți.

În călătoria spre casă este vorba de o desprindere a Eului edificat cu atât efort în decursul vieții. Fenomenele fizice de îmbătrânire până la tablourile patologice tipice, precum demența și morbul Alzheimer, forțează prin intermediul corpului Eul la prăbușire, sustrăgându-i baza, creierul. Și acest proces poate să fie împlinit în conștiință, dacă se dă drumul vastelor cunoștințe și sunt transformate în înțelepciune. Atunci copiii și bătrânii se întâlnesc, venind din două direcții, pe același nivel.

7. De la prezbitism până la tenul zbârcit

Aceste „fenomene normale ale bătrâneții" sunt atât de răspândite, încât am ajuns să nu mai percepem în ele ceva patologic. Prin **vederea** (mai bună) **la distanță** organismul arată că cele aflate aproape nu sunt văzute, sunt trecute cu vederea. Se privește dincolo de ele, iar ochii rătăcesc în depărtări. Sarcina este: a avea o privire de ansamblu și a deveni prezbit la figurat. Orizontul vieții rămâne clar conturat și este chiar accentuat în mod

special prin estomparea apropierii. Este important să rătăcim în depărtări și să ne *clarificăm* ce ne așteaptă acolo în viitor. Îndărătul orizontului larg, cele ce stau aproape și sunt evidente trebuie să se retragă. Dacă s-a găsit perspectiva vieții, și ele îl pot ajunge din nou din urmă pe cel în cauză.

În mod analog trebuie înțeleasă **slăbirea memoriei pentru evenimente recente.** În timp ce evenimentele ultimului război sunt reamintite și stau clar în fața ochiului interior, trecutul imediat se estompează în ceața uitării, de exemplu lucrurile pe care respectivul tocmai voia să le cumpere. Și aici devine limpede sarcina de a se desprinde de mărunțișurile vieții cotidiene și de a descoperi mai bine marea cuprindere a vieții. Monotonia ne*diferențiată* de zi cu zi trebuie să devină in*diferentă*, se pune problema de a-și aminti de temele importante ale vieții și de a le interioriza. Dacă s-a realizat această muncă spirituală, se creează din nou spațiu și pentru cele de aproape, ca să nu mai vorbim de faptul că activitatea spirituală te ține mobil și că o memorie antrenată rămâne intactă.

Surzenia venită cu bătrânețea le arată celor afectați că *nu mai pot auzi* anumite lucruri. Există suspiciunea că le-au auzit deja prea des și acum s-au deconectat de ele, nu le mai dau atenție. În acest context frapează că majoritatea bătrânilor care aud greu manifestă o discrepanță stranie: unele lucruri nu le mai aud absolut deloc, pe altele însă neașteptat de bine. Cine cunoaște bătrâni tare de ureche nu se poate feri uneori de senzația că aici intervine și o anumită „trișare". În timp ce partenerul din aceeași cameră poate să țipe de mama focului pentru a se face auzit, cele mai interesante discuții ale copiilor din

camera de-alături sunt auzite bine. Astfel, acest simptom este și o formă nerezolvată a retragerii respectivilor în universul propriu, unde alții de abia de îi mai pot urma, chiar și strigând. Simptomul îi izolează și distanțează de lume și îi face singuratici și închiși în ei.

Faptul că atâția oameni bătrâni se luptă cu asta arată că orientarea cu valoare patologică spre exterior este tipic socială. Din nou sunt așa-numitele culturi primitive cele care ne arată prin absența în mare parte a acestor infirmități tipice bătrâneții că ceea ce la noi e normal de fapt nu este așa, și în orice caz nu este natural.

În ciuda unei varietăți mari de proteze care devin tot mai rafinate, auzul slab rămâne un simptom care transformă mulți oameni în niște marginalizați. În timp ce *putem face* cu adevărat *ceva* pentru un văz mai activ, la auzul mai pasiv rămânem neajutorați în ciuda oricărei tehnici. Prin numărul lor mare, bătrânii surzi devin în însingurarea și izolarea lor o umbră socială și, ca orice domeniu al umbrei, sunt văzuți cu neplăcere. A *stăpâni* și *stăpânirea* stau la noi pe primul loc. Auzitul, trasul cu urechea și ascultatul/ascultarea duc la majoritatea oamenilor moderni un destin de umbră. Bătrânii ne arată unde se ajunge cu această politică a refulării.

Otoscleroza, scleroza timpanului, exprimă fizic în sfera auzului și ascultării tematica lui „a nu mai fi flexibil". Cel afectat e sătul (de câte a auzit și ascultat), se rigidizează față de vibrațiile externe și se retrage ca un melc în sine însuși. Surzii nu mai vibrează împreună cu ceilalți în sens mai profund. Până și orbii sunt mai puțin izolați și devin mai puțin duri.

Sarcina constă în a reflecta efectiv mai mult la sine, a reduce contactele cu exteriorul și, în loc de a asculta veș-

nic de alții, a asculta atent înlăuntrul său și a învăța să asculte de propria voce interioară. Tendința caricaturizată în viața de zi cu zi de a nu mai auzi decât ceea ce-i interesează indică drumul: trebuie să asculte (de) ceea ce este important, esențial. După cum vocile exterioare devin mai slabe, cele interioare pot deveni acum mai *clare*. Șansa ascunsă în simptom ar fi de a accepta întoarcerea spre (forul) interior.

Mobilitatea care scade la bătrânețe poată să ducă până la **anchiloză**. Organismul demonstrează cât este de ruginit și că lipsește uleiul din mecanism. El vrea să arate cât de greu îi vine mișcarea și că nu mai merge înainte în viață și cu atât mai puțin în sus. Sarcina este atunci de a da în exterior liniște și de a reflecta la polul său interior, care se odihnește. Din acest calm al centrului poate apoi să crească din nou mobilitatea interioară și, ca urmare a ei, cea exterioară.

„Spectatolul bătrâneții" pe **piele** este o variantă pe cât de răspândită, pe atât de neîndrăgită, cu toate că este inofensivă din punct de vedere medical. La bătrânețe oricine recunoaște pielea ca oglindă a vieții interioare. Și cui poate să-i placă dacă propria poveste îi stă scrisă atât de clar pe piele și pe chip? Aici devine inteligibil mitul lui Dorian Gray, care-și vinde sufletul pentru a rămâne tânăr ca înfățișare. La abundența petelor, care s-au tot adunat de-a lungul vieții, se adaugă niște pigmentări cu numele trădător de **pete de bătrânețe**, ca să nu mai vorbim de **riduri** și de **piele** fanată și **zbârcită**, care indică veștejirea interioară. *Laba gâștii* marchează niște urme deosebit de durabile ale unor evenimente, ridurile de expresie și de râs devin niște brazde adânci, mărturii ale unui trecut care a pierit de mult, ca și râsul. Supleța și elasticita-

tea au dispărut, apar în schimb excrescențe ciudate din adâncurile insondabile, a căror tematică sumbră am întâlnit-o deja la negi. Omul este însemnat ca un covor din petice, și totuși este oricum numai colorat nu, ci mai degrabă ceva de la gri la groaznic. Ziegler vorbește despre un peisaj cu carsturi și despre „transformarea într-un hârb".

Lecția de învățat care reiese de aici îi face pe cei vizați să se lovească efectiv cu nasul de propriile ciudățenii și aberații, de petele ca niște umbre *sumbre* de pe sufletul lor și de realizarea că nu poate fi vorba de a rămâne nepătat. În călătoria vieții, care este mai cu seamă un pelerinaj al sufletului, corpul a trebuit să lase în urma lui multă apă (citește: fluid sufletesc). Așa cum o floare care se ofilește se mai ocupă doar să-și dea mai departe sămânța, care conține esența și moștenirea ei, și lasă deoparte orice altceva, se pune acum problema și pentru omul bătrân să se ocupe de esența lui, de moștenirea lui. Va rămâne *esențialul* din el, învelișul însă trebuie să piară. Pielea care se fanează poate ilustra asta, atunci când, conservată ca pielea tăbăcită, se întinde peste oase și dirijează privirea spre elementul conservator, care este interesat de păstrarea esențialului. În această privință nu-i de mirare că majoritatea oamenilor devin conservatori la bătrânețe. Dacă acest lucru nu s-ar referi numai la politică, ci și la psihic și nu ar fi înțeles greșit ca rigiditate și teamă față de nou, oamenilor și lumii le-ar merge mai bine.

8. Culoarea gri

Tematica îmbătrânirii se poate trata și la conceptele de încărunțire și albire (de groază). Modificările pielii pot fi

încadrate aici, ca și percepțiile senzoriale care devin tot mai cenușii sau **cataracta**, „albeața la ochi", care trage o cortină gri în fața lumii colorate. Într-adevăr, la bătrânețe perceperea culorilor slăbește în măsura în care celulele conice responsabile pentru ea involuează. O privire tulbure se axează pe perspective tulburi. Vălul cenușiu nu se dă înapoi nici din fața urechii, a cărei capacitate auditivă pentru tonuri înalte scade, iar gustul și mirosul ignoră notele mai picante de parfum și de gust. Până și sufletul pare că încărunțește în multe privințe, dă senzația că e obosit și stors, lipsit de chef și de culoare.

La păr devine deosebit de clară retragerea culorii din viață și poate fi interpretată ca semn de resemnare[59]. Dacă înainte să cadă încărunțește ca semn tipic al îmbătrânirii, este pentru mulți o pacoste. Dar grizonarea la tâmplele bărbaților se bucură și de o anumită simpatie. În acest caz trebuie să documenteze experiența de lume și de viață care poate merge mână-n mână cu înaintarea în vârstă. Ziegler este de părere că încărunțirea [*Ergrauen*] la bătrânețe are de-a face cu groaza [*Grauen*], care devine sarcină în această fază a vieții. El vede posibilitățile nebunești ale acestei perioade de timp în mod pozitiv, o dată ce ar fi vorba de a învăța tu însuți ce-i groaza și de a-i învăța și pe tineri. Această legătură se reliefează în mod special la fenomenele încărunțirii premature și mai cu seamă la albirea bruscă, peste noapte. La baza ei se află situații de spaimă, de angoasă de moarte și de groază, pe care cei afectați nu le-au putut digera conform conștiinței. Corpul trebuie să intervină substitutiv și să dea expresie *fiorilor* de groază în culoarea *firelor*.

---

59 *Re-signation*, re-semnare = retragerea semnelor (vieții colorate), literal (lat.: [*resignare*]) a desigila, a da înapoi, a face fără valoare.

Sarcina se cheamă a pleca (în lume) pentru a învăța ce-i frica și a coborî în polul întunecat, a merge de bunăvoie acolo unde viața își pierde orice bogăție de culori: în lumea umbrelor, latura noptatică a vieții. Aici bătrânii sunt în elementul lor, căci noaptea totul este gri și distingi cu greu ceva și pe cineva. În coșmarul nopții, nu mai contează culorile pestrițe ale lumii de sus, aici importante sunt profunzimile sufletului. Confruntarea cu umbra te poate face, în măsura în care este acceptată și integrată, să capeți înțelepciunea părului alb. Dacă se unesc lumina și umbra ia naștere griul, și culoarea lumii apare ca o iluzie. Înțelept [*weise*] și alb [*weiss*] nu sunt atât de departe unul de altul. În alb sunt conținute toate culorile, așa cum înțelepciunea conține toate cunoștințele. Este o problemă de conștiință dacă omul devine bătrân și cărunt și griul semnalizează o lipsă de culoare sau devine alb și găsește în acesta totul. Nu se poate decide din afară dacă culoarea părului oglindește sau compensează starea lăuntrică, fiecare o poate lămuri numai pentru sine.

Un aspect esențial al bătrâneții constă în groaza care, ca și culoarea gri, descrie o stare de spirit. În măsura în care culoarea începe să piară, rămâne griul. În măsura în care viața începe să piară, rămâne groaza. În acest context frapează cât de mult se apropie această culoare de fantome, care animă zona de la limitele vieții sau mai bine zis o populează și o umplu de groază. Stafiile se descurcă fără culorile vieții, o dată ce sunt mai degrabă solii împărăției morților. Paleta lor cumplită de culori este alcătuită din nuanțe de cenușiu și se întinde de la griul negricios până la cel albicios. Ca și pielea oamenilor foarte bătrâni, și veșmântul lor parcă zdrențăros atârnă pe ele și dă, în lipsa oricărei structuri și culori, cunos-

cuta impresie de groază. Ca şi fantomaticul, bătrâneţea face trimitere la moarte; fantoma îmbătrânirii are, prin intermediul groazei declanşate, o relaţie intimă cu lumea de dincolo. Dar bătrâneţea nu împărtăşeşte cu fantomaticul numai forma şi culoarea, ci şi locurile unde fiinţează de preferinţă. Departe de viaţa ce pulsează, la marginile şi în nişele societăţii, în locuri stranii şi neliniştitoare, ea bântuie, insuflându-le groază celor vii. Cimitirele nu au fost niciodată pentru cei vii chiar nişte locuri ale păcii[nn], deşi or fi fost aşa pentru cei de dincolo. Ba curând s-au transformat în orice caz în nişte anticamere ale groazei, în lăcaşuri ale anxietăţii în faţa lumii celeilalte. Mai cu seamă la ţară se poate observa cum ele îi atrag pe bătrâni şi parcă îi vrăjesc în chip magic.

Vremurile noastre progresiste au curăţat peisajul (cel concret, ca şi cel spiritual) de fantome şi duhuri, dar nu s-au gândit că nimic nu se poate lichida definitiv din lume. Astfel, stafia a trebuit să aleagă drumul prin intermediul umbrei, care corespunde în orice caz fiinţei sale. În secţiile de terapie intensivă, bine ascunsă printre aparate ultramoderne, strălucitoare, dar lipsite de viaţă, ea s-a cuibărit la fel ca în căminele de bătrâni, internatele de geriatrie ale psihiatriei şi secţiile interne ale clinicilor noastre moderne, unde media de vârstă creşte şi creşte şi ilustrează destul de cumplit triumfurile medicinei, ca şi laturile ei de umbră.

Întregul câmp vast al îmbătrânirii, învechirii şi bătrâneţii ne-a devenit o nălucă. De abia de putem cumpăra atât de repede pe cât se învechesc, îmbătrânesc lucrurile. Cu ţoale învechite, vederi bătrâneşti, cunoştinţe din

[nn] În germană, cimitir se numeşte *Friedhof, curte a păcii.* (*N. t.*)

bătrâni ne facem imposibili, căci toate sunt o dovadă că ne numărăm deja printre cei bătrânicioşi, prăfuiţi, şi puţine sunt mai rele decât asta. În efortul nostru de a fi mereu în pas cu moda, o vrajă impresionantă de apărare îşi croieşte cale împotriva a ceea ce e vechi şi îmbătrânit pur şi simplu. Îl vrăjim cum o făceau pe timpul lor spiritele şi fantomele. Rolul castelelor bântuite de fantome şi al vechilor ruine de cetăţi[60] l-au preluat căminele şi azilele de bătrâni şi alte locuri de adăpostire a bătrânilor. Oricât or fi acestea de drăguţe în afară, le evităm de parcă ar putea să ne marcheze. Cu virusul bătrâneţii nu vrem să ne infestăm cumva. Am putea să devenim posedaţi de spiritul (rău) ce bântuie acolo. Apropierea nemijlocită a polilor opuşi devine aici din nou deosebit de clară, o dată ce suntem complet posedaţi de spiritul noului. Este un blestem să fii bătrân într-o societate atât de obsedată de tinereţe şi de maniacă de înnoire, şi astfel şi-a asigurat locul său în mijlocul nostru şi obiceiul prost răspândit în trecut al blestemărilor.

Făceam şi facem şi azi ceva efort pentru a rămâne cruţaţi de fantoma de groază a bătrâneţii. Aşa cum în trecut încercam să îmblânzim spiritele cu jertfe materiale, ca să fim lăsaţi în pace, astăzi plăteşte aproape toată societatea contribuţii mari pentru asigurarea bătrâneţii, în speranţa deşartă de a-i lua astfel bătrâneţii ceva din grozăvia ei. Asigurarea bătrâneţii duce mai degrabă la

[60] Faptul că nişte locuri care trezesc atâţia fiori se bucură de o anumită popularitate turistică îşi are părţile sale bune, căci astfel umbra alungată a spiritelor revine la viaţă. Acest tip de locuri cu fantome, trenuleţe ale groazei, filme de groază corespunzătoare etc. au faţă de azilele pentru concetăţenii invalizi şi senili avantajul distanţei. Nu ni se aminteşte atât de direct de propriul viitor.

faptul că, bine asigurați din punct de vedere material, trăim deosebit de pregnant spaima și groaza vârstei înaintate. Nimic nu mai abate de la tema propriu-zisă a acestei epoci.

Sarcina vârstei gri se numește îngrijorare și groază. În societate bătrânii sunt cei care-i învață pe tineri ce e groaza, cei care le strică socotelile cultului tinereții, cei care alungă ideile unilateral de luminoase și de superficiale. Ei pot să scoată și altora *peri albi*, nu numai lor înșile, și se pot eschiva la timp în întunericul planului din fund. Lumina soarelui nu mai este problema lor, ea dăunează pielii lor obosite și le orbește ochii tot mai slăbiți. Specialitatea lor este să bântuie fantomatic din ascunzătoare și să urzească fire nevăzute, să strice, ca eminență cenușie, plăcerea celor aflați în prim-plan. „Hârbul trebuie să duruie și să huruie, în pod și în pivniță. Trebuie să bocăne și să bântuie. Clipele sale hotărâtoare sunt ora fantomelor..."[61]

Ceea ce este valabil pentru societate se potrivește desigur și pentru individul vârstnic. Perioada de timp a bătrâneții este șansa lui de a confrunta întunecatul, înfiorătorul din viața sa, de a o lichida cu nălucile și năluciri le care i s-au tot adunat.

În această fază a vieții joacă un rol esențial și elementul de nebunie. **Bătrânul nebun** acționează pentru contemporanii orientați lumesc total ininteligibil, căci el vede lucrurile deja dintr-o altă perspectivă. În tarot nebunul este treapta supremă. Faptul că el este clasat chiar de unele școli de tarot ca prim și cel mai de jos simbol arată cât de mare este între timp dezorientarea legată de

61 Alfred Ziegler: *Bilder einer Schattenmedizin*, Zürich, 1987, p. 62.

acest arhetip. În imaginea bufonului curții poate să transpară rolul clasic al nebunului și șansa aflată pe această treaptă. Bufonul regelui era singurul care avea voie să-i spună stăpânului adevărul neînfrumusețat, fără a fi tras pentru asta la răspundere. Aflându-se în afara jurisdicției normale, nu se mai putea face vinovat. Culpa sa cea mai mare era să devină plicticos.

Aici se vede cât de văduvit este acest arhetip în ziua de azi. Avem o groază de politicieni prea bătrâni, care se cramponează de putere, o iau chiar cu ei în mormânt. Curtenii lingușitori din vremurile de demult sunt înlocuiți prin mulțimi de funcționari depășiți, care, terni și mărginiți, substituie numai deficitar metresele îngrijite și sprintene din zilele medievale și mai mențin în plină înflorire numai modelul lacheului. Ne lipsesc bătrânii smintiți, care-și pot permite să spună pur și simplu lucrurilor pe nume, și încă într-un mod plin de spirit. Ce ar trebui să dăm pentru un politician bătrân ca bufon al curții care pune în gardă, care nu mai are nimic de pierdut și de aceea totul doar de câștigat, care le spune verde-n față adevărul clicii zeloase a mahărilor, asta ca s-o țină minte?

Bătrânul nebun care poate să spună în sfârșit ceea ce voia să iasă dintotdeauna la suprafață ar fi deci o rezolvare a temei bătrâneții. Și-ar putea vărsa focul într-o formă directă și umoristică, ba chiar nerușinată. Dacă până atunci își ascunsese gândurile și nu spusese adevărul gol-goluț, ar fi acum timpul să lase să iasă la lumina zilei, sub oblăduirea vârstei, toate fărădelegile întunecoase, respingătoare. Astfel s-ar ușura el și ar da poate imbolduri importante și altora. Avertizările sale ar putea indica la timp un necaz, o nenorocire. Eliberat de povara asigurării existenței și a jocurilor istovitoare de societate, ar

putea redobândi bucuria copilăroasă față de toate secretele și surprizele vieții. Rareori se mai întâlnesc în familii mari rămase pe ici, pe colo astfel de bătrâni smintiți, care sunt acceptați de copii ca ființe aidoma lor, întrucât ei consideră regulile jocurilor lor ca fiind la fel de importante ca și jocurile adulților. Nici nu gândesc disprețuitor despre jocul copilăresc, nici nu-l învăluie în seriozitatea adultului. Au devenit din nou (conform spuselor biblice) asemănători copilașilor și sunt de aceea iubiți de aceștia adesea mai mult decât sunt părinții. Asemănarea dintre perioada copilăriei și a bătrâneții se exprimă și în anumite tablouri de mijloace homeopatice, care descriu acest arhetip al nebunului bătrân, *veșnic* tânăr. A trăi sminteala nebună în așa fel este cea mai bună profilaxie cu privire la acea nebunie de tip psihiatric nerezolvată care atinge altminteri frecvent anii bătrâneții.

Arhetipul cel mai citat al bătrâneții este **bătrânul înțelept**. În societatea noastră, el nu poate să joace nici un rol, chiar și din cauză că bătrânețea se cramponează atât de crâncen de viață și duce lipsa acelei detașări inevitabile bătrânului înțelept. El este înțelept pentru că știe, ca Socrate, că nu știe nimic și că viața înseamnă cu mult mai mult decât a ști și a face. Unei societăți de făcători și făcături i-ar fi extrem de neplăcuți bătrânii înțelepți, căci aceștia ar trebui să pună mereu sub semnul întrebării vâltoarea iscată anevoie.

9. Boala Alzheimer

Tabloul bolii avea mai înainte numele de „demență presenilă", pentru că aduce mai devreme în jocul vieții

procese ale degradării normale la bătrânețe. Centrul de greutate al îmbolnăvirii este între 50 și 60 de ani, iar femeile sunt lovite cu predilecție. Fiind ca un fel de caricatură a procesului de îmbătrânire al creierului care se instalează prematur, acest tablou al bolii câștigă repede teren într-o societate care suferă atât de bătrânețe. În acest moment, sunt atinse 6 la sută dintre persoanele în vârstă de peste 65 de ani, tendința fiind de creștere. Cu toate că numai în Germania există 600 000 de bolnavi de Alzheimer, că în fiecare an se mai adaugă 50 000 și că această boală a ajuns între timp, ca frecvență, a patra cauză de moarte în națiunile occidentale industrializate, nu joacă în conștiința celor neafectați (încă) de ea aproape nici un rol. „Marea uitare" este ea însăși uitată. Un tablou de boală care merge în direcția pierderii rațiunii este o provocare pentru oamenii unei societăți ce pune rațiunea înainte de orice. Când psihiatrul bavarez Alois Alzheimer l-a descris pentru prima dată acum 90 de ani, medicii nu au vrut să știe nimic de el încă de pe-atunci. Abia în ultimii ani, o dată cu cifrele ce creșteau vertiginos, s-a format o anumită preocupare pentru această pierdere teribilă a conștiinței, cea mai rea pe care o poate suferi un om, degenerarea creierului său. Vălul cenușiu al bătrâneții a luat aici forma unor așa-numite depuneri de amiloid, care se plasează în și, mai ales, între legăturile celulelor nervoase, sinapsele. Aceste depuneri de albumină se încheagă cu legăturile de aluminiu într-un fel de mortar, care parcă decimentează interiorul celulelor nervoase și cimentează prelungirile celulare. Astfel, este anulată funcția cea mai importantă a nervilor de a crea legături. Conectarea la rețea este blocată țintit la calea de legătură dintre creierul mare, care este res-

ponsabil de funcţiile logice, şi sistemul limbic, căruia îi este subordonată lumea afectelor. În timp ce memoria, inteligenţa, capacitatea decizională, orientarea, limbajul, de fapt tot ceea ce face parte din raţiunea noastră, se pierd, adesea se păstrează mult timp sentimente şi modele sociale, senzaţii de ritm şi muzicalitatea. După ce problema a fost cercetată mai intens în ultimul timp, s-au deschis diferite căi. Pe de o parte se porneşte de la defecte genetice, căci la o zecime din cei afectaţi este sigură ereditatea. La asta se adaugă faptul că, practic, toţi aşa-numiţii mongoloizi, dacă ajung la vârsta de 30 de ani, dezvoltă boala Alzheimer. În această privinţă ar putea să le fie comun ambelor tablouri de boală un defect la cromozomul 21. Ceea ce declanşează acest defect este o problemă deschisă. Se discută, în afară de aceasta, despre influenţa oxigenului agresiv, aşa-numiţii radicali de oxigen, care atacă învelişurile de grăsime ale nervilor, respectiv despre o lipsă de substanţe de protecţie care împiedică asta. Nu oxigenul în sine este suspectat, ci anumite molecule disparate deosebit de agresive, cum apar de pildă la descompunerea ozonului.

Simptomatica începe într-un mod care mai degrabă nu bate la ochi, cu tulburări uşoare de memorie, mai ales ale memoriei pentru evenimente recente, ale memoriei de scurtă durată, funcţia memoriei de lungă durată rămânând intactă. Este situaţia tipică oamenilor bătrâni când uită cele din apropiere şi recente, amintindu-şi în schimb bine de lucruri ce zac departe în trecut. Pe parcursul înaintării bolii, care se agravează cu o neînduplecare perfidă, se adaugă adesea nelinişte şi agitaţie, care silesc pacienţii să tot facă paşi mărunţi, apoi tulburări de orientare şi vorbire, probleme de recunoaştere, ca şi gre-

utăți în a executa acțiuni logice, apoi depresii, mai rar tulburări de dispoziție euforice.

Tabloul bolii apare mereu în a doua jumătate a vieții, deci în perioada revenirii și a întoarcerii spre lumea lăuntrică. Interpretarea simptomelor ne trimite la relația cu drumul dezvoltării și arată cum legătura cu acest drum s-a pierdut, respectiv a fost deplasată în corp. Cerința creștină de a deveni din nou precum copiii s-a scufundat în umbră, cei afectați devin infantili și regresează la modul concret.

Deficiențele progresive ale memoriei de scurtă durată arată cum se renunță la răspunderea pentru cele apropiate, evidente. Pacienții își uită în adevăratul sens al cuvântului viața, pornind de la prezent și mergând tot mai departe în trecut. Prin prăbușirea memoriei sunt siliți fără milă la o viață în prezent, respectiv trecutul devine una cu prezentul. Viața trăită în prezent, țelul drumului dezvoltării, capătă în această formă nerezolvată o tentă de groază. La cufundarea rezolvată în clipă zac îndărătul omului sarcinile esențiale ale vieții în polaritate, la pacienții cu Alzheimer neliniștea și agitația trădează câte ar mai avea în fața lor. Cu pierderea timpului rămâne la mijloc de drum înțelegerea pentru drumul vieții și sarcinile lui. Cine nu-și amintește de nimic și trăiește în afara timpului liniar nu mai poate purta nici un fel de răspundere. Scăderea orientării merge în aceeași direcție. La sfârșitul vieții nu s-a atins nici un scop, ci s-a pierdut drumul. Pacienții nu mai știu unde sunt și încotro trebuie să meargă. Cu *orient*area au pierdut în adevăratul sens al cuvântului Răsăritul, acea direcție din care vine lumina, conform scrierilor sfinte. La capătul drumului lor lipsește lumina — și deci și speranța. Depresiile frec-

vente pornesc de la această lipsă totală de perspectivă și speranță. Lipsa de atenție și considerație, care poate călca rudele atât de tare pe nervi, este aproape indispensabilă. Cum toate funcțiile de control ale rațiunii clachează, ei pot, asemenea copiilor mici, să-și descarce emoțiile nestingherit. Orice au înmagazinat pacienții în decursul vieții pe baza educației lor sau a altor considerente își poate croi drum acum. Suferința care ia dimensiunii apăsătoare mai cu seamă noaptea, când pacienții se trezesc țipând tare de panică sau rătăcesc prin casă, este greu de înțeles pentru persoanele care au grijă de ei. Întrucât pacienții sunt fără orientare și memorie, se trezesc noaptea într-o beznă totală, fără să știe unde sunt, iar mai târziu, nici cine sunt. Chiar și aprinderea unei lumini mici, mai curând simbolice, îi poate liniști, așa cum le ușurează și copiilor latura întunecată a realității.

Tabloul bolii se poate înțelege în general cel mai degrabă ca un „a redeveni copil" cufundat în corp. Pacienții aleargă adesea ca niște copii mici în urma persoanei care-i îngrijește, preferă să stea „agățați de fusta" ei sau măcar să-și asigure apropierea ei prin semnale acustice precum cântatul sau fredonatul. Urăsc ușile încuiate și nesiguranța, așa ca și copiii mici. Preferă să stea în ambianța obișnuită, iar uneori replica lor la diferite surprize sau schimbări bine intenționate este panica. Nu pot fi convinși cu argumente, dar reacționează recunoscători și bucuroși la atenția care li se acordă, cum ar fi mângâierea sau lauda. Dacă vrei să eviți izbucniri de furie, le dai mai bine dreptate, îi lași să câștige la joc și iei în principiu orice vină asupra ta. În final trebuie îngrijiți în orice privință ca niște copii, de la hrănit până la pusul scutecelor. În timp ce pacienții se reîntorc la începuturile vie-

cută ca sarcină. Apraxia, incapacitatea de a efectua acțiuni practice, împiedică folosirea rațională a mijloacelor ajutătoare ale vieții. Pacienții se scufundă în inactivitate și neajutorare. O lume pe care nu o mai recunosc nici nu au cum s-o mai abordeze.

Indispozițiile depresive aduc tema cel mai clar la un numitor comun. Depresia se poate înțelege și ca de-tensionare și, într-adevăr, ea reprezintă una dintre formele nerezolvate ale des-prinderii. Pacienții sunt prinși psihic și fizic în laț și lasă grija pentru viața lor în seama celor din jur. Aici se vede într-o formă drastică cum revenirea la originile vieții s-a cufundat în umbră. În loc de a deveni din nou ca niște copii în sens rezolvat, ei regresează în sens fizic, psihic și spiritual la nivelul vârstei copilăriei. În loc de a păși iarăși cu gura și inima deschisă în fața minunilor vieții, rămân fără grai și buimăciți. În loc de a-și cuceri în pași mici domeniul de viață, se învârtesc cu cei mai mărunți pași în același cerc și se rătăcesc. Se refugiază în lipsa de responsabilitate a copilăriei, cer atenție și îngrijire fără a oferi ceva în schimb, și exercită, fără a fi conștienți de asta, putere, punând în cârca unor familii întregi sau diferitelor rude în parte o răspundere pe care ei înșiși nu-s dispuși să o preia în nici un fel. Imaginea celulei nervoase cimentate, cu legăturile ei întrerupte, care, devenită nefolositoare, moare încetul cu încetul, este oglinda anatomică cea mai impresionantă a situației.

De-presia o înțelegem conform uzanței ca pe o presiune, o apăsare, iar toate impulsurile de viață sunt doborâte. Rezultatul este moartea într-un trup încă viu. În cele din urmă, ambele, totala destindere nerezolvată și înăbușirea completă a forțelor de viață, tind spre moarte.

Simptomele fac să transpară, pe lângă latura lor deprimantă, varianta rezolvată, în care se oglindește lecția de învățat. Pierderea memoriei înseamnă și o desprindere de trecut. Se renunță la *legături* și *obligații*. Neliniștea, agitația și tendința de mișcare accentuează importanța de a se urni din loc și de a o porni la drum — mai bine pași mici decât deloc. Dezorientarea pacienților și incapacitatea de a ști cine sunt ne fac să ne gândim la parabolele mitologice. De pildă la Ulise, a cărui recunoaștere că este Nimeni îi salvează viața în fața uriașului Polifem, cel mâncător de oameni. Acela îi închisese pe Ulise și însoțitorii săi într-o peșteră și amenința să-i devoreze. Când l-a întrebat Polifem cine este, Ulise a răspuns: „Nimeni."[oo]. Polifem s-a lăsat atunci păcălit, iar pe el l-a lăsat să plece. Pretențiile Eului de a fi specific și ieșit din comun pot fi întrezărite pe drumul de întoarcere al sufletului pe care-l descrie *Odiseea*. Asta poate culmina în recunoașterea propriei neștiințe în fața misterului creației. Oricât de mult s-a umflat Eul, la urma urmei el este lipsit de importanță și un Nimeni. Această cunoaștere constrânge tabloul bolii într-un chip drastic. Ulise și Socrate arată rezolvarea acestei sarcini, fiind în deplinătatea conștiinței. Immanuel Kant poate să ilustreze cât de importante sunt acest pas al relativizării și supralicitării oricărei inteligențe și întoarcerea acasă, respectiv revenirea la origini — el care a pătruns până la culmile științei de atunci și a contractat boala Alzheimer la peste 80 de ani.

Lipsa vorbirii poate însemna tăcere în fața unei lumi care provoacă uimire și despre care s-a spus deja destul. Din apraxie, incapacitatea pentru lucrurile practice, se

[oo] Ciclopul Polifem le va răspunde semenilor săi că *Nimeni mă omoară hoțește, drugii mei, și nu cu sila*. (*N. t.*)

poate citi cerința de a lăsa să se calmeze viața activă practic, precum și domeniul cunoștințelor (pierderea memoriei). Scopul este mai degrabă cunoașterea în sensul lui Ulise, în sens de *religio* și de filosofie ca dragoste pentru înțelepciune. Aici ne-am putea gândi la *sophia*, înțelepciunea feminină a vieții, care nu tăgăduiește sentimentul. De-presia ne trimite la de-tensionare, reflectarea retrospectivă la patria propriu-zisă a sufletului. După tensionarea maximă la apogeul vieții, în sfera crizei de la mijlocul vieții drumul dezvoltării tinde să părăsească domeniul tensiunilor și să se reîntoarcă în totala lipsă de tensiuni a unității. Euforia care apare între fazele depresive poate da o idee despre beatitudinea ce corespunde acestui domeniu. Scopul vieții este realizarea divinei împărății a cerurilor în sine. Viața în polaritatea lumii noastre a contrariilor vizează în cele din urmă mereu unitatea, paradisul, nirvana sau oricum am numi-o.

Adesea sunt loviți doi oameni de această boală. Dacă ne gândim că depunerile de albumină încep deja cu 30 de ani înainte de izbucnirea simptomelor și că drumul bolii poate să dureze până la 15 ani, se poate aprecia ce înseamnă asta pentru partener. Problema pentru persoana care îngrijește bolnavul, care este solicitată toată ziua și adesea și noaptea, pare irezolvabilă. Îngrijitorii străini vor ajunge, repede din cauza greutății situației, la limitele lor și se ajută în majoritatea căminelor cu calmante din direcția diazepamului (valium etc.), care fac, ce-i drept, ca pacienții să fie mai ușor de „manevrat", dar înrăutățesc simptomele. Rudele, de obicei soțiile sau fiicele, au avantajul inestimabil de a-i iubi pe pacienți, însă au astfel și problema unei imagini pozitive a lor. Această imagine este de obicei distrusă fără rămășițe, și au par-

te de un rămas-bun luat timp de ani de zile, treptat și irevocabil, care solicită mai multă forță decât i se poate cere unui om. Deseori nu se știe cine suferă mai mult, bolnavii sau cei care rămân de bunăvoie lângă ei. În timp ce pacienții parcurg drumul lor irevocabil înapoi, persoana însoțitoare merge pe drumul abnegației. Este o variantă a drumului de întoarcere pe care bolnavii încredințați lor l-au refuzat. În timp ce ei trebuie să-l străbată, respectiv să-l îndure acum inconștient, îngrijitorii care le stau alături sunt siliți să-l trăiască și ei, dar în mod conștient. Unii oameni care s-au supus acestui drum relatează cât de mult i-a schimbat și i-a îmbogățit. Cine se dedică acestei sarcini supraomenești va învăța multe despre sine și starea de a fi copil, care zace în el, despre curaj și umilință. Ceea ce este deprimant, spre deosebire de educația unui copil, care este legată în toate aspectele mereu de perspectiva îmbunătățirii, e aici știința oricărei lipse de perspectivă. În timp ce copiii cresc și se dezvoltă, pacienții cu Alzheimer se prăbușesc. În această privință, toate tentativele de educare făcute de îngrijitori vin cu niște decenii prea târziu și sunt mai degrabă nepotrivite. Necesară ar fi indicarea drumului pe calea de întoarcere. Faza cea mai importantă și dificilă a drumului omenesc, coborârea în întuneric, a căpătat formă și nu este mai puțin însemnată pentru ghizii voluntari ai sufletului decât pentru cei care sunt ghidați. A o lua pe acest drum amintește de povestea lui Orfeu și Euridice, chiar dacă în lumea noastră este de obicei o femeie care ia asupra sa coborârea de bunăvoie în împărăția morților de dragul unui suflet iubit. Pe această bază poate fi de înțeles dacă partenerii sau copiii care au grijă de bolnav relatează despre momente aducătoare de fericire ale

iubirii, o iubire care adesea poate să iasă la suprafață abia când platoșa intelectuală se sfarmă. Pe treptele ulterioare, tot mai apropiate de bezna de nepătruns, trebuie apoi sacrificate însă și astfel de experiențe: iubirea individuală pentru omul individual se transformă, silită de împrejurări, într-o iubire suprapersonală, atotcuprinzătoare, căci omul pe care l-am cunoscut atât de bine dispare în întuneric, și rămânem parcă singuri cu forma sa infantilă. Aici se cască însă vidul.[62] Și omul cu mintea luminată își abandonează Eul, iar individualitatea lui dispare, când el se dizolvă în marele vid. Deosebirea esențială constă însă în conștiența sa.

În măsura în care acest tablou de boală întărește „fenomenele normale de degenerare ale bătrâneții", el îi ține în față unei societăți care face experiența tot mai multor bolnavi de Alzheimer o oglindă clară și înspăimântătoare. A îmbătrâni înseamnă la noi foarte des a deveni infantil, fie pe baza sclerozei cerebrale[63], a altor forme de demență, a atacurilor multiple de apoplexie*, fie pe baza degenerării „normale" a creierului. Sarcina propriu-zisă însă este de a ne reîntoarce în mod conștient și a redeveni „ca și copilașii".

---

[62] Marele vid este, aidoma noțiunii creștine de paradis, numai o descriere imperfectă a perfecțiunii, și anume a unității. Chiar dacă în diversele culturi se folosesc definiții diferite pentru acest domeniu dincolo de lumea noastră polară, nu poate să existe în principiu decât acea unică unitate care, în funcție de unghiul vizual, cuprinde tot, sau vidul absolut, în care totul se află la putere.

[63] Și așa-numita sclerozare, care poate afecta în afara creierului și vasele tuturor celorlalte organe, este de fapt, ca și boala Alzheimer, mai degrabă o *albuminizare*. Mult înaintea depunerilor de calciu se ajunge la depuneri de albumină. Acestea au loc chiar înaintea depunerilor de colesterol* și de grăsime, care au dus pe nedrept la o isterie față de o substanță vitală, colesterolul.

Întrebări la începutul bolii și pentru persoanele care îngrijesc bolnavii

1. Mi-am atins la timp scopul, am găsit punctul de întoarcere din viața mea și l-am folosit pentru revenirea acasă?

2. Ce face copilul din mine? Am ținut legătura cu el și mă apropii la bătrânețe conștient din nou de el? Mă apropii din nou de copii?

3. După ce m-aș putea „orienta"? De unde ar trebui să vină lumina în viața mea? Ce ajutoare las nefolosite?

4. Prin ce pierd tot mereu contactul cu alți oameni și cu viața?

5. De ce refuz răspunderea pentru propria viață?

Concluzii

În final, rămâne întrebarea cum ne putem însănătoşi având în vedere abundenţa tablourilor de boală. Putem oare să ne vindecăm pe baza unor tablouri, a unor imagini? Procesul de vindecare pe baza lor este în sine atât de simplu, încât le pare de fapt persoanelor intelectuale dificil. Problema noastră cu modelele şi tablourile zace mai cu seamă în gândirea orientată unilateral, masculin-analitic, care desconsideră importanţa polului opus feminin-simbolic. Procedeul invers, supraaccentuarea sferei imagistice, ar fi mai adecvat realităţii noastre interioare.

Fără polul masculin al analizei ne putem descurca timp de săptămâni, chiar de luni. Unele popoare renunţă la el total şi astfel la progres în sensul nostru, fără a fi prejudiciate în sănătatea lor trupească sau sufletească. Dacă nu avem parte de trăirea imaginilor lăuntrice chiar şi numai câteva zile, respectiv nopţi, noi dezvoltăm nişte tulburări mintale serioase. În laboratoarele moderne de somn, subiecţii pot fi împiedicaţi în mod intenţionat să viseze. De fiecare dată când încep fazele lor de vis,

respectiv de REM[64], vizibile prin mişcările lor oculare, sunt treziţi. La sfârşitul nopţii au dormit şapte sau opt ore, fără a visa. După cel târziu nouă zile, şi ultimii dintre ei dezvoltă însă halucinaţii, adică văd şi aud lucruri pe care nu le percepe nimeni în afara lor. Astfel de imagini delirante cu ochii deschişi sunt numite de psihiatrie halucinaţii optice; în cazul percepţiei delirante de voci, ea vorbeşte despre halucinaţii acustice. Acele imagini interioare care n-au mai putut fi prelucrate în vise devin extrem de puternice, aşa că tind să pătrundă în conştiinţa diurnă şi vor fi vizibile chiar şi cu ochii deschişi. Aici se concretizează cât de impotrante sunt pentru viaţa (şi supravieţuirea) noastră imaginile interioare, şi trebuie ţinut cont că este vorba numai de privit, şi încă nicidecum de interpretat. Acest fel de a vedea perindarea interioară a unor imagini îl experimentează orice om sănătos mintal în fiecare noapte, chiar şi acela care nu-şi aminteşte de visele sale. Faptul că asta priveşte tot mai mulţi oameni este un semn cât de puţin devine activă latura feminin imagistică a realităţii în oamenii moderni. Imaginile interioare se scufundă mai adânc în umbră în măsura în care visele îşi pierd din interes, basmele din consideraţie şi fantasmele din importanţă. Astfel, orice confruntare cu ele este lucru cu umbra şi este salutară, căci aduce înapoi cele pierdute, refulate şi absente.

În predilecţia noastră pentru polul masculin-analitic şi pentru conştiinţa critică diurnă în detrimentul celei a nopţii ne simţim desigur îndreptăţiţi. Şi totuşi atitudinea inversă este la fel de bine imaginabilă şi chiar există. Senoii sunt un popor care acordă întâietate nopţii cu vise-

[64] REM, de la *rapid eye movement*; fazele visului sunt însoţite de mişcări rapide ale ochilor.

le ei. Ziua lor se rotește exclusiv în jurul nopții ca posibilitate de a face experiențe pe acele trepte de imagini și de a intra în contact cu divinul. Și la indieni mai putem vedea cât de centrale sunt marile vise și viziuni pentru viața zilnică și pentru viața în totalitate.

Că privitul acesta interior de imagini are efect în sine o arată faptul că ne ține într-un echilibru psihic. Nu este nevoie de o capacitate intelectuală de interpretare. Aici se poate lămuri întrebarea ce fac copiii cu interpretările. În general nu le sunt deloc necesare variantele lor intelectuale și își pot scuti acest ocol. Ei tind să accepte imaginile spontan și să le integreze în universul lor psihic. Lucrarea lui Elisabeth Kübler-Ross este în mod special adecvată să termine cu prejudecata că aceștia nu ar putea face nimic cu simbolistica și mesajele tablourilor de boală. Dimpotrivă, copii sunt foarte adesea mai degrabă în stare de acest lucru decât părinții lor intelectuali, care înțeleg tot și totuși de multe ori nu pricep nimic. În psihoterapia cu copii putem, de pildă, să renunțăm din această cauză să analizăm problema încarnărilor, pentru că ei iau încă serios în considerare simbolistica basmelor și fantasmelor. Atât timp cât ideea că toate astea sunt „numai" fantezii nu s-a extins însă prea mult în jurul său, copiii sunt mai deschiși față de modelele interioare. Pașii de învățare pe care îi fac adesea cu ocazia unor boli tipice copiilor vorbesc pentru sine. La adulți în schimb, pasul intelectual intermediar este indispensabil, întrucât altminteri nici nu raportează imaginile la ei, nici nu le iau în genere în serios.

În terapia copiilor, micuții pacienți pot fi ajutați să viseze un basm și să fie întrebați după câteva minute unde au ajuns în poveste. Încitarea de a continua ei înșiși po-

vestea o acceptă de obicei cu bucurie, și de îndată se conturează un model adecvat al situației lor de viață în imagini plastice. O altă posibilitate, pe cât de simplă, pe atât de eficientă, este să fie făcuți să-și viseze propria familie sub formă de animale. Structurile de familie și modelele relaționale ies atunci la fel de ușor la iveală. Întrucât copiii iau spontan în serios aceste imagini și le raportează la ei, sunt de obicei în stare și să-și influențeze prin modificări ale modelelor imagistice realitatea vieții, ceea ce le vine adesea mai ușor lor decât adulților.

Pierdem de obicei devreme în viață naivitatea noastră copilărească sub influența unei pedagogii orientate după eficiență. Deja de la începutul școlii generale tot auzim: „Nu dormi! Nu visa! Nu mai umbla cu fantezii! Ce fabulezi atât! Mai bine te-ai concentra!" Dacă această educație prinde, rezultatul sunt niște adulți destul de lipsiți de fantezie, care nu-și mai amintesc visele și adesea nici nu mai pot dormi. Nu rareori aterizează la psihoterapeuți, pentru a reînvăța această capacitate originar omenească. Pedagogia din ziua de azi confundă uneori mijlocirea de cunoștințe cu cultura. Adevărata cultură nu are *cult*ul numai în cuvânt, ci și în inimă.

Ca microcosmos (om) noi suntem o reproducere a macrocosmosului (lume) și purtăm în noi toate imaginile acestei lumi. Dacă uităm acest lucru, ne cufundăm tot mai adânc în inconștient, iar cultura se degradează în acel flux informațional căruia nu-i mai facem față astăzi nici cu intelectul nostru foarte exersat. Chiar și în cuvântul *informație* mai rezidă forma, modelul, și arată cât de adânc suntem legați de acest aspect al realității. Imaginile sunt hrană sufletească, fără această hrană sufletul nostru flămânzește.

Şi tablourile de boală sunt hrană sufletească şi mult mai bune decât lipsa de imagini. Această carte este o călătorie intelectuală în lumea de imagini a tablourilor de boală, purtată de speranţa că imaginile nu rămân împotmolite în cap, ci duc la o cultură interioară prin intermediul conexiunii dintre corp şi suflet. Ar fi prea frumos dacă înţelegerea raţională ar fi suficientă şi ne-am însănătoşi prin citire şi priceperea modelelor. Conform tuturor experienţelor, aceasta este excepţia. Cuprinderea cu mintea trebuie să ducă la o „prindere" şi atingere a sufletului şi să-şi creeze acces în lumea senzaţiilor şi a afectelor. Dacă la sfârşitul *Bolii ca drum* se spune că ar fi îndeajuns contemplaţia şi (re)cunoaşterea, atunci cea din urmă este înţeleasă în sens biblic, o angajare, o implicare în cel mai profund grad. Abraham a cunoscut-o pe Sarah şi, oricum, rezultatul a fost Isaac.

Înţelegerea intelectuală ca prim pas nu este de aceea lipsită de importanţă, doar că *nu ajunge*. Pătrunderea şi angajarea în lumea proprie de imagini[65] ar putea fi un al doilea pas, unul ce merge mai departe. Peregrinările imaginaţiei cu ajutorul muzicii de meditaţie şi al imaginilor verbale merg mai departe decât călătoriile intelectuale. Acolo unde deja şi citirea unei cărţi este primejdioasă pentru puncte de vedere vechi şi prejudecăţi, călătoriile pe aripile imaginilor interioare conţin experienţe şi pericole corespunzător mai mari pentru modalită-

[65] Există casete speciale la temele: cancer, alergie, hipertensiune arterială, hipotensiune arterială, probleme de digestie, probleme de greutate, fumat, probleme hepatice, probleme de spate şi angoasă. Meditaţiile *Medic internist* şi *Destindere profundă* sunt menite, în plus, să ajute la continuarea preocupărilor legate de diferite tablouri de boală pe un plan mai profund; toate casetele la Edition Neptun, München.

ţile vechi de comportament şi boală. Călătoriile în sensul principiului reprezentat aici[66] duc adesea în domenii care le erau oamenilor până atunci străine şi închise.

Nu se poate spune sigur că a călători este inofensiv. Mult mai periculos decât a călători este însă a nu călători. Cine a cunoscut călătorind lumea exterioară a trebuit să depăşească şi pericole. Dacă ar fi rămas în schimb tot timpul vieţii în oraşul său natal, şi-ar fi scutit aceste pericole, dar ar fi mult mai expus necunoscutului. A călători ne formează, după cum se ştie, şi ne hrăneşte sufletul cu imagini.

Cu călătoriile interioare se petrece într-un mod analog. Lumea interioară se modifică la fel de puţin ca şi cea exterioară prin faptul că o cunoaştem noi. Dar ambele îşi pierd caracterul ameninţător, întrucât orice pericol cunoscut ne sperie mai puţin. În definitiv, nici la tablourile bolilor nu este vorba despre o schimbare a lucrurilor în sine, adică a temelor şi conţinuturilor bolilor, ci de modificarea felului de a vedea lucrurile. Lecţia de învăţat, respectiv modelul se păstrează mereu, dar e o mare diferenţă dacă suntem la discreţia acestui model într-un cerc vicios pe plan fizic sau dacă îl trăim de bunăvoie pe un plan rezolvat. Cine-şi ascultă vocea interioară poate afla atunci şi lucruri puţin măgulitoare despre sine. Din această perspectivă este mai plăcut pe termen scurt să nu ascultăm de ea. Pe o perioadă lungă de timp însă, această ignorare este periculoasă, căci dacă vocea interioară devine

[66] Deconsiliez de la folosirea producţiilor din sfera de activitate a *gândirii pozitive*, care acoperă cu afirmaţii suferinţe, creând astfel o nouă umbră. A utiliza interpretările acestei cărţi pentru o astfel de activitate de refulare se aseamănă cu tentativa de a sensibiliza un organism prin postit, spre a-l face mai receptiv la medicamente psihotrope.

după o neglijare îndelungată deodată tare, este deja destul de târziu. De cele mai multe ori psihiatrul consultat nu o va asculta și nu îi va acorda importanță, ci va încerca să o pareze cu arme chimice. Conform experienței, este mai rezonabil să facem cunoștință la timp și în liniște cu lumea interioară decât sub presiunea unei acumulări îngrămădite de mult. Îndeletnicirea cu corpul corespunde celei cu psihicul. A ignora și a înăbuși este mai comod pe termen scurt, dar pe termen lung este mai salutar a îndrăzni confruntarea cu imaginile interioare și a evolua în loc de a se eschiva. Ambele tipuri de medicină, respectiv psihologie își au avantajele lor, medicina tradițională și psihologia tradițională vizează starea de bine pe termen scurt, lăsând pe planul doi vindecarea; medicina și terapia interpretativă lasă starea de bine pe planul doi și mizează pe termen lung pe vindecare.

Înainte vreme se făceau puține călătorii în lumea din afară, iar dacă se făceau, era vorba în general despre pelerinaje, care legau drumul exterior cu cel interior. Tendința de a face călătorii exterioare fără raportare la călătoria interioară a sufletului este relativ nouă și pare ciudată, dacă privești problema mai atent. Călătorii *cultu*rale, care nu sunt deloc interesate de cult, plutesc la fel de ciudat în aer ca și călătoriile de *formare*, care omit să formeze contactul cu imaginile interioare. Ar putea fi cu ușurință înlocuite prin filme culturale. Așa-numitele călătorii de recreere sunt, privind medical, în marea majoritate o batjocură la adresa sănătății. Această mizerie a călătoriilor a ajuns până la urechile organizatorilor, și astfel sunt proiectate concepte mereu noi și, în măsura în care le lipsește raportarea la călătoria interioară, curând sunt respinse din nou. Călătoriile-aventură ar putea fi

mai captivante decât cele pentru a face băi de soare, aventurile adevărate sunt însă întotdeauna cele în interior; în cel mai bun caz ele sunt și în afară.

În timpurile de demult, călătoria de vitejie era un drum lăuntric, care se oglindea exclusiv în afară. Călătoriile spre propriile lecții de învățat, așa cum se reflectă în peisajele interioare ale tablourilor de boală, sunt adevăratele călătorii de vitejie. Adesea nu sunt deosebit de plăcute și nu sunt numai frumoase, alteori cer mult curaj, dar întotdeauna te răsplătesc. Așa cum s-a descris în primul volum, pentru călătoriile mari este de ajutor un ghid, iar din când în când el este chiar necesar. În vremurile noastre astfel de ghizi se numesc psihoterapeuți. Ei au existat în toate timpurile, doar că aveau alte nume și mai puțină muncă înainte, când oamenii trăiau încă de la sine putere în lumile de imagini ale miturilor și basmelor lor și se încredeau în fantezia lor. Această muncă nu viza atât intervenții acute de criză, cât indicarea drumului și însoțirea în acea lume interioară diferită, care este mereu prezentă și ne așteaptă. Dacă nu luăm nici un fel de măsuri să ne apropiem de ea, chiar ne va ieși în întâmpinare și ne va face semn sub formă de simptome și de boli.

Dacă întrezărim și folosim șansele din tablourile de boală, viața noastră nu devine neapărat mai ușoară, dar noi devenim mai responsabili și mai bogați. Orice greșeală va fi numai o posibilitate pentru noi de a evolua datorită ei, o dată ce ea adaugă vieții noastre ceva ce-i lipsise până atunci. Astfel, modul de evaluare se poate schimba complet, în loc de a evita problemele sau de a te eschiva de ele, este o bucurie să te îndrepți spre ele și să descoperi posibilitățile ascunse în ele. În acest sens, din problemele ridicate în fiecare capitol se poate alcătui baza unei

meditații personale, unei călătorii în lumea de simboluri a propriei problematici. Ce avem de pierdut — intervalul de timp al vieții noastre ne stă etalat în față ca un câmp vast de posibilități! Totul este posibil, dacă acceptăm provocarea vieții, nu numai în sens exterior, ci și interior. O viață exterioară ofensivă cu mult curaj pentru propriile posibilități poate să contribuie la dezvoltare, o viață interioară curajoasă poate să ducă dezvoltarea la țel.

Drumul prin lumea interioară este trasat de religiile cele mai diferite, și învățătura creștină dă și în domeniul nostru cultural indicii clare în acest sens. Cu spusa deja citată: „Astfel, fiindcă ești căldicel, nici fierbinte, nici rece, am să te vărs din gura mea"[pp], Cristos sfătuiește să ne aventurăm în extremă și avertizează în același timp în legătură cu compromisurile călduțe și false. Dacă acest drum, călătoria de vitejie, s-a depășit, este în fine valabil celălalt dicton biblic: „Cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt."[rr] Omul autorealizat, care stă la mijloc între poli și a găsit mijlocul în sine însuși, nu mai face evaluări și știe în sufletul său că tot ceea ce împarte în jur revine la el.

La urma urmei, orice terapie care merită acest nume se poate rezuma în acea vorbă a lui Cristos, poate cea mai importantă: „Iubiți pe vrăjmașii voștri."[ss] Mai mult nu se va putea spune niciodată despre terapie, nicicând nu va putea fi ea descrisă mai succint și mai pregnant. Astăzi tindem să formulăm același lucru mai modern și mai complicat: „Luați-vă înapoi proiecțiile." Căci tot ce ne lipsește întru însănătoșire este în umbra noastră, dar

---

[pp] Vezi nota a. (*N. t.*)
[rr] Matei, 5, 39. (*N. t.*)
[ss] Matei, 5, 44. (*N. t.*)

întrucât pe aceasta nu putem şi nu vrem s-o vedem, o proiectăm pe suprafeţe de proiecţie. Duşmanii noştri sunt suprafeţe exterioare de proiecţie, care ne oglindesc ceea ce nu putem suporta la noi înşine, dispreţuind de aceea la alţii. Simptomele de boală sunt pentru majoritatea oamenilor duşmani interni. Propriul corp devine suprafaţa de proiecţie a laturilor neîndrăgite. Dacă reuşim să iubim duşmanii din afară şi dinăuntru, se cristalizează vindecarea, izbăvirea noastră. Iar asta ne reuşeşte cu atât mai uşor, cu cât putem recunoaşte mai bine *boala ca limbaj al sufletului*. Atunci, *boala devine drum*. Acesta nu este nou şi nu este complicat, el este atât de atemporal, de simplu şi de exigent ca şi cuvintele atemporale: IUBIŢI PE VRĂJMAŞII VOŞTRI.

PARTEA A DOUA

I

Introducere în filosofia semnificației și interpretării bolilor

1. Interpretare și evaluare

Titlul *Boala ca drum* a produs unele confuzii. Și totuși eu l-am înțeles cât se poate de literal și l-am folosit fără a face evaluări. Boala este un drum practicabil, nu este în sine nici unul bun, nici unul rău. Depinde exclusiv de cel afectat ce face din el. La unii pacienți am putut experimenta, alături de ei, cum au parcurs acest drum în mod conștient și au putut constata retrospectiv că „greutatea lor excesivă", „infarctul lor miocardic" sau chiar și „cancerul lor" devenise marea lor șansă. Referitor la Sfânta Teresa de Avila trebuie presupus astăzi că tocmai infarctul a adus-o pe drumul ei ulterior. Despre Hildegard von Bingen știm cât de strâns erau legate viziunile ei de migrena de care suferea. Aceste două femei ieșite din comun au preluat într-un mod cât se poate de vizibil mesajele tablourilor lor de boală și le-au transpus exemplar

în viața lor. Exact asta este cerința „bolii ca drum": să înveți de pe urma propriilor simptome și să evoluezi.

Este o eroare mare de înțelegere să se folosească în mod abuziv acest concept și filosofia care-i stă în fundal, pentru a emite evaluări. Ezoterismul pur și simplu nu are nimic de-a face cu împărțirea vinei, o dată ce pornește, așa cum se prezintă detaliat în primul volum, de la faptul că orice om este, din principiu, vinovat, întrucât a fost separat de unitate. A se face vinovat nu este o chestiune a greșelilor mici sau mari din viața zilnică, ci una de principiu. Vina originară a omului rezidă în părăsirea unității paradisiace. Viața în această lume a contrariilor este în mod necesar plină de greșeli și servește la găsirea drumului înapoi spre unitate. Orice greșeală și orice tablou al bolii *elucidează* astfel elemente care lipsesc pentru a realiza perfecțiunea și devin, ca atare, o șansă de dezvoltare.

A abuza de interpretările bolilor pentru aprecierea altor oameni este o înțelegere eronată din mai multe privințe. Pentru distribuirea vinei nu există, pe de o parte, nici un fel de mobil, căci vina originară este încă de mult repartizată și nu este nevoie de nici o colaborare a omului în acest sens. La fel de bine am putea să-i felicităm pe cei afectați pentru boala lor, datorită posibilităților de dezvoltare și de învățare pe care ea le conține. Așa-numiții „primitivi" sunt în această privință cu un pas înaintea noastră, pentru că ei apreciază simptomele de boală ca intervenții ale destinului în viața lor și le acceptă bucuros ca o punere la încercare și o probă de confirmare. În multe triburi, șamanul în devenire își dorește să-și facă apariția boala de inițiere, căci numai ea îl poate introduce în noi domenii de experiență. Această idee este

urmărită uneori cu atâta consecvență, încât un vraci are voie să trateze numai acele tablouri ale bolilor pe care el însuși le-a trăit deja cu trup și suflet. Dacă tămăduitorul este înțeles drept un conducător de suflete prin lumile lăuntrice, această atitudine are temei, deoarece, în definitiv, un ghid ar trebui să cunoască dinainte tărâmul prin care îi conduce pe călători.

La noi, această idee nu mai este prezentă decât în anumite urme. Astfel, în cuvântul *Schicksal* [destin] se mai poate recunoaște „das *geschickte* Heil" [scăparea, mântuirea iscusită] (din lat. *salus* = sănătate, scăpare, mântuire). Ne-am putea gândi și la verificările medicamentelor homeopaților. Medicul se (ex)pune aici de bunăvoie în spațiul experimental al bolii, pentru a face cunoștință cu modelul leacului său. În fine, de la un psihoterapeut ne așteptăm, pe bună dreptate, să fi călătorit îndelung prin peisajele sufletești proprii și colective, așa încât să știe unde-și însoțește pacienții.

Este lipsit de orice sens să i se reproșeze unui om, cu prilejul unei perioade de ucenicie grele cu șanse corespunzătoare de evoluție, realitatea principială, și care ne leagă pe toți, a stării de a fi bolnav. Acest lucru nu are în orice caz nimic de-a face cu conceptul „bolii ca drum", ci, mai degrabă, cu plăcerea de a sâcâi și râcâi pe cineva.

Cine face din degetul său arătător arma sa și, indicând spre alții, îi învinovățește din pricina tablourilor bolilor lor sau se acuză pe sine însuși din această cauză trădează și faptul că a înțeles greșit întregul proiect. Cu abuzul interpretării ca acuzare după motoul „Ești constipat, pentru că ești așa un zgârie-brânză!" el nesocotește caracterul aflat în umbră din fiecare simptom de boală. Umbra îi este, prin definiție, inconștientă celui vizat. În această pri-

vință, cel astfel acuzat oricum nu va putea să accepte interpretarea. Dacă ar ști că e zgârcit, nu ar exista nici cel mai mic motiv să fie constipat. Umbra nu este adecvată ca reproș. La această temă atât de dificilă a existenței noastre este necesar, din contră, un procedeu deosebit de precaut. Cel afectat are nevoie de întreaga sa forță, iar din partea mediului înconjurător de mult spațiu, pentru a descoperi în pași mici, proprii, raportul său cu tema exprimată în tabloul bolii. Aici evaluarea se dovedește la fel de stânjenitoare, pe cât este interpretarea de ingenioasă.

Cine se acuză singur în acest fel nesocotește, de asemenea, șansele de evoluție ale bolii. Pătrunderea unui tablou patologic până la nivelul sufletesc nu schimbă ceva nici din vina principială, nici din faptele concrete ale problemei ce ne stă în față. Nu devenim astfel nici un om mai bun sau mai rău, ci pur și simplu mai știutor, mai *conștient* și mai responsabil. Dacă ignorăm această știință și răspunderea pe care o implică, puține sunt cele ce se schimbă — toate rămân de fapt cum erau. Dacă preluăm însă *răspunderea* pentru propriul destin, boala devine șansă și dă posibilitatea să se răspundă la indicațiile propriului model.

Procedeul nici măcar nu este greu. Pe plan fizic oricine poate să indice — și anume cu degetul, spre locul care-i creează probleme. A aduce această experiență în legătură cu planul sufletesc este scopul cărții de față. Odinioară, asta era la fel de firesc cum este până în ziua de azi indicarea cu degetul pe corp. Este însă vorba de a pune degetul pe rană în sens figurat. Asta cere curaj, și totuși nu chiar atât de mult, căci rana există deja. Ea nu se produce abia când este pus degetul pe ea, ci astfel este doar mai conștientizată. Pe termen lung, ea capătă prin acest pas curajos posibilitatea de a se vindeca.

2. Orbire față de propria persoană și proiecție

Șansa propriu-zisă nu constă în interpretarea tablourilor străine ale bolilor, ci ale celor proprii, lucru îngreunat prin atotprezenta autoorbire. Problematica proiecției, tendința noastră de a deplasa tot ce-i neplăcut și dificil în afară și de a le prelucra, respectiv combate și acolo, se dovedește o piedică și în interpretarea tablourilor bolilor. În timp ce recunoaștem clar paiul din ochiul altuia, trecem adesea cu vederea grinda din cel propriu. Experiențele cu *Boala ca drum* au produs un model semnificativ. Interpretările adecvate ale simptomelor la prieteni și cunoscuți sunt puse față în față cu atitudinea unui mare „dar" în ceea ce privește simptomele proprii. Ceea ce a funcționat la parteneri sau socri cât se poate de convingător dă deodată greș.

Interpretarea tablourilor bolilor este muncă asupra umbrei și de aceea adesea dezagreabilă. Putem să plecăm chiar de-a dreptul de la faptul că interpretările adecvate se lovesc de o respingere spontană. Dacă o interpretare pare de la început plăcută, fie nu este corectă, fie oricum nu îndeajuns de profundă. În această privință este cel mai simplu să învățăm pe baza tablourilor străine ale bolilor și să aplicăm apoi asupra noastră înșine aceste experiențe. Numai dacă acest pas dur urmează, conceptul va avea sens. Atunci devine însă un drum sincer al autocunoașterii și autorealizării.

Față de alte sisteme interpretative mai cu seamă din domeniul ezoteric, simbolistica tablourilor bolilor are avantajul că nu permite înțelegeri greșite ale nivelului vizat. Există puține pericole ca un ulcer stomacal să fie interpretat ca semn al unei iluminări iminente. Corpul

stă chezaş pentru faptul că aici este vorba de o lecţie solidă de învăţat, care în esenţă se înrădăcinează în elementul material.

3. Revalorizarea simptomelor

Deosebirea cea mai serioasă faţă de medicina obişnuită este că noi apreciem pozitiv simptomele. În loc să ne aliem, cum se practică, cu pacientul împotriva simptomelor lui, noi tindem oarecum să ne aliem cu simptomele, pentru a recunoaşte care este problema pacientului şi ce i-a provocat aceste simptome, respectiv lipsuri. Dacă simptomul este eliberat de evaluarea sa negativă, el poate duce, ca indicator preţios de drum, la teme lipsă şi poate fi de ajutor ca omul să devină mai complex şi mai sănătos.

Aici rezidă o şansă imensă de evoluţie, căci orice om prezintă simptome. În acest ultim punct domneşte o rară concordanţă între toate domeniile medicinei. Medicina tradiţională găseşte, cu metodele ei de cercetare care se rafinează mereu tot mai mult, practic la orice om câte o abatere de la normă. Statisticile de sănătate[67], care sunt mai curând statistici de boală, vorbesc un limbaj la fel de clar. Medicina naturistă, cu procedeele ei diagnostice mai sensibile, chiar că nu mai găseşte indivizi sănătoşi. Ambele direcţii acuză această stare, în timp ce religia şi ezo-

[67] Conform statisticii, germanul mediu trece, în 10 ani, printr-o boală care pune viaţa în pericol, prin 10 boli grave şi o mulţime de boli mai uşoare. Dacă sunt luaţi 1000 de oameni de pe strada unui mare oraş şi sunt supuşi diagnosticării medicale moderne şi unei examinări serioase, nu rămâne nici unul care să fie perfect sănătos.

terismul o iau ca pe un dat incontestabil. Conform concepției lor, omul este într-o lume polară în mod necesar nesănătos și în căutarea unității pierdute, pe care a lăsat-o în urma lui în paradis, când a pornit-o pe drumul dezvoltării sale. Interesant este că WHO[68], care este îndatorată medicinei academice, definește sănătatea într-un mod care amintește de tradiția ezoterică. Și anume, că ar fi o stare lipsită de suferință trupească, sufletească și socială. După ea, pe această lume nu există oameni sănătoși, în afara celor din manualele de anatomie și fiziologie a omului.

Fie că starea noastră, a tuturor, de a fi bolnav o resimțim ca pe un scandal de domeniul politicii de sănătate sau ca pe consecința necesară a separării noastre de unitate, fapt rămâne că avem cu toții simptome și, astfel, și șansa să evoluăm pe baza lor. Întrebarea este: vrem să persistăm în încercarea ce eșuează de milenii de a le elimina din lume sau vrem să facem efortul de a le recunoaște ca indicator de drum și a le urma?

4. Deplasarea simptomelor în două direcții

Cu credința lor de a putea elimina lucruri din lume, medicii sunt total izolați. Fizicienii și chimiștii știu și demonstrează că posibile sunt exclusiv transformări dintr-o formă de apariție în alta, dar niciodată o dispariție totală, fără substituire.

Prin încălzirea unui bloc de gheață materia solidă se transformă în lichid, în apă. Dacă încălzim în continuare,

[68] *World Health Organisation*, Organizația Mondială a Sănătății.

lichidul se transformă în stare gazoasă, în abur. Prin răcire, acest proces este reversibil, gazul trece prin starea lichidă şi devine apoi gheaţă solidă. Asta ni se pare firesc şi este explicat de fizică prin legea conservării energiei, conform căreia suma energiei rămâne mereu constantă. Niciodată nu se poate distruge ceva cu adevărat.

Fizica ne mai învaţă că diversele forme de manifestare ale apei sunt determinate de stări diferite de vibraţii ale moleculelor ei. În starea de agregare solidă pietrele de construcţie moleculare vibrează cu o frecvenţă relativ scăzută. În starea lichidă sunt mai excitate energetic şi vibrează mai repede. În starea gazoasă excitaţia lor şi astfel şi nivelul vibraţiilor sunt cele mai înalte.

Ezoterismul porneşte de la o înţelegere corespunzătoare, dacă stabileşte în solid elementul material pământ, în fluid elementul sufletesc apă şi în gazos elementul spiritual aer. Nivelul de vibraţii se amplifică de la corporal spre spiritual. Transpus asupra temei noastre, asta înseamnă: corpul ca expresie a lumii materiale are frecvenţa de vibraţii cea mai joasă, nivelul sufletesc are una medie, iar cel spiritual o are pe cea mai mare. Pentru a ridica la nivel sufletesc o temă care s-a precipitat la nivelul de vibraţii cel mai scăzut ca simptom fizic, trebuie să-i fie deci adusă energie. Şi mai multă energie este necesară pentru a ajunge la nivelul spiritual. Această energie trebuie procurată în interpretarea tablourilor bolilor sub forma conştienţei şi a consacrării.

La procesul invers al apariţiei bolii această energie a fost economisită. Dacă se apropie de noi o temă cu care nu vrem să ne confruntăm, economisim energia conştiinţei, lăsând tema să coboare în domeniul sufletesc şi apoi scufundând-o mai jos în trup. Ce nu vrem să avem

în conștiință și credem că am înlăturat prin ignorare aterizează efectiv, în sensul originar al cuvântului, pe de *lături* sau, în terminologia lui C.G. Jung, în **umbră**. Umbra constă, așadar, din tot ceea ce nu vrem să recunoaștem și să acceptăm, ci mai degrabă dorim să trecem cu vederea. Stă diametral opusă *Eului*, care se edifică din tot ce acceptăm bucuroși la noi și cu care ne identificăm. În această privință, nici un Eu și nici un om nu se bucură să se întâlnească din nou cu temele acumulate în umbră.

Dar, întrucât umbra este o parte necesară pentru totalitatea noastră, putem să fim sănătoși, în sensul de compleți, numai prin integrarea ei. Un om întreg este alcătuit din Eu și umbră. Ambele dau împreună Sinele, care caracterizează omul integrat, ajuns la realizarea de *sine*. Preluarea și elaborarea temelor umbrei întruchipate în simptome este, prin urmare, un drum în direcția găsirii de sine a omului. Tablourile bolilor sunt manifestări ale umbrei, care sunt ușor accesibile datorită ivirii lor din adâncurile sufletului la suprafața lumii trupești, devenind astfel indicatori remarcabili de drum spre perfecțiune.

Pe baza exemplului concret al ulcerului stomacal, fenomenul **deplasării simptomelor**, cu cele două direcții diferite ale sale, poate deveni mai clar. Termenul a fost creat de medicina și psihologia universitară, când s-a recunoscut că simptomele „eliminate prin terapie" au apărut din-nou într-un alt loc. La medicina tradițională fixată asupra corpului, deplasarea simptomelor are loc desigur în corp. Am putea s-o spunem cinic: simptomele sunt deplasate de la organ la organ, pacienții de la specialist la specialist.

Cine consultă medicul din cauza unor afecțiuni stomacale nervoase primește în ziua de azi, de regulă, un

medicament psihotrop, care produce o așa-numită decuplare psihovegetativă, adică legătura dintre nervii vegetativi ai stomacului și psihic este blocată chimic, ceea ce împiedică stomacul să reacționeze împreună cu psihicul. Această înlăturare a durerii, care nu modifică nimic din situația de bază a celui afectat, are o acțiune limitată în timp. Următorul pas de escaladare al medicinei tradiționale ar fi decuplarea psihovegetativă de tip chirurgical, în care ramificațiile corespunzătoare ale nervului vag sunt separate. Dacă și pentru asta este deja prea târziu, sunt tăiate o treime sau două din stomacul stors de puteri și suprasolicitat. Ce nu mai există nu mai poate produce dureri — este logica pe cât de simplă, pe atât de mioapă, căci la un stomac așa de micșorat se ivesc curând alte probleme de digestie. Toți acești pași vizează exclusiv corpul. Simptomele sunt deplasate în corporal și astfel, într-o câtva, pe planul orizontal.

Alternativa ar fi să le deplasăm pe verticală: de la nivelul fizic, la nivelul psihic și în cele din urmă la cel spiritual. Dar pentru a ajunge de pe un plan cu vibrații joase pe unul cu vibrații mai înalte, este necesară energie, pe care cel afectat trebuie să o procure singur. Medicul poate să joacă aici numai rolul de catalizator[3]. Angajându-ne conștient, este posibil să investigăm durerile de stomac după rădăcinile lor sufletești: ce apasă aici pe stomac, ce lucru nedigerabil este înghițit, ce duce la acest

[69] În chimie este denumită catalizator o substanță dacă produce o reacție fără să sufere vreo transformare. Fără catalizator reacția nu poate avea loc, el participă la ea, rămânând însă neinfluențat de ea. În această privință, comparația șchioapătă nițel, căci astfel de procese de vindecare se pot derula adesea și fără medic, iar acesta nu rămâne neinfluențat de terapie.

act de autosfâșiere, pe care îl reprezintă orice ulcer stomacal? Îndărătul temelor accentuate afectiv se pot găsi și elabora modele de conștiință printr-o examinare corespunzătoare. O astfel de deplasare de simptome pe verticală are avantajul de a nu mai lăsa simptomatica să escaladeze în continuare, ci de a o face, dimpotrivă, soluționabilă.

5. Formă și conținut

Planurilor situate vertical unul deasupra celuilalt, trup și suflet, respectiv spirit, le corespund domeniile formă și conținut. Trupul stă pentru aspectul formă, sufletul (psihicul), respectiv spiritul, pentru conținut. Din perspectiva religioasă și ezoterică asupra lumii, acest paralelism este firesc, științelor naturii în schimb le este străin. Pentru Antichitate, orice formă și deci orice lucru treceau drept manifestare a unei idei aflate îndărătul lor. Goethe a emis deja formularea necontestată: „Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis."[tt]

În multe domenii ale vieții, de la artă la tehnică, legătura dintre formă și conținut ne este până în ziua de azi firească. O pictură sau sculptură a lui Michelangelo o apreciem datorită celor exprimate de ea. Oricât ar fi materialul de important, el trece în spatele conținutului. Dacă la un aparat tehnic clipește o luminiță de avertisment, este pentru noi mobilul să căutăm care or fi cauzele subiacente. Vrem să știm ce poate să *însemne* clipitul.

[tt] Citat din J.W. Goethe, *Faust* II, „Munți cu prăpăstii": „Vremelnic-sensibilul/ Doar ca simbol survine." Traducere de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Univers, București, 1983. (*N. t.*)

Dacă, în schimb, corpul exprimă semnale de avertisment, mulţi oameni încearcă să le înăbuşe cu pilule, fără să sondeze la adâncime după cauze. De ce oare tocmai semnele corpului să nu însemne nimic? Am aduce deja un serviciu sănătăţii noastre, dacă am trata corpul la fel de conştient ca pe orice maşinărie.

Următorul exemplu ar putea arunca o lumină asupra relaţiei dintre medicina ştiinţifică şi cea interpretativă. Să presupunem că o cunoştinţă răspunde la întrebarea legată de cea mai recentă piesă de teatru: „Scena avea o lungime de opt ori patru metri şi o înălţime de doi metri. Au participat 14 actori, dintre care opt femei şi şase bărbaţi. Costumele erau confecţionate din 85 m de pânză şi 45 m de mătase, scena a fost iluminată cu 35 de reflectoare etc." Am fi cât se poate de nemulţumiţi de acest răspuns, în timp ce apreciem în mod deosebit un medic care ne comunică, după investigaţii amănunţite, o abundenţă de date şi valori despre corpul nostru. Acest medic rămâne la fel de agăţat de planul formal, lăsându-şi astfel şi pacientul oarecum... în aer. Abia când spune la finele întregii înşiruiri de rezultate de măsurători şi de probe prelevate ceva de genul: „şi asta este pneumonie*", pacientul se simte puţin mai lămurit. Acum doctorul şi-a interpretat datele şi constatările, şi imediat afirmaţiile sale capătă semnificaţie pentru cel în cauză.

Proiectul nostru înaintează în acest loc numai câţiva paşi. Căci, desigur, în această direcţie *plină de semnificaţie* se poate continua, de pildă, cu întrebarea: „Ce înseamnă oare pneumonie?" Din locul respectiv rezultă de fiecare dată planul vizat. Plămânul este organul schimbului de gaz, cu ajutorul lui şi comunicăm, căci vorbirea ia naştere prin modulările fluxului de aer expirat. Respi-

răm cu toții același aer și suntem astfel în contact prin intermediul plămânilor. În corp, cei doi lobi pulmonari leagă partea stângă și partea dreaptă, așa cum respirația leagă, de asemenea, conștiința și inconștientul. Nici o altă funcție organică nu este într-un mod atât de echivalent accesibilă ambelor planuri. Cu organul plămân ni se dă deci planul problemei și este abordată tema contact, comunicare. Inflamația* este, după cum arată în mod insistent constatările medicinei tradiționale, o confruntare războinică, un conflict în țesut. Anticorpii luptă contra agenților patogeni: se înarmează, se duc lupte, se moare și se învinge. Prin pneumonie (inflamație pulmonară) am întruchipat deci un conflict din domeniul comunicării. Și după această interpretare care merge deja puțin mai departe s-ar putea continua cu întrebările corespunzătoare și cu interpretarea: De ce mi se întâmplă tocmai mie, tocmai asta, tocmai acum? De la ce mă împiedică, la ce mă silește?

Semnificații și interpretări cu adevărat corecte rezultă însă abia atunci când perimetrul individual este și el inclus și se ține seamă de simptomatica specifică de fiecare dată. Interpretarea **diagnosticelor** în procedura de urgență, așa cum tocmai am arătat, rămâne o simplă afișare, la fel ca și însuși diagnosticul. Este totuși bine să interpretăm diagnosticele, chiar dacă ele contribuie doar ca o pietricică la marele mozaic al tabloului bolii. Dacă ele sunt în latină, și mai nou în engleză, se recomandă mai întâi traducerea lor. Scleroză multiplă* înseamnă atunci „întăriri multiple", o exprimare care cu siguranță aruncă niște lumină asupra tabloului bolii. Alte diagnostice se prăbușesc în ele însele și astfel măcar pierd din caracterul lor înspăimântător. Pacienții zguduiți de

„verdictul" PCP[70] pot să prindă din nou curaj aflând traducerea lui: **Poli** (= *multe*) **artrită** (= *inflamația articulațiilor*) **Cronică** (= *cu o evoluție lentă*) **Primară** (= *de la început*). Pentru acest diagnostic nici nu ați fi avut nevoie de un medic. Știți și singuri că s-a declanșat de la început inflamatoriu, cu o evoluție lentă, la multe articulații.

Din opoziția dintre formă și conținut s-ar putea să fi reieșit clar cât de importante sunt ambele. Fără scenă și actori o piesă de teatru nu-și are rostul, fără costume ar fi cel puțin penibilă, iar fără iluminația scenică sensul ar trebui să rămână în întuneric. Toate aceste elemente sunt de importanță, dar ele nu sunt totul. În mod analog se întâmplă cu datele și constatările organice, făcute prin determinarea valorilor. Ele sunt indispensabile în descrierea apectului formal, iar noi le folosim desigur și ca punct de plecare. Ne fac posibil primul pas și devin astfel premisa pentru cel de-al doilea, găsirea sensului, respectiv interpretarea. Dar firește că nu-l înlocuiesc pe acesta.

Medicina tradițională predată în universitate furnizează, așadar, o bază importantă și nu devine superfluă prin medicina interpretativă, ci este extinsă *substanțial*. De aceea noi nu-i putem adresa reproșuri de principiu. E drept că ambele direcții au cu corpul aceeași bază, dar domeniile preocupărilor lor principale se află pe planuri diferite.

Medicina tradițională s-a limitat la corp și realizează aici adesea lucruri minunate în sfera refacerilor (reparațiilor). Grija pentru suflet a lăsat-o nu de mult în seama

[70] De curând, expresia PCP se folosește mai cu seamă pentru o pneumonie care apare la pacienții cu SIDA și înseamnă atunci *Pneumocystis carinii pneumonia*. Din vechiul PCP a fost tăiat P-ul care stătea pentru „primar" și oricum nu spunea nimic.

psihologiei, de spirit se ocupa deja de timpuriu teologia. Cine îi reproșează medicinei tradiționale că nu face ca sufletul lui să se vindece este aidoma unui individ care frecventează un șirand orășenesc și se plânge că nu vede marea. Priveliștea mării nu-i fusese promisă, exact la fel cum medicina nu mai promite astăzi vindecarea trupului, sufletului și spiritului, ci se retrage modestă la o muncă bună de refacere în domeniul fizic.

Retragerea din planul semnificației o are medicina tradițională în comun cu majoritatea procedeelor naturiste de leac[71]. Ambele seamănă mai mult între ele decât se presupune în general, o dată ce se sprijină pe aceeași imagine mecanicistă asupra lumii. Ele caută în trecut după cauze și rivalizează între ele care le găsește pe cele mai profunde și elimină în modul cel mai eficient simptomele prin terapie. Până și în alegerea armelor[72] sunt mai apropiate decât recunosc. Cine o pornește *la luptă împotriva* simptomelor are nevoie de arme și înmagazinează în mod evident date legate de punctul de vedere alopatic, care se îndreaptă împotriva adversarului și încearcă să-l anihileze cu remediile cele mai bune.

Dacă cei care susțin medicina naturistă îi reproșează medicinei tradiționale că ea apelează prea ușor la cortizon,

---

[71] În măsura în care homeopatia sau medicina chinezească sunt înțelese ca medicină naturistă, această apreciere nu le vizează. Iar în cadrul unei medicine holiste există cel puțin tentative de a se ajunge la o filosofie mai cuprinzătoare a bolilor.

[72] O diferență importantă, chiar dacă numai gradată, constă, cu siguranță, în caracterul primejdios al efectelor secundare ia armele purtate în luptă. Dacă metodele alopate nu pot fi evitate, sunt bineînțeles de preferat mijloace lipsite de efecte secundare sau cu efecte secundare puține. *Leac* în sensul propriu-zis ele nu pot fi însă considerate, căci nu țintesc *lecuirea* sau perfecțiunea, ci eliberarea de simptome.

ar trebui avut în vedere că acesta este un hormon produs în corp și aparține, prin urmare, în mod neechivoc, naturii, și anume chiar naturii noastre proprii. Preparatul cardiac preferat al medicinei tradiționale, Digitalis, nu este nimic altceva decât planta degetar, al cărei caracter natural nu poate fi contestat. Îndărătul primului și celui mai popular antibiotic, Penicilina, se află *Aspergillus penicillinum*, ciuperca de mucegai. Homeopatia, în schimb, nu este absolut deloc naturală. O potență ca de exemplu C 30 sau D 200 nu poate să apară niciodată în mod natural. Homeopatia este un procedeu artificial și vechii medici homeopați nu se sfiau să o desemneze și să o practice ca pe o artă.

6. Homeopatia

Homeopatia și modul cum înțelege ea lumea sunt diametral opuse atât medicinei tradiționale, cât și medicinei naturiste curente și oferă baza spirituală pentru o medicină cu adevărat alternativă, căreia îi este îndatorat și proiectul nostru. Aici nu este vorba de a combate un simptom cu contrariul său, ci de a se alia cu simptomul și chiar de a-l sprijini în final cu alternative asemănătoare în încercarea lui de a aduce în viața bolnavului un principiu lipsă.

Faptul că medicina se înrădăcinează inițial în acest nucleu de gândire se manifestă în simbolul ei, șarpele care stă încolăcit pe toiagul lui Esculap. Ales abia în anii cincizeci de către Organizația Mondială a Sănătății drept semn internațional *obligatoriu* al medicilor, acest simbol are o istorie care ajunge până în perioadele de început ale umanității. În Paradis, șarpele este cel care ispitește, ca braț prelungit al diavolului, oamenii pe drumul evoluției lor.

El este simbolul lumii polare a contrastelor și își croiește drumul, șerpuind prin ambii poli ai realității, pentru a înainta. Ca nici un alt animal, este el încătușat de pământ, atât prin blestemul divin rostit cu prilejul căderii în păcat, cât și prin forma lui. Filosoful religiei Hermann Weidelener[73] spune despre el că este tot numai picior. Șarpele își înghite victimele cu totul, aidoma tărâmului de jos, al cărui simbol mai este el. Pe lângă cei doi colți otrăvitori ai săi, mai dispune și de limba despicată, un simbol pentru nesinceritate, discordie și dezbinare. El are, pe de altă parte, și capacitatea de a lăsa ceea ce e vechi și perimat radical în urmă și marchează, cu lepădarea pielii o dată pe an, de fiecare dată un început cu desăvârșire nou. Dar el dispune mai cu seamă de veninul care poate ucide și vindeca. Cuvântul englezesc „gift" pentru cadou [același ca și pentru otravă, *N. t.*] ar putea să denote tocmai această legătură contradictorie.

Ca în vremurile acelea de demult, când șerpii erau ținuți în templul (sanctuarul) lui Esculap (gr. Asklepios), sarcina propriu-zisă și cea mai nobilă a medicului este și până în ziua de azi să facă din otrava[74] polarității un dar, pe baza căruia pacientul poate evolua și se poate vindeca. Medicina homeopatică urmează încă de la început acest drum în gândirea și acțiunea ei, ba chiar până la realizarea remediilor ei. Din otrăvuri precum arsenicul sau lachesisul[75] homeopatia face leacuri, eliberându-le

---

[73] Hermann Weidelener, *Lebensdeutung aus der Weisheit der Sprache*, p. 19.

[74] Paracelsus a atras atenția că la urma urmei în această lume totul este otravă. Numai doza decide cât de otrăvitor este ceva.

[75] *Lachesis muta*, șarpele de tufiș, este și foarte concret un șarpe otrăvitor.

treptat prin agitare din materialitatea lor. Această așa-numită potențare nu este o diluare, ci o agitare, respectiv dinamizare, după cum subliniază homeopații. Prin aceasta, substanța sau tinctura originară este redusă la fiecare etapă a agitării ei cu o zecime (potențele D pentru decimal) sau sutime (potențele C pentru centezimal) și la fiecare pas modelul ei este transmis prin agitare mediului solvent[76]. La această metodă potențele peste D 23 nu mai conțin nici un fel de substanță de pornire, dar dețin încă informația completă, eliberată în totalitate de caracterul ei otrăvitor inițial. Aceasta ține de domeniul spiritual și a depășit nivelul cu vibrații mai joase al materiei. Eliberată de corporalitatea ei și transportată pe un plan superior, ea poate să acționeze ca leac autentic. Îi dă pacientului o informație care îi lipsește, făcându-l astfel mai sănătos.

Mijloacele homeopatice sunt găsite prin intermediul verificărilor medicamentelor, deja menționate. Niște medici sănătoși iau aceste remedii în potențări joase, deci care conțin substanță, și înregistrează simptomele astfel produse. Dacă un pacient are simptome identice sau asemănătoare, el primește de obicei remediul într-o formă superioară, adică lipsită de substanță. Ca pură informație, el poate să contribuie acum la însănătoșirea pacientului, în măsura în care tabloul medicamentului se suprapune cu tabloul simptomelor.

Orice tablou al bolii este expresia unei idei scufundate în corp, respectiv a unui model care lipsește în conștiință. Acesta poate să fie tratat cu o informație medica-

[76] Este vorba de alcool și apă, despre care o echipă de cercetători vienezi a putut să arate că joacă rolul decisiv în preluarea modelului substanței medicamentoase.

mentoasă sau spirituală asemănătoare. În primul caz vorbim de homeopatie, în cel de-al doilea, despre conștientizarea modelului sau despre interpretarea tablourilor bolilor. Informația este, conform naturii ei, pe un nivel de vibrații mai înalt decât problema fizică. Dacă se izbutește să fie readusă problematica pe acest nivel mai înalt, otrava se transformă în dar. Manifestarea umbrei în simptomatică duce astfel la luminarea ei, iar boala devine drumul cunoașterii de sine.

7. Jocul cauzelor

Referitor la conținutul, respectiv la mesajul tablourilor bolilor, medicinei tradiționale îi stă în drum conceptul ei asupra cauzelor. Ca și științele naturii, ea pornește de la faptul că totul are o cauză care rezidă în trecut. Scopul ei este să o găsească și să o înlăture. Alte proiecte sunt criticate de medicina tradițională adesea ca neștiințifice, un reproș care, după cum se va mai vedea, se răsfrânge asupra ei înseși.

Ceea ce este izbitor la acest concept al cauzelor este îngrădirea sa. Se pot căuta informații numai într-o direcție, și anume trecutul, și doar o dată, cel mult de două ori cu întrebarea standard „de ce?". Desigur, s-ar putea căuta și în alte direcții sau întreba în continuare oricât de mult. De ce sunt răcit? „Pentru că am prins acum două zile niște agenți patogeni", ar putea să sune răspunsul acceptabil din perspectiva medicinei tradiționale. De ce am contractat însă acești agenți? — „Pentru că sistemul meu imunitar era slăbit." Și aici se poate întreba mai departe: De ce era slăbit sistemul meu imunitar? La un mo-

ment dat răspunsul va ajunge în direcția bagajului ereditar, după motoul: „Pentru că am moștenit de la părinții mei acest sistem de apărare." Dar de ce mi-au transmis părinții tocmai această zestre imunitară? Răspunsul duce deja la bunici, care, la rândul lor, au moștenit-o de la părinții lor ș.a.m.d. În cele din urmă ajungem până la Adam și Eva și la întrebarea: De ce au primit primii oameni un astfel de sistem imunitar la drum? Într-un mod mai „științific" am putea să ajungem cu aceeași tehnică interogativă și la Big Bang (explozia inițială). Răspunsul la următoarea întrebare rămâne însă la fel de deschis: De ce — *pentru numele lui Dumnezeu* — a fost *inițiată* brusc explozia?

Principiul cauzalității are numai la prima vedere un efect atât de convingător, la o privire mai atentă trădează însă puncte slabe vizibile. Slăbiciunea lui cea mai mare constă în aceea că nu satisface, în mod dovedibil, realitatea, după cum ne-o documentează fizica modernă. În calitatea ei de cea mai avansată știință a naturii, aceasta a depășit granițele imaginii mecaniciste a lumii, edificate pe cauzalitate, și a combătut-o.

La acest punct de răscruce decisiv, nu numai pentru medicină, au ajuns fizicienii în cercetările lor în domeniul particulelor minuscule din interiorul atomului. Ei au constatat că toate particulele, până la foton (particula luminoasă), au un pol opus ca o imagine în oglindă.[77] Pentru fiecare particulă există deci o particulă geamănă,

[77] Asta nu este foarte surprinzător pentru ezoterism, deoarece el pornește dintotdeauna de la faptul că totul are în această lume polară un pol opus și că noi putem înțelege efectiv lumea numai prin aceste opoziții. Pentru a putea înțelege ce e *mic*, avem nevoie de *mare*, *binele* își capătă sensul abia datorită *răului* etc.

care este exact opusă în toate. De la Einstein provine o indicație de experiment, la care una dintre cele două particule gemene apărute este influențată, în timp ce cealaltă este lăsată în pace. În mod uimitor, s-a dovedit că în momentul modificării stării particulei influențate, și cealaltă, cea neinfluențată, s-a transformat în așa fel, încât cele două au rămas în continuare cu poli opuși. Și mai surprinzător a fost că ambele transformări au avut loc în același moment și astfel a căzut explicația oricărei forme de transmitere de informații.

Englezul John Bell a putut demonstra în cele din urmă matematic că particulele dintr-o sursă, așa-numitele particule blocate fazic, sunt corelate între ele pentru totdeauna, și anume pe o cale acauzală, logic nesesizabilă. Teorema lui Bell merge un pas și mai departe, dovedind că acest lucru nu este valabil numai pentru domeniul subatomar al particulelor celor mai minuscule, ci la modul foarte general. Astfel, cauzalitatea a fost contestată, respectiv degradată la un model explicativ care permite numai apropieri de realitate.

Dacă ne gândim că universul nostru a rezultat, conform științei, dintr-o explozie, menționatul Big Bang, el trebuie să fie alcătuit din tot felul de particule legate între ele. Și exact de aici pornesc scrierile sfinte ale Orientului. Vedele hinduiste și sutrele budiste descriu realitatea ca fiind în toate aspectele ei mereu în legătură cu toate celelalte aspecte. Când fizicienii prezintă astăzi rezultate cu o tentă metafizică asemănătoare, nu este vorba de apropierea științei moderne de cea veche, cum se susține adesea, ci de o venire unilaterală a științelor naturii în preajma cunoștințelor atemporale ale învățăturilor înțelepte.

Dacă este contestată cauzalitatea, rămâne valabilă întrebarea: de ce să ne agățăm în continuare de ea? Complet fără cauzalitate nu ne putem descurca, cel puțin în această societate[78], *pentru că* gândirea noastră este marcată cauzal până și în limbaj (după cum o arată, de pildă, această frază). Nu există de altfel nici un motiv să ne agățăm de o subformă limitată a gândirii cauzalității ca sistemul științific. Putem să extindem cauzalitatea ca cea mai bună apropiere ce ne stă la dispoziție de universul „care se petrece" sincronic, după cum a făcut-o Aristotel deja. Avantajul unei înțelegeri mai ample a cauzalității se evidențiază de îndată ce privim în mod științific sub lupă un proces simplu, precum este un eveniment sportiv. Chiar și o alergare de o sută de metri plat este încă prea lungă, și atunci trebuie să separăm din ea o mică secțiune, de exemplu startul. La întrebarea științifică standard: care este cauza pentru demarajul brusc al sportivilor? există un răspuns acceptabil științific: împușcătura de start. Ea acționează din trecut asupra prezentului, este mereu prezentă și reproductibilă.

Cine se pricepe însă la atletismul ușor va fi prea puțin satisfăcut de această explicație. El va arăta că, de fapt, cauza mai importantă pentru elanul sportivilor este dorința lor de a căpăta medalia de aur. O eventuală victorie este însă încă de domeniul viitorului, fiind de aceea inacceptabilă pentru știință drept cauză. Oricărui eveniment îi stă la bază, conform concepției lui Aristotel, și o cauză model. La cursa de o sută de metri plat acestea ar fi regulile jocului. Ele interzic, de exemplu, să se folo-

[78] Câteva așa-numite culturi primitive funcționează aproape fără înțelegere cauzală, dar, nu sunt, evident, o alternativă pentru noi.

sească o bicicletă sau alte mijloace ajutătoare neîngăduite. Numai pe baza modelului existent încă de mult al „alergării de o sută de metri plat" știu sportivii de fapt în ce direcție trebuie să pornească la cursă. În fine, mai există și baza sau cauza materială, care constă în pista de zgură, în mușchi etc. și este acceptată și de știință. Cu patru cauze în loc de una tot nu satisfacem realitatea ultimă, dar ne apropiem mai mult de ea. Dacă în final oricum nu mai există cauze, trebuie să fie îngăduit ca una să fie completată de alte trei. Dacă luăm pentru interpretarea tablourilor bolilor aceste patru cauze, cea a medicinei tradiționale nu devine astfel desigur falsă, ci este numai completată și extinsă.

Din cauza obișnuinței și a orbirii în fața propriei persoane se va întâmpla deseori ca tocmai la propriile tablouri patologice importante să ne refugiem în brațele obișnuitei monocauzalități. Propria pneumonie este pusă atunci din nou numai pe seama agenților patogeni și nu se mai formulează nici un fel de întrebări iscoditoare dincolo de aceasta. Desigur, la fiecare pneumonie sunt în joc agenți patogeni, ei furnizează cauza care acționează dinspre trecut. Că ei nu sunt niciodată singurii răspunzători o poate dovedi faptul că majoritatea oamenilor sănătoși găzduiesc agenți patogeni corespunzători în plămânii lor, fără a se îmbolnăvi. Dacă, de pildă din cauza unui accident grav de mașină, ei ajung la secția de urgență, aceiași agenți pot deveni deodată activi. La secțiile de terapie intensivă pericolul de a ne îmbolnăvi de pneumonie este atât de mare nu pentru că aici ar exista atâția agenți patogeni, din contră, nicăieri nu sunt atât de urmăriți și de decimați. Motivul esențial constă în conflictul de comunicare ce se ivește de îndată ce întregul con-

tact nu se mai desfăşoară decât prin tuburi de cauciuc. Aşa cum se găseşte de fiecare dată o cauză funcţională, vor rezulta de fiecare dată şi o cauză de ţel sau sens, ca şi un model, în care se încadrează în mod adecvat întregul eveniment.

8. Analogie şi simbolistică

Chiar dacă recurgem la cele patru cauze ale lui Aristotel, filosofia „bolii ca drum" se bazează mai puţin pe gândirea cauzală, cât pe cea analogică. Din nou fizica este cea care ne poate deschide calea spre această perspectivă asupra lumii. În locul cauzalităţii fizicienii au pus simetria şi au explicat că ultimele legi pe care le putem sesiza noi sunt principii ale simetriei. Gândirea analogică a medicinei vechi, aşa cum se exprimă ea în principiul lui Paracelsus „microcosmos = macrocosmos" sau în principiul întregului ezoterism „precum sus, aşa jos", respectiv „precum înăuntru, aşa afară", se apropie de această înţelegere a simetriei. Dacă privim analog formă şi conţinut, trup şi suflet, om şi lume[79], suntem mai aproape de realitate decât în cazul în care căutăm cauze, căci fizica dovedeşte că lumea nu este determinată de succesiunea cauzală, ci de alăturarea sincronică.

Cheia pentru această înţelegere a lumii nu se găseşte în analiză, ci în simbolistică. Aceasta se află şi în centrul interpretării simptomelor. Ca toate celelalte tablouri, nici tablourile bolilor nu sunt înţelese prin analiza materia-

[79] Vezi R. Dahlke, *Der Mensch und die Welt sind eins — Analogien zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos*, München, 1987.

lului, ci mai degrabă prin contemplarea[80] totalității lor. Mesajul unui tablou ne scapă dacă încercăm să îl găsim în analiza, oricât de rafinată ar fi ea, a materialului. În final, dobândim niște material numeric despre compoziția pigmenților culorilor, în schimb atmosfera autumnală s-a pierdut. Ea rezidă mai degrabă în simbolistica decât în chimia culorilor. Pentru a interpreta un tablou, toate detaliile trebuie să fie reunite într-o impresie generală. Totalul este mai mult decât suma părților sale.

Cuvântul nostru „simbol" provine din grecescul *symballein*, care înseamnă a arunca una peste alta, a îmbina. Pentru ca în interpretarea tablourilor bolilor să cuprindem omul în totalitatea sa, este necesar să îmbinăm toate impresiile disparate într-un model, respectiv toate simbolurile mici într-un simbol amplu.

În ciuda legitimizării prin fizica modernă, gândirea analogică ajunge la fel de ușor în plan secund față de cea analitică. Și totuși ea ne marchează viața mult mai profund decât ne-o recunoaștem. Când întâlnim un om pentru prima oară, ne facem o imagine a lui care se bazează pe înțelegerea simbolică și analogică. Chiar dacă intelectul vrea să ne sugereze că prima impresie înșală, noi știm mai bine. Dacă ne încredem în rațiune, avem adesea nevoie de mult timp, doar pentru a realiza în final că totul se afla deja în început. De îndată ce vizităm pe cineva în locuința sa ne facem o imagine despre aceasta,

---

[80] Cuvântul *contemplare* exprimă deja prin sine corelația analogică. Prefixul *con* înseamnă *împreună, unit*, *templum* era inițial un domeniu al cerului, pe care trebuia să-l observe un augur, pentru a trage din Sus concluziile sale referitoare la Jos. A *templa împreună* templul superior de pe cer și cel inferior de pe pământ era semnificația originară a con-templării.

şi deci şi despre el, la fel şi când coboară din maşina lui. Toate astea se întemeiază pe o înţelegere mai mult sau mai puţin conştientă a simbolurilor. Şi orice referire religioasă se bazează pe simbolistică şi analogie. Numai aşa se pot înţelege parabolele. Dacă ne rugăm în *Tatăl nostru* „Facă-se voia Ta, *precum în cer aşa şi pre pământ*", folosim numai o altă formulare pentru „precum sus, aşa jos" şi ne deplasăm pe tărâmul analogiei.

Chiar şi ştiinţele naturii se bazează la o privire mai atentă pe gândirea comparativă, o dată ce orice proces de măsurare este o comparaţie şi raportare, respectiv analogizare. Dacă măsurăm un segment, temperatura sau presiunea, întotdeauna avem de-a face cu comparaţia cu o scală marcată. Întrucât măsurarea este baza ştiinţelor naturii, ea se întemeiază la urma urmei pe gândirea comparativă.

Apropierea medicinei de gândirea analogică este şi mai clar de recunoscut în domeniul statisticii, una dintre disciplinele ei preferate. Tot mereu ne lovim de încercări de a aduce dovezi prin statistici. Metoda este cunoscută şi tentantă. Sunt întrebaţi 100 de dependenţi de heroină dacă au consumat înainte produse din canabis ca haşişul sau marihuana. Dacă 90 % răspund „da", „dovada" s-a adus şi canabisul este „drogul de trecere" spre heroină. Ceea ce sună atât de logic nu are totuşi forţă probatorie. Căci, altfel pusă problema, se poate atunci „dovedi" statistic că laptele este drogul de trecere cel mai periculos de pe lume, o dată ce 100 % dintre dependenţii de heroină şi toţi alcoolicii au început prin a-l consuma. Aici nu este vorba nicidecum de a denigra statisticile, ci dimpotrivă, de a reabilita gândirea comparativă care le stă la bază. Statisticile pot să exprime lucruri esen-

țiale, numai să dovedească ceva nu pot niciodată, căci conexiunile lor nu au nimic de-a face cu cauzalitatea. Atât măsurătorile, cât și statisticile arată cât de răspândită este gândirea analogică. Faptul că nu vrem să o recunoaștem schimbă prea puțin situația.

Simbolistica a rămas de o importanță decisivă chiar și pentru medicina modernă. Simbolurile și ritualurile edificate pe ele joacă, după cum vom mai arăta, în sistemul sanitar un rol pe cât de dominator, pe atât de mult trecut cu vederea altcori, ceea ce este în regulă măcar datorită faptului că și tablourile bolilor se compun din simboluri și duc obligatoriu la apariția unor adevărate ritualuri.

9. Câmpuri morfice

Având în vedere că nu există nici o cultură veche și nici o societate modernă fără ritualuri, putem porni de la faptul că ele țin obligatoriu de viața omenească. Eficiența lor, măsurată după răspândirea lor, este încă puțin cercetată. Abia în ultimul deceniu s-au pus bazele unei explicații prin teoria lui Sheldrake a câmpurilor morfogenetice sau morfice. Sheldrake a constatat adeverirea prin experimente că între diferite viețuitoare există relații care se sustrag explicațiilor logice. El a postulat așa-numite câmpuri morfice, care mijlocesc aceste legături, fără a necesita materie sau transmitere de informații. Diferite experimente dovedesc că viețuitoarele sunt legate între ele într-un câmp comun într-un mod inexplicabil, foarte asemănător legăturii dintre particulele gemene ale fizicienilor atomiști. Ele vibrează în același mo-

ment pe același plan de vibrații și se comportă aproape ca o singură ființă, comparabil de exemplu unui mare banc de pești sau unui câmp de cereale, peste care adie vântul. La situațiile observate nici nu există timp să intre în legătură reciprocă în sensul tradițional.

Americanul Conden a putut să constate ceva comparabil la oameni. A pus să fie filmate dintr-o parte, foarte cu încetinitorul, persoane care comunicau. S-a văzut că vorbitorul și ascultătorul sunt legați în aceeași clipă prin mișcări minuscule, așa-zise micromișcări. Acest a vibra laolaltă s-a manifestat la toți oamenii, cu excepția copiilor autiști. În sfera vieții organice, ne aflăm aici pe urmele unei conexiuni care corespunde acelor corelații ciudate inexplicabile ale fizicii particulelor elementare.

Experiența unor astfel de câmpuri independente de timp și spațiu o poate face oricine într-o sală de concerte, unde domnește o armonie inexplicabilă după criterii tradiționale. Cum este posibil, întrebăm cu naivitate, ca atâția muzicieni diferiți, cu atâția timpi diferiți de reacție, să cânte toți în același tact? Sigur, văd cu toții același dirijor, dar fiecare ar trebui, cu timpul său individual de reacție, să-i transpună semnalele la momente diferite pe instrumentul său. Faptul că nu se întâmplă așa se datorează modelului unificator al muzicii. În locul haosului care ar fi în mod logic de așteptat, pot să ia naștere o simfonie, o armonie, un unison, pentru că muzicanții devin unul, acordându-se în model și acționând ca o singură ființă. Și ascultătorii se pot plia pe acest model și uni prin muzică, devenind unul cu dirijorul, instrumentiștii și ceilalți ascultători. Acesta este secretul pentru care chiar și înregistrarea cea mai fidelă tehnic nu poate înlocui concertul.

Experiențele practice cu aceste câmpuri logic de nesesizat, care nu sunt vizibile, dar sunt perceptibile totuși, devin posibile și prin meditație. În aproape toate mânăstirile există spații pentru meditație, care erau destinate exclusiv acestui scop, pentru a nu tulbura atmosfera. Cine a meditat deja o dată într-o astfel de încăpere mânăstirească, în care se practică de o mie de ani numai meditația, cunoaște această experiență. Aici meditația îți vine mai ușor și te duce mai în profunzime decât acasă în propriul dormitor sau chiar și în avion, în timpul unei călătorii. Și grupuri mari, care sunt la unison, produc un câmp perceptibil. La Tai Chi, o veche meditație chineză prin mișcare, asta se simte în mod special. Dacă un grup se mișcă precum o singură ființă, se iscă o forță enormă. O experiență militară veche arată că în pas egal se merge mai ușor în marș. Cât de mare poate să devină forța unisonului, a rezonanței, se vede în pericolul (de prăbușire) pe care îl reprezintă pentru poduri coloanele care mărșăluiesc în cadență.

Cum se pot constitui astfel de câmpuri și peste întinderi mari, independent parcă de spațiu, poate fi ilustrat de faptul că invențiile se fac nu rareori în diferite părți ale lumii în același timp și că aceleași idei apar în același moment în locuri diferite. Chiar și în politică s-a răsfrânt această experiență. În prăbușirea aproape sincronică a regimului blocului răsăritean s-a văzut forța unui câmp *model*. Vremea sa trecuse, și deodată aceleași tancuri, care se îngrijiseră timp de decenii de liniștea de mormânt, nu au mai putut face nimic. În timp ce intelectul încolțit ar putea să mai caute și alte explicații în toate aceste exemple, un experiment drastic îl pune în fața unor probleme irezolvabile în această privință. Unei iepuroaice de casă

îi fuseseră luați puii și duși pe un submarin atomic la mii de kilometri. Când au fost omorâți în diferite momente stabilite, mama a „reacționat" într-un mod constatabil prin măsurători. Cuvântul „a reacționa" este aici de fapt inadecvat, căci mamei îi lipseau toate bazele pentru a reacționa la ceva, ea fiind pesemne legată de puii ei mai degrabă într-un câmp. Reacția necesită timp, aici nu este însă vorba de timp.

În vreme ce noi tot mai credem că diferitele cauze sunt ceea ce face ca lumea să meargă, fizica modernă dovedește deja contrariul: în realitate domnește o sincronicitate inexplicabilă nouă, iar cauzalitatea este exclusiv o greșeală de gândire, chiar dacă una plauzibilă. Fenomenele care apar în câmpurile morfice se petrec sincronic și nu pot fi explicate cauzal. Este evidentă bănuiala că aici fizica și biologia se află pe urmele acelei realități mai adânci care este zugrăvită în scrierile sfinte ale Orientului ca un mare model ce se desfășoară pe diferite planuri sincronic, în care toate își au locul lor, sunt interrelaționate, dar nu se determină în nici un fel cauzal. Teoria analogiei se acordă perfect cu reprezentările despre câmpurile morfice. În această privință este de înțeles dacă anumite teorii vechi, precum cea a lui Paracelsus, că omul și lumea sunt una[81], sunt luate astăzi din nou în considerare.

Este plauzibil să punem în legătură efectul ritualurilor cu câmpurile morfice. Ritualurile sunt calea cea mai directă pentru a realiza asemenea câmpuri și a le ancora în realitate. Dacă privim diferite ritualuri vechi de inițiere și vindecare, bănuiala devine certitudine. La ritua-

81 Vezi Dahlke, *Der Mensch und die Welt sind eins*, München, 1987.

lurile de la vârsta pubertății tinerilor nu li se explica de pildă lumea adulților cu regulile ei, ci ei deveneau, prin îndeplinirea acțiunilor rituale, parte a acesteia, fără a trebui să înțeleagă ceva. O dată inserați câmpului noii sfere, le stăteau în mod automat deschise toate posibilitățile sale. Noi, care nu mai credem în ritualuri și de aceea nici nu construim câmpuri puternice, ne mai putem doar cu greu imagina astfel de lucruri.

II

Boală și ritual

1. Ritualuri în societatea noastră

Vechile culturi cunoscute nouă aveau, fără excepție, un element comun: din simboluri formau ritualuri pentru fazele de trecere mai deosebite din decursul vieții, dar și pentru viața cotidiană și cerințele ei. Numai omul modern crede că se poate descurca fără ritualuri și le consideră o superstiție depășită. Pe acest fundal este cu atât mai surprinzător câte ritualuri s-au salvat în vremurile noastre mai lipsite de prejudecăți și luminate. Neobservate sau trecute dinadins cu vederea, ele tot mai domină imaginea societății. Pe lângă puținele ritualuri păstrate cu bună știință, ca botez, confirmație, căsătorie și înmormântare, există nenumărate acțiuni pe jumătate conștiente sau inconștiente, care trăiesc din caracterul lor de ritual. Mici ritualuri compulsive împânzesc cotidianul, ca de pildă când oamenii adulți simt deodată că trebuie să schițeze pe modelul trotuarului succesiuni ciudate de pași, când numără, de-a dreptul obsesiv, în timpul unor călătorii cu trenul, stâlpii pe lângă

care trec, când trebuie verificat de cinci ori dacă mașina este într-adevăr încuiată, dacă ușa casei este zăvorâtă, dacă ștecărele sunt scoase din priză și așa mai departe. Toate aceste gesturi nu au un sens care poate fi sesizat logic, este vorba numai, așa cum e tipic ritualurilor, despre acțiunea în sine. Pe lângă aceste ritualuri de zi cu zi și aparent secundare, există și o abundență de ritualuri importante.

Sistemul nostru judiciar edifică pe faptul că membrii societății cred în acest vechi ritual al jurisdicției și îl recunosc. Caracterul de ritual este evident la fiecare dezbatere din desfășurarea strict ritualizată. Regulamentul tribunalelor corespunde aproape celui al unui ordin. Robele judecătorilor, procurorilor și apărătorilor sunt veșminte ritualice pline de semnificație. Din ce alt motiv și-ar pune un jurist adult o haină lungă și largă și o perucă, dacă nu pentru a sluji ritualic justiției? Ca și preotul, judecătorul trebuie să-și desfășoare activitatea făcând abstracție de propria persoană sau de cea care urmează a fi judecată. În timp ce-și exercită funcția, el este supus numai regulilor ritualului judiciar și trebuie să înceteze până la finele dezbaterii să fie o persoană privată individuală cu opinii particulare. Dacă nu izbutește asta și se îndatorează altora decât exclusiv cărților juridice de reglementări, atunci este recuzat ca lipsit de obiectivitate.

Orice încheiere a unui contract, recunoașterea conștientă a unei stări de fapt prin punerea semnăturii proprii, îndeplinește criteriile unui ritual. Nu este posibil pur și simplu de dactilografiat numele sau de pus o parafă cu numele în josul înscrisului, cu toate că atunci ar fi chiar mai lizibil. În cazul contractelor politice, celebra-

rea ratificării ca ritual al recunoașterii este deosebit de frapantă. Și relațiile obișnuite ale oamenilor între ei sunt supuse unor reguli rituale, care privite ca atare și funcțional au prea puțin sens. De ce se dă în semn de salut tocmai mâna dreaptă deschisă și nu pumnul stâng? Viața noastră este determinată de simboluri și semne, de la culorile îmbrăcămintii până la semnele de circulație. Toate desfășurările ritualice astfel înzestrate trăiesc de pe urma faptului că sunt recunoscute și urmate. Regulile și semnele de circulație nu au nici un sens ca atare, dar, respectate de toți, ele reglementează situațiile cele mai dificile. Ritualurile nu sunt logice, ci simbolice, ele sunt modelele eficiente care acționează. Fără ele, convieţuirea socială ar fi imposibilă.

Problema aici este că ritualurile inconștiente nu funcționează la fel de bine ca cele conștiente și că în societățile moderne industrializate predomină în acest sens o puternică tendință spre lipsa de conștiență. Importanța ritualurilor își pierde cu un efect tot mai durabil ancorarea în conștiință și se scufundă în umbră. La suprafața socială decad forme golite de sens, devenind obișnuințe, obiceiuri. Datorită rădăcinilor lor adânci în modelele odinioară conștiente, ele sunt încă de o rezistență tenace. Când sensul originar este deja de mult dat uitării, obiceiurile încă supraviețuiesc și continuă să-i confere societății un cadru. Încercările de a le elimina prin reforme eșuează adesea din cauză că sunt adânc înrădăcinate. Cu oricât elan au încercat revoluționarii francezi din 1789 să transforme săptămâna de 7 zile într-un ritm mai logic și mai productiv de zece, ritmul de șapte era prea adânc ancorat în realitate și a supraviețuit revoluției.

Chiar dacă nu mai cunoaștem rădăcinile, dar urmăm în continuare regulile care s-au dezvoltat din ele, rămânem la adăpostul modelelor. Pericolul este numai ca o dată cu conștiența să slăbească și încărcarea emoțională. Dacă regulile mai sunt executate doar mecanic, fără a fi conștientizate, ele se diluează. Dacă sensul lor nu mai este cunoscut, ele ne par absurde. De aceea nu le mai interpretăm și, vrând-nevrând, își pierd din importanță.

2. Ritualuri de trecere

Stadiile de tranzit din decursul vieții necesită ritualuri și și le-au primit în toate timpurile. Pe când culturile arhaice se încredeau în forța inițiatică a riturilor de la vârsta pubertății, noi am devalorizat în mare măsură una dintre ultimele lor rămășițe, confirmația. Nefiind suficient de conștientizate, ele degenerează în obiceiuri care de-abia de își mai îndeplinesc funcția. Pentru tinerii din ziua azi este mai greu să devină adulți, căci le lipsesc ritualurile conștiente de trecere, care să îi ancoreze solid în noul model al lumii adulte, cu regulile și simbolurile ei complet diferite. Crezând că îi putem scuti de grozăviile celor mai sumbre superstiții, le-am răpit niște șanse esențiale de maturizare. Oricât de dure și de cumplite or fi fost ritualurile respective ale culturilor arhaice, de la expunerea timp de zile întregi în sălbăticie sau în peșteri întunecoase, până la probe sângeroase de curaj și întâlniri cu spiritele declanșând *panică*, ele erau niște etape uzuale și practicabile în drumul spre noul nivel.

Având în vedere că nu merge fără ritualuri, tinerii de azi trebuie să se străduiască să le găsească un substitut. Prima ţigară*, fumată cvasiritualic în cercul celor cu aceleaşi convingeri, este o încercare de acest fel. Ştiind desigur că încă nu sunt adulţi, ei cutează un gest de anticipare a unuia dintre privilegiile, de fapt încă interzise, ale lumii adulţilor. Cu sfărâmarea acestui tabu ei speră inconştient să obţină cu forţa accesul la noul model. În mod asemănător cu ritualurile arhaice ale pubertăţii, senzaţia de frică este prezentă şi aici. Noul nivel este primejdios, iar prima ţigară o arată. Celor mai mulţi participanţi la ritual începe să le *tremure* mâna, ca semn cât de tare le *fâţâie* de fapt fundul. Dar tuşind curajos şi agresiv, ei sfidează aceste greutăţi de început.

Un ritual şi mai important de substitut este examenul de conducere auto. Pentru a deveni membru al unei societăţi de automobilişti, trebuie să te poţi legitima în mod corespunzător. După ce s-a trecut examenul propriu-zis de maturitate în domeniu, încep probele de curaj pe străzi. Numărul şi felul accidentelor din primul an de la dobândirea permisului de conducere arată că mai cu seamă bărbaţii tineri o pornesc pe acest drum pentru a învăţa ce este teama.

Problema unor astfel de acţiuni de substitut este că, din cauza lipsei unei conştienţe şi mai cu seamă a absenţei unei mâini care să ajute dinspre cealaltă parte, în acest caz adultă, ele nu pot să ofere o siguranţă pe noul nivel. Astfel, adolescenţii rămân agăţaţi de ritualul de substitut, devin fumători care aprind o ţigară de la alta, maniaci ai vitezei, conducători care nu respectă regulile şi sensul de circulaţie, dar nu maturi.

Pe vremuri, calfele de meseriași erau trimise în drumeție, și până cu câțiva ani în urmă fetele care voiau să fie au-pair mergeau în lumea largă, pentru a aduna experiențe și a-și „lepăda cornițele"[uu].

Societatea era conștientă cât de periculoși puteau deveni altminteri tinerii naivi cu cornițele lor încă nelepădate. Astăzi rămân adesea legați fix de casă mai cu seamă copiii, legitimați prin regulamente de pregătire și instruire temeinic reformate, și niște produse ciudate ale dragostei părintești, respectiv materne. Atunci străzile sunt, chiar dacă o ieșire periculoasă, totuși o cale de ieșire. Filmele de groază, a căror explozie se explică tot prin deficitul de frică, de *panică* și de aventură al tinerilor, nu pot umple vidul, ele doar îl ilustrează.

3. Ritualuri ale medicinei moderne

Începutul vieții a fost sărbătorit în toate timpurile cu un ritual al nașterii, sfârșitul ei marcat cu un ritual al morții. Astăzi le-am deplasat pe ambele în mare parte în clinici, și astfel într-un lăcaș de rituri inconștiente. Ritualurile care domnesc în medicină ne pot ajuta să înțelegem valoarea generală a ritualisticii pentru procesele de vindecare și, de aceea, trebuie privite mai îndeaproape.

Cu o privire corespunzător de ageră, descoperim în clinicile moderne o abundență uimitoare de magie, care i-ar face cinste oricărui vraci. Dacă pacienții din vremurile arhaice se puneau sub pavăza unui tămăduitor, tre-

[uu]Expresia germană respectivă se referă la coarnele cerbilor. Cerbii devin mai liniștiți, nu mai sunt atât de neastâmpărați, după ce le cad coarnele. (*N. t.*)

buiau să se încredințeze întru totul lumii diferite a acestuia, își pierdeau toate drepturile la autodeterminare și se predau lui Dumnezeu, respectiv șamanului ca locțiitor al său. Astăzi înscenăm cu mai multă risipă un efect asemănător. Și pacientul modern își remite dreptul la autodeterminare de obicei încă de la poartă. Ea mai este încă un loc esențial al oricărei clinici, o dată ce supraveghează pragul spre altă lume, aidoma porții templului la vremea ei. Lumea de dincolo de poartă produce frică din cauză că este o entitate confuză pe care nu o poți cuprinde cu vederea și din cauza tematicii bolii pe care o simți plutind în aer absolut peste tot. Pacienții se simt nu rareori apăsați și neliniștiți din pricina tuturor lucrurilor de care sunt copleșiți și pe care nu le înțeleg. Într-un mod similar, doar că mai conștient, trebuie să se fi simțit în Antichitate cei care căutau tămăduire, când pășeau într-un templu al lui Esculap.

După ce pacienții sunt înregistrați, urmând o schemă strictă, se ajunge cât se poate de rapid în pat. Chiar dacă ei au sosit la clinică sănătoși în ajunul unei investigații sau al unei operații, în spital pacienții trebuie să stea culcați. Aici capul, ca centrală de comandă, nu are voie să fie ținut drept, ci trebuie în principiu să fie plecat, *culcat*. Astfel, se asigură în același timp că pacienții le stau cel puțin fizic medicilor la picioare, și se clarifică faptul că negocierile la același nivel nu intră în discuție. Ei nu mai au aici mult de discutat și aproape nimic de hotărât. Cei internați sunt făcuți, din punctul de vedere al formei și conținutului, pe calea cea mai rapidă pacienți, *patientis* (= lat. cei răbdători, care suportă). Că sunt băgați în pat ca niște copii de către o soră, după ce s-au dezbrăcat la comandă, ține de același context, ca și faptul că nu mai

au voie să decidă ei înșiși când e scularea și când e culcarea. Retrogradarea la nivelul de responsabilitate al unui copil își urmează cursul. În majoritatea clinicilor sunt mai mulți într-o cameră, la fel ca în vremea copilăriei. Asta are în plus efectul că sora trebuie să decidă când se doarme, spre binele „dragilor copii", desigur: stingerea, ochii închiși! În dimineața următoare, după comanda spălării, nu se dă de pildă ceea ce le place pacienților cel mai mult la micul dejun. Din nou sunt alții cei care hotărăsc ce este cel mai bun pentru ei. Și dacă nu mănâncă tot, au parte de o mustrare blândă și de corespunzătoarele priviri. Unele surori mai și caricaturizează această situație inconștient, căzând într-un soi de limbaj de copil mic, care este bine intenționat, dar îi atribuie pacientului cât se poate de clar rolul lui.

Aici este celebrat un ritual de amploare cu singurul scop de a retrograda oamenii la nivel de pacienți și, de fapt, la nivel de copii. Multe amănunte promovează acest proces: dacă pacienții vor să meargă la plimbare, trebuie s-o facă în pijama, cămașă de noapte sau capot, numai nu ca niște adulți normali, majori. Atât de sănătoși nu pot fi încât să nu trebuiască să stea în timpul vizitei la pat, așteptând răbdători cum se vor pronunța oare semizeii. Într-adevăr, aceștia decid în mare măsură soarta pacienților, cărora li se comunică exclusiv rezultate. În timp ce medicii se consultă, fac uz de un limbaj care de abia dacă se poate înțelege, compară curbe, grafice și valori, care par ca o carte cu șapte peceți.

Vizita medicală la patul bolnavului se derulează după cele mai stricte reguli rituale. Se celebrează de obicei o demonstrație didactică în ierarhie. Ierarhie înseamnă literal în grecește „domnia sfântului". Este, așadar, un lu-

cru cât se poate de consecvent dacă șeful ca vârf ierarhic domnește precum un preot al soarelui. Libertățile care sunt posibile cu infanteria de surori se exclud de la sine față de el. El dă impresia de a ști tot și nu trebuie să argumenteze nimic. Amintirea tatălui sever, șeful familiei, s-ar putea ivi în memoria pacientului. Respectul și considerația sunt impuse energic, acolo unde nu se instalează de la sine. Încercările acestei epoci democratice de a demonta ierarhiile se lovesc mai cu seamă în medicină de rezistențe adânc înrădăcinate.

Întregul ritual de regresare, plănuit cu grijă, are pentru pacienți și aspecte plăcute, de exemplu sunt duși cu patul lor peste tot, și acolo unde s-ar putea deplasa fără probleme pe jos. Numai să nu se obosească și să nu reflecteze prea mult. Se indică odihnă pentru trup, suflet și spirit, iar asta are un efect terapeutic. Așa că este cât se poate de consecvent dacă nu pacienții înșiși, ci medicii sunt cei care decid când merg din nou singuri și când au voie apoi, la un moment dat, să se ducă și acasă. În cazul în care pacienții nu recunosc semnele și își formează după modul obișnuit niște reprezentări proprii, sunt puși la punct și sunt forțați prin sancțiuni să se încadreze în limitele prevăzute. „Cel de la nr. 17 este dificil", înregistrează infirmierele și o comunică la nevoie și mai sus. Dacă pacientul devine foarte dificil, șeful se va adresa chiar el, cu predilecție la pluralul majestății, respectivului: „Ia să vedem, ce probleme avem aici..."

Sigur că medicina a născocit tot felul de argumentări pentru toate aceste măsuri, fără a folosi vreodată cuvântul ritual. O privire aruncată asupra lor le demască însă repede ca raționări. Medicii ar trebui să vorbească atâta latină, încât să se poată înțelege și internațional între ei,

se spune. În decursul a 20 de ani de studiu și practică nu am întâlnit încă nici un medic care să fi vorbit latină cu un coleg sau să fi fost măcar în această situație. Dacă ar încerca-o unul vreodată, ar fi considerat cu siguranță nebun de către colegii lui. Este prezentă întotdeauna numai atâta latină, încât medicii să poată rămâne ei printre ei. Așadar, cuvintele decisive sunt cifrate față de pacienții cărora nu se vrea să li se încredințeze întregul adevăr, precum unor copii.

Situația este similară cu albul „steril" al personalului spitalicesc, de la care nu poate exista nici o excepție. Motivele de igienă nu pledează mai mult pentru alb decât pentru galben. De ce atunci albul în întreaga lume? Are oare de-a face cu faptul că și Papa poartă alb, precum și cel mai mulți guru? Au și semizeii în alb nevoie de veșminte de ritual pentru ritualurile lor tainice, doar că nu vor s-o admită? Nu se poate imagina medicina fără culoarea albă, pentru că albul reunește în sine toate celelalte culori, fiind prin urmare culoarea totalității și perfecțiunii?

Multe, cum ar fi și magia legată de igienă, pledează pentru astfel de motive mai profunde. Impusă inițial de dr. Semmelweiß împotriva rezistenței celei mai puternice a corpului medical, igiena și-a procurat un loc de cinste în ritualistica de substitut. Este astăzi la fel de puternic și pe alocuri de irațional apărată, precum era de combătută inițial. Astfel de *încărcături* emoționale înalte sunt în general un semn că îndărătul unei teme zace mai mult. În acest caz remarcăm cum regulamentele rituale de curățenie și ceremoniile rituale de curățire transpar din adâncuri. O curățare plină de sens igienic putem observa la chirurgi în timpul pregătirii unei operații. Se spală pe mâini timp de câteva minute sub apa fierbinte

care curge de la robinet, tratându-le cu o soluție de săpun agresivă și cu perii tari. Timpul acestei spălări este prescris cu exactitate și supravegheat cu mare precizie cu ajutorul unor cronometre. După această procedură, mâinile mai sunt încă atât de „murdare", încât trebuie în continuare să fie spălate câtva timp și cu alcool concentrat. După aceea mai sunt încă extrem de suspecte din punct de vedere igienic și trebuie ascunse în mănuși de cauciuc lipsite de germeni. Nici măcar în cultele conștient magice nu existau ritualuri de curățire mai pompoase.

Numeroasele exerciții de curățire mai mici, care însoțesc o zi obișnuită de clinică, devin inteligibile în fața acestui fundal ca ritualuri, căci din punct de vedere igienic nu aduc de obicei nimic. Medicul își *spală* până astăzi mereu *mâinile de păcate*. El dezinfectează și locul de pe piele în care vrea să facă injecția, într-un mod despre care s-a dovedit de mult că nu are o rațiune igienică. Medicii nu vor însă, pe bună dreptate, să renunțe la acest ritual îndrăgit. Mai bine găsesc cele mai ciudate raționalizări, pentru a pregăti și mai departe, în veche manieră șamanică, locul rănirii cu ajutorul unor mișcări funcțional fără sens, dar cu efect magic. Alcoolul are în acest caz oarecum funcția apei sfințite de la intrarea în biserică. În sens igienic, cele două nu curăță, și totuși ele curățesc și sfințesc într-un sens mai profund. Medicii rămân pe bună dreptate la acest ritual, și pacienții îl așteaptă pe drept, deoarece ritualurile sunt în medicină, ca și în alte domenii, de cea mai mare necesitate. Uneori sunt cam ciudate argumentele cu care sunt apărate vechile ritualuri împotriva reformatorilor, orientarea de bază însă corespunde.

Și consultația normală la cabinetul medicului este plină de ritualuri inconștiente. După ce *pacienții* au predat personalului asistent subordonat legitimarea lor sub forma carnetului de asigurări de boală, ei sunt lăsați, justificându-și numele, să aștepte mult timp plini de răbdare și supunere. Într-o atmosferă de tensiune în mijlocul altor bolnavi, aceștia stau febrili în așteptarea momentului decisiv când sunt poftiți să intre. Ei îl așteaptă și se tem de el deopotrivă, la fel ca un pacient, cu câteva mii de ani înainte, întâlnirea cu Esculap, zeul vindecării. Lăsați să pătrundă în fine până la misterele medicului, acestea se arată a fi cu adevărat misterioase. Sensul și scopul aparaturilor folosite rămân pentru pacienți în mare măsură în beznă. Oricum îi liniștește să vadă că doctorul lor este pregătit pentru toate situațiile, prin aceasta îndeplinindu-și scopul și aparatele care nici nu ajung să fie întrebuințate. Medicul însuși are desigur doar puțin timp, și cum s-ar putea altfel la cât este de important! Numai gândul de a-l lăsa pe el, care i-a pretins pacientului o oră de răbdare, să aștepte măcar un minut, este total inimaginabil. În fine, el le adresează „răbdătorilor" cuvântul pentru un mic moment decisiv. Înainte ar fi fost declarați bolnavi, astăzi sunt certificați bolnavi. În același timp este decis cu autoritate și un verdict asupra bolii. Ea își capătă timpul și spațiul și mijloacele, după care trebuie să se dea bătută și să cedeze. Prin categorisirea în boala respectivă, domnul doctor pune pacientului și simptomului său, în virtutea funcției lui, un termen. Dacă el s-a scurs, respectivul este automat declarat din nou sănătos. Această amenințare este documentată (pe adeverința incapacității de muncă), și apoi, cu un al doilea document, pacientul este de obicei lăsat

repede să plece. Acest document este cifrat de două ori, căci pe de o parte scrisul este ilizibil, pe de alta, cuvintele și semnele sunt din altă lume. Dar farmacistul, de asemenea învestmântat în alb și astfel aparținând aceleiași bresle a inițiaților, descifrează cu pricepere rețeta[82] și înmânează picăturile sau pastilele salvatoare. Modelul este pe cât de vechi, pe atât de eficace.

În centrul acestei întregi magii, medicii și-au stabilit poziția lor de vază, după care se vede clar cât de deosebit de importantă și în definitiv decisivă este ea. În timp ce, de fapt, numai Dumnezeu decide asupra vieții și morții, aici o breaslă s-a fofilat cât se poate de aproape de el. Dacă examinăm toate criteriile care alcătuiesc în exterior un șaman... rezultă de fiece dată și un medic aici. Portul frapant le este comun ambilor și merge mult dincolo de culori. Deosebirile ierarhice sunt stabilite până la croielile halatelor. Ce-i drept, surorile au deja voie între timp să-și dea jos bonetele, dar vai de ele dacă s-ar îmbrăca cu un halat cu guler tare și înalt și ar încerca astfel să-și aroge un privilegiu al medicilor. Adevărații șamani nu vor renunța să își pună în jurul gâtului amulete cu puteri de leac. Medicii poartă în acest loc stetoscoape, pe care i le pun la ocaziile potrivite pacientului pe inimă sau pe alte părți importante. Șamanii se folosesc adesea de un limbaj incomprehensibil pentru lumea înconjurătoare neinițiată, și execută acțiuni rituale, a căror semnificație profundă este numai de ei știută. În ambele medicii moderni nu sunt mai prejos. Demnitatea tămăduitorilor se exprimă adesea într-o atitudi-

[82] Rețeta este realmente valabilă legal ca document. Dacă o persoană neautorizată ar îndrăzni să opereze niște modificări pe ea, s-ar face vinovată penal de fals în acte.

ne care se preocupă prea puțin de interesele lumești. Își pot permite să-i lase pe pacienți să aștepte și să-i trateze de sus, conform pantei naturale a ierarhiei. Cu considerentele materiale nu au desigur nimic de-a face pe treapta lor, așa că pun să se colecteze donații. Și astăzi mai fac medicii un uz asiduu de această posibilitate, în primul rând la pacienți și casele lor de asigurări, în al doilea, la firmele farmaceutice care acceptă. Și, ca întotdeauna, au diferiți indivizi care-i ajută și preiau în locul lor această sarcină mai puțin demnă.[83] La urma urmei, și tămăduitorii se vor înconjura de semne magice, care impun respect, îi impresionează pe cei neinițiați sau chiar le inspiră teamă. În acest context frapează raportarea cu baze istorice a medicilor la șarpe, acea viperă a lui Esculap care se încolăcește periculos pe toiagul cu același nume. Esculap, străbunul medicilor, avea putere asupra șarpelui și a tărâmului său, polaritatea. Pe adevărații tămăduitori îi evidențiază strălucirea lor, ilustrată cel mai izbitor printr-o cunună de raze în jurul capului. În această privință medicii moderni nu pot oferi decât un substitut. Dar tot frapează că prototipul lor este multiplu reprezentat de oftalmoscopul medicilor de nas-gât-urechi, care cel puțin imită cununa și mai are în față, la frunte, un simbol strălucitor al soarelui, acea oglindă care atrage pe lângă razele de lumină mai cu seamă și atenția tuturor profanilor asupra sa.

La această descriere pe ton ironic de la *certificarea* sfinteniei până la *certificatul* medical se poate naște impresia

[83] Dacă medicii trebuie să se ocupe ei înșiși de completarea formularelor caselor de asigurări medicale, consideră de cele mai multe ori că acest lucru, raportat la sarcina lor propriu-zisă, este umilitor sau macină nervii.

că ar fi vorba aici de rămăşiţe ale aspiraţiei la putere sau chiar ale delirului de grandoare al medicilor, ce necesită să fie supuse unei reforme. O astfel de apreciere vede însă numai o parte a medaliei. Dacă o privim şi pe cealaltă, constatăm că este vorba de modelele centrale şi la fel de eficiente ale unei medicine care de-abia de mai ştie ea însăşi de ce funcţionează.

Boala este întotdeauna şi o regresie şi aduce omul automat într-o atitudine de slăbiciune şi de a fi la discreţia cuiva. Poziţia orizontală a corpului plasează din nou la loc câte ceva ce fusese înainte în mod evident nitel de-plasat: nu viaţa ne stă nouă la picioare, ci noi îi stăm vieţii la picioare. În această privinţă, orice formă de boală ne face sinceri. Atitudinea umilinţei în legătură cu liniştea ce se restabileşte şi cu constrângerea de a se supune modelului „Facă-se voia Ta!" are un efect tămăduitor. Boala permite astfel să se ia liber de la cea mai solicitantă atitudine omenească, acel „Facă-se voia mea!" Cu cât este mai conştientă cufundarea în starea de a fi la discreţia cuiva şi în umilinţa ce rezultă de aici în caz ideal, cu atât mai eficace este ritualul vindecării.

În acest sens toate încercările, oricât ar fi ele de bine intenţionate, de a-l ajuta pe pacient să fie egal în drepturi şi major, sunt întotdeauna şi contraproductive, comparate cu modelul propriu-zis terapeutic. Foarte clar este acest lucru la clinicile private, unde tratamentul clasa I nu duce nicidecum la însănătoşiri mai bune. Căci nu se pune problema ca pacientul să continue în situaţia de boală să-şi impună jocurile sale de putere şi pretenţiile sale experimentate. Ceea ce-i trebuie lui este posibilitatea să devină conştient de situaţia sa de principiu de a fi

la discreția cuiva. Chiar și ritualurile moderne spitalicești inconștiente îl ajută în acest sens.

Cu adevărat periculoase pentru șansele sale de vindecare nu sunt organizația ierarhică a clinicii sau jocul zeilor celebrat acolo, ci fantasmele de atotputernicie ale medicilor orbi față de realitate, care îi sugerează că *ei* ar avea totul sub control și s-ar pricepe la tot. În realitate, tocmai acești medici nu s-au întâlnit niciodată, în ciuda unor contribuții oricât de senzaționale la construcția sub formă de turn a științei medicale, cu adevăratul vârf al ierarhiei, sfântul. Chiar dacă astăzi construiesc cu fildeș, ei împărtășesc cândva destinul predecesorilor lor la fel de zeloși pe șantierul Turnului Babel.

Efectul placebo[84] privit cu suspiciune de medicii care gândesc științific și cu atât mai mult „drogul medic" sunt părți esențiale ale unui ritual modern al medicinei. Cu cât pacienții sunt mai în măsură să recunoască măcar simbolic în ierarhie domnia sfântului, cu atât mai mari sunt șansele lor de vindecare. Medicul este în acest caz suprafață de proiecție pentru năzuința la dirijarea și conducerea dintr-o poziție mai de sus, chiar cea mai de sus. O medicină care lasă pe Dumnezeu, respectiv principiul unității în afara jocului va avea mereu nevoie de zei de substitut, altminteri vindecarea îi va aluneca total printre degete. Semizeul în alb este numai o caricatură, dar tot mai bună decât nici un Dumnezeu. Nici chiar medi-

[84] Prin efect pacebo se înțelege acel efect medicamentos esențial, care nu se bazează pe substanța administrată, ci pe efectul de sugestie, respectiv pe întregul ritual al distribuirii medicamentului de către medic. Chiar și la preparate chimice puternice acest efect există în mod dovedibil. Până și droguri precum morfina se pot înlocui pe anumite perioade prin placebo administrate ingenios.

cina științifică, cea care încearcă să-și țină acțiunile obiective și libere de imponderabilitățile sufletului, nu poate renunța la Dumnezeu, doar că la ea se numește „știință". Pentru oamenii care se *încred* în știință, și credința într-o medicină infailibilă, omnipotentă conține, de aceea, o șansă de însănătoșire. Prin scepticismul care ține de religia științei, aceasta este însă o posibilitate destul de disperată de a se vindeca.

4. Ritualuri ale medicinei antice

Cât de eficiente sunt în domeniul medical câmpurile formate din ritualuri o arată medicina Antichității. Spitalele de pe atunci erau templele zeului Asklepios. Cei bolnavi și care aveau nevoie de ajutor o porneau de la mari distanțe la drum spre aceste locașuri. După ce soseau erau introduși de slujitorii templului în ritualuri pregătitoare ale acordului, armoniei și curățirii. Ceea ce se petrecea nu era medicină în sensul nostru de azi. Nu se făceau nici operații, nici nu se dădeau medicamente eficiente conform înțelegerii noastre contemporane. Dintre domeniile care ne sunt familiare astăzi, numai igiena și dietetica jucau un rol. Ele aveau, ce-i drept, pe atunci un înțeles mult mai larg decât în ziua de azi.

În centrul acestei medicine stătea însuși templul lui Asklepios ca spațiu. Prin multe ritualuri se născuse aici un câmp, în care putea să aibă loc însănătoșirea. Pacientul era pregătit săptămâni în șir să facă, în noaptea decisivă a ședерii sale, experiența somnului templului, așa-numita incubație. El se întindea în această noapte specială, în acest loc special al templului, în timp ce at-

mosfera era pregătită printr-o lumină corespunzătoare și esențe parfumate, și adormea în cele din urmă. Decisivul se petrecea în somn, după cuvântul „El le-a dat iubiților Săi somnul"[vv].

Pacientul visa soluția problemei lui. Fie o vedea în imagini direct în fața sa, fie îi apărea Asklepios și îi indica încotro *ducea* drumul lui.

Pentru înțelegerea noastră modernă sună naiv, și totuși ar trebui să ne fie limpede că această medicină avea reușite și *producea* vindecări. După înțelegerea noastră psihologică de azi am putea spune că se crea un spațiu, în care soluția putea să se înalțe din inconștient. Dacă înțelegem vindecarea într-un sens mai profund și nu vedem în ea doar o reparație, această medicină nu are de ce să stea ascunsă în spatele celei de azi. Din contră, ea avea conștiință de procese pe care noi le redescoperim abia acum. În măsura în care învățăm să umblăm cu ele, vom redobândi respectul față de medicina antică. Ea se baza pe știința ritualurilor.

Multe pledează pentru faptul că acele câmpuri morfogenetice constituie în fond structuri, în care se produc dezvoltări, precum și vindecări. Chiar și dezvoltarea cea mare, evoluția, se poate explica astfel în mod adecvat. Câmpurile oferă cadrul în care dezvoltarea înaintează sondând. Într-un cadru anume, se potrivesc însă doar anumite imagini, și astfel în evoluție nu este posibil totul, ci doar ceea ce se potrivește în cadrul prestabilit. De aceea și însănătoșirea în sensul întremării complete nu poate fi realizată în fiecare caz, ci numai dacă este concepută în natura celui în cauză, respectiv dacă este *pre-*

vv Psalm 126, versetul 2. (*N. t.*)

văzută în modelul său.[85] Însănătoşirea în sens de eliberare, de rezolvare, respectiv împlinire a propriului model este în schimb oricând posibilă.

5. Boală şi model

Tablourile bolilor reprezintă câmpuri. Din fiecare simptom nu face parte numai forma sa fizică, ci şi un câmp de influenţe din mediul înconjurător compus din modele comportamentale aferente şi strategii de viaţă şi supravieţuire. În tabloul bolii, o anumită cantitate de energie s-a cristalizat într-o structură solidă, care este adânc gravată în inconştient ca model. Numai aspectul formei ajunge până la nivelul a ceea ce este vizibil, aidoma vârfului unui aisberg, ceea ce poate deveni foarte evident în cazul adicţiilor. Problema propriu-zisă nu o reprezintă aici simptomele fizice, care pot fi depăşite în decurs de câteva zile prin privare, ci modelul tenace din profunzime, de care cei dependenţi nu se pot elibera. Toate terapiile bine intenţionate, care nu pătrund până la nivelul modelului aflat la bază, aduc doar puţine rezultate pe termen lung. Când îi va atrage din nou modelul în mrejele sale pe cei în cauză — este o problemă de timp. Tocmai pentru pacienţii adictivi este important să se clarifice că acest model nu poate fi nicidecum modificat, că singura şansă constă în a-l trăi sub o altă formă.

---

85 Aici îşi poate găsi explicaţia şi marja considerabilă în cazul oricărei profeţii. Probabil că este în cel mai bun caz posibil să se *vadă* modelul, respectiv cadrul, pe când umplerea lui concretă rămâne rezervată timpului. Previziunea există prin urmare, dar nu se poate prevedea nimic exact.

Câmpul morfic al tabloului bolii se alimentează din modelul aflat în profunzime. Acesta este comparabil cu o ramă, un cadru, care admite diferite tablouri ce i se potrivesc, dar nu pe toate. Cadrul stabilește principiul, care se poate exprima în câmpul său. Pe un anume sol pot să crească, de pildă, diferite plante, însă nu toate. Sparanghelului, pinilor și palmierilor le prieste pământul nisipos, brazilor și molizilor în schimb, nu. Toate plantele care cresc pe același tip de sol trebuie să oglindească principiul bazei lor, în cazul nisipului, de pildă, pe cel al modestiei, al cumpătării.

Transpus asupra bolii, asta înseamnă: o tematică de bază, cum ar fi de exemplu o problemă de agresiune, stabilește cadrul la nivelul modelului. La suprafață se poate configura în tablouri aparent foarte diferite, de pildă alergii, hipertensiune arterială, calcul biliar sau roaderea unghiilor. Astfel este descris însă abia planul fizic, de suprafață. La nivelul comportamentului există, de asemenea, o paletă de posibilități în care se poate exprima același model. Accese frecvente de furie, o relație încărcată de energie cu propria impulsivitate sau apropierea ofensivă de temele din umbră ar fi astfel de posibilități. Și în planul gândirii modelul ar putea să ia aspecte diferite: niște fantasme agresive de tip sexual ar oferi o posibilitate, dar și gândirea *radic*ală ca atare, care își îndreaptă *rădăc*inile către o zonă principial întunecată. Pe plan psihic, sentimentele autoagresive ar fi o variantă, sau fantasmele de autosfâșiere până la depresii, dar și o viață emoțională și afectivă radicală.

Pe diferitele niveluri există posibilități foarte diferite de configurație, care rămân însă toate în cadrul posibilităților prestabilite de modelul de bază. Abia cercetarea

mai exactă a modelului în profunzime specifică tematica. Dacă este vorba, de exemplu, de agresiuni, care se „aprind" din cauza sumbrelor teme „murdare" ale vieții, alergiile ajung să fie mai pasibile de alegere. Dar și aici mai există multe posibilități care se reflectă în numărul mare și simbolistica bogată a substanțelor alergene.

Modelele care stabilesc condițiile generale își pun amprenta asupra vieții noastre. Conform concepției ezoterice, noi păşim cu ele în viață, pentru ca apoi să fie trăite de noi în decursul timpului. Cunoașterea de sine este la urma urmei conștientizarea modelelor, realizarea de sine este acceptarea și împlinirea lor. Câmpul de acțiune al autocunoașterii ajunge deci de la nivelurile superficiale, corp și comportament, până la nucleul divin al ființei, Sinele. Captivitatea în modelele inconștiente blochează accesul spre ființa, spre esența, autentică.

Drumul pe care se merge în *Boala ca drum* începe de la suprafață și trage concluzii din tablourile somatic vizibile și perceptibile ale simptomelor asupra unor structuri psihice mai adânci. Un alt acces, între timp acceptat general, la modele ne furnizează genetica.[86] În codul genetic al ADN-ului este conținută întreaga informație despre noi. Aici nu sunt fixate numai condiții generale somatice, ci și condiții generale comportamentale. Aşadar, aici ar trebui să fie găsite și modelele originare, numai că cercetarea încă nu a progresat într-atât.

Întrebarea din medicină „dobândit sau moștenit?" este superfluă în perspectiva noastră. Problema rezidă

[86] Cine ar fi susținut acum o sută de ani că fiecare celulă care se desprinde de exemplu de pe pielea degetului mare de la mână conține întreaga informație despre om ar fi fost luat desigur în derâdere.

în alternativa aparentă, care, la o privire mai sistematică, se dezvăluie ca iluzie. Totul a fost dobândit odată, cândva, și totul este fixat în model. Privind de la o oarecare distanță, alternativa dispare. Deja la nivelul actual de cunoștințe al geneticii știm că multe sunt fixate încă de la concepere. Cu acest eveniment este prestabilit un cadru destul de clar. Astfel, în orice caz, din fecundarea unui ovul de om va rezulta un om. Posibilitățile câine sau cangur deja nu mai sunt conținute în acest moment în cadrul prestabilit. Chiar dacă la început în exterior încă nu există o diferență față de un câine sau un cangur în devenire, zarurile sunt deja aruncate în această privință. Modelul există, și posibilitățile de a-l afla se dobândesc pe parcursul vieții. În cadrul celor prevăzute, ele îi *revin* cu timpul individului conform legităților.

Un alt plan pe care modelele devin recognoscibile este cel al arhetipurilor lui C.G. Jung. Înrudite cu ele sunt principiile originare (inițiale), așa cum stau de pildă la baza astrologiei.[87] Principiile originare sunt efectiv arhetipuri foarte pure. Căci în timp ce există foarte multe arhetipuri, se lucrează de obicei numai cu șapte sau zece[88] principii originare, denumite după planete. Lecțiile de învățat pe care omul trebuie să le rezolve de-a lungul vieții sale sunt stabilite în modele. Modelele, la rândul lor, se structurează din principiile originare și legăturile lor între ele.

---

[87] Ca principii originare, ele se află desigur nu numai la baza astrologiei, ci a orice. Doar că astrologia utilizează aceste principii originare în mod conștient. Și arhetipurile stau la baza a tot, doar că în mit și basm ele devin deosebit de pregnante.

[88] Cele șapte se referă la clasicele șapte planete, la cele zece s-au mai adăugat cele trei planete transsaturniene.

Nu este obligatoriu ca pentru înțelegerea interpretării tablourilor bolilor să ne ducem până la nivelul principiilor originare. Pe de altă parte, acest pas, dificil și fascinant deopotrivă, poate să ușureze multe, după cum au arătat experiențele din seminarele despre tablourile bolilor. În cadrul acestei cărți este posibil doar să căpătăm o privire de ansamblu asupra acestei gândiri.[89]

6. Gândirea verticală și principiile originare

Conform înțelegerii noastre a lumii există planuri orizontale și verticale, care străbat realitatea. Principiile originare corespund unor principii de ordine verticale, comparabile de pildă cu elementele chimice ale sistemului periodic. Întrucât totul se compune din elemente, ele participă la cele mai diferite forme de manifestare. Cărbunele și diamantul sunt ambele alcătuite din carbon și sunt astfel unite prin acest element într-un sens „vertical", cu toate că pe planul aspectului prezintă puține asemănări. Lucrul cu „planurile verticale" este un domeniu al disciplinelor ezoterice, rânduirea în „planurile orizontale" descriptive îi revine științei.

Următoarea reprezentare schematizată poate să ilustreze caracterul diferențiat al ambelor modalități de gândire pe baza unei mici secțiuni din trei șiruri verticale și mai multe orizontale și să confere o temelie mai solidă înțelegerii unor fenomene, precum deplasarea, elaborarea și transformarea simptomelor.

---

[89] O introducere detaliată în această gândire ne prezintă cartea lui N. Klein și R. Dahlke, *Das senkrechte Weltbild*, München, 1985.

PRINCIPIU ORIGINAR:	VENUS:	MARTE:	SATURN:
PRINCIPIU:	legătură, armonie, echilibrare	energie	concentrare, întărire
PLAN SUFLETESC:	dragoste	curaj	perseverență
PLAN FIZIC:	senzualitate	forță musculară	oase
ACTIVITATE TIPICĂ:	a savura, a mânca	a lupta, a-și face loc spre față	a rezista
MEDIU SOCIAL:	hotel de lux, bordel	arenă, teren de sport, câmp de luptă	închisoare, spital, mânăstire
ZONE, ORGANE ALE CORPULUI:	(contact pe) piele, rinichi, buze	mușchi, sânge, frunte, penis	piele (ca limită), genunchi, schelet
TENDINȚE DE BOALĂ:	diabet, acnee, greutate excesivă	răniri, infecție acută	formarea de calcul, psoriazis, artroză
ALIMENTE:	dulciuri	alimente crude, friptură	grâne, nuci

Gândirea „orizontală" în categoriile obișnuite este mult mai la îndemâna epocii noastre orientate științific, gândirea „verticală" sau analogică, cu ajutorul principiilor originare, este mai greu de înțeles, pentru că se împotrivește logicii noastre obișnuite. Ea și-a găsit numai în psihoterapie intrarea. Lumea psihicului nu se comportă nici logic, nici cronologic, aici domnesc sincronicitatea și analogia, așa cum ne-o arată visele din fiecare noapte.

Nici nu a trecut atât de mult timp de când toți oamenii împărtășeau această înțelegere „psihică" a lumii. Dar și partea mai mică a omenirii care a abandonat această imagine a lumii, și în care ne încadrăm și noi, este legată, în virtutea vechilor rădăcini, de ea intuitiv și tainic mai mult decât și-o admite. Străvechea simbolistică este vie. Poate că ne e rușine cu ea și o denunțăm ca prejudecată și superstiție, dar suntem legați de ea. Abia dacă există vreun ziar mare care să-și poată permite să renunțe la rubrica horoscop, și oamenii o citesc mult mai mult decât vor s-o recunoască.[90] Tot ne mai îmbrăcăm la înmormântări în negru, deși nu avem nici o explicație rațională pentru asta. Vedem roșu în fața ochilor, când ne înfuriem, și nu galben, de pildă. Vedem totul în negru, când suntem fără speranță. Atunci când considerăm pe cineva nebun, zicem că are păsărele și nu măgari, și facem un semn fâlfâind cu mâna ca o aripă la capul nostru, și nu la genunchi. Genunchiul simbolizează umilin-

[90] Faptul că sunt atâția oameni care nu mai admit deschis înclinația lor către vechea imagine analogică a lumii nu a dus chiar la dispariția mesajelor ei, dar la o aplatizare și banalizare care dau de gândit, așa cum se vede, de exemplu, în multe horoscoape din reviste.

ța și nu ideile (nebune). Încăpățânarea o vedem simbolizată în ceafa taurului, în timp ce gâtul lebedei stă pentru eleganță și aroganță. Toate aceste conexiuni și multe altele ne sunt familiare și totuși duc lipsa oricărei explicații cauzale. Le lipsește logica curentă, dar nu orice logică, și în schimb se bazează pe analogie.

Tablourile bolilor sunt expresia unor modele care sunt ancorate cu rădăcini puternice în matricea realității. Expresia lor cea mai abstractă o găsesc în modelul principiilor originare și al relațiilor lor reciproce. Pentru a influența durabil tablourile bolilor nu ajunge să facem modificări cosmetice la suprafață. În plus, un tablou nu poate să fie niciodată anulat fără a fi înlocuit, căci modelul aflat la baza lui nu dispare pur și simplu. Tablourile bolilor sunt în cel mai bun caz interșanjabile în limitele respectivului lor cadru. Pericolul la procedeul alopat al medicinei academice, dar și la așa-numita gândire pozitivă, constă în a acoperi pe planurile superficiale modelul situat mai adânc exclusiv cu medicamente chimice sau afirmații bine intenționate.

Însănătoșirea veritabilă necesită o alternativă în cadrul modelului prestabilit. A replica pur și simplu cu opusul oferă pentru scurt timp ușurare, dar escaladează pe termen lung problema. Lupta face involuntar ca ceea ce este combătut să se întărească, așa încât cu timpul trebuie ridicate ziduri tot mai puternice împotrivă. Cine își combate eczema cu cortizon o va vedea, ce-i drept, dispărând ca prin minune de pe piele, dar împinge energia corespunzătoare în profunzime, de obicei la plămâni, al doilea nostru organ de contact pe lângă piele. Cu cât combatem mai mult la nivelul pielii eczema, cu atât mai mare devine potențialul de boală în profunzime, el crește oa-

recum o dată cu măsurile de apărare. Lucruri similare se petrec când combatem tristețea cu cuvinte vesele. Potențialul depresiv crește o dată cu stratul superficial alcătuit din așa-zise afirmații pozitive. După ameliorări pasagere, interpretate adesea în mod fals ca vindecări, tema refulată se ivește mai târziu din nou într-un alt loc.

Simptomele de boală pot fi schimbate într-adevăr pe conținuturi psihice sau modele comportamentale, dar acestea trebuie să corespundă în privința principiului originar, adică alternativele nu trebuie să provină de la polul opus, ci din aceeași înlănțuire de simboluri. Ele trebuie să fie cât se poate de asemănătoare sau, altfel exprimat, homeopatice, în ceea ce privește modelul lor legat de principiul originar. Pentru a putea direcționa energia într-un câmp al tabloului diferit, dar corespunzător, este de aceea necesar să înțelegem tabloul bolii.

Deoarece abia tablourile de boală îl însănătoșesc pe cel afectat, el nu poate să ducă lipsă de nici unul și nici nu-l poate modifica oricum. Fără simptomul său pacientul este scos din echilibrul său. Dacă este tratat alopatic, deci cu opusul, echilibrul stabilizat cu ajutorul tabloului bolii este din nou dereglat.

Putem clarifica aceasta pe baza unui exemplu: cine se îndoapă bulimic de supărare[ww] dezvoltă un simptom care îndeplinește scopul de a-i menține echilibrul. Privită în general, greutatea excesivă, care îi oferă un oarecare strat protector față de mediul său lipsit de iubire și înlesnește prin mâncare o satisfacție de substitut, este în mod evident mai bună decât, de pildă, sinuciderea din cauza suferinței din dragoste pe care nu a putut s-o depășească.

[ww] Vezi nota xx. (*N. t.*)

Dacă sfătuim acum acest pacient din punct de vedere alopatic la o dietă de înfometare, echilibrul său este periclitat. Îşi pierde pătura de grăsime, fără a căpăta un substitut pentru acest strat protector şi vreo altă satisfacţie. Mai cu seamă nu capătă ceea ce i-ar trebui cu atâta disperare, şi anume iubire. Sigur că felul dragostei pe care şi-o procură sub formă de dulciuri şi care trece atât de evident şi exclusiv prin stomac nu este o soluţie ideală, dar este oricum o elaborare a temei. Prin dulciuri sau alte „lucruri bune" cel afectat nu primeşte, ce-i drept, atenţia despre care este de fapt vorba aici, dar primeşte totuşi o formă de atenţie. Dieta de înfometare nu aduce în acest caz absolut nimic în ceea ce priveşte problema lui.

O încercare homeopatică ar tinde să-i ofere pacientului ceva asemănător principial mâncării. Pe plan sufletesc aici s-ar oferi imediat dragoste cu tot ce-i corespunde ei în sensul satisfacerii plăcerii. Pacientul ar trebui deci să găsească din nou, dacă nu un om, totuşi măcar ceva care să-i satisfacă necesitatea lui de iubire. Dacă ar învăţa să-şi conştientizeze pofta de a mânca şi să mănânce savurând realmente mâncarea, asta ar avea mai mult sens decât o renunţare totală. A se îndopa inconştient sau semiconştient cu dulciuri este numai o elaborare a temei, în plus şi pe un plan mai degrabă neiscusit. Realizarea cea mai mare ar fi să înveţe să se iubească pe sine.

Omul se naşte cu modelul lui care se compune din diferite modele subordonate. Acesta se manifestă în stabilirea genetică, în arhetipuri, în horoscop, în tablourile bolilor sau pe alte planuri de proiecţie. În decursul vieţii acest model devine actual în diferitele sale aspecte. Nimeni nu i se poate sustrage, el trebuie să fie împlinit, respectiv umplut cu viaţă. Dacă, de exemplu, un individ a

cunoscut prin experiențe de viață sau terapie părți ale structurii sale și le-a înțeles până în profunzime, devin posibile niște alternative la *împlinire*. Acest schimb în cadrul planurilor verticale este șansa care reiese din filosofia „bolii ca drum".

Tablourile bolilor iau naștere prin alunecarea unor teme spiritual-psihice de pe planul conștiinței în trup. Și invers, din tablourile bolilor se pot filtra și înfiripa din nou teme spiritual-psihice. Pasul spre tablourile pure ale principiilor originare facilitează alți pași pe alte planuri de reprezentare ale acestui principiu. Este comparabil cu situația învățării limbilor. Dacă vrem să învățăm italiana, spaniola și franceza, cel mai simplu este să învățăm mai întâi latina. De la această bază comună toți pașii ulteriori se fac mai ușor.

O muncă tenace pentru relația cu partenerul în loc de nisip la rinichi ar fi o astfel de recomandare terapeutică bazată pe gândirea referitoare la principiile originare. Rinichiul este subordonat principiului lui Venus, ca și relația de „parteneriat" cu partenerul, nisipul, respectiv pietrele se subordonează principiului lui Saturn, în care se încadrează și munca tenace. Nisipul la rinichi simbolizează pe plan fizic nisipul din angrenajul „parteneriatului". Cei vizați trebuie să se confrunte cu ambele principii alunecate în corporalitate, doar planul pot să-l aleagă ei.

Propunerile de terapie care rezultă din această gândire sunt provocatoare, căci ele forțează tocmai principiul neplăcut și refulat să ajungă din nou la suprafața conștiinței. Dacă cineva nu are o rezistență față de o temă el nu o va împinge în umbră. Dar dacă el a constrâns tema să se întruchipeze ca problemă, atunci și corespondențele psihice îi vor fi dezagreabile. Dacă nu sunt, este

indicată precauția. Atunci există suspiciunea că aceste „corespondențe" nu corespund.

Pe baza principiilor originare, importanța și interpretarea organelor și ale regiunilor corpului vor rezulta mai lesne. Că gâtul are de-a face cu asimilare, încorporare rezultă direct din funcția sa, ca și din diferite exprimări verbale, precum „a gâtui", „a-și frânge gâtul", „a strânge de gât". Că genunchiul este legat de umilință se poate deduce din funcțiile îngenuncherii și ale reverenței cu îndoirea genunchilor, dar că rinichiul este legat de relația cu partenerul rezultă mai ușor și mai rapid din cunoașterea principiilor originare. Se poate deriva și din funcția renală, dar atunci este deja nevoie de ceva noțiuni de medicină.

7. Boala ca ritual

Boala este întruchiparea problematică a unui model. Pacientul este astfel constrâns să trăiască (cu) acest model, care îi repugnă și pe care nu îl acceptă conștient. Pătrunderea și trăirea conștientă a unui model constituie un ritual. Așadar, un eveniment de boală este un ritual inconștient, respectiv cufundat în umbră. Primul pas spre însănătoșire este readucerea acestui ritual în conștiință. Un ajutor substanțial este aici să facem conștient și de bunăvoie ceea ce tabloul bolii oricum ne forțează să facem. În cazul îndopării bulimice din supărare, asta s-ar traduce, de exemplu, prin a mânca dulciuri *conștient*. În timp ce înghițim cu atenția trează tot ce e dulce sau bun, se va isca un sentiment vizavi de delectarea rezultată. Astfel ar putea lua naștere un ritual de mâncat dulciuri care face plă-

cere și conferă desfătare. Important este aici să nu lăsăm să apară mustrările de conștiință. Conștiința încărcată vine dinspre polul alopatic și nu poate decât dăuna în acest caz.

Dacă începem, în loc să ne îndopăm cu mustrări de conștiință, să abordăm niște ritualuri conștiente ale desfătării, presiunea simptomului cedează deja. Pe de o parte nu va mai trebui să mâncăm atâta, atunci când savurăm conștient ceea ce mâncăm; pe de altă parte, putem accepta mai bine pernuțele de grăsime care rezultă de aici și care se constată la greutate. Acum știm ce am primit în schimbul lor. Dacă ne cufundăm în înlănțuirea desfătării, se vor deduce ca de la sine și alte planuri de desfătare. În regatul lui Venus există, pe lângă plăcerea de a mânca, și alte posibilități atrăgătoare. Desfătarea prin alte simțuri despovărează deja stomacul supraîncărcat, fără a lăsa neutilizată tema senzualitate. Desfătarea prin intermediul ochilor, urechilor, nasului și pielii împlinește mai mult sau mai puțin același model. Pielea ca organ al lui Venus satisface, ce-i drept, cel mai bine acest domeniu, pe lângă gust. Prin urmare, desfătarea senzorială (senzuală) la nivelul pielii ar fi alternativa cea mai potrivită la îndopare. Sărutul poate să înlocuiască, de exemplu, într-un mod foarte adecvat suptul dulciurilor, o dată ce plăcerea pornește aici chiar de la aceeași membrană mucoasă. Mângâiatul ne va da senzația că ni se întâmplă ceva bun, asemănător felului cum ne frecăm uneori pe burtă după o masă delicioasă, ca semn că ne simțim bine.

A face din modelul inconștient al tabloului bolii un ritual conștient este primul pas. Următorul are ca scop să comute de la planurile dureroase ale elaborării la niște planuri de realizare mai pasibile dezvoltării. Asta este cu

atât mai ușor, cu cât ele se potrivesc mai bine în modelul, respectiv în principiul originar vizat. Modelul nu se poate modifica, dar planul **elaborării** sau **rezolvării** sale, da.

Între acești doi termeni zace o prăpastie considerabilă. *Elaborarea* este mai cu seamă muncă, *rezolvarea* are avantajul soluției de partea sa. În exemplul anterior al îndopatului de supărare, un program de masaj, de pildă, pe care respectivul și-l oferă pentru a satisface cerințele principiului lui Venus, ar fi o elaborare a temei, în acest caz desigur una plăcută. Tipuri obositoare sau dureroase de masaj nu ar satisface elementul venusian. Dragostea, care include trup, suflet și spirit, ar fi în schimb o împlinire și chiar o rezolvare a temei.

Împlinirile nu sunt orientate spre scop, ele nu se petrec pentru a obține ceva, ci dintr-o necesitate interioară și se referă la omul în totalitatea sa. Pe deasupra, ele împlinesc principiul într-un mod cuprinzător și fundamental. Prelucrarea conștientă este supusă pericolului de a acoperi doar anumite domenii disparate. Masajul vizează, la fel ca și îndoparea cu dulciuri, numai planul plăcerii fizice. Elaborarea inconștientă poate, ce-i drept, să implice și întreg omul, însă ea va atinge tema într-un mod mai puțin profund.

Dacă cineva are o problemă, care nu-i este conștientă, cu principiul originar Marte, el își poate elabora agresiunea, de pildă, ca suporter pe terenurile de fotbal. Dar chiar dacă e cu trup și suflet prezent acolo, tema nu se poate rezolva țipând tot felul de expresii belicoase. În schimb, cine își elaborează tema conștient are avantajul de a o cunoaște. Dacă se decide, de exemplu, să exercite un tip de lupte sportive, spre a crea o supapă pentru agresiunea sa, el face un demers rațional, numai că există pericolul ca el să

fie prezent acolo numai cu trupul, nu și cu sufletul. O împlinire ar fi dacă s-ar încumeta să *atace* problema vieții lui, să se con*frunte* curajos cu sarcinile care-i stau în față și să o pornească brav, cu *fruntea* sus, în această direcție.

De un ritual ține conștiența pe toate planurile care sunt implicate. Ritualurile mai sunt, în afară de aceasta, cu atât mai eficiente, cu cât includ mai multe planuri. De aici rezultă și eficacitatea adesea relativ redusă a bolii pentru realizarea unei teme.[91] Simptomele duc de cele mai multe ori numai la elaborare, întrucât conștienta spiritual-psihică lipsește. Dacă aceasta este adusă în simptom și dacă se face din simptomatica bolii un ritual conștient, care cuprinde toate planurile implicate, șansa de a rezolva tema crește.

Aceasta este și cheia pentru a obține totuși realizări din încercările de elaborare. În exemplul de mai sus ar fi posibil ca persoana respectivă să se dedice atât de conștient tipului ales de lupte sportive, încât acesta să cuprindă și spiritul și sufletul și să devină o artă de a lupta, care îmbrățișează, trăind din filosofia ei, întreaga viață, de la suprafață și până la rădăcini. Astfel va apărea ca de la sine o atitudine deschisă față de tema „agresiune", care *deschide* drumul energiei marțiene și în alte domenii ale vieții și îl face pe cel în cauză să cuteze a trăi curajos. Acolo unde tablourile bolilor sunt un stimulent ca vieții să i se confere un caracter de ritual, ele nu contribuie numai la cunoașterea de sine, ci și la realizarea de sine, căci țelul drumului dezvoltării doar este acela de a face din întreaga viață un ritual conștient.

---

91 Excepția o constituie copiii care pot folosi, prin accesul lor mai intuitiv la imaginile și simbolurile sufletului lor, bolile tipice ale copilăriei ca imbolduri impresionante de dezvoltare.

III

Îndrumări practice pentru elaborarea tablourilor bolilor

1. Vocabularul nostru

În centrul interpretării se află limbajul corpului şi mai cu seamă limbajul simptomelor. Întrucât toţi oamenii au simptome, este limba de departe cea mai răspândită de pe acest pământ. Cu toate că ea este vorbită perfect de oricine, este înţeleasă numai de puţini în mod conştient. Cu cât sunt oamenii mai intelectuali, cu atât mai redusă este în general înţelegerea intuitivă care le-a mai rămas pentru acest mod de exprimare. Astfel se face că popoarele aşa-numite primitive sunt cu mult înaintea noastră în această privinţă, după cum şi copiii le sunt superiori părinţilor în acest sens.

Pe lângă limbajul trupului, poate fi de foarte mare folos şi cel verbal. Căci nu numai trupul vorbeşte, ci limba este şi de ordin trupesc. O abundenţă de expresii psihosomatice aruncă o lumină clară asupra trupului şi a sufletului. Unui om încremenit sau împietrit nu i se opreşte sângele în vene, ci fluxul vieţii sale s-a poticnit la figu-

rat, un om câinos nu umblă înconjurat de câini, iar un încăpățânat nu se bazează pe mușchii căpățânei. Abia când astfel de atitudini interne nu-i mai sunt conștiente posesorului lor, ele tind spre întruchipare. Așa că este prea puțin surprinzător că trupul nostru nu se adresează numai tratamentului, ci și semnificației și interpretării.

Și mai clar decât limba literară exprimă vorbirea din popor tot felul de legături corespunzătoare, mai cu seamă acolo unde ea este grosolană și mai puțin prezentabilă în societate. Și expresiile, zicalele și proverbele dezvăluie adesea o cunoaștere profundă a corelațiilor dintre trup și suflet. Faptul că dragostea trece prin stomac îl știa proverbul cu mult înainte ca psihologia să poată adeveri că pruncul primește la pieptul mamei mai mult decât numai calorii. Diferite cuvinte compuse sau expresii, precum „Kummerspeck"[xx] și „Bratkartoffelverhältnis"[yy] trădează că dragostea poate regresa și mai târziu la nivelul copilăresc.

Pe înțelepciunea limbii ne putem baza mult mai mult decât presupunem în general. Tablourile bolilor chiar se adresează în adevăratul sens al cuvântului tratamentului. Un cuvânt precum *Kränkung* [supărare, mâhnire, *N. t.*] trădează de mult ceea ce studii psihosomatice costisitoare abia au trebuit să dovedească, și anume că supărările duc cu timpul la îmbolnăviri [*krank* = bolnav, *N. t.*].

[xx] *Kummerspeck*, tradus aici în carte prin *îndopare bulimică de supărare*, înseamnă literal *slănină de supărare* și se referă la un soi de bulimie, când omul ia în greutate din cauză că mănâncă excesiv de mult, ca mijloc de consolare față de o stare de spirit nefericită. (*N. t.*)

[yy] *Bratkartoffelverhältnis*, literal *relație cu cartofi prăjiți*, se referă la o relație amoroasă neserioasă sau sporadică, uneori și la o cooperare doar ocazională în alte domenii ale vieții. (*N. t.*)

Ajutorul cel mai substanțial pe planul cunoașterii care vine dinspre limbajul corpului izvorăște din sinceritatea lui. Aceasta merge mai departe decât este adesea agreabil, motiv pentru care oamenii moderni încearcă orice, de la cosmetică și cure de bronzare până la intervenții chirurgicale, pentru a-și ajusta impresia prea sinceră a pielii lor. „O piele sinceră" a devenit de aceea în germană o expresie care se referă la oameni creduli, neexperimentați, care-și etalează toate stările afective pe pielea lor, „superficial" și franc. În psihoterapie noi ne folosim de această cale sinceră și comunicăm în fazele dificile cu pielea pacientului, respectiv cu rezistența pielii lui. O „piele sinceră" este străină de orice jocuri de-a v-ați ascunselea și de prefăcătorie, pe care posesorul ei le-ar fi putut inventa.

2. Mit și basm

Un bun ajutor în interpretare îl pot furniza imaginile din domeniul mitologiei sau biografiile unor personalități proeminente, care au devenit mit, în măsura în care ele prezintă similitudini cu propriul model. Și basmele confruntă cu motive arhetipale, care se ivesc nu rareori în veșminte moderne în propria înscenare a vieții. Astfel de modele atemporale, cum se găsesc adesea și în literatură, nu sunt nimic altceva decât esență condensată și poetizată de experiență de viață. Unul dintre scopurile terapiei reîncarnării este să urmărească astfel de modele și să conștientizeze propriul mit în funcție de ele. Pentru interpretarea tablourilor bolilor este, de asemenea, folositor să ne edificăm în legătură cu mitul propriei vieții și să aflăm ce rol joacă în el modelul bolii.

Fiecare om își are și povestea lui, indiferent dacă el visează conștient sau nu în imaginile ei. A descoperi acest basm propriu poate să fie de un ajutor substanțial pe drumul către interpretarea modelului bolii, ca și pentru sesizarea semnificației întregului model de viață. Pe baza basmelor se poate înțelege, dincolo de aceasta, paternul stratificat al modelelor. Basmele cu regi și vrăjitoare, așa cum au fost culese ele de frații Grimm, ilustrează în esență un mare model — drumul sufletului către desăvârșire. Eroul trebuie să se desprindă de casă, ceea ce îi este adesea ușurat prin mame vitrege urâte și suferințe extreme. Apoi, el trebuie să treacă cu bine încercările la care îl supune viața în lumea largă, înainte de a-și găsi, în cele din urmă, jumătatea, de a se lega cu ea în cununia chimică[92] și de a deveni nemuritor. Acest model de bază este comun majorității basmelor și ilustrează drumul sufletesc comun tuturor oamenilor. Însemnătatea numeroaselor basme rezidă în multele arhetipuri mai individuale, care se suprapun modelului de bază și ilustrează drumuri mai personale de viață.

3. Drumul cunoașterii prin intermediul polului opus

Drumul tratamentului prin intermediul polului opus, așa cum îl încearcă alopatia, nu poate să ducă pe termen lung la rezolvarea unei problematici, chiar dacă poate să aducă pe termen scurt un câștig de timp. În schimb, pen-

[92] Cununia chimică desemnează în ezoterism unirea contrariilor și este adesea reprezentată prin conjuncția soarelui (pentru principiul masculin) cu luna (pentru principiul feminin).

tru interpretare se poate dovedi de ajutor dacă aruncăm o privire asupra polului opus — cealaltă extremă. Contrariile sunt mult mai apropiate între ele decât vrea să o realizeze modul nostru obişnuit de a privi lucrurile. Din nou, înţelepciunea populară ne poate da indicaţii, căci ea porneşte, de exemplu, de la faptul că „psihiatrii deraiază", când în imaginea ideală, ei ar trebui în fond să fie tocmai oamenii cei mai sănătoşi mintal. Dacă ne gândim că un psihiatru îşi petrece voluntar jumătate din viaţă într-o unitate de boli nervoase, înţelepciunea populară ar putea să aibă mai curând dreptate. Unui om îi trebuie o fascinaţie enormă pentru rătăcirile sufletului, ca să-şi aleagă această profesie. Dar de unde să provină atare preferinţă, dacă nu din propria problemă care-l afectează. Asta nu este un dezavantaj, ci garanţia propriu-zisă pentru capacitatea de empatie a medicului psihiatru.

De aceea nici nu este de mirare dacă medicii prezintă trăsături ipohondrice. Ei îşi petrec de bunăvoie jumătate din viaţă în spital sau într-un cabinet medical. O fac, exact ca şi alţi oameni, întrucât se tem că vor fi bolnavi şi vor trebui să moară. Este de-a dreptul un noroc că motivaţia pentru meseria de doctor se naşte din dorinţa de a soluţiona problema bolii în această lume şi mai cu seamă a bolii proprii. Astfel, nici în condiţii dificile angajamentul nu va slăbi.

Şi alte modele profesionale arată acest acord la prima vedere uimitor dintre poziţiile contradictorii. Dacă un criminalist nu ar gândi la fel de criminal ca şi criminalul, nu l-ar putea prinde niciodată. Dacă misionarul l-ar fi întâlnit pe Dumnezeu în inima sa, nu ar trebui să-l bage cu îndârjire în capul altor oameni. El este în adâncul inimii sale un necredincios şi încearcă să se convingă şi să se convertească pe sine însuşi, convingând şi convertindu-i pe alţii.

Raportat la tablourile bolilor, pozițiile opuse se aseamănă și ele. Este vorba despre o aceeași temă, la fel ca la criminalist și criminal. Pacienții constipați* și cei care suferă de diaree* elaborează prin intermediul intestinelor lor tematica de a da drumul și a ține strâns. Dacă suferim de hipertensiune arterială*, atunci pacienții hipotensivi* ne pot *clarifica* anumite aspecte ale propriei lor probleme. În ambele cazuri, în centru se află întrebarea ce spațiu ocupă propria forță de viață.

Și mai evidentă devine tema, împărtășită în acest caz în mod bătăios, la alcoolici și abstinenți[93]. Unul întinde mâna avid după fiecare pahar, celălalt critică aspru pe oricine face asta. Viața ambilor se rotește în jurul unei teme: alcoolul. În ceea ce privește sănătatea sa spirituală și psihică, și abstinentul este într-un pericol asemănător. Alcoolicul vede, ce-i drept, adesea vina pentru starea sa mizerabilă la alții, dar, în general, tot îi mai poate fi insuflată conștiință pentru situația sa nesănătoasă. În acest sens, abstinentul își face poziția mai grea și lui și celor din jur. Adesea, el zace atât de adânc în proiecție, este atât de convins de vina celorlalți, încât nici nu mai poate să recunoască propria sa problemă. Exaltat de teorii deșarte despre salvarea omenirii de vicii sau altele asemenea, nu mai poate să întrezărească propriul extremism.

Pe baza acestui ultim exemplu poate deveni clar că orice încărcare extremă în legătură cu o oarecare temă este suspectă. De obicei tocmai aici, unde se bănuiește cel mai puțin, polul opus se află foarte aproape.

---

93 Prin acest termen mă refer aici la oponentul bătăios al alcoolului, care le reproșează băutorilor *viciul* lor și nu poate fi abătut de la misiunea sa, și nu la acela care nu bea alcool, dar îi lasă pe alții în pace atât timp cât propria lui viață nu are de suferit.

IV

Rezumat

1. Puncte de pornire

1. Nu este vorba nicidecum despre evaluare, ci despre semnificație și interpretare.

2. Oricine are simptome, pentru că unitatea oricărei vieți se separă în polarități, devenind astfel nesănătoasă.

3. Orice simptom este expresia unor lipsuri, pentru că arată ceva ce *lipsește* din totalitate.

4. Nimic nu poate să dispară definitiv, drept care în fiecare caz este posibilă numai o deplasare de simptom; fie orizontal pe un plan (de exemplu, în trup), fie vertical între două planuri (trup și suflet/psihic, respectiv spirit).

5. Forma și conținutul corespund trupului și sufletului și aparțin unul de celălalt. Forma (corporalul) este punctul necesar de contact cu conținutul (sufletescul), așa cum scena este locul de contact cu conținutul piesei de teatru.

6. În cele din urmă nu există cauze. Acolo unde totuși ele se anunță, pentru a ne apropia ideatic de realitate, este rezonabil să pornim de la clasicele patru cauze ale

Antichității: *causa efficiens* (care acționează din trecut), *causa finalis* (finalitatea), *causa formalis* (cauza model), *causa materialis* (cauza materială, respectiv baza materială).

7. Realitatea este alcătuită din planuri de simetrie. Mai degrabă gândirea analogică le corespunde acestora decât cea cauzală.

8. Legătura tuturor planurilor este sincronică și nu cauzală, și nici logică în sensul obișnuit, ci analog(ic)ă.

9. Ritualurile formează scheletul de bază al conviețuirii omenești, fie conștient, fie inconștient ca model din umbră.

10. Tablourile bolilor sunt ritualuri din umbră, care țin omul în echilibru și pot fi înlocuite prin ritualuri conștiente ale aceluiași model ținând de principiile originare.

2. Linii directoare și probleme de principiu

Cele patru „cauze" pot contribui la descifrarea ritualului, la care obligă simptomul. În acest sens trebuie intuit câmpul în care trăiește cel afectat. Întrebările referitoare la cauză ar fi:

1. De unde provine simptomul? Care este baza sa funcțională?

Răspuns pentru exemplul „gripă": situația de cu două zile în urmă, când cel vizat s-a îmbolnăvit, respectiv a *luat* virusul gripei.

2. Pe ce bază materială se derulează tabloul bolii și ce exprimă organul atins?

Exemplu: organe ale spațiului rinofaringian și organele senzoriale. Este vorba de schimbul și luarea de contact cu lumea exterioară.

3. În ce cadru se desfășoară simptomul? Care sunt regulile lui de joc?

Exemplu: nu mai vrea să inițieze nimic, nu mai vrea să se încălzească și entuziasmeze pentru diversele situații, i-a ajuns până peste cap, nu mai vrea să audă și să vadă nimic. Contactul cu exteriorul este refuzat, respectiv este realizat numai agresiv. Tușește, strănută, suflă din greu și scuipă (celorlalți ceva).

4. Ce vizează simptomul? Unde vrea să-l ducă pe cel afectat?

Exemplu de răspuns: să-și mărturisească sieși că *i-a ajuns* și vrea să scape de agresiuni.

Cursul „normal" pe care-l ia răceala arată ritualul care își impune dreptul la viață prin diferitele simptome în parte. Actul închiderii în sine este interpretat pe scena corpului: organele senzoriale și căile respiratorii, respectiv de comunicare sunt blocate, agresiunile cumulate sunt trăite fizic până la epuizare. Aceste semnale sunt recunoscute de lumea din jur, care-i trimite pe cei afectați acasă, tușind și răsuflând cu greu. Se derulează un ritual beligerant de retragere, războiul bântuind mai cu seamă în țesuturi, iar retragerea având loc mai ales în mediul social. Ritualul prevede ca persoanele răcite să nu mai fie atacate acum, ci să se poată retrage ordonat. Dacă partenerii la joc nu recunosc imediat semnele, cei afectați se impun cu amabilitate într-un stil direct: „Nu vă apropiați prea mult de mine, sunt răcit!" Cât de necesar este acest ritual o admit cei răciți cu toată naivitatea, când mărturisesc că *au luat gripa*. Bineînțeles că ne luăm numai lucruri de care avem nevoie.

Întrebări legate de ritualul bolii și de cadrul său:

1. Cum mi-am făcut rost tocmai eu de această problemă?

2. De ce se întâmplă tocmai acum? La procese cronice: Când m-a atins pentru prima dată? Când cu o intensitate deosebită?

3. De ce mă afectează tocmai acest tablou de boală?

4. Ce model reiterat al vieții mele este sugerat în ritualul bolii?

3. Boala ca șansă

Tablourile bolilor se pot privi de fiecare dată sub un dublu aspect. Mai întâi ele implică sinceritate și ne arată ce nu voiam să admitem până acum. O paralizie îi poate arăta, de pildă, celui atins de boală, cât de paralizat și de imobil este (a devenit) el pe tărâm sufletesc-spiritual. În afară de aceasta, fiecare tablou de boală are sens și dezvăluie o sarcină, o lecție. Paralizia ar putea trăda de exemplu că este cazul ca respectivul să slăbească controlul conștient și să se mai liniștească. După principiul „Boala te face sincer" devine limpede planul nerezolvat, după „Boala arată sarcina", cel rezolvat al modelului.

Din primul unghi vizual ies la iveală un model dureros și o desfășurare a bolii căreia îi lipsește conștiența. Acceptarea acestui model și a mesajului său poate să ducă la cel de-al doilea plan și să facă din experiența dureroasă un ritual, care facilitează evoluția.

Cineva neimplicat nu poate aprecia niciodată cu certitudine din exterior pe ce plan și în ce fază se află cei vi-

zați. O corpolență expusă va fi adesea compensarea lipsei unei împliniri lăuntrice, după motoul: „afară în loc de înăuntru". Dar ea ar putea, după principiul: „cum e înăuntru, așa e și afară", să oglindească și împlinirea lăuntrică. Chiar dacă acest din urmă caz se întâmplă mai rar, el este totuși posibil. La Buddha am fi înclinați să presupunem că abundența exterioară a propriilor perne pe care stă este expresia împlinirii interioare. Și oricum budismul pornește de la ideea că fiecare om poartă în sine natura Buddha. Asta, ca un indiciu suplimentar de a nu lăsa să se degradeze o metodă ca fiind o scormonire după culpe, când ea este, de fapt, un instrument minunat al cunoașterii de sine.

Psihologie practică

Am fost învățați în copilărie că boala este ceva rău, de care trebuie să scăpăm cât mai repede. «Ducă-se pe pustii» spuneau bunicile noastre despre bolile copilăriei. Ruediger Dahlke, autorul acestei cărți, reușește să ne convingă că paharul este totuși pe jumătate plin, că boala este în același timp o șansă. Prin intermediul unui organ sau regiuni a corpului, sufletul încearcă să ne aducă la cunoștință o durere, o tensiune, o lipsă, într-un cuvânt o problemă nerezolvată. Dacă știm să descifrăm mesajul ascuns al bolii avem toate șansele să ne eliberăm de ea.

Ruediger Dahlke s-a specializat în medicină naturistă, psihoterapie și homeopatie. Este una dintre personalitățile cele mai marcante în domeniul medicinei psihosomatice și al mișcărilor legate de sănătate.

RUEDIGER DAHLKE

ISBN 978-973-707-212-2

www.edituratrei.ro